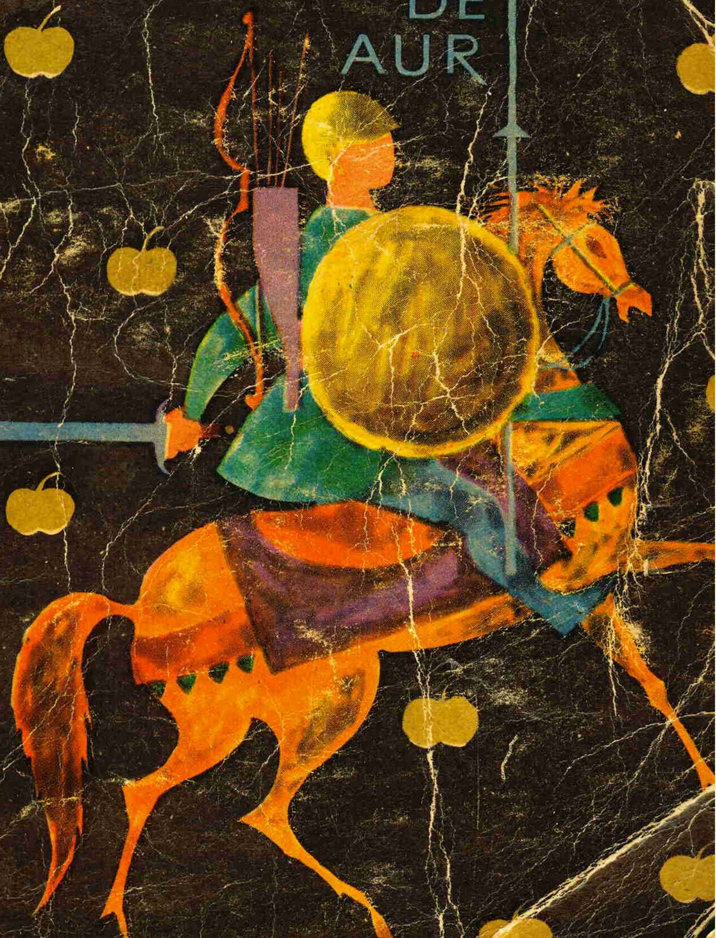
PETRE ISPIRESCU

PRÎSLEA CEL VOINIC ȘI MERELE DE AUR

P. ISPIRESCU

PRÎSLEA CEL VOINIC ŞI MERELE DE AUR

Coperta şi ilustraţiile de
Val. Munteanu

Redactor responsabil: Şerb Ioan
Tehnoredactor: Gheorghiu Ionel

Dat la cules 02.12.1961. Bun de tipar 30.03.1962. Apărut 1962. Tiraj 70.145 ex. broşate. Hîrtie semivelină de 65 g/m². Format 540X840/16. Coli ed. 13,96. Coli tipar 20. A. nr.

01203/1961. C. Z. pentru bibliotecile mari 8 R. C. Z. pentru bibliotecile mici 8 R—34.

Tiparul executat sub comanda nr. 12.006 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii” Piaţa Scînteii 1,
Bucureşti — R.P.R.

P. ISPIRESCU

PRÎSLEA CEL VOINIC ŞI MERELE DE AUR

1 9 6 2
EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Textele ediţiei de faţă au fost reproduse după vol
P. Ispirescu *Basme, legende, snoave,* B.p.t., ESPLA, 1960

PREFAŢĂ

Amintirea copilăriei, cu poveşti ascultate în graiul domol şi dulce de la gura sobei — cînd viforniţa de dincolo de gea- mul aburit o confundam cu răsuflarea şuierată a zmeului pe care avea să-l răpună Făt-frumos — ne-a fost multora împrospătată mai tîrziu, atunci cînd întîia oară ne-a căzut sub ochi o cărticică de basme, pe coperta căreia era trecut un nume modest: Petre Ispirescu. Şi am simţit că acelei amintiri trebuie să-i înglobăm modestul nume, ca pe al unui bunic sfătos, căci multe din basmele Ispirescului ne erau cunoscute de demult. Numai

tîlcul lor l-am găsit deseori a fi altul, da- torită înţelegerii mature.

Putinele date — furnizate cu zgîrcenie de un „jurnal” fragmentar rămas în manuscris, de cîteva sumare „amintiri din şcoală” şi de răzleţe mărturii ale contemporanilor — îngăduie cu greu reconstituirea vieţii aceluia care s-a străduit, cu su- flet şi dăruire de artist, să îmbucheteze „basmele romînilor”.

Petre Ispirescu s-a născut în ianuarie 1830 într-o mahala a Bucureştilor. Despre părinţii săi se cunosc puţine lucruri. Erau oameni simpli şi neavuţi. Tatăl, Gheorghe Ispirescu, îşi întreţinea familia numeroasă cu cîştigul modest pe care i-l aducea frizeria ce o ţinea pe Calea Văcăreşti. Mama, Elena — origi-nară din Ardeal — era o femeie harnică, purtînd de grijă celor patru copii — trei băieţi şi o fată, dintre care Petre era cel mai mare. Viitorul scriitor îi va păstra o vie amintire, evo-cîndu-i nostalgic dragostea maternă şi luminoasa dorinţă de a-l îndruma pe calea cărţii (***„învaţă a scrie, copilul meu, că ai să aibi trebuinţă de scrisoare”*** [1]).

Oameni din popor, cu duh, ambii părinţi cunoşteau multe basme şi ştiau să povestească frumos. Această constatare o confirmă specificarea pe care Petre Ispirescu o face la sfîr-şitul multor basme cuprinse în culegerile sale: „povestit de tata” sau „povestit de mama” (notînd cu aproximaţie şi anii din copilărie cînd le-a ascultat din gura lor). Este, se pare, singura moştenire pe care i-au putut-o lăsa feciorului. Moştenire fără preţ, pe care fiul a îmbogăţit-o cu har, adăugîndu-i alte comori ale eposului popular.

Cu toată străduinţa părinţilor şi dorinţa sa de a învăţa carte, Petre Ispirescu n-a avut noroc de multă învăţătură. După ce a căpătat primele noţiuni de scriere şi citire de la dascălul Nicolae, pe prispa bisericii din Udricani, la 10 ani se numără printre numeroşii elevi ai dascălului Stan

---

[1] ***Jurnalul lui Petre Ispirescu*** **— aflat în manuscris la Biblioteca Academiei R.P.R. (ms. nr. 3282, fila 11).**

de la biserica Olteni. La şcoala acestui dascăl (amintit cu laudă de Ion Ghica în ***„Şcoala acum 50 de ani”***), băiatul se deprinde şi cu aritmetica, dar şi cu cititul ceaslovului, psaltichiei şi evan- gheliei. Avînd ghiers frumos, mai apoi urmează cursul de cîntări al profesorului G. Voiculescu de la biserica Doamna Bălaşa şi este angajat să cînte duminicile în paraclisul bi- sericii.

Cu neînsemnata simbrie de 10 lei pe lună, Petre Ispirescu începe să-şi cîştige existenţa la vîrsta de numai 13 ani. Din pricina stării de sărăcie a părinţilor săi, drumul spre şcoală i-a fost închis. Singura alinare a dorinţei de învăţătură i-a rămas cititul cu nesaţ a tot felul de cărţi. ***„Ştiu că în mînă mi-a căzut***... Erotocritul, Arghir crăişorul, Halimaua ***şi*** Alexandria ***pe care le devoram. Acestea mi-au excitat curiozitatea să ştiu cum se fac cărţile.”***[1]

„Curiozitatea” l-a împins pînă la uşa tipografiei lui Zaharia Karkaleki. unde a şi intrat ca ucenic, spre bucuria părinţilor înglodaţi în nevoi, care-i tot ziceau că ***„meşteşugul este bră-ţară de aur la mîna omului”***

Va fi bănuit oare atunci băiatul de 14 ani că de aici încolo întreaga sa viaţă va fi legată neîntrerupt, aproape fatal, de
atelierul cu atmosfera încărcată de vapori grei de plumb şi miros de cerneală?! Căci dacă gîndurile îi zburau la cărţi, la literatură, trebuia să-şi cîştige mai întîi existenţa. E drept că meseria de tipograf i-a devenit dragă, dedicîndu-şi talentul artei tipăriturii, animat de dorinţa de a o vedea şi în ţara sa dezvoltată şi înnobilată.

Zece ani lucrează Petre Ispirescu în tipografia aproape primitivă a lui Karkaleki. Cîte 12 ore şi chiar mai mult în fiecare zi. Puţinul timp care-i mai rămîne liber după o muncă istovitoare, tînărul şi-l petrece citind, scriind visător versuri (dar nu arată şi nu publică nimic), sau, din dorinţa de a se instrui, învaţă limba franceză.

---

[1] ***Op. cit.,* fila 19.**

Rîvnind să aibă un loc de muncă în contact cît de cît cu literatura, în 1854 Petre Ispirescu se mută în tipografia (de altfel mai bine utilată) a lui Iosif Compaing, unde se tipărea şi beletristică: traduceri din Swift, Chateaubriand, Hugo, Dumas, Cervantes, Vigny şi alţi autori vestiţi din literatura universală, a căror lectură Ispirescu o face cu sete şi pasiune.

În această vreme, tînărul tipograf se integrează, alături de alţi patrioţi, în frontul luptei pentru Unirea Principatelor. În 1857, Ispirescu primeşte însărcinarea să tipărească pe ascuns corespondenţa dintre antiunionistul înrăit Vogoride şi fratele său, diplomat la Londra, pentru a fi date în vileag uneltirile şi falsificările celui dintîi în primele alegeri pentru Divanul ad-hoc. Află însă poliţia şi arestează pe toţi complicii la această acţiune, printre care şi pe Ispirescu. Eliberat după trei săptămîni, în ziua convocării Divanului ad-hoc din Muntenia (13 septembrie 1857) Ispirescu nu se mai poate întoarce la tipografie, deoarece locul îi fusese între timp ocupat. Abia peste cîteva luni găseşte din nou de lucru.

Între anii 1858—1863 îl aflăm pe Ispirescu la tipografia jurnalului ***Naţionalul***. Deşi are funcţia de director, iar în ulti-mii trei ani devine chiar asociatul lui Vasile Boierescu, proprietarul tipografiei, Petre Ispirescu trudeşte multe ceasuri în atelier, alături de lucrători.

Totuşi, anii cît a fost la această tipografie i-au adus mari satisfacţii, au constituit o perioadă deosebit de importantă în viaţa sa. ***„Acesta a fost timpul de fericire al vieţii mele”*** — consemna el cîţiva ani mai tîrziu în ***„jurnal”***. Anii aceştia i-au dat răgazul şi prilejul să facă primii paşi pe calea realizării sale. În tipografia Naţionalului face cunoştinţă şi lucrează ală-

turi de fruntaşi ai vieţii culturale şi literare ca Ion Ionescu de la Brad, N. Filimon, D. Bolintineanu, I. Ghica — conducători şi colaboratori apropiaţi ai

ziarului ***Ţăranul romîn***, care se tipărea aici — Cezar Bolliac (care începînd din 1862 tipăreşte tot aici ***Buciumul***, devenind peste un an proprietarul tipografiei) şi alţii, de a căror preţuire se bucură.

Sub înrîurirea acestor luminaţi ai condeiului, cunoscători şi iubitori ai literaturii populare, Petre Ispirescu cutează, la îndemnul direct al lui Ionescu de la Brad, să publice primul său basm. În ***Ţăranul romîn***, nr. 11, din 21 ianuarie 1862 apare povestea auzită în copilărie de la tatăl său — ***Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte***. Tuturor, cititori şi scriitori, le-a plăcut acest basm (semnat cu modestie P. I.) care anunţa un mare talent de povestitor popular. ***„...Şi a fost destul să scriu cel dintîi basm, că n-am mai scăpat; şi mie îmi plăcea, că nu mă puteam stăpîni, şi unii scriitori, mari şi învăţaţi, de-ai noştri, nu-mi mai dădeau pace...”***[1] — mărturisea Ispirescu cu ani mai tîrziu, lui Delavrancea, admirator fără limite al scriitorului-tipograf. Într-adevăr, asemeni izvorului subteran ale cărui ape de cleştar o dată deszăvorîte ţîşnesc fără oprire, comoara de înţelepciune şi duh popular strînsă în sufletul modestului Ispirescu îşi arată rînd pe rînd strălucirea în basme, legende şi snoave.

După debut, rare sînt numerele jurnalului ***Ţăranul romîn***, care să nu publice basmele sale tot mai gustate de cititori. Chiar în acelaşi an, 1862, la îndemnul prietenilor săi scriitori, Ispirescu înmănunchează o parte din producţiile sale în broşurică ***Basme sau poveşti populare***.

Preocupările literare febrile din această vreme nu-l sustrag însă activităţii pe tărîm social. În 1858 îl aflăm printre mem- brii activi ai Comitetului Casei de prevedere şi de economie fondată de lucrătorii tipografi din Bucureşti. Începînd din 1865, împreună cu S. Walter scoate foaia bilunară ***Tipograful romîn***, unde publică

---

[1] **Articolul lui Barbu Delavrancea, intitulat *Petre Ispirescu*, publicat în ziarul *Romînul* din decembrie 1887.**

o serie de articole în care se pronunţă pentru sprijinirea activităţii tipografice şi nu o dată reflectează la soarta tipografilor şi solidaritatea muncitorească.

Se străduieşte să înjghebeze şi cîteva asociaţii. Prima, în 1864, „Tipografia lucrătorilor asociaţi”, durează puţin. După doi ani petrecuţi la conducerea Imprimeriei Statului de unde demisionează, formează împreună cu Georgian, C. Petrescu- Conduratu şi I. Buznea o nouă asociaţie: ***„Noua tipografie a Laboratorilor romîni”*** (laboratori în sensul de lucrători). Dizol- vîndu-se şi aceasta, după zece ani, condus de acelaşi nobil ţel de a contribui cu ceva la arta tipăriturii şi la răspîndirea literaturii şi culturii, Ispirescu deschide, pe cont propriu, ***„Tipografia Academiei Romîne”***.

În aceste tipografii, pe care le susţine prin strădania şi truda sa, se tipăresc ziare şi reviste însemnate, ca: ***Ghimpele, Columna lui Traian, Revista literară, Analele literare*** şi altele, precum şi multe dintre operele de seamă ale marilor noştri scriitori.

În această vreme îl cunosc şi îl preţuiesc Al. Odobescu, B. P. Hasdeu, V. Alecsandri, apoi Delavrancea, L. Şăineanu şi alţii care caută tovărăşia „unchiaşului sfătos”. Lucrează mult, cu îndîrjire, mai mult nopţile, căci zilele i le răpea migala în tipografie. Rodul acestei munci îl cuprind culegerile tipărite în anii: 1872 ***(Legende sau basmele rominilor, partea I)***, 1873—1874 ***(Snoave sau poveşti populare adunate din gurile acelora care ştiu multe)***, 1876 ***(Legende sau basmele romînilor — o nouă parte)***, 1879 ***(Poveştile unchiaşului sfătos, cu o prefaţă elogioasă semnată de Al Odobescu)***...

Îndemnat de V. Alecsandri, în 1882, Ispirescu alcătuieşte o ediţie completă din ***Legende sau basmele romînilor***. În scrisoarea adresată autorului culegerii, ce ţine loc de prefaţă vo- lumului, bardul de la Mirceşti găseşte cuvinte de

laudă ca acestea: ***„...Ai făcut un bun serviciu neamului romînesc, adu-nînd într-un şirag mulţime de pietre scumpe din averea na-ţională, un şirag care nu mai este ameninţat de a se pierde. Recunoştinţa noastră îţi este dar cîştigată pentru totdeauna. Preţiosul dumitale volum trebuie să se afle în fiecare casă...”***

Deşi întruneşte aprecieri tot atît de elogioase din partea unor cărturari de prestigiu ce preţuiau cum se cuvine activi- tatea talentatului povestitor popular, culegerea semnată de Petre Ispirescu n-a fost luată în seamă de „rafinaţii” Acade- miei din orînduirea burgheză, dispreţuitoare, a valorilor de esenţă populară, care au respins-o de la premiul la care can-dida. Din pricina acestei atitudini dispreţuitoare şi obtuze a oficialităţii culturale burgheze, cărţile sale erau tot mai rar recomandate spre difuzare şi vînzare. Ispirescu se zbate în lipsuri şi sărăcie, apăsat de grijile unei familii numeroase

(avea zece copii). ***„Toată garderoba mea acum se mărgineşte la un rînd de haine”*** — se poate citi în ultimele pagini ale ***„jurnalului”*** său. ***„Of, mare pacoste mai este şi sărăcia asta la om”*** — scria el cu amărăciune lui Odobescu.

Greutăţile vieţii l-au albit la 35 de ani, la 45 era gîrbov, la 50 — un moşneag blînd cu faţa de ceară, cu barba şi sprîn- cenele albe, stufoase.

Obosit peste puteri, în vara anului 1883 Petre Ispirescu suferă primul atac de congestie cerebrală. Scapă cu greu. Pen-tru prima oară în viaţa lui ia un concediu de trei săptămîni. Întremarea este mai mult aparentă. Se întoarce din nou la tipografie, reluîndu-şi munca istovitoare. Singurele clipe plă-cute i le prilejuiesc vizitele tinerilor B. Delavrancea, Al. Vla- huţă, L. Şăineanu, Ionescu Gion şi alţii care veneau să-i soarbă vorba „neaoşă romînească”.

În zorii zilei de 21 noiembrie 1887, după o noapte petrecută la masa de scris. Petre Ispirescu moare.

*

Cel care a şlefuit cu atîta talent ***„basmele romînilor”*** a împărtăşit aceeaşi soartă tristă hărăzită în trecut atîtor artişti legaţi de popor, ce înfăţişau în operele lor — fie şi metaforic — aspiraţia spre o lume mai bună.

Scrierile lui Petre Ispirescu, punînd în lumină comori ale geniului popular, ca şi activitatea socială a tipografului, n-au fost pe placul oficialităţii burgheze care l-a lăsat să se zbată între ruină fizică şi uitare premeditată.

Cu toate că o seamă de scriitori mari şi cărturari luminaţi printre care Alecsandri, Hasdeu, Odobescu, Delavrancea, I. Urban Jarnik, M. Gaster, L. Şăineanu şi alţii au dezvăluit frumuseţea operei lui Ispirescu; cu toate că scrierile sale îl făcuseră cunoscut încă din timpul vieţii şi peste graniţe[1] reprezentanţii culturii burgheze au trecut sub tăcere cu bună ştiinţă numele scriitorului tipograf, atribuindu-i doar meritul de a fi transcris pe hîrtie nişte basme aşa cum le-a auzit şi atît.

E drept că, vrînd să treacă parcă neobservat şi anonim, Ispirescu însuşi, proverbial de modest, caută să lase falsa im- presie de a nu fi fost decît un simplu culegător de poveşti. După fiecare basm, el consemnează cu precizie numele celui

---

[1] **G. Dem. Teodorescu, L. Şăineanu, Ionescu Gion şi alţi tineri care studiau pe vremea aceea la Paris povesteau că atunci cînd profesorii lor vorbeau despre folclorul oriental citau adesea numele lui Petre Ispirescu. De asemenea, odată, vizitîndu-ne ţara, prof. Nyrop de la Universitatea din Copenhaga a ţinut să-l cunoască pe Ispirescu, ale cărui basme, traduse în limba germană, le citise, spre totala uimire, în locul unui „colega” titrat universitar, aşa cum bănuise a fi Ispirescu, savantul s-a trezit fată-n faţă cu un tipograf simplu, cu mîinile mînjite de zaţ.**

de la care l-a ascultat, uneori indicînd chiar locul şi data. Formulele de început şi sfîrşit sînt redate de cele mai multe ori prescurtat ***(„A fost odată ca niciodată etc.”***; ***„Şi încălecai p-o şa etc.”)***, ca şi cum le-ar fi notat din fuga condeiului în timp ce altul îi povestea. Modestia sa merge pînă acolo, încît, uneori, în locul semnăturii, trece două iniţiale — P. I. — sau ***„Un culegător tipograf”*** [1] .

Dar Petre Ispirescu n-a fost numai un harnic culegător de basme şi snoave din popor. Aplecîndu-ne cu ochii atent asupra scrierilor sale ne convingem că el a creat o operă originală.

Ne-am îngădui o comparaţie sugestivă:

Unui meşter olar i se dă lut, apă, vopsele, smalţuri, uneltele trebuincioase şi i se spune: „fă un vas frumos”. Şi artistul se apucă de lucru. Frămîntă îndelung lutul cum ştie el, îl modelează cu migală, dîndu-i forme suple, armonioase, îndrăzneţe, amestecă vopselele şi smalţurile obţinînd nuanţe neaşteptate, pe care le aşterne în înflorituri măiestrite pe pereţii vasului. După încă alte operaţii delicate, al căror rost îl ştie numai el, artistul prezintă rodul meşteşugului şi fanteziei sale: un obiect de artă.

Pe cînd un neînzestrat s-ar înfăţişa cu un hîrb banal!... Asemeni meşterului olar este şi Ispirescu. De la părinţi, prieteni, cunoscuţi şi necunoscuţi — oameni din popor — el a ascultat basme şi snoave. Unii le vor fi povestit frumos, alţii cu mai puţin dar, unii cu duh, alţii dimpotrivă. Multe din poveştile culegerilor sale le-a auzit pe cînd era copil, trebuind să le „reproducă” după mulţi ani

Ceea ce i s-a oferit a fost în general materialul brut: un cadru larg, un şir de întîmplări, personajele tipice ale basmului popular. Toată fantezia ţesăturii este creaţia lui. Artistul a

---

[1] **Prima parte a culegerii *Legende sau Basmele romînilor* — 1872 — a fost semnată cu pseudonimul: *,,Un culegător tipograf”.***

selectat, a completat şi a compus în spiritul celor mai reu-
şite creaţii ale poporului Acest adevăr l-a subliniat cu o deosebită plasticitate Barbu Delavrancea: ***„În el (Ispirescu — n.n.) evenimentele şi frazele ciuntite au dat de căldură, de fermentare, de energie şi au ieşit la lumină vii, colorate şi fermecătoare”... ,,Ispirescu a fost furnalul enorm în care s-au topit rămăşiţele nelămurite ale legendelor noastre, artistul care a croit şi modelat fericitele matrice în care s-au închegat formele acestor legende. Oriunde veţi deschide «Basmele romînilor» vedeţi pe Ispirescu, p-această imaginaţie naivă şi epică, p-acest scriitor bogat şi energic”.., „Oriunde vei deschide cartea vezi pe creatorul, iar nu pe culegătorul basmelor”...***[1]

Petre Ispirescu n-a văzut în basme, doar mijlocul naiv de a încînta pe copii la gura sobei. Nu aceasta a fost singura destinaţie a scrierilor sale, cărora le-a închinat migala artei de o viaţă. Chiar şi faptul că cele mai multe dintre poveştile sale le-a publicat în ziare şi reviste ce se adresau publicului larg, ne îndreptăţeşte de la început concluzia că scriitorul le acre- dita rolul de educator al maselor de cititori.

Deşi prezentate prin fabulos, anumite probleme de viaţă puse spre rezolvare, soarta unor eroi, năzuinţele în numele cărora aceştia luptă, au darul să stimuleze gîndirea oamenilor, să-i îndemne la cugetări asupra propriei lor vieţi. Iată ce scria Gorki în această privinţă: ***„În general, basmele mă făceau să întrezăresc o altă viată, în care exista şi se manifesta o forţă liberă şi neînfricată, ce visa o viată mai bună”***[2]. Acest merit deosebit l-au avut şi basmele lui Petre Ispirescu. De aceea, poporul, descoperind în ele propriile sale aspiraţii, a îndrăgit aceste

---

[1] **Barbu Delavrancea;** ***articolul citat.***

[2] **A. M. Gorki:** ***Despre basme.***

basme, făcîndu-le să se bucure de o largă circulaţie. Iar pe modestul tipograf, truditorii cei mulţi din rîndurile cărora făcea parte l-au socotit prietenul ce le fortifica optimismul în împlinirea năzuinţei lor spre mai bine.

Pentru ca basmele sale să exercite o asemenea influenţă pozitivă asupra maselor de cititori, Petre Ispirescu le-a dat un conţinut profund uman.

Această trăsătură dominantă rezidă în aceea că eroii desti- naţi a fi exemplu, prin comportarea lor, deşi întreprind uneori acţiuni ce depăşesc puterile reale ale pămîntenilor, totuşi ei au însuşiri şi nutresc sentimente fireşti unor oameni obişnuiţi: sînt curajoşi, cinstiţi, drepţi, modeşti, muncitori, inteligenţi, iubesc, se bucură, suferă, urăsc... Pînă la urmă ei sînt aceia care ies învingători în lupta cu forţele întunecate, vrăjmaşe vieţii.

Povestitorul reliefează cu putere, printr-o variată gamă de mijloace, caracterul predominant al unor personaje, dînd posibilitate cititorului sau ascultătorului să-şi delimiteze precis opinia faţă de ele.

Prîslea cel voinic este curajos, viteaz, nu cunoaşte deprin- deri viclene; el pedepseşte pe zmeii hrăpăreţi, răpunîndu-i prin luptă dreaptă; scapă de la primejdii datorită iscusinţei sale şi îşi cucereşte fericirea prin merite proprii.

Hărnicia şi modestia sînt la mare cinste. Peste tot pe unde trece fata moşneagului cea cuminte rămîn mărturiile vredni- ciei sale: ea îngrijeşte dezinteresată o grădină, o fîntînă şi un cuptor, pasă-mi-te năzdrăvane; pusă să-şi aleagă un dar pen- tru slujba bine făcută la Sf. Vineri, ea îşi alege, modestă, dintre comori sclipitoare, o simplă cutie. Răsplata este neaşteptat de mare. ***„Fata unchiaşului îşi luă ziua bună, plecă cu cutia la supţioară, şi întorcîndu-se pe la cuptor căpătă o azimă caldă, şi trecînd pe la puţ, bău apă rece de se răcori; iară cînd ajunse la grădină, mîncă poame coapte.***

Fata ajunse acasă şi găsi pe tată-său zdrobit la inimă de mîhnire; îi spuse tot ce a făcut şi

deschise cutia. Dar ce să vază înăuntru? Mărgăritare, pietre nestemate, mărgele, ie numai cu fluturi de aur şi catrenţe de mătase” [1]

Cine iubeşte natura şi o ocroteşte se bucură de sprijinul ei în dobîndirea izbînzii. Deseori, eroii se luptă în numele bine- lui, se înfrăţesc cu natura şi ea îi apără, îi susţine împotriva vrăjmaşului comun. Aleodor împărat face faţă unor încercări grele ajutat de o ştiucă, un corb şi un tăune pe care la rîndu-i îi salvase de la moarte; Ţugulea îşi datorează viaţa unui urs şi unui vultur; sfătuitor preţios şi tovarăş de sufe- rinţă îi este lui Făt-frumos calul său. Fiul vînătorului cugetă minunat, cu vrajă de doină, despre natura pe care o îndră- geşte: ***„De voi vîna... privighetori, pitulice, scatii, stigleţi... pădurile şi codrii vor rămînea mute, freamătul frunzelor tinere de primăvară va ajunge să n-aibă cu cine să se-ngîne, şi călă- torul cu inima friptă de focul dragostei nu va mai avea unde***

să vie să-şi aline durerile... De voi vîna iarăşi turturele, mierliţe, prepeliţe şi potîrnichi... livezile înflorite şi pîrîiaşele vor tînji din lipsa lor... Şi fiindcă sunt plecat pentru vînat, voi vîna dară fiare sălbatece cari fac tuturor rău” [2]

Antipatia povestitorului este totală faţă de personajele negative, care reprezintă forţele răului, ale întunericului. Înfăţi- şîndu-le în toată răutatea şi micimea lor de caracter, le opune personajelor pozitive, reprezentînd forţele binelui, ale luminii.

În locul curajului şi modestiei cunoaştem: ***lăudăroşenia şi îngîmfarea („Pe lumea asta nu mi-e frică de nimeni, numai de Greuceanul de Aur; dar şi pe acela c-o***

---

[1] **Fata moşului cea cuminte.**

[2] ***Fiul vînătorului.***

lovitură îl voi culca la pămînt" [1] — ţipă fanfaron zmeul, care la puţină vreme după aceea este ciopîrţit de sabia viteazului), ***invidia laşă*** ***(„Cînd văzură fraţii pe Ţugulea cu o logodnică mai frumoasă decît florile şi mai albă decît spuma laptelui, îi puseră gînd rău. Pină a nu se culca, ei se furişară de Ţugulea, se dară mai cît colea şi începură a plănui cum să facă să se scape de el... Peste noapte se sculară şi cu o mînă tremurîndă taie pe Ţugulea, îi ia fata şi calul şi o rup d-a fuga"*** [2], ***lenea şi lăcomia***, cumplit pedepsite (fata babei, căreia nu-i plăcea să facă nimic, fiinţă nătîngă şi rea, revers al fetei moşneagului, sora sa vitregă, piere sfîşiată de lighioanele pe care le flămînzise şi chinuise).

Simpatia povestitorului este întotdeauna de partea personajului pozitiv, conducînd în aşa fel firul întîmplărilor, încît el să iasă învingător. Înzestrîndu-şi eroii favoriţi cu însuşiri ce se confundă cu ale omului din popor, înfăţişîndu-i adesea ca oameni de rînd (fata săracului cea isteaţă, Făt-frumos cel rătă-cit, ciobănaşul cel isteţ, cei trei fraţi împăraţi — din basmele cu aceleaşi titluri etc.), cititorul — sau ascultătorul — se convinge că Petre Ispirescu a nutrit o dragoste profundă şi statornică pentru oamenii simpli.

Întrecerea dintre fiul de boier şi ciobănaşul cel isteţ, amîndoi candidînd la mîna fetei de împărat, este rezolvată în favoa- rea celui din urmă. Ciobanul îşi păcăleşte adversarul prost şi necinstit şi îl acoperă de ridicol. ***„După ce se stinse lumî-narea, ciobanul începu a ronţăi la floricele prin întuneric. Cum auzi feciorul de boier, întrebă din patul său:***

— Da' ce faci tu acolo, prietene?

— Iacă, ce să fac, mi-am tăiat nasul şi îl mănînc, pentru aceea mi-am cumpărat cuţitaşul.

---

[1] ***Greuceanu.***

[2] ***Ţugulea, fiul unchiaşului şi al mătuşei.***

Îndată şi feciorul de boier îşi scoase cuţitaşul, îşi tăie nasul, şi începu a ronţăi şi el, crezînd că asta trebuie să fie ceva. Nu-i veni lui să crează că o asemenea faptă n-o să însemneze vreo izbîndă la norocul pe care nădăjduia să puie mîna.

Îl durea de durut; dară răbda în piele ca un drac, pînă o vedea cum o s-o scoaţă la cale.

Mai tîrziu iară aude pe cioban ronţăind.

— Dară ce mai faci tu acolo, prietene?

— Ce să fac? Iacă mi-am tăiat urechile şi le mănînc.

Îndată şi le tăie şi feciorul de boier şi începu a ronţăi şi dînsul, ca să nu rămîie mai pe jos decît ciobanul...

Cînd se sculară, fură poftiţi înaintea sfatului împărătesc ca să-şi aleagă fata un mire; cînd colo, ce să vază? Feciorul de boier slut, ciont şi plin de sînge ca un stîrv, pe care îl deteră afară ca un marţafoi şi becisnic,"

Izbînda săracului cinstit, drept, muncitor, asupra bogatului rău, incapabil şi hrăpăreţ, subliniată într-o serie de basme şi snoave, sugerează metaforic lupta de clasă, speranţa în victoria claselor exploatate asupra exploatatorilor.

În basmele lui Petre Ispirescu întîlnim, firesc, şi întîmplări extraordinare, aparţinînd miraculosului. Dar miraculosul aici nu pledează pentru credinţa în forţele oculte ale magiei şi misticului. Împăratul din povestea ***Ileana Simziana***, bunăoară, se preface în lup, leu sau balaur, Ţugulea devine pe loc buzdugan puternic, fără să invoce o forţă supranaturală, ca şi cum această metamorfoză spontană ar fi o însuşire naturală a lor. De cele mai multe ori miraculosul devine un mijloc prin care eroul (Prîslea, Aleodor împărat, Greuceanu — de pildă) scapă de primejdiile care-l ameninţă, uşurîndu-i lupta împotriva duşmanului

Nici apelativele la divinitate ***(„Cu voia lui Dumnezeu", „Dac-o vrea Dumnezeu"*** şi altele, de acest fel) din unele basme nu pot fi socotite ca argumente în favoarea miraculo-sului ocult. Ele

nu sînt decît nişte expresii uzuale din graiul popular, pronunţate de circumstanţă, fără să aibă un conţinut mistic.

Basmelor sale cu un conţinut din care se degajă optimismul robust, izbînda năzuinţei spre mai bine, Petre Ispirescu a

ştiut să le dea haină potrivită şi strălucitoare: limbă bogată, curată, mustind de duh şi înţelepciune, este limba vie a poporului, pe care modestul tipograf, legat prin fiecare fibră a sa de popor, şi-a însuşit-o cu simţul receptivităţii şi selecţiei propriu celor înzestraţi.

„Cînd citeşti acest volum (Basmele romînilor — n.n.) ***şi-l reciteşti, şi iar îl citeşti, ţi se pare că asculţi un popor întreg. Ispirescu n-are nici dialecte, nici loc, nici asămuire parţială numai cu unele judeţe. El e pretutindeni, din toate timpurile, naiv, glumeţ, epic, trist, bogat, ca întregul nostru popor."*** [1]

Opera lui Petre Ispirescu este o perlă preţioasă în şiragul moştenirii noastre literare. Circulînd pe cale orală, reproduse în cărţile de şcoală, publicate în numeroase ediţii, scrierile sale pline de optimism şi înţelepciune populară s-au bucurat de preţuirea oamenilor simpli, dar nu şi de aceea a oficiali- tăţii burgheze care refuza, obtuză şi reacţionară, orice produs prin care se exprima poporul. ***„...M-am adresat la Ministerul Cultelor şi pe la mai multe primării din ţară ca să-mi cumpere cîteva cărţi spre împărţire ca premii la copii acum de exa-mene şi nicăieri nu mi s-a cerut nici un exemplar măcar*** — scria în 1882, trist şi disperat, Ispirescu, prietenului său I. Urban Jarnik.

Astăzi scrierile lui Petre Ispirescu apar în tiraje de masă — zeci de mii de exemplare sînt răspîndite şi popularizate cu dragoste. Aceasta este răsplata poporului liber, care ştie să

---

[1] **Barbu Delavrancea, *articolul citat.***

preţuiască cum se cuvine pe aceia care s-au făcut purtă- torii năzuinţelor sale.

ION STĂVĂRUŞ

Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte

A fost odată ca niciodată; că de n-ar fi, nu s-ar mai povesti; de cînd făcea plopşorul pere şi răchita mic- şunele; de cînd se băteau urşii în coade; de cînd se luau de gît lupii cu mieii de se sărutau, înfrăţindu-se; de cînd se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci şi nouă

de oca de fier şi s-arunca în slava cerului de ne aducea poveşti.

De cînd se scria [1] musca pe părete,
Mai mincinos cine nu crede.

A fost odată un împărat mare şi o împărăteasă, amîndoi tineri şi frumoşi, şi, voind să aibă copii, a făcut de mai multe ori tot ce trebuia să facă pentru aceasta, a îmbiat pe la vraci şi filosofi, ca să caute la stele şi să le ghicească dacă or să facă copii; dar în zadar. În sfîrşit, auzind împăratul că este la un sat, aproape, un unchiaş dibaci, a trimis să-l cheme; dar el răspunse trimişilor că: cine are trebuinţă, să vie la dînsul. S-au sculat deci împăratul şi împără-teasa şi, luînd cu dînşii vro cîţiva boieri mari, ostaşi şi slujitori, s-au dus la unchiaş acasă. Unchiaşul, cum i-a văzut de departe, a ieşit să-i întîmpine şi tot- dodată le-a zis:

— Bine aţi venit sănătoşi; dar ce îmbli, împărate, să afli? Dorinţa ce ai o să-ţi aducă întristare.

— Eu nu am venit să te întreb asta — zise împăratul — ci, daca ai ceva leacuri care să ne facă să avem copii, să-mi dai.

— Am, răspunse unchiaşul; dar numai un copil o să faceţi. El o să fie Făt-frumos şi drăgăstos, şi parte n-o să aveţi de el.

Luînd împăratul şi împărăteasa leacurile, s-au întors veseli la palat şi

---

[1] ***A se scrie* — a se iscăli.**

peste cîteva zile împărăteasa s-a simţit însărcinată. Toată împărăţia şi toată curtea şi toţi slujitorii s-au veselit de această întîmplare.

Mai-nainte însă de a veni ceasul naşterii, copilul se puse pe un plîns, de n-a putut nici un vraci să-l împace. Atunci împăratul a început să-i făgăduiască toate bunurile din lume, dar nici aşa n-a fost cu putinţă să-l facă să tacă.

— Taci, dragul tatei — zicea împăratul — că ţi-oi da împărăţia cutare sau cutare; taci, fiule, că ţi-oi da de soţie pe cutare sau cutare fată de împărat, şi alte multe d-alde astea; în sfîrşit, dacă văzu şi văzu că nu tace, îi mai zise: taci, fătul meu, că ţi-oi da ***Tinereţe fără bătrineţe şi viaţă fără de moarte.***

Atunci copilul tăcu şi se născu; iar slujitorii de- teră în timpine şi în surle şi în toată împărăţia se ţinu veselie mare o săptămînă întreagă.

De ce creştea copilul, d-aceea se făcea mai isteţ şi mai îndrăzneţ. Îl deteră pe la şcoli şi filosofi, şi toate învăţăturile pe care alţi copii le învăţa într-un an, el le învăţa într-o lună, astfel încît împăratul murea şi
învia de bucurie. Toată împărăţia se fălea că o să aibă un împărat înţelept şi procopsit [1] ca Solomon împărat. De la o vreme încoace însă, nu ştiu ce avea că era tot galeş, trist şi dus pe gînduri. Iar cînd fuse într-o zi, tocmai cînd copilul împlinea

---

[1] ***Pricopsit, procopsit* — învăţat.**

cincisprezece ani şi împăratul se afla la masă cu toţi boierii şi slujbaşii împărăţiei şi se chefuiau, se sculă Făt-frumos şi zise:

— Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naştere.

Auzind aceasta, împăratul s-a întristat foarte şi i-a zis:

— Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ţi dau un astfel de lucru nemaiauzit? Şi dacă ţi-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.

— Dacă tu, tată, nu poţi să-mi dai, apoi sunt nevoit să cutreier toată lumea pînă voi găsi făgăduinţa pentru care m-am născut.

Atunci toţi boierii şi împăratul deteră în genuchi, cu rugăciune să nu părăsească împărăţia; fiindcă, ziceau boierii:

— Tatăl tău de aci înainte e bătrîn, şi o să te rădicăm pe tine în scaun, şi avem să-ţi aducem cea mai frumoasă împărătească de sub soare de soţie.

Dar n-a fost putinţă să-l întoarcă din hotărîrea sa, rămîind statornic ca o piatră în vorbele lui; iar tată- său, dacă văzu şi văzu, îi dete voie şi puse la cale să-i gătească de drum merinde şi tot ce-i trebuia.

Apoi, Făt-frumos se duse în grajdurile împărăteşti unde erau cei mai frumoşi armăsari din toată împărăţia, ca să-şi aleagă unul; dar, cum punea mîna şi apuca pe cîte unul de coadă, îi trîntea, şi

astfel toţi caii căzură. În sfîrşit, tocmai cînd era să iasă, îşi
aruncă ochii o dată prin grajd şi, zărind într-un colţ un cal răpciugos şi bubos şi slab, se duse şi la dînsul; iar cînd puse mîna pe coada lui, el îşi în-toarse capul şi zise:

— Ce porunceşti, stăpîne? Mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a ajutat să ajung ca să mai puie mîna pe mine un voinic.

Şi înţepenindu-şi picioarele, rămase drept ca lumînarea. Atunci Făt-frumos îi spuse ce avea de gînd să facă şi calul îi zise:

— Ca să ajungi la dorinţa ta, trebuie să ceri de la tată-tău paloşul, suliţa, arcul, tolba cu săgeţile şi hainele ce le purta el cînd era flăcău; iar pe mine să mă îngrijeşti cu însuţi mîna ta şase săptămîni şi orzul să mi-l dai fiert în lapte.

Cerînd împăratului lucrurile ce-l povăţuise calul, el a chemat pre vătaful curţii şi i-a dat poruncă ca să-i deschiză toate tronurile cu haine spre a-şi alege fiul său pe acelea care îi va plăcea. Făt-frumos, după ce răscoli trei zile şi trei nopţi, găsi în sfîrşit, în fundul unui tron vechi, armele şi hainele tătîne-său de cînd era flăcău, dar foarte ruginite. Se apucă în-suşi cu mîna lui să le cureţe de rugină şi, după şase săptămîni, izbuti a face să lucească armele ca oglinda. Totodată îngriji şi de cal, precum îi zisese el. Destulă muncă avu; dar fie, că izbuti.

Cînd auzi calul de la Făt-frumos că hainele şi armele sunt bine curăţate şi pregătite, odată se scu- tură şi el, şi toate bubele şi răpciuga căzură de pe dînsul şi rămase întocmai cum îl fătase mă-sa, un cal gras, trupeş, şi cu patru aripi; văzîndu-l Făt-frumos astfel, îi zise:

— De azi în trei zile plecăm.

— Să trăieşti, stăpîne; sunt gata chiar azi, de porunceşti, îi răspunse calul.

A treia zi de dimineaţă, toată curtea şi toată împărăţia era plină de jale. Făt-frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloşul în mîna, călare pe calul ce-şi alesese, îşi luă ziua bună de la împăratul, de la împărăteasa, de la toţi boierii cei mari şi cei mici, de la ostaşi şi de la toţi slujitorii curţii, carii, cu lacrămile în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dînd pinteni calului, ieşi pe poartă ca vîntul, şi după dînsul carăle cu merinde, cu bani şi vreo două sute de ostaşi, pe care-i orîn- duise împăratul ca să-l însoţească.

După ce trecu afară de împărăţia tatălui său şi ajunse în pustietate, Făt-frumos îşi împărţi toată avuţia pe la ostaşi şi, luîndu-şi ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-şi pentru dînsul merinde numai cît a putut duce calul. Şi apucînd calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile şi trei nopţi, pînă ce ajunse la o cîmpie întinsă, unde era o mulţime de oase de oameni.

Stînd să se odihnească, îi zise calul:

— Să ştii, stăpîne, că aici suntem pe moşia unei gheonoaie, care e atît de rea, încît nimeni nu calcă pe moşia ei, fără să fie omorît. A fost şi ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinţilor pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mîine, în pădurea ce o vezi, o s-o întîlnim venind să te prăpădească; e grozavă de mare: dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloşul şi suliţa să le ţii la îndemînă, ca să te slujeşti cu dînsele cînd va fi de trebuinţă.

Se deteră spre odihnă; dar pîndea cînd unul, cînd altul.

A doua zi, cînd se revărsa ziorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-frumos înşelă şi înfrînă calul, şi chinga o strînse mai mult decît altă dată, şi porni; cînd, auzi o ciocănitură groaznică. Atunci calul îi zise:

— Ţine-te, stăpîne, gata, că iată se apropie Gheonoaia.

Şi cînd venea ea, nene, dobora copacii: aşa de iute mergea; iar calul se urcă ca vîntul pînă cam deasupra ei şi Făt-frumos îi luă un picior cu săgeata şi, cînd era gata a o lovi cu a doua săgeată, strigă ea:

— Stăi, Făt-frumos, că nu-ţi fac nimic!

Şi văzînd că nu o crede, îi dete înscris cu sîn- gele său.

— Să-ţi trăiască calul, Făt-frumos — îi mai zise ea — ca un năzdrăvan ce este,

căci de nu era el, te mîncam fript; acum însă m-ai mîncat tu pe mine; să ştii că pînă azi nici un muritor n-a cutezat să calce hotarele mele pînă aicea; cîţiva nebuni carii s-au încumes a o face de-abia au ajuns pînă în cîm- pia unde ai văzut oasele cele multe.

Se duseră acasă la dînsa, unde Gheonoaia ospătă pe Făt-frumos şi-l omeni ca p-un călător. Dar pe cînd se aflau la masă şi se chefuiau, iară Gheonoaia gemea de durere, deodată el îi scoase piciorul pe care îl păstra în traistă, i-l puse la loc şi îndată se vindecă. Gheonoaia, de bucurie, ţinu masă trei zile d-a rîndul şi rugă pe Făt-frumos să-şi aleagă de soţie pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca nişte zîne; el însă nu voi, ci îi spuse curat ce căuta; atunci ea îi zise:

— Cu calul care îl ai şi cu vitejia ta, crez că ai să izbuteşti.

După trei zile, se pregătiră de drurn şi porni. Merse Făt-frumos, merse şi iar merse, cale lungă şi mai lungă; dară cînd fu de trecu peste hotarele Gheonoaiei, dete de o cîmpie frumoasă, pe de o parte cu iarba înflorită, iară pe de altă parte părlită. Atunci el întrebă pe cal:

— De ce este iarba părlită?

Şi calul îi răspunse:

— Aici suntem pe moşia unei scorpii, soră cu Gheonoaia; de rele ce sunt, nu pot să trăiască la un loc; blestemul părinţilor

le-a ajuns, şi d-aia s-au făcut lighioi, aşa precum le vezi; vrăşmăşia lor e groaznică, nevoie de cap, vor să-şi răpească una de la alta pămînt; cînd Scorpia este necăjită rău, varsă foc şi smoală; se vede că a avut vreo ceartă cu soră-sa şi, viind s-o gonească de pe tărîmul ei, a pîrlit iarba pe unde a trecut; ea este mai rea decît soră-sa şi are trei capete. Să ne odihnim puţin, stăpîne, şi mîine dis-de-dimineaţă să fim gata.

A doua zi se pregătiră, ca şi cînd ajunsese la Gheonoaie, şi porniră. Cînd, auziră un urlet şi o vî- jietură, cum nu mai auziseră ei pînă atunci!

— Fii gata, stăpîne, că iată se apropie zgripso- roaica de Scorpie.

Scorpia, cu o falcă în cer şi cu alta în pămînt şi vărsînd flăcări, se apropia ca vîntul de iute; iară calul se urcă repede ca săgeata pînă cam dasupra şi se lăsă asupra ei cam pe deoparte. Făt-frumos o săgetă şi îi zbură un cap; cînd era să-i mai ia un cap, Scorpia se rugă cu lacrămi ca să o ierte, că nu-i face nimic şi, ca să-l încredinţeze, îi dete înscris cu sîn-

gele ei. Scorpia ospătă pe Făt-frumos şi mai şi decît Gheonoaia; iară el îi dete şi dînsei înapoi capul ce i-l luase cu săgeata, carele se lipi îndată cum îl puse la loc, şi după trei zile plecară mai departe.

Trecînd şi peste hotarele Scorpiei, se duseră, se duseră şi iară se mai duseră,

pînă ce ajunseră la un cîmp numai de flori şi unde era numai primăvară; fiecare floare era cu deosebire de mîndră şi cu un miros dulce, de te îmbăta; trăgea un vîntişor care abia adia. Aicea stătură ei să se odihnească, iară calul îi zise:

— Trecurăm cum trecurăm pînă aci, stăpîne; mai avem un hop: avem să dăm peste o primejdie mare; şi, daca ne-o ajuta Dumnezeu să scăpăm şi de dînsa, apoi suntem voinici. Mai-nainte de aci este palatul unde locuieşte ***Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte.*** Această casă este încongiurată cu o pădure deasă şi înaltă, unde, stau toate fiarele cele mai sălbatice din lume; ziua şi noaptea păzesc cu neador- mire şi sunt multe foarte: cu dînsele nu este chip de a te bate; şi ca să trecem prin pădure e peste poate: noi însă să ne silim, dac-om putea, să sărim pe dasupra.

După ce se odihniră vreo două zile, se pregătiră iarăşi; atunci calul, ţinîndu-şi răsuflarea, zise:

— Stăpîne, strînge chinga cît poţi de mult, şi, încălecînd, să te ţii bine şi în scări, şi de coama mea: picioarele să le ţii lipite pe lîngă supţioara mea, ca să nu mă zăticneşti [1] în zborul meu.

Se urcă, făcu probă, şi într-un minut fu aproape de pădure.

---

[1] ***A zăticni* — a stînjeni, a împiedica.**

— Stăpîne — mai zise calul — acum e timpul cînd se dă de mîncare fiarălor pădurei şi sunt adu-nate toate în curte; să trecem.

— Să trecem — răspunse Făt-frumos — şi Dumnezeu să se îndure de noi.

Se urcară în sus şi văzură palatul strălucind ast- fel, de la soare te puteai uita, dar la dînsul ba. Tre-cură pe dasupra pădurii şi, tocmai cînd erau să se lase în jos la scara palatului, d-abia, d-abia atinse cu piciorul vîrful unui copaci şi dodată toată pă- durea se puse în mişcare; urlau dobitoacele, de ţi se făcea părul măciucă pe cap. Se grăbiră de se lă-sară în jos; şi de nu era doamna palatului afară, dînd demîncare puilor ei (căci aşa numea ea lighio- nile din pădure), îi prăpădea negreşit.

Mai mult de bucurie că au venit, îi scăpă ea; căci nu mai văzuse pînă atunci suflet de om pe la dînsa. Opri pe dobitoace, le îmblînzi şi le trimise la locul lor. Stăpîna era o zînă naltă, supţirică şi drăgălaşă şi frumoasă, nevoie mare! Cum o văzu Făt-frumos, rămase încremenit. Dară ea, uitîndu-se cu milă la dînsul, îi zise:

— Bine ai venit, Făt-frumos! Ce cauţi pe aici?

— Căutăm, zise el. ***Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte.***

— Dacă căutaţi ceea ce ziseşi, aci este.

Atunci descălică şi intră în palat. Acolo găsi încă două femei, una ca alta de

tinere; erau surorile cele mai mari. El începu să mulţumească zînei pentru că l-a scăpat de primejdie; iară ele, de bucurie, gătiră o cină plăcută şi numai în vase de aur. Calului îi dete drumul să pască pe unde va voi dînsul; pe urmă îi făcură cunoscuţi tutulor lighioanelor, de puteau îmbla în tihnă prin pădure.

Femeile îl rugară să locuiască de aci înainte cu dînsele, căci ziceau că li se urîse, şezînd tot singurele; iară el nu aşteptă să-i mai zică o dată, ci priimi cu toată mulţumirea, ca unul ce aceea şi căuta.

Încet, încet, se deprinseră unii cu alţii, îşi spuse istoria şi ce păţi pînă să ajungă la dînsele, şi nu după multă vreme se şi însoţi cu fata cea mai mică. La însoţirea lor, stăpînele casei îi deteră voie să meargă prin toate locurile de primprejur, pe unde va voi; numai pe o vale, pe care i-o şi arătară, îi ziseră să nu meargă, căci nu va fi bine de el; şi-i şi spuseră că acea vale se numea ***Valea Plîngerii***.

Petrecu acolo vreme uitată, fără a prinde de veste, fiindcă rămăsese tot aşa de tînăr, ca şi cînd venise. Trecea prin pădure, fără să-l doară măcar capul. Se desfăta în palaturile cele aurite, trăia în pace şi în linişte cu soţia şi cumnatele sale, se bucura de frumuseţea florilor şi de dulceaţa şi curăţenia aerului, ca un fericit. Ieşea adesea la vîntătoare; dar, într-o zi, se luă după un iepure, dete o săgeată, dete două şi nu-l nimeri;

supărat, alergă după el şi dete şi cu a treia săgeată, cu care îl şi nemeri; dară neferici- tul, în învălmăşeală, nu băgase de seamă că, alergînd după iepure, trecuse în Valea Plîngerii.

Luînd iepurile, se întorcea acasă; cînd, ce să vezi d-ta? deodată îl apucă un dor de tată-său şi de mu- mă-sa. Nu cuteză să spuie femeilor măiestre; dară ele îl cunoscură după întristarea şi neodihna ce vedea într-însul.

— Ai trecut, nefericitule, în Valea Plîngerii! îi ziseră ele, cu totul speriate.

— Am trecut, dragele mele, fără ca să fi voit să fac astă neghiobie; şi acum mă topesc d-a-n picioa-

rele de dorul părinţilor mei, însă şi de voi nu mă îndur ca să vă părăsesc. Sunt de mai multe zile cu voi şi n-am să mă plîng de nici o mîhnire. Mă voi duce dară să-mi mai văz o dată părinţii şi apoi m-oi întoarce, ca să nu mă mai duc niciodată.

— Nu ne părăsi, iubitule; părinţii tăi nu mai trăiesc de sute de ani, şi chiar tu, ducîndu-te, ne temem că nu te vei mai întoarce; rămîi cu noi: căci ne zice gîndul că vei pieri.

Toate rugăciunile celor trei femei, precum şi ale calului, n-a fost în stare să-i potolească dorul părinţilor, care-l usca pe de-a-ntregul. În cele mai de pe urmă, calul îi zise:

— Dacă nu vrei să mă asculţi, stăpîne, orice ţi se va întîmpla, să ştii că numai tu

eşti de vină. Am să-ţi spui o vorbă şi, daca vei primi tocmeala mea, te duc înapoi.

— Primesc — zise el cu toată mulţumirea — spune-o!

— Cum vom ajunge la palatul tatălui tău, să te las jos şi eu să mă întorc, de vei voi să rămîi măcar un ceas.

— Aşa să fie, zise el.

Se pregătiră de plecare, se îmbrăţişară cu femeile şi, după ce-şi luară ziua bună unul de la altul, porni, lăsîndu-le suspinînd şi cu lăcrămile în ochi. Ajunseră în locurile unde era moşia Scorpiei; acolo gă- siră oraşe; pădurile se schimbaseră în cîmpii; în- trebă pre unii şi pre alţii despre Scorpie şi locuinţa ei; dar îi răspunseră că bunii lor auziseră de la străbunii lor povestindu-se de asemenea fleacuri.

— Cum se poate una ca asta? le zicea Făt-frumos, mai alaltăieri am trecut pe aici; şi spunea tot ce ştia.

Locuitorii rîdea de dînsul, ca de unul ce aiurează sau visează deştept, iară el, supărat, plecă înainte, fără a băga de seamă că barba şi părul îi albise.

Ajungînd la moşia Gheonoaiei, făcu întrebări ca şi la moşia Scorpiei, şi primi asemenea răspunsuri. Nu se putea domiri el: cum de în cîteva zile s-au schimbat astfel locurile? Şi iarăşi supărat, plecă cu barba albă pînă la brîu, simţind că îi cam tremurau picioarele, şi ajunse la împărăţia tătîne-său. Aici alţi oameni, alte oraşe, şi cele vechi erau schimbate de nu

le mai cunoştea. În cele mai de pe urmă, ajunse la palaturile în cari se născuse. Cum se dete jos, calul îi sărută mîna şi îi zise:

— Rămîi sănătos, stăpîne, că eu mă întorc de unde am plecat. Daca pofteşti să mergi şi d-ta, încalecă îndată şi aidem!

— Du-te sănătos, că şi eu nădăjduiesc să mă în-torc peste curînd.

Calul plecă ca săgeata de iute.

Văzînd palaturile dărămate şi cu buruieni crescute pe dînsele, ofta şi, cu lacrămi în ochi, căta să-şi aducă aminte cît era odată de luminate aste palaturi şi cum şi-a petrecut copilăria în ele; ocoli de vreo două-trei ori, cercetînd fiecare cămară, fiecare col- ţuleţ ce-i aducea aminte cele trecute; grajdul în care găsise calul; se pogorî apoi în pivniţă, gîrliciul că-reia se astupase de dărămăturile căzute.

Căutînd într-o parte şi în alta, cu barba albă pînă la genuchi, ridicîndu-şi pleoapele ochilor cu mîinele şi abia umblînd, nu găsi decît un tron odorogit; îl deschise, dară în el nimic nu găsi; ridică capacul chichiţei, şi un glas slăbănogit îi zise:

— Bine ai venit, că de mai întîrziai, şi eu mă prăpădeam.

O palmă îi trase Moartea lui, care se uscase de se făcuse cîrlig în chichiţă, şi căzu mort, şi îndată se şi făcu ţărînă.

Iar eu încălecai p-o şea şi vă spusei dumneavoastră aşa.

Povestit de tata, şezător în Bucureşti, mahal. Udricani, între 1838—1844. Publicat pentru prima oară în ***Ţăranul romîn***, no. 11 din 1862.

LBR

Ileana Simziana

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. Acel împărat mare şi puternic bătuse pe toţi împăraţii de primpregiurul lui şi-i supusese, încît îşi întinsese hotarele împărăţiei sale pe unde a înţărcat dracul copiii, şi toţi împăraţii cei bătuţi era îndatoraţi a-i da cîte un fiu d-ai săi ca să-i slujească cîte zece ani.

La marginea împărăţiei lui mai era un alt împărat carele, cît a fost tînăr, nu se lăsase să-l bată; cînd cădea cîte un pîrjol asupra ţărei sale, el se făcea luntre şi punte şi-şi scăpa ţara de nevoie; iară după ce ajunse la bătrîneţe, se supusese şi el împăratului celui mare şi tare, fiindcă n-avea încotro. El nu ştia cum să facă, cum să dreagă, ca să împlinească voia acelui împărat de a-i trimite pe unul din fiii sai, ca să-i slujească: fiindcă n-avea băieţi, ci numai trei fete. Dintr-aceasta el sta pe gînduri. Grija lui cea mare era ca să nu crează acel împărat că el este zăcaş [1] şi se îndărătniceşte a-i trimite vreun fiu, din care pricină să vină să-i ia împărăţia, iară el cu fe- tele lui să

[1] ***Zăcaş* — duşmănos, răzbunător.**

moară în ticăloşie [2], în sărăcie şi cu ruşine.

Văzînd fetele pe tată-său tot supărat, se luaseră şi ele de gînduri, şi nu ştiau ce voie să-i facă ca să-l mai înveselească. Dacă văzură şi văzură că nimic nu-i este pe plac, fata cea mai mare îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă într-o zi la masă, că de ce este supărat:

— Au purtarea noastră nu-ţi place? îi zise ea. Au supuşii măriei tale sunt răi şi arţăgoşi de-ţi prici- nuieşte atîta mîhnire? Spune şi nouă, tată, cine este vipera aceea care nu-ţi dă pace şi-ţi otrăveşte bătrîneţele, şi ne făgăduim chiar a ne jertfi dacă aceasta va putea să-ţi aline oarecum mîhnirile: căci numai tu, tată, eşti mîngîierea noastră, după cum prea bine ştii; iară noi niciodată n-am ieşit din cuvîntul tău.

— De asta, aşa este; n-am a mă plînge de nimic. Nn mi-ati călcat porunca niciodată. Dară voi, dragele mele, nu puteţi să-mi alinaţi durerea care-mi pătrunde sufletul. Voi sunteţi fete, şi numai un băiat m-ar scoate din nevoia în care mă aflu.

— Eu nu înţeleg — zise fata cea mare — de ce ascunzi de noi izvorul mîhnirilor tale, tată; spune, că eu, iată, sunt gata a-mi da viaţa pentru tine.

— Ce să ştiţi voi face, dragele mele! De cînd sunteţi pe lumea asta albă, voi aţi îmblat cu furca, cu acul, cu războiul; ştiţi

---

[2] ***Ticăloşie* — stare jalnică, mizerie.**

toarce, coase, ţese. Numai un viteaz mă poate mîntui, care să ştie să răsucească buzduganul, să mînuiască sabia cu virtute şi să călărească ca un zmeu-paraleu.

— Oricum, tată, spune-ne şi nouă, că doară nu s-o face gaură în cer, dacă vom şti şi noi ce lucru te amărăşte.

Dacă văzu împăratul că-l înteţesc fetele cu rugă-ciunile, zise:

— Iată, copilele mele, de ce sunt tot trist. Voi ştiţi că nimeni nu s-a putut atinge de împărăţia mea, cît am fost tînăr, fără să-şi capete alageaua [1] şi fără să se ducă ruşinat de unde a venit. Acum pîrdalnicele de bătrîneţe mi-au secat toată virtutea; braţul meu e slăbănogit, nu mai poate să învîrtească paloşul de să se cutremure vrăjmaşul. Şoimuleanul meu, pentru care p-aci—p-aci era să-mi pierz viaţa pînă l-am dobîndit, a îmbătrînit şi el: este un răpciugos; abia îşi tîrîie şi el viaţa de azi pe mîine. Altădată abia mă arătam înaintea vrăjmaşului şi, să te ţii, pîrleo! îi sfîrîia căl- cîiele dinaintea feţii mele; dară azi, ce să vă mai spui? voi ştiţi că m-am supus celui mai mare şi mai tare împărat de pe faţa pămîntului. Însă la dînsul este obiceiul ca toţi supuşii împărăţiei să-i trămită cîte un fiu, să-i slujească zece ani, şi eu vă am numai pe voi.

---

[1] ***A-şi căpăta alageaua* — a o păţi, a da de belea.**

— Mă duc eu, tată — zise fata cea mare — şi mă voi sili din toate puterile mele să te mulţumesc.

— Mă tem să nu te întorci fără nici o ispravă. Cine ştie ce încurcătură vei face p-acolo, de să nu-i mai dea nimeni de căpătîi, cît hău!

— Tot ce ştiu, tată, şi mă făgăduiesc, este că nu te-oi da de ruşine.

— Dacă este aşa, pregăteşte-te şi te du.

Cînd auzi fata că tată-său îi dă voie să meargă, nu mai putea de bucurie. Punea la cale tot pentru drum; şi se întorcea numai într-un călcîi, cînd poruncea şi aşeza lucrurile de călătorie. Îşi alese calul cel mai de frunte din grajdurile împărăteşti, hainele cele mai mîndre şi mai bogate şi merinde ca să-i ajungă un an de zile.

După ce tată-său o văzu gata de plecare, îi dete poveţele părinteşti de cum să se poarte, cum să facă ca să nu se descopere că e fată. O învăţă tot ce trebuia să ştie un viteaz care merge la o aşa slujbă înaltă, şi cum să se ferească de bîrfeli şi clevete, ca să nu fie urîtă şi nebăgată în seamă de ceilalţi fii de împărat. Apoi îi zise:

— Pasă cu Dumnezeu; fiica mea, şi adu-ţi aminte de învăţăturile mele.

Fata ieşi din curte ca fulgerul; n-o mai ţinea pă- mîntul de bucurie; într-o clipă nu se mai văzu. Şi dacă n-ar fi stat mai încolo să-şi aştepte boierii şi carăle cu

merinde, acestea s-ar fi pierdut, fiindcă nu puteau să se ţină după dînsa.

Împăratul îi ieşi pe de altă parte înainte, mai la marginea împărăţiei, fără să ştie ea; aşeză îndată un pod de aramă, se făcu un lup şi se ascunse sub pod. Cînd era să treacă fiică-sa, deodată ieşi de subt acel pod, cu dinţii rînjiţi şi clănţănind de te lua groaza; se uită drept la dînsa cu nişte ochi cari strălucea ca două făclii, şi se repezi la ea ca să o sfîşie. Fata, care îngheţase sîngele în ea de frică, îşi pierduse cumpătul şi, dacă calul nu făcea o săritură la o parte, lupul înfigea ghearele într-însa; ea o luă la sănătoasa înapoi. Tată-său, care se întorsese înaintea ei, ieşi s-o întîm- pine, şi-i zise:

— Nu-ţi spuneam eu, fata mea, că nu toate muştele fac miere?

— Aşa este, tată, dară eu n-am ştiut că, ducîndu-mă să slujesc unui împărat, am să mă lupt şi cu fiare sălbatice şi turbate.

— Dacă este aşa — zise împăratul — şezi acasă de-ţi vezi de fuse şi mosoare, şi Dumnezeu să aibă milă de mine, ca să nu mă lase a muri ruşinat.

Nu trecu mult şi se ceru şi fata cea mijlocie să se ducă şi dînsa; şi se lega că ea îşi va pune toate puterile cum să-şi sfîrşească slujba ce lua asupră-şi.

După multe rugăciuni şi făgăduieli, se înduplecă tată-său şi o lăsă şi pe dînsa să se ducă; dară păţi şi ea ca soru-sa cea mare, şi întîmpinînd-o tată-său, cînd se întorcea, îi zise:

— Ei, fata mea, nu ţi-am spus eu că nu se mănîncă tot ceea ce zboară?

— Adevărat este, tată, aşa mi-ai zis; dară prea era grozav acei lup. Unde deschisese o gură de să mă îmbuce dintr-o dată, şi unde se uita cu nişte ochi din cari parcă ieşeau nişte săgeţi de mă săgetau la inimă!

— Şezi acasă dară — îi răspunse împăratul — de vezi de coada măturei şi de zarzavaturile de la bucătărie.

Mai trecu ce mai trecu, şi iată că şi fata cea mică zise tatălui său, într-o zi, cînd şedeau la masă:

— Tată, lasă-mă şi pe mine să fac o cercare: la- să-mă, rogu-te, să mă duc şi eu să-mi încerc norocul.

— Deoarece surorile tale cele mai mari n-au putut-o scoate la căpătîi, mă mir cum îţi mai vine să vorbeşti de tine, care nu ştii nici cum se mănîncă mămăliga.

Şi se cerca în tot felul să-i taie pofta de plecare, dară în zadar.

— Pentru dragostea ta, tată — mai zise ea — voi face pe dracul în patru, numai să izbutesc; însă dacă Dumnezeu îmi va sta împotrivă, mă voi întoarce iarăşi la tine, şi fără să mă ruşinez.

Se mai împotrivi tată-său, se mai codi; dară fie-sa îl birui cu rugăciunile. La urmă de tot, zise împăratul:

— Dacă este aşa, iată îţi dau şi ţie voie, să vedem

ce procopseală a să-mi faci. Ce-aş mai rîde să te văz întorcîndu-te cu nasul în jos!

— Vei rîde, tată, cura ai rîs şi de surorile mele, fără cu toate astea să le scază cinstea.

Fata împăratului, dacă văzu că tată-său îi dete voie, se gîndi mai întîi pe care din boierii cei bătrîni să ia de povăţuitor. Şi pînă una-alta, ea îşi aduse aminte de vitejiile tatălui său din tinereţe şi de calul său. Se duse deci la grajd ca să-şi aleagă şi ea un cal. Se uită la unul, se uită la altul, se uită la toţi caii din graj-duri, şi de nici unul nu i se prindeau ochii, deşi erau armăsarii şi caii cei mai buni din toată împărăţia. În cele mai de pe urmă dete şi peste calul tatălui său din tinereţe, răpciugos, bubos şi zăcînd pe coaste. Cum îl văzu, se uita la el cu milă şi parcă nu se îndura să se depărteze de dînsul.

Calul, dacă văzu aşa, îi zise:

— Se vede că pentru iubirea ce ai către împăratul, stăpînă, te uiţi aşa de galeş la mine. Ce pui de voinic era în tinereţele lui! Multe izbînzi am mai făcut noi amîndoi. Dară de cînd a îmbătrînit, nici pe mine n-a mai încălecat altul. Şi dacă mă vezi aşa de jigărit, este că n-are cine să mă hrănească ca el. Astăzi, uite, de m-ar îngriji cineva cum să-mi priiască mie, în zece zile m-aş face de nu m-aş da pe zece ca d-alde ăştia.

Atunci, fata zise:

— Şi cum trebuie să te îngrijească?

— Să mă spele în toate zilele cu apă neîncepută, să-mi dea orzul fiert în lapte dulce ca să-l pot roade, şi pe fiecare zi o baniţă de jaratec.

— Cînd aş şti că-mi vei fi de ajutor să sfîrşesc ce am pus de gînd, mai-mai că aş face aşa precum zici tu!

— Stăpînă — zise calul — fă cercarea asta şi nu te vei căi.

Calul era năzdrăvan.

Fata împăratului îngriji de cal tocmai precum îi zise el.

La a zecea zi, unde se scutură odată calul, şi se făcu frumos, gras ca un pepene şi sprinten ca o căprioară. Apoi, uitîndu-se vesel la fata împăratului, zise:

— Să-ţi dea Dumnezeu noroc şi izbîndă, stăpîna mea, că m-ai îngrijit şi m-ai făcut să mai fiu o dată pe lume cum doream. Spune-mi tu care este păsul tău, şi porunceşte-mi ce trebuie să fac.

— Eu voi să merg la împăratul cel mare şi tare, vecinul nostru, ca să-i slujesc, şi-mi trebuie pe cineva care să mă povăţuiască. Spune-mi pe care din boieri să aleg?

— Dacă vei merge cu mine — îi zise calul — habar să n-ai; nu-ţi trebuie pe nimeni. Te voi sluji, cum am slujit şi pe tată-tău. Numai să m-asculţi.

— Dacă este aşa, de azi în trei zile plecăm.

— Şi chiar acum dacă porunceşti, îi răspunse calul.

Fata împăratului, cum auzi aceasta, puse toate alea la cale pentru drum. Îşi luă nişte haine curate, dară fără podoabe, niţele merinde şi ceva bani de cheltuială, încălecă calul şi, venind înaintea tatălui său, îi zise:

— Rămîi cu Dumnezeu, tată, şi să te găsesc sănătos!

— Cale bună, fata mea, îi zise tată-său. Toate ca toate, numai poveţele ce ţi-am dat să nu le uiţi niciodată. Şi la orice nevoie mintea ta să fie pironită la Dumnezeu, de unde ne vine tot binele şi tot ajutorul.

După ce se făgădui că aşa va face, fata porni.

Ca şi la celelalte fete, tată-său dete pe altă parte şi-i ieşi înainte, aşeză iarăşi podul de aramă şi o aştepta acolo.

Pe drum, calul spuse fetei cu ce tertipuri îmbla tată-său să-i încerce bărbăţia, şi o povăţui ce să facă ca să scape cu faţă curată. Ajungînd la pod, unde se năpusti asupra ei un lup cu nişte ochi turburaţi şi zgîiţi de băga fiori în oase, cu o gură mare şi cu o limbă ca de dihanie turbată, cu colţii rînjiţi şi clănţănind de pare că nu mîncase de o lună de zile; şi cînd să înfigă ghearele sale cele sfîşiitoare, fata dete călcîie calului, şi unde se răpezi asupra lupului cu paloşul în mînă de să-l facă mici fărîmi şi, daca nu se da în lături lupul, în două îl făcea cu paloşul; căci ea nu glumea, fiindcă-şi

pusese credinţa în Dumnezeu, şi dorea ca vrînd-nevrînd să împlinească slujba ce şi-o luase asupră.

Ea trecu podul mîndră ca un voinic. Tată-său se miră de vitejia ei şi, dînd pe de altă parte, ieşi mult înaintea ei, aşeză un pod de argint, se făcu un leu şi acolo o aştepta.

Calul spuse fetei peste ce o să dea şi o învăţă cum să facă să scape şi de astă ispită. Cum ajunse fata la podul de argint, unde îi ieşi leul înainte cu gura căscată, de să o îmbuce cu cal cu tot, cu nişte colţi ca cei de fildeş şi cu nişte ghiare ca secerile şi răcnea de se cutremurau codrii, şi cîmpiele vuuiau de-ţi lua auzul. Numai uitîndu-se cineva la capul lui cel cît baniţa şi la coama aia ce sta rădicată în sus şi zbîrlită, ar fi îngheţat de frică. Dară fata împăratului, îmbărbătată de cal, se năpusti odată într-însul cu sabia goală în mînă, încît dacă nu fugea leul sub pod, în patru îl făcea. Atunci trecu podul, mulţumind lui Dumnezeu şi neştiind ce o mai aştepta.

Fata împăratului, care nu ieşise din casă de cînd o făcuse mă-sa, se mira şi sta în loc uimită, văzind frumuseţile cîmpului. Aci îi venea să descalece ca să adune cîte un mănuchi de flori din mulţimea aia ce acoperea văile şi dealurile, flori de cari nu mai văzuse ea; aci îi venea să se dea la umbră sub cîte un copaci nalt şi stufos, în care miile de paseri cîntau fel de fel de cîntece, aşa de

duioase, de erau în stare să te adoarmă; şi aci în urmă să se ducă la cîte un şipot de apă limpede ca lacrima ce izvora din cîte un colţ de piatră din coastele dealurilor; susurul acestor izvoare o făcea să se uite galeş la ele şi-i plăcea să le vază curgerea lor cea şerpuită ce aluneca pe pămînt, încun- giurate de mulţime de floricele şi verdeaţă de primăvară. Dară la toate astea calul o îmbărbăta şi-i da ghes să meargă înainte şi să-şi cate de drum. El îi spunea că voinicii nu se uită la d-alde astea, decît după ce duc trebile la capăt bun. Îi mai spuse că are să mai dea de o cursă pe care i-o întindea tată-său, şi o şi învăţă cum să facă să iasă şi de astă dată biruitoare.

Fata asculta cu toate urechile şi făcu precum o învăţă calul, fiindcă văzu ea că toate învăţăturile lui îi iese în-de-bine, şi din cuvîntut lui nu se abătea.

Tată-său, ca şi de la rînd, dete pe de altă parte şi-i ieşi înainte, aşeză un pod de aur, se făcu un balaur mare cu douăsprezece capete şi se ascunse sub acel pod.

Cînd fu ca să treacă fata pe acolo, unde îi ieşi înainte balaurul plesnind din coadă şi încolăcindu-se; din gurile lui ieşea văpaie de foc, şi limbile îi jucau ca nişte săgeţi arzătoare; cum îl văzu fata că este aşa de grozav, nişte răcori o apucară şi i se făcu părul măciucă de frică. Calul, dacă simţi că fata se pierde

cu firea, o îmbărbătă iarăşi şi-i aduse aminte ce o în- văţase să facă; iară fata împăratului, după ce mai prinse niţică inimă, strînse frîul calului cu mîna stingă, îi dete călcîie şi, cu paloşul în dreapta, se repezi asupra acelui balaur.

Un ceas ţinu lupta. Calul o potrivea cum să vină tot cam la o parte ca să-i reteze vreun cap; dară vrăjmaşul se păzea şi el destul de bine. În cele mai de pe urmă, izbuti fata să rănească pe balaur. Atunci, dîn- du-se el de trei ori peste cap, se făcu om.

Fetei nu-i venea să crează ochilor cînd văzu pe tată-său înaintea ei; iară el, luînd-o în braţe şi săru- tînd-o pe frunte, îi zise:

— Văz că tu eşti voinică, fata mea, şi bine ai făcut de ţi-ai luat calul ăsta, căci fără dînsul te-ai fi întors şi tu ca şi surorile tele. Am bună nădejde să isprăveşti cu bine slujba, cu care te-ai însărcinat de bunăvoie. Numai adu-ţi aminte de poveţele mele şi să nu ieşi din cuvîntul calului ce ţi-ai ales. Să ne vedem sănătoşi!

— Să te auză Dumnezeu, tată — îi răspunse fata — şi să te găsesc sănătos.

Apoi, sărutînd mîna tatălui său, se despărţiră.

După ce merse cale lungă, depărtată, ajunse la nişte munţi mari şi înalţi. Între munţi întîlni doi zmei ce se luptau de nouă ani şi nu puteau să se dovedească unul pe altul. Lupta era pe moarte ori pe

viaţă. Cum o văzură ei, crezînd că este un voinic, unul îi zise:

— Făt-frumos, Făt-frumos, vino de taie pe ăst duşman al meu, că ţi-oi cădea şi eu vreodată bun la ceva.

Iar cellalt zise şi el:

— Făt-frumos, Făt-frumos, vino de mă scapă pe mine de idolul ăsta de vrăjmaş, şi-ţi voi da un telegar fără splină, care se numeşte Galben-de-soare.

Fata întrebă pe cal, pe care din amîndoi să scape; iară calul îi zise să scape pe cel ce-i făgăduise să-i dea pe Galben-de-soare, că este un cal mai harnic decît dînsul, fiindu-i frate mai tînăr. Atunci unde se repezi fata la zmeul cellalt cu paloşul, şi dintr-o lovitură îl făcu în două bucăţi!

Zmeul, dacă se văzu scăpat, îmbrăţişă pe mîntui- torul său şi-i mulţumi, apoi merseră acasă la dînsul ca să dea lui Făt-frumos pe Galben-de-soare, după cum se făgăduise. Muma zmeului nu mai putea de bucurie cînd văzu pe fiu-său teafăr şi nu mai ştia ce să facă ca să mulţumească lui Făt-frumos că-i scăpase copilul de la moarte.

Fata împăratului arătă dorinţa ce are de a se odihni de osteneala drumului ce făcuse. Îi dară o cămară şi o lăsară singură. Ea, prefăcîndu-se că voieşte să îngrijească de cal, îl întrebă dacă are să i se întîmple ceva; şi calul îi spuse ce are să facă.

Muma zmeului pricepu că aci la mijloc se joacă vreo drăcie. Ea spuse fiului său că voinicul ce-l scăpase de primejdie trebuie să fie fată şi că o asemenea fată vitează ar fi numai bună să o ia el de soţie. Fiiul său zicea că odată cu capul nu putea el crede una ca asta, fiindcă nu se putea ca o mînă femeiască să răsucească paloşul aşa de bine cum făcea Făt-frumos. Atunci muma zmeului zise că are să facă cercare. Pentru aceasta puse seara la

capul fiecăruia din ei cîte un mănuchi de flori: la care se vor veşteji flo- rile, acela este bărbat, şi la care va rămînea verzi, este femeie.

Fata împăratului, după povaţa calului, s-a sculat peste noapte cam despre ziuă, cînd somnul este mai dulce, şi, pîş, pîş, în vîrful degetelor, intră în cămara zmeului, îi puse mănuchiul său de flori, luă pe al lui şi, punîndu-l la capul patului său, se culcă şi dormi dusă.

Dimineaţa, cum se sculă zmeoaica, se duse într-un suflet la fiul său şi văzu florile [1] vestede. După ce se sculă şi fata împăratului, merse şi la dînsa şi, văzînd că şi ale ei se vestejise, tot nu crezu că este voinic. Ea zicea fiului său că nu se putea să fie bărbat, fiindcă vorba îi curgea din gură ca mierea, boiul îi era aşa de gingaş, încît îţi venea să o bei într-o bărdăcuţă de apă, perişorul supţire şi stufos îi cădea pe umeri în unde, faţa-i are pe vino-ncoace; ochii ăia marii, fru- moşi şi vioi de te bagă în boale, mănuşiţa aia micuţă şi piciorușul ca de zînă, şi în sfîrşit totul nu putea să fie decît de fată, măcar că se ascundea sub ţoalele cele voiniceşti. Apoi hotărîră să mai facă o încercare.

După ce-şi dară bună dimineaţa, după obicei, zmeul luă pe fată şi merseră în grădină. Aci, zmeul îi arătă toate felurile de flori ce avea, şi o îmbia şi pe dînsa să le miroase. Fata împăratului îşi aduse

---

[1] **Tipărit:** ***horile***

aminte de poveţele calului şi, cunoscînd viclenia, zise cam răstit că de ce l-a adus în grădină de dimineaţă ca pe o femeie să-i laude florile cu nişte vorbe seci, pe cînd ar fi trebuit să meargă mai întîi la grajduri, să vază cum se îngrijeşte p-acolo de cai.

Auzind acestea, zmeul spuse mă-sei, dară ea nici acum nu putea să crează că este băiat. În cele mai de pe urmă, zmeoaica se vorbi cu fiul său să mai facă încă o-ncercare: zise fiului său să ducă pe Făt-frumos în cămara cu armele, să-l îmbie să-şi aleagă ceva de acolo şi, de va alege vreo armă din cele împodobite cu nestimate, să ştie de bună seamă că ea este fată.

După prînz, zmeul duse pe Făt-frumos în cămara cu armele. Aci erau rînduite cu meşteşug tot felul de
arme: unele împodobite cu nestimate, altele numai aşa, fară podoabe. Fata împăratului, după ce se uită şi cercetă mai toate armele, îşi alese o sabie cam ruginită, dară cu fierul ce se încovoia de se făcea covrig. Apoi spuse zmeului şi mumei sale că a doua zi vrea să plece.

Cînd auzi muma zmeului ce fel de armă îşi alese, se da de ceasul morţii că nu putea descoperi adevărul. Ea spuse fiului său că, deşi pare că este băiat după apucăturile lui, dară este fată, şi încă de cele mai prefăcute.

Dacă văzu că n-are încotro, merseră la grajd şi-i dederă pe Galben-de-soare. Şi

după ce-şi luă rămas bun, fata împăratului îşi cătă de drum.

Încă pe cale fiind şi silind să ajungă, calul zise fetei:

— Stăpînă, pînă acum m-ai ascultat la orice ţi-am zis, şi toate ţi-au mers bine. Ascultă-mă şi de astă dată şi nu vei greşi. Eu sunt bătrîn de aci înainte; şi mi-e să nu poticnesc. Ia pe frate-meu Galben-de-soare şi fă călătoria mai departe cu el. Încrede-te lui cum te-ai încrezut în mine şi nu te vei căi. El este mult mai tînăr decît mine şi mai sprinten, şi te va învăţa ca şi mine ce să faci la vreme de nevoie.

— Este adevărat că am izbutit ori de cîte ori te-am ascultat. Şi dacă n-aş şti cît ai fost de credincios tatălui meu, de astă dată nu te-aş asculta. Mă voi încrede însă fratelui tău ca şi ţie, după ce-mi va dovedi că-mi vrea binele.

— Încrede-te, stăpînă — zise Galben-de-soare — căci voi fi mîndru să încalece pe mine o vitează ca tine, şi apoi mă voi sili ca să nu simţi lipsa fratelui meu, fiindcă voi să-l scutesc şi pe dînsul, sărmanul, că e bătrîn, de necazurile şi primejdiile călătoriei ce
vei să faci, pentru că, trebuie să ştii, peste multe nevoi a să dai şi multe primejdii ai să întîineşti. Dară cu vrerea lui Dumnezeu şi de mă vei asculta, pe toate ai să le biruieşti şi să le scoţi la capăt bun.

Fata împăratului încalecă apoi pe Galben-de-soare şi se despărţi de calul ei, lăcrimînd. Merseră, merseră, cale lungă,

depărtată, cînd fata împăratului zări o cosiţă de aur. Opri calul şi-l întrebă dacă este bine să o ia, ori s-o lase locului. Calul îi răspunse: de o vei lua, te vei căi; de nu o vei lua, iarăşi te vei căi; dară mai bine este să o iei. Fata o luă, o băgă în sîn şi plecă înainte.

Trecură dealuri, trecură munţi şi văi, lăsară în urmă păduri dese şi verzi, cîmpii cu flori de cari nu mai văzuse fata, izvoare cu ape limpezi şi reci, şi ajunseră la curtea împăratului celui mare şi tare.

Ceilalţi fii de împăraţi cari slujeau acolo îi ieşiră înainte şi o întîmpinară. Ei nu se puteau dezlipi de dînsa, căci şi vorba-i şi faţa îi erau cu lipici.

A doua zi se înfăţişă la împăratul şi spuse pentru ce a venit. Împăratul nu mai putea de bucurie că-i sosise aşa voinic chipeş şi drăgălaş. Îi plăceau prea mult răspunsurile ce primea la întrebările lui, se vedea cît de colo că vorbea cu înţelepciune şi supunere. Văzînd împăratul un tînăr aşa de cuminte, prinse dragoste de el şi-l luă pe lîngă dînsul.

Fata de împărat nu se putu împrieteni cu toţi ceilalţi fii de împăraţi, fiindcă cei mai mulţi erau nă- zuroşi, tembeli şi deşucheaţi; iară ei prinseseră pizmă pe dînsa pentru aceasta; şi pentru că văzuse că împăratul o lua în nume de bine, îi purtau sîmbetele.

Într-una din zile, ea îşi găti bucate singură şi şe- dea la masă, cînd doi din

ceilalţi fii de împăraţi veniră să o vază. Şezură deci cu toţii şi mîncară. Atît de mult plăcură acestor fii de împăraţi bucatele, încît îşi lingeau şi degetele cînd mîncau. O lăudară pen- tru meşteşugul de a face bucatele şi ziseră că de cînd sunt ei, nu mai mîncaseră aşa bucate bune.

Cum se întîlniră aceştia cu ceilalţi fii de împăraţi, le spuseră că au fost la masă la fiul de împărat venit de curînd, că au mîncat cum nici împăratul nu mănîncă şi că bucatele au fost gătite de dînsul.

Atunci toţi fiii de împăraţi se alegară de dînsa să le gătească într-o zi ea bucatele. Şi iată că tocmai în ziua aceea bucătarii curţii se îmbătaseră, sau nu ştiu ce făcuseră, că nici focul nu era făcut pe vatră. Şi aşa, rugată fiind cu stăruinţă, se apucă şi ea de găti nişte bucate înfricoşate. Cînd le aduse pe masă la împăratul, acesta nu se putea sătura mîncînd. Iară dacă chemă pe bucătar şi-i dete poruncă că tot ast- fel de bucate să-i gătească, el spuse cine a gătit în ziua aceea. Împăratul rămase pe gînduri.

Apoi veniră şi ceilalţi fii de împăraţi şi spuse împăratului că fiul împăratului de curînd venit s-ar fi lăudat la un chef ce au făcut cu toţii, că ştie unde este ***Ileana Simziana, cosiţă de aur, cîmpul înver-zeşte florile-nfloreşte,*** şi că are o cosiţă din cosiţa ei. Cum auzi împăratul aceasta, porunci să-l cheme şi îndată îi zise:

— Tu ai ştiut de Ileana Simziana şi mie nu mi-ai spus nimic, măcar că ţi-am arătat

dragoste şi te-am cinstit mai mult decît pe ceilalţi.

După ce ceru şi văzu cosiţa de păr, îi zise:

— Poruncă împărătească să ştii că ai să-mi aduci pe stăpîna acestei cosiţe; căci de nu, unde-ţi stau talpele îţi va sta şi capul.

Biata fată de împărat se cercă să zică şi ea ceva, dară împăratul îi tăiă cuvîntul. Apoi se duse de spuse calului cele ce se întîmplară. Calul îi zise:

— Nu te speria, stăpînă. Astă-noapte chiar frate- meu mi-a adus răspuns că pe stăpîna cositei a fu- rat-o un zmeu: că ea nu voieşte nici în ruptul capu- lui să-l iubească pînă nu-i va aduce erghelia ei de iepe; şi că zmeul îşi bate capul cum să-i împlinească dorinţa. Ea este acum în smîrcurile mărilor. Du-te la împăratul şi cere să-ţi dea douăzeci de corăbii, şi ia marfă de cea mai frumoasă de pune într-însele.

Fata de împărat nu aşteptă să-i zică de două ori, şi se duse drept la împăratul.

— Să trăieşti, luminate împărate, şi să-ţi fie faţa cinstită. Am venit să-ţi spun că slujba cu care m-ai însărcinat o voi împlini-o, dacă-mi vei da douăzeci de corăbii şi bani ca să cumpăr marfa cea mai frumoasă şi mai scumpă ca să pun într-însele.

— Să se facă aşa precum zici tu numai să-mi aduci pe Ileana Simziana, îi răspunse împăratul.

Cum se gătiră corăbiile, le încărcară cu marfă şi fata de împărat împreună cu Galben-de-soare intră în cea mai frumoasă şi plecară. Nici vînturi, nici valurile mării nu putură să le stea împotrivă şi, după o călătorie de cîteva săptămîni, ajunseră la smîrcurile mărilor. Acolo stătură. Fata împăratului şi cu Galben-de-soare ieşiră la uscat şi îmblau pe ţărmuri; însă cînd ieşiră, luară din corabie o pă- reche de conduri cusuţi numai cu fir şi împodobiţi cu pietre nestimate. Tot îmblînd pe aci, zăriră nişte palaturi cari se învîrteau după soare, şi o luară în- tr-acolo. În cale se întîlniră cu trei roabe de ale zmeului, cari păzeau pe Ileana Simziana. Cum vă-

zură ele condurii, li se scurgeau ochii după dînşii; iară fata împăratului le spuse că este un neguţător care a rătăcit drumul pe mare.

Întorcîndu-se roabele, spuse doamnei lor cele ce văzură; iară ea zărise de pe fereastră pe neguţăto- rul; de cum îl ochi, începu să-i tîcîie inima, fără să ştie de ce; şi era bună bucuroasă de a putea să scape de zmeu, mai cu seamă că nu era atunci acolo, fiindcă-l trămisese ca să-i aducă herghelia ei cu iepele.

După ce ascultă cele ce-i spuse roabele, se duse la neguţător, care aştepta la poartă, ca să vază şi ea condurii; dară după ce auzi de la neguţător că are în corabie marfă şi mai scumpă şi mai

frumoasă, se înduplecă de rugăciunile neguţătorului şi pofti să meargă să-i vază marfa; ajungînd la corabie şi tot alegînd la marfă, nu băgase de seamă că lopătarii depărtaseră corabia de la uscat şi dînd Dumnezeu un vînt bun, corăbiile mergeau ca săgeata; cînd se pomeni în mijlocul mării, Ileana Simziana se prefăcu că-i pare rău şi prinse a certa pe neguţător că o înşelase, iară-n sufletul ei ruga pe Dumnezeu să-i ajute a scăpa de iasma de zmeu.

Ajunseră cu norocire la ţărm, cînd, ce să vezi! drăcoaica de muma zmeului, cum auzi de la roabe că pe Ileana Simziana o furase un neguţător şi fugea cu dînsa cu corăbiile, se luă după ei; şi ajungînd la ţărm, o văzură venind după dînşii ca o leoaică, cu o falcă în cer şi una în pămînt şi aruncînd văpaie din gura ei ca dintr-un cuptor.

Cum o văzu Ileana Simziana, înţelese că e zgrip- ţuroaica de mumă a zmeului, spuse neguţătorului — cu care era călare pe Galben-de-soare — şi în-cepu a plînge cu foc.

Fata împăratului întrebă pe Galben-de-soare ce să facă, că o dogoreşte văpaia ce iese din gura zmeoai- cei, iară Galben-de-soare îi răspunse:

— Bagă mîna în urechea mea cea stîngă, de scoate grezia ce este acolo, şi o aruncă înapoi.

Aşa făcu fata împăratului. Apoi o luară iute la picior, pe cînd în urma lor se nălţă

deodată un munte de piatră care atingea cerul.

Muma zmeului făcu ce făcu şi trecu muntele, că- ţărîndu-se din colţ în colţ, şi, să te ţii după dînşii! Văzînd Ileana Simziana că iară era să-i ajungă, spuse neguţătorului; iară acesta, după ce se înţelese cu calul, scoase din urechea lui cea dreaptă o perie şi o aruncă înapoi. Îndată se făcu o pădure mare şi deasă, de nu putea să treacă prin ea nici pui de fiară.

Muma zmeului roase din copaci, se agăţă de ra- mure, sări din vîrf în vîrf, se strecură, şi tot după dînşii, alergînd ca un vîrtej! Dacă văzură că şi de astă dată îmbla să-i ajungă, fata împăratului întrebă iară pe cal ce să facă, şi acesta îi zise să ia inelul de logodnă ce se află în degetul Ileanei Sîmzianei şi să-l arunce înapoi. Cum aruncă inelul, se făcu un zid de cremene pînă la cer.

Muma zmeului, dacă văzu că nu se poate urca pe dînsul şi să treacă dincolo, nici să roază din acest zid, nu mai putea de ciudă, şi cum era de cătrănită şi amărîtă, se urcă şi ajunse cu gura la gaura ce lă-sase inelul să rămînă, şi suflă văpaie din gura ei cea spurcată cale de trei ceasuri ca să-i ajungă şi să-i pîrjolească; dară ei se aşezară jos la rădăcina zidului şi nu le păsa nimic de focul zmeoaicei.

Zmeoaica suflă ce suflă şi, dacă văzu că nu poate să-i prăpădească, nici să pună mîna pe dînşii, plesni
fierea într-însa de necaz, căzu şi crăpă ca necuratul; iară ei aşteptară pînă să moară bine, apoi neguţă- torul băgă degetul în gaura inelului, după cum îl învăţase Galben-de-soare, şi zidul pieri ca şi cum n-ar fi mai fost şi-i rămase inelul în deget. După ce se uitară la stîrvul zmeoaicei şi făcură haz de dînsul, îl lăsară corbilor şi porniră mai departe şi merseră şi merseră, pînă ce ajunse la curtea împărătească,

Ajurigînd, se înfăţişară la împăratul; acesta priimi cu multă cinste pe Ileana Simziana. El nu mai putea de bucurie, şi se îndrăgosti de dînsa de cum o văzu. Iară Ileana Sînziana se căina şi se întrista în su- fletul ei că n-avea trişte [1]. Cum se poate — zicea ea — să ajungă pe mîinele unora şi altora, pe cari nu putea să-i vază de urîţi ce-i erau. Inima şi ochi ei era tot la Fătul-frumos care o scăpase din mîna zmeului.

Cînd însă o sili împăratul ca să se cunune cu el, ea îi zise:

— Luminate împărate, să-ţi stăpîneşti împărăţia cu norocire; dară eu nu mă-pot mărita pînă nu mi s-o aduce herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot.

Auzind astfel împăratul, chemă îndată pe fata de împărat şi-i zise:

---

[1] ***Trişte* — noroc.**

— Să te duci să-mi aduci herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot, a iubitei mele; căci de nu, unde-ţi stau picioarele, îţi va sta şi capul!

— Preamărite împărate! m-ai însărcinat cu o slujbă care abia am săvîrşit-o, fiindu-mi capul în joc. Ai la curtea măriei tale atîţi viteji fii de împă-raţi; şi fiindcă toţi te ţin de om drept şi cu frica lui Dumnezeu, eu socotesc că ar fi cu dreptul ca să dai

la altul această slujbă. Ce mă ştiu eu face, şi de unde să-ţi aduc eu herghelia ce-mi porunceşti?

— Nu ştiu eu. Din pămînt, din iarbă verde, să te duci să-mi aduci herghelia, şi să nu îndrăzneşti a mai zice nici o vorbă măcar.

Atunci fata împăratului se închină şi ieşi. Ea se duse de spuse lui Galben-de-soare ceea ce i se poruncise. Iară calul îi răspunse:

— Du-te de caută nouă piei de bivol, să le cătrăneşti şi să le aşezi bine pe mine. Nu te teme, că, cu ajutorul lui Dumnezeu, vei scoate-o la căpătîi bun şi slujba cu care te-a împovărat împăratul. Dară trebuie să ştii că cu amar are să-i vină şi lui, la urma urmelor, pentru faptele sale.

Fata împăratului făcu precum îi zisese calul şi porniră amîndoi. După o cale lungă şi grea, ajunseră pe tărîmul unde păşteau iepele. Acolo se întîlni cu zmeul care furase pe Ileana Simziana, rătăcind

ca un dezmetic şi neştiind cum să facă ca să aducă herghelia. Îi spuse că Ileana nu mai este a lui şi că mă-sa crăpase de necaz, pentru că nu putuse să-i scape de la răpitor pe iubita lui.

Auzind zmeul aceasta, se făcu foc şi pară de mî- nie, se turbură de necaz şi nu mai vedea înaintea ochilor. Apoi, după ce înţelese că are a face tocmai cu răpitorul iubitei sale, îşi pierdu cumpătul de supărare şi amărăciune; şi răcnind ca un leu, se luă la luptă cu fata împăratului, care îşi ţinea firea şi pe care o îmbărbăta calul. Pe fata împăratului o ferea calul de loviturile zmeului; căci, cînd vedea că rădică sabia să dea, odată se rădica mai sus decît zmeul, şi el da în vînt; iară cînd aducea fata palo- şul, calul se lăsa răpede asupra calului zmeului şi ea da în carne vie. După ce se luptară de credeai că a
să se scufunde pămîntul sub ei, nu ştiu cum îi veni bine fetei împăratului, aduse paloşul cam pieziş şi-i reteză capul. Apoi, lăsîndu-i stîrvul ciorilor şi coţo- fenilor, se duseră pînă ajunseră la locul unde se afla herghelia.

Aci, calul zise fetei de împărat să se urce ea în- tr-un pom ce era acolo, şi să privească la lupta lor. După ce se urcă fata în pom, necheză Galben-de soare de trei ori şi toată herghelia de iepe se adună împrejurul lui. Apoi dodată se arătă şi armăsarul iepelor, plin de spume şi sforăind de mînie. Şi văzînd pe Galben-

de-soare în mijlocul iepelor, să răpezi la dînsul cu turbare şi se încinse o luptă de să te ferească Dumnezeu! Cînd se da armăsarul la Galben- de-soare, muşca din pieile de bivol; iară cînd se da acesta la armăsar, muşca din carne vie, şi se bătură, şi se bătură pînă ce armăsarul, sfîşiat, hărtănit de sus pînă jos şi plin de sînge, fu răzbit şi biruit; iară Galben-de-soare scăpase teafăr, fiindcă se hărtănise pieile de bivol. Atunci se dete fata jos din pom, în- călecă şi luară herghelia, mînînd-o de dinapoi; iară armăsarul abia se tîra după dînsa.

După ce băgă erghelia în curtea împăratului, se duse de-l înştiinţă. Atunci ieşi Ileana Simziana şi le chemă pe nume. Armăsarul, cum îi auzi glasul, îndată se scutură şi se făcu ca întîi, fără să se cunoască semn de rane pe el.

Ileana Simziana zise împăratului să pună pe ci-neva să-i mulgă iepele, ca să se îmbăieze amîndoi. Dară cine putea să se apropie de ele? că azvîrleau din copite de zvînta unde loveau. Daca nimeni nu putu, împăratul porunci iarăşi fetei de împărat să le mulgă.

Fata împăratului, cu inima zdrobită de mîhnire şi obidă că tot pe dînsa o punea la lucrurile cele mai grele, şi fiind curată în cugetul ei, se rugă lui Dumnezeu cu credinţă ca să o ajute să sfîrşească cu bine şi slujba aceasta. Şi unde începu o ploaie d-alea de părea că toarnă cu

găleata, şi îndată ajunse apa pînă la genuchile iepelor, apoi dete un îngheţ de nu se mai puteau mişca din loc. Văzînd minunea aceasta, fata împăratului mai întîi mulţumi lui Dumnezeu pentru ajutorul ce-i dete, apoi se puse de mulse iepele.

Împăratul se topea de dragoste pentru Ileana Simziana şi se uita la dînsa ca la un cireş copt; dară ea nici nu-l băga în seamă, ci tot da zi după zi, cu fel de fel de vorbe, a se cununa. În cele de pe urmă, îi zise:

— Văz, luminate împărate, că tot ce am cerut mi s-a împlinit. Un lucru ne mai trebuie, şi apoi să ştii că ne vom cununa.

— Porumbiţa mea — îi răspunse împăratul — împărăţia mea şi eu suntem supuşi ascultători ai poruncilor tale. Cere ce mai ai de cerut cu un ceas mai curînd, că iată mă sfîrşesc de dragoste pentru tine. Am ajuns ca un năuc, visez deştept, nu mai ştiu ce fac, cînd mă uit la ochii tăi cei frumoşi şi tînjitori.

— Daca este aşa, mai zise Ileana Simziana, să-mi aduci vasul cu botez care se păstrează într-o bisericuţă de peste apa Iordanului, şi atunci ne vom cununa.

Cum auzi împăratul aceasta, chemă iarăşi pe fata împăratului şi-i porunci să facă ce o face şi cum va şti ea, să-i aducă ceea ce poruncise Ileana Simziana.

Fata de împărat cum auzi, se duse de spuse lui Galben-de-soare, şi el îi răspunse:

— Aceasta este cea din urmă şi mai grea slujbă ce mai ai să faci. Aibi însă nădejde în Dumnezeu, stăpînă, căci şi împăratului i s-a împlinit.

Se gătiră şi plecară.

Calul ştia de toate astea, căci nu era el năzdrăvan de florile mărului.

El spuse fetei împăratului, zicînd:

— Acel vas cu botez se află pe o masă în mijlo- cul unei bisericuţe şi-l păzesc nişte călugăriţe. Ele nu dorm nici zi, nici noapte. Din cînd în cînd însă un pustnic vine pe la ele de le povăţuieşte cele sfinte pentru domnul. Cînd sunt la ascultare de le învaţă pustnicul, rămîne numai una de pîndă. De am putea nemeri la vremea aceea, tocmai bine ar fi; de nu, cine ştie cît avem a zăbovi, căci altfel nu e chip.

Se duseră deci, trecură apa Iordanului şi ajunseră la acea bisericuţă. Noroc că tocmai atunci sosise pustnicul şi chemase pe toate călugăriţele la ascultare. Numai una rămăsese de pază; şi aceasta, obosită fiind de şederea îndelungată, o prinse somnul. Ca să nu se întîmple însă cine ştie ce, ea se culcă pe pragul uşei, cu gînd că n-o să poată nimeni intra fără să simtă ea.

Galben-de-soare povăţui pe fata de împărat cum să facă ca să pună mîna pe vasul cu botez. Fata se duse binişor, se strecură pe lîngă zid şi, pîş-pîş, în vîrful degetelor, pînă la uşă. Aci odată sări ca o pisică de uşure peste prag, de nici nu

atinse pe călugăriţa pe care o furase somnul: şi punînd mîna pe vas, ieşi cum a intrat, încălecă pe cal şi — pe ici ţi-e drumul!

Călugăriţa simţi, sări odată în sus şi, văzînd că lipseşte vasul, începu a se boci de ţi se rupea rărunchii de milă. Îndată se adunară călugăriţele şi se văicăreau de iocul ce le ajunsese. Pustnicul, dacă văzu că s-a spălat pe mîini de vasul cu botez, cătă către fata de împărat cum zbura cu Galben-de-soare şi, rădicînd mîinile în sus şi îngenuchind, o blestemă, zicînd:

— Doamne, doamne sfinte! fă ca nelegiuitul care a cutezat să pună mîna lui pîngărită pe sîntul vas cu botez să se facă muiere, de va ti bărbat; iară de va fi muiere, să se facă bărbat!

Şi îndată rugăciunea pustnicului se ascultă. Fata împăratului se făcu un flăcău de-ţi era dragă lumea să te uiţi la el.

Cum ajunse la împăratul, se miră şi nu ştia ce să crează ochilor săi, băgînd de seamă că se schim- base; lui i se părea că nu mai este cum era la ple- care, ci că acum e mai chipos şi mai semeţ. Cum dete vasul, zise:

— Mărite împărate, ţi-am tăcut slujbele cu cari m-ai însărcinat. Socotesc că acum am sfîrşit. Fii fericit şi domneşte cu pace cît mila domnului va voi!

— Sunt mulţumit de slujbele tale, zise împăratul; să ştii că după moartea mea tu

ai să te urci pe scaunul împărăţiei mele, fiindcă eu n-am moştenitor pînă acum. Iară daca Dumnezeu îmi va da un fiiu, tu vei fi mîna lui cea dreaptă.

Toţi sfetnicii şi fiii de împăraţi erau de faţă cînd a zis împăratul vorbele acestea.

Ileana Simziana, dacă văzu că i se împlini şi astă voinţă, se hotărî să-si răzbune asupra împăratului, pentru că trămise tot pe Fătul ei frumos la toate slujbele cele grele, cari puteau să-l răpună; căci ea credea că însuşi împăratul se va duce să-i aducă vasul cu botez, fiindcă el putea mai lesne s-o facă, de vreme ce toţi se supuneau la porunca lui.

Ea porunci să încălzească baia şi împreună cu împăratul să se îmbăieze în laptele iepelor ei. După ce intră în baie, porunci să-i aducă armăsarul ca să sufle aer răcoros. Şi daca veni, armăsarul suflă cu o nară înspre dînsa răcoare, iară cu altă nară înspre împăratul aer înfocat, încît fierse şi maţele din- tr-însul, şi rămase mort pe loc.

Mare vîlvă se făcu în împărăţie cînd se auzi de moartea împăratului celui mare şi tare; toţi din toate părţile se adunară şi-i făcură o îumormîntare d-ale împărăteştile.

După acestea, zise Ileana Simziana Fătului-frumos:

— Tu m-ai adus aici, tu mi-ai adus herghelia, tu ai omorît pe zmeul care

mă furase, tu mi-ai adus vasul cu botez, tu să-mi fii bărbat. Aidem să ne îm- băiăm şi să ne cununăm.

— Eu te voi lua, dacă tu mă alegi, răspunse Făt- frumos; dară să ştii că în casa noastră voi ca să cînte cocoşul, iară nu găina.

Se învoiră şi intrară în baie. Ileana chemă armăsarul ei ca să încropească laptele în care se vor îmbăia. Chemă şi împăratul cel nou pe Galben-de-soare. Şi astfel amîndoi caii se întreceau care de care să facă baia mai potrivită de caldă stăpînului său, şi mai nimerit de încropită.

După ce s-au îmbăiat, a doua zi s-au şi cununat. Apoi s-au urcat în scaunul împărăţiei. Trei săptă- mîni ţinură veseliile, şi toată lumea se bucura că le-a dat Dumnezeu un împărat aşa de viteaz, care făcuse atîtea isprăvi.

Iară el domni cu dreptate şi cu frica lui Dumne-zeu, ocrotind pe săraci şi neasuprind pe nimeni, şi domnesc şi în ziua de astăzi de n-or fi murit.

Eram şi eu p-acolo şi căscam gura pe dinafară, pe la toate sărbările, căci nici pomeneală nu era să fiu şi eu poftit, şi apoi se ştie că nepoftitul scaun n-are.

Încălecai p-o şea şi v-o spusei d-voastră aşa.

Comunicat de d. Panait Nicolescu, din Cra- iova. Publicat pentru întîia oară în ***Legende***

sau basmele romînilor, adunate de un culegă-tor-tipograf. Partea II, fasc. I, la 1874

LBR

Aleodor împărat

A tost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El ajunsese la cărunteţe, şi nu se învrednicise a avea şi el măcar un copil. Se topea d-a-n picioarele, bietul împărat, să aibă şi el, ca toţi oamenii, măcar o stîrpitură de fecior, dară în deşert.

Cînd, tocmai, la vreme de bătrîneţe, iată că se îndură norocul şi cu dînsul şi dobîndi un drag de copilaş, de să-l vezi şi să nu-l mai uiţi. Împăratul îi puse numele Aleodor. Cînd fu a-l boteza, împăratul adună Răsărit şi Apus, Miazăzi şi Miazănoapte, ca să se veselească de veselia lui. Trei zile şi trei nopţi ţinură petrecerile şi se chefuiră şi se bucurară, de o ţinură minte cît trăiră.

Băiatul de ce creştea, d-aia se făcea mai isteţ şi mai iscusit. Nu mai trecu mult şi iată că împăratul ajunse la marginea groapei. Cînd fu la ceasul mor- ţii, el luă copilul pe genuchi şi-i zise:

— Dragul tatei, iată că Dumnezeu mă cheamă. Sunt în clipa de a-mi da obştescul sfîrşit. Eu văz că tu ai să ajungi om mare. Şi chiar mort, oasele mele se vor bucura în mormînt de isprăvile tale. Asupra cîrmuirei împărăţiei n-am nimic să-ţi zic, fiindcă tu, cu iscusinţa ta, ştiu că ai s-o duci bine. Un lucru numai am să-ţi

spui: Vezi tu muntele cela de colo, să nu te ducă păcatele să vînezi p-acolo, că este nevoie de cap. Acel munte este moşia lui Jumătate-de- om-călare-pe-jumătate-de-iepure-schiop; şi cine calcă pe moşia lui, nu scapă nepedepsit.

Acestea zicînd, căscă gura de trei ori şi-şi dete sufletul. Se duse şi el ca toată suflarea de pe pămînt, de pare că n-a fost de cînd lumea şi pămîntul.

Îl jeliră ai săi, îl jeliră boierii, îl jeli şi poporul; în cele de pe urmă trebuiră să-l îngroape.

Aleodor, după ce se urcă în scaunul tatînă-său, deşi copilandru, puse ţara la cale ca şi un om matur. Toată lumea era mulţumită de domnirea sa, şi oamenii se făleau că le-a fost dat de sus ca să trăiască în zilele lui.

Adesea ieşea Aleodor la vînătoare ca să-şi pe-treacă ceasurile ce-i prisosea de la trebile împără- ţiei. El ţinea minte ce-i spusese tătînă-său şi se silea să-i păzească cuvintele cu sînţenie.

Într-o zi, nu ştiu cum făcu, dus fiind pe gînduri, şi alunecă de călcă pe pămîntul pocitului de om. N-apucă să facă zece, douăzeci de paşi, şi iată că se pomeni cu dînsul dinaintea lui.

Acum nu-i era lui pentru că trecuse pe pămîntul omului celui slut şi scîrbos, ci îi era ciudă cum de să calce vorba tatălui său ce-i spusese cu grai de moarte.

Pocitania pămîntului îi zise:

— Toţi nelegiuiţii ce-mi calcă hotarul cad în robia mea.

— Mai întîi trebuie să ştii — îi răspunse Aleo- dor — că din nebăgare de seamă şi fără de voia mea am călcat pe coprinsul tău, şi n-am nici un gînd rău asupră-ţi.

— Eu te socoteam mai altfel; dară văz că ai de gînd să-ţi cei iertăciune de la mine ca toţi fricoşii.

— Ba să mă ferească Dumnezeu! Eu ţi-am spus curatul adevăr, şi dacă vei luptă, alege-ţî: în săbii să ne tăiem, în buzdugane să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

— Nici una, nici alta. Ci, ca să scapi de pedeapsă alt chip nu e, decît să te duci să-mi aduci pe fata lui Verdeş împărat.

Aleodor voi să se codească oarecum, ba că trebile împărăţiei nu-l iartă să facă o călătorie aşa de lungă, ba că n-are călăuz, ba că una, ba că alta; dar aş! unde vrea să ştie pocitul de toate astea! El o ţinea una, să-i aducă pe fata lui Verdeş împărat, dacă vrea să scape de ponosul de tîlhar, de călcător de drepturile altuia, şi să rămîie cu sufletul în oase.

Aleodor se ştia vinovat. Deşi fără voia lui, dară ştia că a făcut un păcat de a călcat pe moşia slutu- lui. Mai ştia iară că de omul dracului, să dai şi să scapi, să n-ai nici în clin, nici în mînecă cu dînsul. Făgădui în cele din urmă să-i facă slujba cu care-l însărcina.

Jumătatea-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-schiop ştia că, deoarece Aleodor i-

a făgăduit, apoi are să-şi ţie cuvîntul, ca unul ce era om de omenie, şi-i zise:

— Pasă cu Dumnezeu, şi să-ţi ajute să vii cu iz- bîndă bună.

Aleodor plecă. Şi cum mergea el gîndindu-se şi răzgîndindu-se cum să-şi împlinească sarcina mai bine, căci îşi dăduse cuvîntul, se pomeni la marginea unui eleşteu şi o ştiucă se zbătea de moarte pe uscat.

Cum o văzu, el se duse să o ia ca să-şi aline foamea cu dînsa. Ştiuca îi zise:

— Nu mă omorî, Făt-frumos; ci mai bine dă-mi drumul în apă, că mult bine ţi-oi prinde cînd cu gîn- dul n-ăi gîndi.

Aleodor o ascultă şi o dete în apă. Atunci ştiuca îi mai zise:

— Ţine acest solzişor, şi cînd vei gîndi la mine, eu voi fi la tine.

Flăcăul plecă mai înainte şi se tot mira de o astfel de întîmplare.

Cînd, iacă se întîlneşte cu un corb ce avea o aripă ruptă. Şi voind să vîneze corbul, el îi zise:

— Făt-frumos, Făt-frumos, decît să-ţi încarci sufletul cu mine, mai bine ai face să-mi legi aripa, că mult bine ţi-oi prinde.

Aleodor îl ascultă, căci era băiat viteaz şi de treabă, şi îi legă aripa. Cînd era să plece, corbul îi zise:

— Ţine peniţa asta, voinicule, şi cînd vei gîndi la mine, eu voi fi la tine.

Luă peniţa Aleodor, şi-şi cătă de drum. Dar nu făcu ca la o sută de paşi şi iată că

dete peste un tăune. Cînd se gătea a-l strivi cu piciorul, tăunele zise:

— Cruţă-mi viaţa, Aleodor împărat, şi eu te voi mîntui pe tine de la moarte. Ţine acest pufuleţ din aripioara mea, şi cînd vei gîndi la mine, eu voi fi la tine.

Auzind Aleodor unele ca acestea, şi că îi zise şi pre nume, odată ridică piciorul şi lăsă pe tăune să se ducă în voia lui.

Şi mergînd înainte cale de nu ştiu cîte zile, dete de palaturile lui Verdeş împărat. Cum ajunse aci, se puse la poartă şi aşteptă ca doar de va veni cineva să-l întrebe ce caută.

Stete o zi, stete două; şi ca să vie cineva să-l întrebe ce voieşte, ba. Cînd fu în ziua d-a treia, Ver- deş împărat chemă slujitorii şi le dete o gură de or pomeni-o.

— Cum se poate, le zise el, să stea omul trei zile la poarta mea şi să nu meargă nimeni să-l cerce- teze? Pentru asta vă plătesc eu simbrie? Pentru asta vă am eu la mine pe procopseală?

Slujitorii dedeau din colţ în colţ şi nu ştiau ce să răspunză. În cele de pe urmă, chemă pe Aleodor şi-l duse înaintea împăratului.

— Ce vrei, flăcăule, îi zise împăratul, şi ce aştepţi la poarta curţilor mele?

— Ce să voi, mărite împărate, îi răspunse el, iată sunt trimis să-ţi cer fata.

— Bine, băiete. Dară mai întîi trebuie să facem legătură, căci aşa este obiceiul la curtea mea. Ai voie să te ascunzi unde vei voi, în trei zile d-a rîn-dul. Dacă fie-

mea te va găsi, capul ţi se va tăia şi se va pune în parul ce a mai rămas, din o sută, fără cap. Iară dacă nu te va găsi, atunci cu cinste împărătească o vei lua de la mine.

— Am nădejde la Dumnezeu, mărite împărate, că nu mă va lăsa să piei. Parului îi vom putea da şi altceva, nu tot cap de om. Să facem legătura.

— Aşa?

— Aşa.

Se puseră şi făcură legătura; scriseră carte şi o întăriră.

Viind fata de faţa, se învoită ca a doua zi el să se ascunză cum va şti mai bine. Iară daca se învoiră, el rămase într-un neastîmpăr ce-l chinuia mai cum-
plit decît moartea. El se gîndea şi se răzgîndea cum să se ascunză mai bine. Vezi că era vorba de capul iui, iară nu de altceva. Şi tot mergînd pe gînduri şi tot plănuind, iată că-şi aduse aminte de ştiucă. Scoase solzul, se uită şi se gîndi la stăpîna lui: cînd, iată, măre, că ştiuca şi venise şi-i zise:

— Ce pofteşti de la mine, Făt-frumos?

— Ce să poftesc? Iacă, iacă, ce mi s-a întîmplat. Nu ştii tu ceva să mă înveţi ce să fac?

— Ia nu te mai îngrija. Lasă pe mine.

Şi îndată, lovind din coadă, făcu pe Aleodor un [1] cosăcel şi îl ascunse pe fundul mării, printre ceilalţi cosăcei.

---

[1] **Tipărit:** ***unui.***

Cînd se sculă fata, îşi luă ocheanul şi se uită cu el în toate părţile. Nu-l văzu. De unde ceilalţi cari venise să o ceară în căsătorie se ascundeau prin pivniţi, pre după case, pre după cîte o şiră de paie, sau prin vreo culă părăsită, Aleodor se ascunse ast-fel, încît fata intră la grije că a să fie biruită. Ce-i veni ei, se uită cu ocheanul şi în mare, şi îl zări pe fundul mării, printre cosăcei. Pasămite, ocheanul ei era năzdrăvan.

— Ieşi d-acolo, hoţomanule, îi zise ea rîzînd. Ce mi te-ai posmăgit aşa? Din coşcogeamite omul te-ai făcut un cosac şi mi te-ai ascuns în fundul mării.

N-avu încotro şi trebui să iasă.

Ea zise şi împăratului:

— Mi se pare, tată, că flăcăul ăsta mi-a venit de hac. Şi mult e nurliu si drăgălaş. Chiar de l-oi afla pînă la a treia oară, să-l ierţi, tată, că nu e prost ca ceilalţi. Boiul lui îl arată a fi ceva mai deosebit.

— Vom vedea, îi răspunse împăratul.

A doua zi, ce-i veni lui, se gîndi la corb. Acesta fu numaidecît dinaintea lui, şi-i zise:

— Ce mă vrei, stăpîne?

— Ia uită-te, neiculiţă, ce mi s-a întîmplat; nu ştii tu ceva să mă înveţi?

— Să cercăm.

Şi lovindu-l cu aripa, îl făcu un pui de corb şi îl vîrî într-un stol de corbi ce se urcase pînă la vîntul turbat.

Cum se sculă fata, îşi luă ocheanul şi iarăşi îl cată prin toate locurile. Nu e. Caută-l pe pămînt, nu e. Caută-l prin ape şi prin mări, nu e. Se luă de gîn- duri fata. Cînd către nămiezi, ce-i veni ei, se uită şi în sus. Şi zărindu-l în slava cerului printre stolul de corbi, începu a-i face cu degetul, şi-i zise:

— Ghidi, ghidi, tălharule ce eşti! Dă-te jos d-acolo, omule, ce mi te-ai făcut aşa pitcoace de pasăre? Nici în rai nu scapi de mine!

Se dete jos, că n-avea ce face. Împăratul începu a se minuna şi el de isteţimea lui Aleodor şi-şi plecă urechea la rugăciunea fiei sale.

Însă, fiindcă legătura era ca să se ascunză pînă de trei ori, împăratul zise:

— D-a minune, ia să vedem unde are să se mai ascunză?

A treia zi, dis-de-dimineaţă, se gîndi la tăune. Acesta veni într-un suflet. După ce îi spuse ce voieşte, tăunele zise:

— Lasă pe mine, şi de te-o găsi, eu aci sunt.

Îl făcu o lindină şi-l ascunse chiar în coada fetei, fără să simtă ea.

Sculîndu-se fata şi luînd ocheanul, îl căută toată ziua, şi, ca să dea de dînsul, nici cît. Ea se da de ceasul morţii, căci îl simţea, i se arăta ei a fi p-aci

prin preajmă, dară de văzut nu-l vedea. Cată cu ocheanul prin mare, pre pămînt, prin văzduh, dară nu-l văzu nicăiri. Către seară, obosită de atîta cău-tare, strigă:

— Ci ca arată-te odată. Te simţ că eşti p-aci p-aproape, dară nu te văz. Tu m-ai biruit, a ta să fiu.

Daca auzi el că este biruită, se dete binişor jos din coada ei şi se arătă. Împăratul n-avu nici el ce mai zice, şi îi dete fata. Cînd plecară, îi petrecu cu mare cinste şi alai, pînă afară din împărăţia lui.

Pe drum, ei stătură să facă popas. Şi după ce îmbucară cîte ceva, el puse capul în poala ei şi adormi. Fata de împărat, tot uitîndu-se la el, i se scurgea ochii după frumuseţea şi după boiul lui. Inima îi dete brînci şi ea nu se putu opri, ci îl sărută. Aleodor, cum se deşteptă, îi trase o palmă de auzi cîinii în Giurgiu. Ea plînse şi îi zise:

— I! Aleodor dragă, dară grea palmă mai ai!

— Te-am pălmuit pentru fapta ce ai făcut; căci eu nu te-am luat pentru mine, ci pentru cela ce m-a trămis pe mine.

— Apoi bine, frăţioare, de ce nu mi-ai spus aşa de acasă; căci atunci ştiam şi eu ce să fac; dar lasă, nici acum nu e timpul trecut.

Pornind şi de aci, ajunseră cu sănătate la Jumă- tatea-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-schiop.

— Iată m-am închinat cu slujba — zise Aleodor — şi voi să plece.

Fata, cînd văzu pe acea iasmă, se cutremură de scîrbă şi nu voia să rămîie la dînsul odată cu capul.

Slutul se dete pe lîngă fată şi începu s-o linguşească cu vorbe mierloitoare şi să se ia cu binele pe lîngă dînsa.

Dară fata îi zise:

— Piei de dinaintea mea, satano, că te trimet la mumă-ta. Iadul, care te-a varsat pe faţa pămîntului.

Slutenia de neom se topea de dragostea fetei, se lungea cu burta pe pămînt şi umbla cu şoşele, cu momele să înduplece pre fată a-l lua de bărbat.

Dară, aş! feritu-l-a sîntuleţul să se apropie de dînsa! căci îl ţinea ţintuit în loc cu ochii cît de colo. Din satană, din iasmă şi din spurcăciune nu-l mai scotea.

— Piei, necuratule, de pe faţa pămîntului, să scape lumea de o ciumă şi de o holeră ca tine.

Mai stărui ce mai stărui, şi daca se văzu înfrun- tat pînă într-atît, iasma plesni de necaz, cum de să fie el ocărît atît de mult de o cutră de muiere.

Atunci Aleodor întinse coprinsul său şi peste moşia lui Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure- schiop, luă de soţie pe fata lui Verdeş împărat şi se întoarse la împărăţia lui.

Cînd îl văzură alde gloatele venind teafăr, alături cu o soţioară de-i rîdea şi stelele de frumoasă, îl prii- miră cu mare bucurie; şi urcîndu-se din nou în scaunul

împărăţiei, domni şi trăi în fericire, pînă se istoviră.

Iară eu încălecai p-o şea şi v-o spusei dumneavoastră aşa.

Comunicat de un şcolar din gimnaziu, şezător în Duşumea, localitate în Bucureşti, la anul 1875.

LBR

Porcul cel fermecat

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat şi avea trei fete. Şi fiind a merge la bătălie, îşi chemă fetele şi le zise:

— Iacă, dragele mele, sunt silit să merg la război. Vrăjmaşul s-a sculat cu oaste mare asupra noastră. Cu mare durere mă

despart de voi. În lipsa mea băgaţi de seamă să fiţi cuminte, să vă purtaţi bine şi să îngrijiţi de trebile casei. Aveţi voie să vă preîm- blaţi prin grădină, să intraţi prin toate cămările casei: numai în cămara din fund, din colţul din dreapta, să nu intraţi, că nu va fi bine de voi.

— Fii pe pace, tată, răspunseră ele. Niciodată n-am ieşit din cuvîntul dumitale. Du-te fără grije, şi Dumnezeu să-ţi dea o izbîndă strălucită.

Toate fiind gata de pornire, împăratul le dete cheile de la toate cămările, mai aducîndu-le aminte încă o dată poveţele ce le deduse, şi-şi luă ziua bună de la ele.

Fetele împăratului, cu lacrămile în ochi, îi săru- tară mîna, îi poftiră biruinţă; iar cea mai mare din ele priimi cheile din mîna împăratului.

Nu se ştia ce să se facă, de mîhnire şi de urît, fe- tele, cînd se văzură singure. Apoi, ca să le treacă de urît, hotărîră ca o parte din zi să lucreze, o parte să citească şi o parte să se plimbe prin grădină. Aşa făcură şi le mergea bine.

Vicleanul pizmuia pacea fetelor şi-şi vîrî coada.

— Surioarele mele — zise fata cea mai mare — cîtu-i ziulica de mare toarcem, coasem, citim. Sunt cîteva zile de cînd ne aflăm singure, n-a mai rămas nici un colţ de grădină pe unde să nu ne fi plimbat. Am intrat prin toate cămările palatului tatălui nos- tru, şi am văzut cît sunt de

frumos şi bogat împodobite; de ce să nu intrăm şi în cămara ceea, în care ne-a oprit tatăl nostru de a intra?

— Vai de mine, leliţă — zise cea mai mică — mă mir cum ţi-a dat în gînd una ca aceasta, ca să ne îndemni dumneata să călcăm porunca tatălui nostru. Cînd tata a zis să nu intrăm acolo, trebuie să fi ştiut el ce a zis şi pentru ce a zis să facem aşa.

— Că doară nu s-o face gaură în cer d-om intra, zise cea mijlocie. Că doară n-or fi niscaiva zmei să ne mănînce, ori alte lighioane. Ş-apoi de unde o să ştie tata daca noi am intrat au ba?

Tot vorbind şi îndemnîndu-se, ajunseră tocmai pe dinaintea acelei cămări; cea mai mare din surori, care era păstrătoarea cheilor, băgă cheia în broasca uşei şi, întorcînd-o niţel, scîrţ! uşa se deschise.

Fetele intrară.

Cînd colo, ce să vază? Casa n-avea nici o po-doabă; dară în mijloc era o masă mare cu un covor scump pe dînsa, şi dasupra o carte mare deschisă.

Fetele, nerăbdătoare, voiră a şti ce zicea în cartea aceea. Şi cea mare înaintă şi iată ce ceti:

„Pe fata cea mare a acestui împărat are s-o ia un fiu de împărat de la răsărit.”

Merse şi cea mijlocie şi, întorcînd foaia, ceti şi ea:

„Pe fata cea mijlocie a acestui împărat are s-o ia un fiu de împărat de la apus.”

Rîseră fetele şi se veseliră, hihotînd şi glumind între ele. Fata cea mai mică însă nu voia să se ducă.

Cele mai mari nu o lăsară în pace, ci, cu voie, fără voie, o aduse şi pe dînsa lîngă masă, şi cam cu îndoială întoarse şi ea foaia şi ceti:

„Pe fata cea mică a acestui împărat are s-o ia de soţie un porc."

Trăsnetul din cer de ar fi căzut, nu i-ar fi făcut mai mult rău ca ceea ce i-a făcut citirea acestor vorbe. P-aci — p-aci era să moară de mîhnire. Şi dacă n-o ţineau surorile, îşi şi spărgea capul căzînd.

După ce se dezmetici din leşinul ce-i venise de inimă rea, începură s-o mîngîie surorile.

— Ce! îi ziseră, mai crezi şi tu la toate alea! Unde ai mai pomenit tu ca o fată de împărat să se mărite după un porc?

— Ce copilă eşti! îi zise cealaltă, dară tata n-are destulă oştire să te scape, chiar cînd s-ar întîmpla să vie să te ceară un dobitoc aşa de scîrbos?

Fata cea mică a împăratului ar fi voit să se înduplece a crede cele ce îi spuneau surorile; dară n-o lăsa inima. Gîndul ei era mereu la cartea care spuse că norocul celorlalte surori era să fie aşa de frumos şi numai ei îi spusese că o să i se întîmple ceea ce nu se mai auzise pînă atunci pe lume. Şi apoi o rodea la ficaţi călcarea poruncii tatălui lor.

Ea începu a lîncezi. Şi numai în cîteva zile aşa se schimbase, încît nu o mai

cunoşteai; din rumenă şi veselă ce era, ajunsese de se ofilise şi nu-i mai intra nimeni în voie. Se ferea de a se mai juca cu surorile prin grădină, d-a culege flori ca să le puie la cap şi d-a cînta cu toatele cînd erau la furcă, ori la cusătură.

Între acestea, tatăl fetelor, împăratul, făcuse o iz- bîndă cum nu se aştepta, biruind şi gonind pe vrăjmaş. Şi fiindcă gîndul îi era la fiicele sale, făcu ce făcu şi se întoarse mai curînd acasă. Lumea după lume ieşise întru întîmpinarea lui, cu buciume, cu tobe şi cu surle, înveselindu-se că împăratul se întorcea biruitor.

Cum ajunse, pînă a nu merge acasă, împăratul dete laudă domnului că-i ajutase asupra protivnicilor carii se sculase asupra lui, de-i înfrînse. Apoi, mer- gînd acasă, fiicele lui îi ieşiră înainte. Bucuria lui crescu cînd văzu că fetele îi erau sănătoase. Fata cea mică se feri cît putu a nu se arăta tristă.

Cu toate astea, nu după mult timp, împăratul băgă de seamă că fie-sa cea mică din ce în ce slăbea şi se posomora. Îndată îi trecu un fier ars prin inimă, gîndindu-se că poate i-au călcat porunca. Şi de unde să nu fie aşa?!

Ca să se încredinţeze, îşi chemă fetele, le întrebă, poruncindu-le să-i spuie drept.

Ele mărturisiră. Se feriră însă d-a spune care din ele fuse îndemnătoarea.

Cum auzi împăratul una ca aceasta, se tînguia în sine cu amar, şi cît p-aci era să-

l biruie mîhnirea. Îşi ţinu însă firea şi căuta a-şi mîngîia fata care vedea că se pierde. Ce s-a făcut, s-a făcut; văzu el că acum o mie de vorbe un ban nu face.

Începuse a se cam uita întîmplarea aceasta. Cînd, într-o zi, se înfăţişe la împăratul fiul unui împărat de lă răsărit şi-i ceru de soţie pe fata cea mare. Împăratul i-o dete cu mulţumire. Făcură nuntă înfricoşată şi peste trei zile o petrecu cu cinste mare pînă la otar. Peste puţin, aşa făcu şi cu fata cea mijlocie, pe care o ceruse un fiu de împărat de la apus.

Cu cît vedea că se împlinesc întocmai cele scrise în cartea ce citise, cu atît fata împăratului se întrista şi mai mult. Ea nu mai voia să mănînce, nu se mai gătea, nu mai ieşea la plimbare; voia să se lase să moară mai bine, decît să ajungă de batjocura lumii. Dară împăratul nu-i da răgaz să puie în lucrare o faptă aşa de nelegiuită, ci o mîngîia cu fel de fel de poveţe.

Mai trecu ce mai trecu şi iată, măre, că într-o zi împăratul se pomeneşte cu un porc mare că intră în palatul lui şi-i zice:

— Sănătate ţie, împărate; să fii rumen şi voios ca răsăritul soarelui într-o zi senină.

— Bine ai venit sănătos, prietene, dar ce vînt te aduce pe la noi?

— Am venit în petit, răspunse porcul.

Se miră împăratul cînd auzi de la porc aşa vorbe frumoase şi îndată îşi dete cu părerea că aci nu putea să fie lucru curat. Ar fi voit s-o cîrmească împăratul spre a nu-i da fata de soţie; dară după ce auzi că curtea şi uliţele geme de porci, care venise cu peţitorul, n-avu încotro şi-i făgădui. Porcul nu se lăsă numai pe făgăduială, ci intră în vorbă şi şi hotărî ca nunta să se facă peste o săptămînă. Numai după ce priimi cuvînt bun de la împăratul, porcul plecă.

Pînă una alta, împăratul îşi povăţui fata să se supuie ursitei, daca aşa a voit Dumnezeu. Apoi îi zise:

— Fata mea, cuvintele şi purtarea cea înţeleaptă a acestui porc nu este de dobitoc; odată cu capul
nu crez eu ca el să se fi născut porc. Trebuie să fie vreo fermecătorie sau vreo altă drăcie aci. Însă tu să fii ascultătoare, să nu ieşi din cuvîntul lui; căci Dumnezeu nu te va lăsa să te chinuieşti mult timp.

— Dacă dumneata, tată, găseşti cu cale aşa — răspunse fata — te ascult şi-mi pui nădejdea în Dumnezeu. Ce o vrea el cu mine. Aşa mi-a fost triştea; văz eu că n-am încotro.

Între acestea sosi şi ziua nunţii. Cununia se făcu cam pe sub ascuns. Apoi, puindu-se porcul cu soţia sa într-o căruţă împărătească, porni la dînsul acasă.

Pe drum trebuia să treacă pe lîngă un noroi mare; porcul porunci să stea căruţa;

se dete jos şi se tă- văli în noroi, pînă se făcu una cu tina, apoi, suin- du-se, zise miresei să-l sărute. Biata fată, ce să facă? Scoase batista, îl şterse niţel la bot şi-l sărută, gîn- dindu-se să asculte poveţile tatălui său.

Cînd ajunseră acasă la porc, care era într-o pădure mare, se şi înseră. Şezură niţel de se odihniră de drum, cinară împreună şi se culcară. Peste noapte, fata împăratului simţi că lîngă dînsa era un om, dară nu un porc. Se miră. Însă îşi aduse aminte de cuvintele tă- tînă-său şi începu a mai însufleţi, plină de nădejde în ajutorul lui Dumnezeu.

Porcul seara se dezbrăca de pielea de porc, fără să simţă fata, şi dimineaţa, pînă a nu se deştepta ea, el iară se îmbrăca cu dînsa.

Trecu o noapte, trecură două, trecură mai multe nopţi şi fata nu se putea domiri cum se face de băr- batu-său ziua este porc şi noaptea om. Pasămite el era fermecat, vrăjit să fie aşa.

Mai tîrziu începu a prinde dragoste de dînsul, cînd simţi rodurile căsătoriei: atît numai se mîhnea că nu ştia ce o să dea lumii peste cîteva luni. Cînd, în- tr-o zi, văzu trecînd pe acolo o babă cloanţă vrăjitoare.

Ea, care nu văzuse oameni de atîta mare de timp, era jinduită, şi o chemă să mai vorbească cu dînsa cîte ceva.

Vrăjitoarea îi spuse că ştie să ghicească, să dea leacuri şi cîte nagode [1] toate.

— Aşa să trăieşti, bătrînico, ia spune-mi, d-a minune, ce are bărbatu-meu de este ziua porc şi noaptea, cînd doarme lîngă mine, îl simţ că este om?

— Ceea ce-mi spui, puica mamii, eram să ţi-o spui eu mai înainte, căci nu de surda sunt ghicitoare. Să-ţi dea mămulica leacuri cari să-i taie fermecele.

— Dă-mi, zău, mămuşoară, şi ţi-oi plăti cît mi-i cere, că mi s-a urît cu el aşa.

— Ţine icea, puişorul mamei, aţa aceasta. Să nu ştie el de dînsa, că n-are leac. Să te scoli cînd doarme el, biniişor, şi să i-o legi de piciorul stîng, cît se poate de strîns, şi să vezi, draga babii, că dimineaţa rămîne om. Parale nu-mi trebuie. Eu voi fi destul de plătită cînd voi afla că o să scapi de aşa urgie. Mi se rupe, uite, băierile inimii de milă pentru dumneata, bobocelul mamei, şi mă căiesc, mă căiesc, cum de să nu aflu mai dinainte, ca să-ţi viu întru ajutor.

După ce plecă zgripţoroaica de vrăjitoare, fata de împărat ascunse cu îngrijire aţa; iară peste noapte se sculă binişor, încît să n-o simţă nici măiastrele, şi, cu inima tîcîindă, legă aţa de pictorul bărbatului său. Cînd să strîngă nodul, pîc! se rupse aţa, căci era putredă.

Deşteptîndu-se, bărbatul speriat îi zise:

— Ce-ai făcut, nenorocito! Mai aveam trei zile, şi scăpăm de spurcatele astea de

---

[1] ***Nagodă* — minunăţie, ciudăţenie.**

vrăji; acum cine ştie cît voi mai avea să port această scîrboasă piele de

dobitoc. Şi numai atunci vei da cu mîna de mine, cînd vei rupe trei perechi de opinci de fier şi cînd vei toci un toiag de oţel, căutîndu-mă, căci eu mă duc.

Zise şi se făcu nevăzut.

Sărmana fată de împărat, cînd se văzu singură cuc, unde începu a plînge şi a se boci, de ţi se rupea inima. Blestema cu foc şi cu pară pe afurisita de ghicitoare. Dară toate în zadar. Dacă văzu că n-o scoate la căpătîi cu tînguirea, se sculă şi plecă în-cotro va duce-o mila domnului şi dorul bărbatului.

Ajungînd într-o cetate, porunci de-i făcu trei perechi de opinci de fier şi un toiag de oţel, se găti de drum şi se porni în călătorie, spre a-şi găsi bărbatul.

Se duse, se duse, peste nouă mări, peste nouă ţări, trecu prin nişte păduri mari cu buştenii ca butia, se poticnea lovindu-se de copacii cei răsturnaţi şi, de cîte ori cădea, de atîtea ori se şi scula; ramurile copacilor o izbeau peste faţă, crîngurile îi zgîriase mîi- nele, şi ea tot înainta, mergea, şi îndărăt nu se uita. Cînd, obosită de drum şi de sarcină, abătută de mîh- nire şi cu nădejdea în inimă, ajunse la o căsuţă.

Pasămite acolo şedea sînta Lună.

Bătu la portiţă, se rugă să o lase înăuntru să se odihnească niţel, mai cu seamă că îi şi abătuse să facă.

Muma sîntei Lune avu milă de dînsa şi de suferinţele sale; o priimi dară înăuntru şi o îngriji. Apoi o întrebă:

— Cum se poate ca om de pe alte tărîmuri să răzbească pînă aci?

Biata fată de împărat îşi povesti atunci toate în- tîmplările şi sfîrşi zicînd:

— Mulţumesc mai întîi lui Dumnezeu că mi-a îndreptat paşii către acest loc, şi al doilea dumitale, că

nu m-ai lăsat să pier la ceasul naşterii. Acum te mai rog să-mi spui, nu care cumva sînta Lună, fiica du- mitale, ştie pe unde s-ar afla bărbatul meu?

— Nu poate să ştie, draga mea — îi răspunse muma sîntei Lune — dar du-te încolo, spre răsărit, pînă vei ajunge la sîntul Soare; poate el să ştie ceva.

Îi dete să mănînce o găină friptă şi îi zise să bage de seamă să nu piarză nici un oscior, că-i va fi de mare trebuinţă.

După ce mai mulţumi încă o dată de buna găzduire şi de poveţele cele folositoare şi după ce lepădă o pereche de opinci care se spărsese, încălţă altele, puse oscioarele găinei într-o legătură, luă în braţe copilaşul şi toiagul în mînă şi o porni iarăşi la drum.

Merse, merse, prin nişte cîmpii numai de nisip; aşa de greu era drumul, încît făcea doi paşi înainte şi unul înapoi; se luptă, se luptă şi scăpă de astă cîmpie, apoi trecu prin nişte munţi nalţi, colţoroşi şi scorboroşi; sărea din bolovan în bolovan şi din colţ în colţ. Cînd ajungea pe cîte un piept de munte şes, i se părea că apucă pe Dumnezeu de un picior; şi după ce se odihnea cîte niţel, iar o lua la drum, şi tot înainte mergea. Glodurile, colţii de munte, care erau tot de cremenă, atît îi zgîriase picioarele, genuchii şi coatele, încît erau numai sînge; căci trebuie să vă spun că munţii erau nalţi, încît întreceau norii. Şi pe unde nu erau prăpăstii peste care trebuia să sară, nu

putea merge altfel decît suindu-se pe brînci şi aju- tîndu-se cu toiagul.

În cele mai de pe urmă, stătută de osteneală, ajunse la nişte palaturi.

Acolo şedea Soarele.

Bătu la poartă şi se rugă să o priimească. Muma Soarelui o priimi şi se miră cînd văzu om de pe alte
tărîmuri pe acolo şi plînse de mila ei, cînd îi povesti întîmplările. Apoi, după ce-i făgădui că va întreba pe fiu-său despre bărbatul ei, o ascunse în pivniţă, ca să n-o simţă Soarele cînd o veni acasă, căci seara se întoarce totdauna supărat

A doua zi află fata de împărat că era s-o paţă, fiindcă Soarele cam mirosise a om de pe altă lume. Dar mumă-sa îl linişti cu vorbe bune, zicîndu-i că sunt păreri.

Fiica de împărat prinse curagi cînd văzu cu cîtă bunătate este priimită şi întrebă:

— Bine, frate dragă, cum se poate ca Soarele să fie supărat, el care este atît de frumos şi face atîta bine muritorilor?

— Iacă pentru ce, răspunse muma Soarelui: el dimineaţa stă în poarta raiului, şi atunci este vesel, vesel şi rîde la toată lumea. Peste zi este plin de scîrbă, fiindcă vede toate necurăţiile oamenilor şi d-aia îşi lasă arşiţa aşa de cu zăpuşeală; iară seara este mîhnit şi supărat, fiindcă stă în poarta iadului; acesta este drumul lui obicinuit, de unde apoi vine acasă.

Îi mai spuse că l-a întrebat despre bărbatul ei şi fiu-său îi răspunse că nu

ştie de seama lui nimic, fiindcă, de va şedea în vro pădure deasă şi mare, vederea lui nu poate străbate prin toate colţurile şi afundăturile, ci că altă nădejde nu e, decît să meargă la Vînt.

Îi dete şi acolo o găină să mănînce şi îi zise să păstreze oscioarele cu îngrijire.

După ce lepădă şi a doua pereche de opinci, care se spărsese şi acelea, luă legătura cu oscioarele, copilul în braţe şi toiagul în mînă şi porni spre Vînt.

În calea aceasta întîlni nişte greutăţi şi mai mari, căci dete, una după alta, peste munţi de cremenă din
care ţîşnea flacări de foc, peste păduri nemaiumblate şi peste cîmpii de gheaţă cu nămeţi de zăpadă. P-aci, p-aci era să se prăpădească, biată femeie; însă, cu stăruinţa ei şi cu ajutorul lui Dumnezeu, birui şi aceste greutăţi mari, şi ajunse la o văgăună care era într-un colţ de munte, mare de putea să intre şapte cetăţi într-însa.

Acolo şedea Vîntul.

Gardul care o înconjura avea o portiţă. Bătu şi se rugă să o priimească. Muma Vîntului avu milă de dînsa şi o priimi să se odihnească. Ca şi la Soare, fu ascunsă, ca să nu o simţă Vîntul.

A doua zi îi spuse că bărbatul său locuia într-o pădure mare şi deasă, pe unde nu ajunsese toporul încă; că acolo şi-a făcut un fel de casă, grămădind buşteni unul peste altul şi împletindu-i cu nuiele, unde

trăia singur-singurel, de teama oamenilor răi.

După ce îi dete şi aci o găină de mîncă şi îi zise să păstreze oscioarele, muma Vîntului o povăţui să se ia după drumul robilor, care se vede noaptea pe cer, şi să meargă, să meargă pînă va ajunge.

Aşa şi făcu. După ce mulţumi cu lacrămi de bucurie pentru buna găzduire şi pentru vestea cea bună, porni la drum.

Biata femeie nopţile le făcea zi. Nu i se mai alegea nici de mîncare, nici de odihnă. Atîta dor şi foc avea să-şi găsească bărbatul pe care ursita i-l dedese.

Merse, merse pînă ce i se sparse şi opincile aceste. Le lepădă şi începu a merge cu picioarele goale. Nu căuta gloduri, nu băga seamă la ghimpii ce-i intra în picioare, nici la loviturile ce suferea cînd se împiedica de vreo piatră.

În cele mai de pe urmă ajunse la o poiană verde şi frumoasă de marginea unei păduri. Acum se mai în-

veseli şi sufletul ei, cînd văzu floricelele şi iarba cea moale. Stătu şi se odihni niţel. Apoi, văzînd păsărelele cîte două-două pe rămurelele copăceilor, se încinse focul într-însa de dorul bărbatului său, începu a plînge cu amar şi, cu copilul în braţe şi cu legătura cu oscioarele pe umăr; porni iarăşi.

Intră în pădure. Nu se uita nici la iarba cea verde şi frumoasă ce-i mîngîia

picioarele, nu voia să asculte nici la păsărelele ce ciripeau de te asurzea, nu căuta nici la floricelele ce se ascundeau prin desişurile crîn- gurilor, ci mergea dibuind prin pădure. Ea băgase de seamă că aceasta trebuie să fie pădurea în care locuia bărbatul său, după semnele ce-i spusese muma Vîntului.

Trei zile şi trei nopţi orbăcăi prin pădure şi nu putu afla nimic. Atît de mult era ruptă de osteneală, încît căzu şi rămase acolo o zi ş-o noapte fără să se mişte, fără să bea şi să mănînce ceva.

În cele; mai de pe urmă, îşi puse toate puterile, se sculă, şi aşa, şovăind, cercă să umble sprijinindu-se în toiagul său, dară îi fu cu neputinţă, căci şi acesta se tocise, încît nu mai era de nici o trebuinţă. Însă de mila copilului, care nu mai găsea lapte la pieptul ei, de dorul bărbatului, pe care îl căuta cu credinţă la Dumnezeu, porni aşa cum putu. Nu mai făcu zece paşi şi zări către un desiş un fel de casă precum îi spusese muma Vîntului. Porni într-acolo şi abia, abia ajunse. Acea casă n-avea nici ferestre, nici uşă. Pasămite uşa era pe dasupra. Îi dete ocol. Scară nu era.

Ce să facă? Voia să intre.

Se gîndi, se răzgîndi; se cercă să se suie — în zadar. Sta, sta s-o doboare cu totul întristarea: cum se poate să se lase ea să se înece tocmai la mal. Cînd, îşi aduse aminte de oscioarele de găină ce le purtase

atîta cale şi-şi zise: nu se poate să mi se fi zis de florile mărului să păstrez aceste oscioare, ci că îmi va fi de mare ajutor la nevoie.

Atunci scoase oscioarele din legătura ce o avea, se socoti niţel, mai cugetă şi, luînd două din aceste oscioare, le puse vîrf în vîrf şi văzu că se lipi ca printr-o minune. Mai puse unul, apoi unul, şi văzu că se lipiră şi acelea.

Făcu deci, din oscioare, doi drugi cît casa de înalţi. Îi rezemă de casă la o depărtare de o palmă domnească [1] unul de altul. După aceea puse iarăşi căpătîi la căpătîi celelalte oscioare şi făcu nişte druguleţi [2] mici, fiecare puindu-i d-a curmezişul pe drugii cei mari, închipui treptele unei scări; cum punea aceste trepte, se lipeau şi ele. Şi astfel unul cîte unul puse pînă sus. Cum punea o treaptă, se urca pe ea. Apoi alta, apoi alta, pînă unde îi ajunse. Cînd, tocmai sus în vîrful scării, nu-i ajungea să mai facă o treaptă.

Ce să facă? Fără astă treaptă nu se putea. Pasămite ea pierduse un oscior. Să stea acolo, era peste poate. Să nu intre înăuntru îi era ciudă. Se apucă şi-şi tăie degetul cel mic, şi cum îl puse acolo se lipi. Luă copilul în braţe, se urcă din nou şi intră în casă.

---

[1] ***Palmă domnească (*****sau** ***îngenuncheată)*** **— veche unitate de măsură, egală cu cca. 28 cm.**

[2] **Tipărit:** ***duguleţi.***

Aci se miră ea de buna rînduială ce găsi. Se apucă şi ea şi mai deretică oleacă. Apoi mai răsuflă niţel, puse copilul într-o albie ce găsi şi o aşeză în pat.

Cînd veni bărbatu-său, se sperie de ceea ce văzu. Parcă nu-i venea să crează ochilor săi, tot uitîndu-se la scara de oscioare şi la degetul din vîrful scării. Frica lui era şă nu fie iară niscaiva fermece, şi cît p-aci era să-şi părăsească casa, dară Dumnezeu îi dete în gînd să intre.

Atunci, făcîndu-se un porumbel, ca să nu se lipească farmecele de el, zbură pe dasupra fără să se atingă de scară şi intră înăuntru în zbor. Acolo văzu o femeie îngrijind de un copil.

El îşi aduse aminte atunci că femeia sa era însărcinată cînd plecase de la ea, şi unde îl coprinse un dor de dînsa şi o milă, gîndindu-se la cîte trebuia să fi păţit ea pînă să dea cu mîna de dînsul, încît se făcu numaidecît om.

Cît p-aci era să n-o cunoască; atît de mult se schimbase din pricina suferinţelor şi a necazurilor.

Fata de împărat cum îl văzu, se sculă în sus şi îi tîcîia inima de frică, fiindcă ea nu-l cunoştea.

După ce el i se făcu cunoscut, ea nu se căi, ba şi uită tot ce suferise. El era un bărbat ca un brad de frumos.

Se puse deci la vorbă. Ea îi povesti toate întîm- plările, iară el plînse de mila ei. Apoi începu şi el a spune:

— Eu — zise el — sunt fiu de împărat. La un război ce avu tată-meu cu nişte zmei, vecini ai lui, care erau foarte răi şi-i tot călcau moşia, am omorît pe cel mai mic.

Pasămite, ursita te făgăduise lui. Atunci mă-sa, care era o vrăjitoare de închega şi apele cu farmecele ei, mă blestemă să port pielea acelui scîrbos dobitoc, cu gînd ca să nu ajung să mi te iau eu.

Dumnezeu i-a stat împotrivă, şi eu te-am luat. Baba care ţi-a dat aţa să mi-o legi de picior era ea. Şi de unde mai aveam trei zile să scap de blestem, am fost silit să port încă trei ani stîrvul porcului.

Acum, fiindcă tu ai suferit pentru mine şi eu pentru tine, să dăm laudă domnului şi să ne întoarcem la părinţii noştri. Fără tine eram hotărît să trăiesc ca un pustnic, d-aia şi mi-am ales acest loc pustiu şi mi-am făcut casa asta aşa, ca pui de om să nu mai poată răzbi la mine.

Apoi se îmbrăţişară de bucurie şi se făgăduiră ca amîndoi să uite necazurile trecute.

A doua zi de dimineaţă se sculară şi porniră amîn- doi mai întîi la împăratul, tatăl lui. Cînd se auzi de venirea lui şi a soţiei sale, toată lumea plîngea de bucurie că îi vedea. Iară tatăl şi muma lui îi îmbrăţişe strîns, şi ţinură veseliile trei zile şi trei nopţi.

Apoi merse şi la împăratul, tatăl femeii lui. El cît p-aci era să-şi iasă din minţi de bucurie, cînd îi văzu. Ascultă povestindu-i-se întîmplările lor. Apoi zise fie-sei:

— Ţi-am spus eu că nu credeam să se fi născut porc acel dobitoc ce te-a cerut de soţie? Şi bine ai făcut, fata mea, de m-ai ascultat.

Şi fiindcă era şi bătrîn şi moştenitori n-avea, se coborî din scaunul împărăţiei sale şi îi puse pe dînşii. Iară ei domniră cum se domneşte cînd împăraţii trec prin fel de fel de ispite, necazuri şi nevoi.

Şi de n-or fi murit, trăiesc şi astăzi, domnind în pace.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

Povestit de mama, între 1838—1847. Publicat pentru întîia oară în ***Columna lui Troian***, broşura pe aprilie 1876.

LBR

Prîslea cel voinic
şi merele de aur

A fost odată ca niciodată etc.

Era odată un împărat puternic şi mare şi avea pe lîngă, palaturile sale o grădină frumoasă, bogată de flori şi meşteşugită nevoie mare! Aşa grădină nu se mai văzuse pînă atunci, p-acolo. În fundul grădinei avea şi un măr care făcea mere de aur şi, de cînd îl avea el, nu putuse să mănînce din pom mere coapte, căci, după ce le vedea înflorind, crescînd şi pîrguindu-se, venea oarecine noaptea şi, le fura, tocmai cînd erau să se coacă. Toţi paznicii din toată împărăţia şi cei mai aleşi ostaşi, pe care îi pusese împăratul ca să pîndească, n-au putut să prinză pe hoţi. În cele mai de pe urmă, veni fiul cel mai mare al împăratului şi-i zise:

— Tată, am crescut în palaturile tale, m-am plimbat prin astă grădină de atîtea ori şi am văzut roade foarte frumoase în pomul din fundul grădinei, dar n-am putut gusta niciodată din ele; acum a dat în copt, dă-mi voie ca nopţile astea să păzesc însumi, şi mă prinz că voi pune mîna pe acel tîihar care ne jefuieşte.

— Dragul meu — zise tată-său — atîţia oameni voinici au păzit şi n-au făcut nici o ispravă. Doresc prea mult să văz la masa mea măcar un măr din acest pom care m-

a ţinut atîta sumă de bani şi de aceea, iată, mă înduplec şi te las ca să pîndeşti, măcar că nu-mi vine a crede că o să izbuteşti.

Atunci fiul împăratului se puse la pîndă o săptă- mînă întreagă: noaptea pîndea şi ziua se odihnea; iară cînd fu într-o dimineaţă, se întoarse trist la tată-său şi-i spuse cum priveghease pînă la miezul nopţii, cum mai pe urmă îl apucase o piroteală de nu se mai putea ţinea pe picioare, cum, mai tîrziu, somnul îl copleşi şi căzu ca un mort, fără să se poată deştepta decît tocmai cînd soarele era rădicat de două suliţe, şi atuncea văzu că merele lipsesc.

Nepovestită fu mîhnirea tatălui său, cînd auzi spuin- du-i-se astă întîmplare.

De silă de milă, fu nevoit a mai aştepta încă un an, ca să facă şi voia fiului său celui mijlociu, care cerea cu stăruinţă de la tată-său ca să-l lase şi pe dînsul să pîndească, şi se lega că el va prinde pe hoţii care îi făcea atîta întristare.

Timpul veni, merele începură a se pîrgui; atunci fiul său cel mijlociu păzi şi el; dară păţi ca şi frate-său cel mare.

Tată-său, deznădăjduit, pusese în gînd să-l taie; dar fiul său cel mai mic, Prîslea, veni cu rugăciune către tată-său, şi-i zise:

— Tată, atîţia ani l-ai ţinut, ai suferit atîtea necazuri după urma acestui pom, mai lasă-l, rogu-te, şi anul acesta, să-mi încerc şi eu norocul.

— Fugi d-aci, nesocotitule, zise împăratul. Fraţii tăi cei mai mari, atîţi şi atîţi oameni voinici şi deprinşi cu nevoile n-au putut face nimic, şi tocmai tu, un mucos ca tine, o să izbutească? N-auzi tu ce prăpăstii spun fraţii tăi? Aici trebuie să fie ceva vrăji.

— Eu nu mă încumăt — zise Prîslea — a prinde pe hoţi, ci zic că o încercare de voi face şi eu, nu poate să-ţi aducă nici un rău.

Împăratul se înduplecă şi mai lăsă pomul netăiat încă un an.

Sosi primăvara: pomul înflori mai frumos şi legă mai mult decît altădată. Împăratul se veseli de frumuseţea florilor şi de mulţimea roadelor sale, dară cînd se gîndea că nici în anul acesta n-o să aibă parte de merele lui cele aurite, se căia că l-a lăsat netăiat.

Prîslea se ducea adesea prin grădină, da ocol mărului şi tot plănuia. În sfîrşit, merele începură a se pîrgui. Atunci fiul cel mai mic al împăratului zise:

— Tată, iată a sosit timpul; mă duc să pîndesc şi eu.

— Du-te, zise împăratul; dară negreşit că şi tu ai să te întorci ruşinat ca fraţii tăi cei mai mari.

— Pentru mine n-are să fie aşa mare ruşine, zise el; fiindcă eu nu numai că sunt mai mic, dar nici nu mă leg ca să prinz pe tîlhari, ci numai o cercare să fac.

Cum veni seara, se duse, îşi luă cărţi de cetit, două ţepuşe, arcul şi tolba cu

săgeţile. Îşi alese un loc de pîndă într-un colţ pe lîngă pom, bătu ţepuşele în pămînt şi se puse între ele, aşa cum să-i vină unul dinainte şi altul la spate ca, daca îi va veni somn şi ar moţăi, să se lovească cu barba în cel de dinaintea lui şi dacă ar da capul pe spate, să se lovească cu ceafa în cel de dinapoi.

Astfel pîndi pînă cînd, într-una din nopţi, cam după miezul nopţii, simţi că-l atinge încetişor boarea ziori- lor care îl îmbăta cu mirosul său cel plăcut, o piro-

teala moleşitoare se alegă de ochii lui; dară loviturile ce suteri vrînd să moţăiască îl deşteptară, şi rămase priveghind pînă cînd, pe la revărsat de ziori, un uşor tîşîit se auzi prin grădină. Atunci, cu ochii ţintă la pom, luă arcul şi sta gata; fîşîitul se auzi mai tare şi un oarecine se apropie de pom şi se apucă de ramurile lui; atunci el dete o săgeată, dete două şi, cînd dete cu a treia, un gemăt ieşi de lîngă pom şi apoi o tăcere de moarte se făcu; iară el, cum se lumină puţin, culese cîteva mere din pom, le puse pe o tipsie de aur şi le duse la tatăl său.

Niciodată n-a simţit împăratul o mai mare bucurie decît cînd a văzut la masa sa merele de aur din care nu gustase niciodată.

— Acum — zise Prîslea — să căutăm şi pe hoţ.

Dară împăratul, mulţumit că pipăise merele cele aurite, nu mai voia să ştie de

hoţi. Fiul său însă nu se lăsa cu una cu două, ci, arătînd împăratului dîra de sînge ce lăsase pe pămînt rana ce făcuse hoţului, îi spuse că se duce să-l caute şi să-l aducă împăratului chiar din gaură de şarpe. Şi chiar de a doua zi vorbi cu fraţii lui ca să meargă împreună pe urma hoţului şi să-l prinză.

Fraţii săi prinseseră pizmă, pe el pentru că fusese mai vrednic decît dînşii şi căutau prilej ca să-l piarză; de aceea şi voiră bucuros să meargă. Ei se pregătiră şi porniră.

Se luară, deci, după dîra sîngelui şi merse, merse, pînă ce ieşiră la pustietate, de acolo mai merse oleacă pînă ce dete de o prăpastie, unde se şi pierdu dîra. Ocoliră împregiurul prăpastiei şi văzură că dîra de sînge nu mai înainta. Atunci pricepură ei că în prăpastia aceea trebuie să locuiască furul merelor.

Dară cum să se lase înăuntru? Porunciră numai- decît vîrteje şi funii groase, şi îndată se şi gătiră. Le aşezară, şi se lăsă fratele cei mare.

— Dară — zise ei — cînd voi scutura frînghia, să mă scoateţi afară.

Aşa şi făcură. După fratele cel mare se coborî cel mijlociu şi făcu şi el ca cel dintîi, atîta numai că se lăsă ceva mai în jos.

— Acum e rîndul meu să mă las în prăpastie, zise Prîslea, văzînd că fraţii cei mari se codesc; cînd voi mişca frînghia, voi mai mult să mă lăsaţi în jos; şi după ce

veţi vedea că frînghia nu se mai duce la vale, să puneţi paznici să păzească şi, cînd va vedea că frînghia se mişcă de loveşte marginile groapei, să o trageţi afară.

Se lăsă şi cel mai mic din fraţi şi, de ce mişca frînghia, d-aia îl lăsa mai jos, şi-l lăsară, şi-l lăsară, pînă ce văzură că frînghia nu mai sta întinsă, cum este cînd are ceva atîrnat de capătul ei.

Atunci fraţii ţinură sfat si ziseră:

— Să aşteptăm pînă ce vom vedea dacă face vreo izbîndă, şi atunci, ori bine ori rău de va face, să-l pierdem, ca să ne curăţim de unul ca dînsul care ne face de ruşine.

Prîslea ajunse pe tărîmul celalt, se uită cu sfială în toate părţile, şi cu mare mirare văzu toate lucrurile schimbate; pămîntul, florile, copacii, lighioni altfel făptuite erau p-acolo. Deocamdată îi cam fu frică, dară, îmbărbătîndu-se, apucă pe un drum şi merse pînă dete de nişte palaturi cu totul şi cu totul de aramă.

Nevăzînd nici pui de om pe care să-l întrebe cîte ceva, intră în palat, ca să vază cine locuia acolo. În pragul uşei îl întîmpină o fată frumuşică, care zise:

— Mulţumesc lui Dumnezeu că ajunsei să mai văz om de pe tărîmul nostru. Cum ai ajuns aice, frate, îl întrebă ea; aici este moşia a trei fraţi zmei, care ne-a răpit de la părinţii noştri, şi suntem trei surori şi fete de împărat de pe tărîmul de unde eşti tu.

Atunci el povesti în scurt toată istoria cu merele, cum a rănit pe hoţ şi cum a venit după dîra sîngelui pînă la groapa pe unde s-a lăsat în jos la ea, şi o întrebă ce fel de oameni sunt zmeii aceia şi dacă sunt voinici.

Ea îi spuse apoi că fiecare din zmei şi-a ales cîte una din ele şi le tot sileşte să-i ia de bărbaţi, iară ele se tot împrotivesc cu fel de fel de vorbe, cerîndu-le cîte în lună şi în soare, şi ei se fac luntre şi punte de le împlinesc toate voile.

— Ei sunt în adevăr voinici — adăogă ea — însă cu vrerea lui Dumnezeu poate îi vei birui. Dară pînă una alta ascunde-te, vai de mine! undeva, să nu dea zmeul peste tine în casa lui, că e năbădăios şi se face leu-paraleu. Acum e timpul cînd are să vină la prînz, şi are obicei de aruncă buzduganul cale de un conac şi loveşte în uşă, în masă şi se pune în cui.

N-apucă să isprăvească vorba, şi se auzi ceva că şuieră, că loveşte în uşă, în masă, şi buzduganul se arătă şi se aşeză în cui. Dară Prîslea luă buzduganul, îl azvîrli înapoi mai departe decît îl azvîrlise zmeul; şi, cînd era prin dreptul lui, îl atinse pe umere.

Zmeul, speriat, stătu în loc, se uită după buzdugan, se duse de-l luă şi se întoarse acasă. Cînd era la poartă, începu să strige:

— Hîm! Hîm! aici miroase a carne de om de pe tărîmul cellalt; şi, văzînd pe fiul de împărat ce-i ieşise înainte, îi zise: Ce

vînt te-a adus pe aici, omule, ca să-ţi rămîie oasele pe alt tărîm?

— Am venit ca să prinz pe furii merelor de aur ale tatălui meu.

— Noi suntem, îi zise zmeul; cum vrei să ne bătem? În buzdugane să ne lovim, în săbii să ne tăiem, ori în luptă să ne luptăm?

— Ba în luptă, că e mai dreaptă, răspunse Prîslea.

Atunci se apucară la trîntă, şi se luptară şi se luptară, pînă cînd zmeul băgă pe Prîslea în pămînt pînă la glezne; iar Prîslea se opinti odată, aduse pe zmeu şi, trîntindu-l, îl băgă în pămînt pînă în genunchi şi-i şi tăie capul.

Fata, cu ochii plini de lacrămi, îi mulţumi că a scăpat-o de zmeu, şi-l rugă să-i fie milă şi de su-rorile ei.

După ce se odihni vreo două zile, porni, după po- vaţa fetei, la soră-sa cea mijlocie care avea palaturile de argint.

Acolo, ca şi la cea mare, fu priimit cu bucurie; fata îl rugă să se ascunză; iar el nu voi; ci, cînd veni buzduganul să se aşeze în cui, pe care îl aruncase zmeul ei cale de două conace, el îl aruncă mult mai îndărăt, izbind şi pe zmeu în cap; iară zmeul veni turburat, se luptă cu Prîslea ca şi frate-său cel mare, şi rămase şi el mort.

Fata, după ce îi mulţumi, îl povăţui cum să facă ca să scape din robie şi pe sora lor cea mică.

— Deşi e mai puternic — zise fata — decît fraţii lui pe care i-ai omorît, dar cu ajutorul lui Dumnezeu şi mai ales că e şi cam bolnav din lovitura ce i-ai dat cu săgeata cînd a vrut să fure merele, nădăjduiesc că-i vei veni de hac.

O săptămînă întreagă se desfătară împreună cu amîndouă fetele, şi Prîslea, odihnindu-se de ostenelile ce încercase, porni şi către zmeul de al treilea.

Văzînd palaturile de aur în care locuia zmeul cel mic, rămase cam pe gînduri, dară, luîndu-şi inima în dinţi, intră înăuntru.

Cum îl văzu fata, îl rugă ca pe Dumnezeu să o scape de zmeu, care, zicea ea, e otărît ca, îndată ce se va face sănătos bine, să o silească oricum să se însoţească cu dînsul.

Abia isprăvise vorba şi buzduganul, izbind în uşă şi în masă, se puse în cui. Prîslea întrebă ce putere are zmeul şi îi spuse că aruncă buzduganul cale de trei conace; atunci el îl aruncă şi mai departe, lovin- du-l în piept.

Zmeul, turburat de mînie, se întoarse numaidecît acasă.

— Cine este acela care a cutezat să calce hotarele mele şi să intre în casa mea?

— Eu sunt, zise Prîslea.

— Dacă eşti tu — îi răspunse zmeul — am să te pedepsesc amar pentru nesocotinţa ta. Cum ai vrut, venit-ai; dară nu te vei mai duce cum vei voi.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu — îi răspunse Prîslea — am eu ac şi de cojocul tău.

Atunci se învoiră să se ia la luptă dreaptă,

şi se luptară,
şi se luptară
zi de vară
pînă seara:

iară cînd fu pe la nămiez, se făcură amîndoi două focuri şi aşa se băteau; un corb însă le tot da ocol, croncănind. Văzîndu-l, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule! ia seu în unghiile tale şi pune peste mine, că-ţi voi da stîrvul ăsta ţie.

— Corbule, corbule! îi zise şi Prîslea, dacă vei pune peste mine seu, eu îţi voi da trei stîrvuri.

— Unde dă Dumnezeu să cază o asemenea tiflă [1] peste mine! Mi-aş sătura sălaşul întreg.

— Adevăr grăieşte gura mea, îi răspunse Prîslea.

Corbul, fără a mai întîrzia, aduse în unghiile sale seu, puse peste viteazul Prîslea, şi prinse mai multă putere.

Către seară zise zmeul către fata de împărat, care privea la dînşii cum se luptau, după ce se făcuseră iară oameni:

— Frumuşica mea, dă-mi niţică apă să mă răcoresc, şi-ţi făgăduiesc să ne cununăm chiar mîine.

— Frumuşica mea — îi zise şi Prîslea — dă-mi mie apă, şi-ţi făgăduiesc să te duc pe tărîmul nostru şi acolo să ne cununăm.

— Să-ţi auză Dumnezeu vorba, voinice, şi să-ţi împlinească gîndul! îi răspunse ea.

Fata de împărat dete apă lui Prîslea de bău şi prinse mai multă putere; atunci strînse pe zmeu în braţe, îl ridică în sus şi, cînd îl lăsă jos, îl băgă pînă în genunchi în pămînt; se opinti şi zmeul, ridică şi el în sus pe Prîslea şi, lăsîndu-l jos, îl băgă pînă în brîu; puindu-şi toate puterile, Prîslea mai strînse o dată pe zmeu de-i pîrîi oasele şi, aducîndu-l, îl trînti aşa de grozav, de îl băgă pînă în gît în pămînt şi-i tăie capul; iară fetele, de

[1] ***A cădea tifla peste cineva* — a da pe neaşteptate norocul peste cineva.**

bucurie, se adunară împregiurul lui, îl luau în braţe, îl sărutau şi îi ziseră:

— De azi înainte frate să ne fii.

Îi spuseră apoi că fiecare din palaturile zmeilor are cîte un bici, cu care loveşte în cele patru colţuri ale lor şi se fac nişte mere. Aşa făcură, şi fiecare din fete avură cîte un măr. Se pregătiră, deci, să se întoarcă pe tărîmul nostru.

Ajungînd la groapă, cletenă frînghia de se lovi de toate mărginile groapei. Paznicii de sus pricepură că trebuie să tragă frînghia. Se puseră la vîrtejuri şi scoaseră pe fata cea mare cu mărul ei de aramă.

Ea, cum ajunse sus, arătă un răvăşel ce-i dase Prîslea, în care scria că are să ia de bărbat pe frate- său cel mai mare.

Bucuria fetei fu nespusă cînd se văzu iară pe lumea unde se născuse.

Lăsară din nou frînghia şi scoase şi pe fata cea mijlocie, cu mărul ei cel de argint şi cu o altă scrisoare, în care o hotăra Prîslea de soţie fratelui celui mijlociu.

Mai lăsară frînghia şi scoase şi pe fata cea mică: aceasta era logodnica lui Prîslea; însă mărul ei cel de aur nu-l dete, ci îl ţinu la sine.

Ei simţise de mai-nainte că fraţii săi îi poartă sîmbetele şi, cînd se mai lăsă frînghia ca să-l ridice şi pe el, dînsul legă o piatră şi puse căciula deasupra ei, ca să-i cerce; iară fraţii dacă văzură căciula, socotind că este fratele lor cel mic, slăbiră vîrtejile şi dete drumul frînghiei,

care se lăsă în jos cu mare iuţeala, ceea ce făcu pe fraţi să crează că Prîslea s-a prăpădit.

Luară, deci, fetele, le duseră la împăratul, îi spuseră cu prefăcută mîhnire că fratele lor s-a prăpădit, şi se cununară cu fetele, după cum rînduise Prîslea. Iară cea mai mică nu voia cu nici un chip să se mărite, nici să ia pe altul.

Prîslea, care şedea doparte, văzu piatra care căzuse cu zgomot, mulţumi lui Dumnezeu că i-a scăpat zilele şi se gîndea ce să facă ca să iasă afară. Pre cînd se
gîndea şi se plîngea, dînsul auzî un ţîpăt şi o văietare care îi împlu inima de jale; se uită împrejur şi văzu un balaur care se încolăcise pe un copaci şi se urca ca să mănînce nişte pui de zgripsor. Scoase paloşul Prîslea, se repezi la balaur şi numaidecît îl făcu în bucăţele.

Puii, cum văzură, îi mulţumiră şi-i ziseră:

— Vino încoa, omule viteaz, să te ascundem aici, că de te va vedea mama noastră, te înghite de bucurie.

Traseră o pană de la unul din pui şi-l ascunseră în ea.

Cînd veni zgripsoroaica şi văzu grămada aia mare de bucăţele de balaur, întrebă pe pui cine le-a făcut ăst bine?

— Mamă — ziseră ei — este un om de pe tărîmul celălalt şi a apucat încoa spre răsărit.

— Mă duc — le zise ea — să-i mulţumesc.

Ea porni ca vîntul înspre partea încotro îi spusese puii că a apucat omul. După cîteva minute, se întoarse:

— Spuneţi-mi drept — le zise — încotro s-a dus.

— Spre apus, mamă.

Şi într-o bucată de vreme, ca de cînd începui să vă povestesc, străbătu cele patru părţi ale tărîmului de jos şi se întoarse cu deşert. Ea ceru ca numaidecît să-i spuie, în cele mai de pe urmă, îi ziseră puii:

— Dacă ţi l-om arăta, mamă, ne făgăduiesti că nu-i vei face nimic?

— Vă făgăduiesc, dragii mei. V %

Atunci ei îl scoaseră din pană şi îl arătară: iară ea, de bucurie, îl strînse în braţe şi cît p-aci era să-l înghiţă, dacă nu l-ar fi acoperit puii.

— Ce bine vei să-ţi fac şi eu, pentru că mi-ai scăpat puii de moarte?

— Să mă scoţi pe tărîmul celălalt, răspunse Prîslea.

— Greu lucru mi-ai cerut, îi zise zgripsoroaica; dară pentru că ţie îţi sunt datoare mîntuirea puilor mei, mă învoiesc la asta. Pregăteşte 100 oca de carne făcută bucăţele de cîte o oca una, şi 100 de pîini.

Făcu ce făcu Prîslea, găti pîinile şi carnea şi le aduse la gura groapei. Zgripsoroaica zise:

— Pune-te dasupra mea cu merinde cu tot şi, de cîte ori oi întoarce capul, să-mi dai cîte o pîine şi cîte o bucată de carne.

Se aşezară şi porniră, dîndu-i, de cîte ori cerea, pîine şi carne. Cînd era aproape, aproape să iasă dasupra, pasărea uriaşă mai întoarse capul să-i mai dea demîncare; dară carnea se sfîrşise. Atunci Prîslea, fără să-şi piardă cumpătul, trase paloşul şi-şi tăie o bucată de carne moale din coapsa piciorului de sus şi o dete zgripsoroaicei.

După ce ajunseră dasupra şi văzu că Prîslea nu putea să îmble, îi zice zgripsoroaica:

— Dacă nu era binele ce mi-ai făcut şi rugăciu- nea puilor mei, mai că te mîncam. Eu am simţit că carnea care mi-ai dat în urmă era mai dulce decît cea de mai înainte, şi n-am înghiţit-o; rău ai făcut de mi-ai dat-o.

Apoi o dete afară dintr-însa, i-o puse la loc, o unse cu scuipat de al său, şi se lipi. Atunci se îmbrăţişară, îşi mulţumiră unul alteia, şi se despărţiră; ea se duse în prăpastia de unde ieşiseră şi Prîslea plecă către împărăţia tatălui său.

Plecînd către oraşul în care locuia părinţii şi fraţii lui, îmbrăcat fiind în haine proaste ţărăneşti, întîlni

nişte drumeţi şi află de la dînşii că fraţii lui au luat de soţii pe fetele care le-a trimis el, după cum le ho- tărîse însuşi, că părinţii lui erau foarte mîhniţi de pieirea

fiului lor celui mai mic, că fata cea mică e îmbrăcată în negru şi-l jeleşte şi că nu voieşte a se mărita nici în ruptul capului, măcar că a peţit-o mai mulţi fii de împărat; că acum, în cele din urmă, fraţii lui i-a adus un ginere prea frumos şi că o silesc cu toţii să-l ia şi că nu se ştie de va putea scăpa.

Prîslea, auzind de toate acestea, nu puţin s-a întristat în sufletul lui şi, cu inima înfrîntă, a intrat în oraş. Mai cercetînd în sus şi în jos, află că fata a zis împăratului că, dacă voieşte să o mărite cu tînărul care i-l aduseră, să poruncească a-i face şi a-i aduce la odoare o furcă cu caierul şi fusul cu totul de aur şi să toarcă singură, fiindcă aşa îi făcuse şi zmeul şi asta îi plăcea mult. Mai află că împăratul chemase pe sta- rostea de argintari şi-i poruncise zicîndu-i: „Iată, de azi în trei săptămîni să-mi dai gata furca care o cere fata mea cea mică; că de unde nu, unde-ţi stau picioarele, îţi va sta şi capul”; şi bietul argintar se în- toarse acasă trist şi plîngînd.

Atunci Prîslea se duse de se băgă ucenic la argintar.

Prîslea, tot văzînd pe stăpînu-său văitîndu-se fiindcă nu izbutise a face furca după porunceală, îi zise:

— Stăpîne, te văd trist că nu poţi să faci furca ce ţi-a poruncit împăratul, iată mai sunt trei zile pînă să se împlinească sorocul ce ţi-a dat; lasă-mă pe mine să o fac.

Argintarul îl goni, zicîndu-i:

— Atîţi meşteri mari n-au putut să o facă, şi tocmai un trenţeros ca tine să o facă?

— Dacă nu-ţi voi da furca de azi în trei zile — răspunse Prîslea — să-mi faci ce vei voi.

Atunci se învoiră a-i da o odaie să lucreze numai Prîslea singur, şi pe fiecare noapte să-i dea cîte o trăistuţă de alune şi cîte un pahar de vin bun.

Argintarul îi ducea grija, fiindcă, ascultînd pe la uşe, n-auzea alt decît cum spărgea la alune pe nicovală! Iară cînd fu a treia zi, el ieşi dis-de-dimineaţă din odaie cu furca pe tavă, pe care o scosese din mărul zmeului, ce era la dînsul, şi o dete argintarului ca să o ducă fetei împăratului.

Argintarul nu mai putea de bucurie, şi-i făcu un rînd de haine; iar pe la nămiez, cînd venise slujitorii împăratului ca să-l cheme la palat, el se duse şi îi dete furca care torcea singură.

După ce împăratul se minună de frumuseţea ei, dete argintarului doi saci de bani.

Fata, cum văzu furca, îi trecu un fier ars prin inimă; ea cunoscu furca şi pricepu că Prîslea cel viteaz trebuie să fi ieşit deasupra pămîntului. Atunci zise împăratului:

— Tată, cine a făcut furca poate să-mi facă încă un lucru pe care mi l-a adus la odoare zmeul.

Iară împăratul chemă îndată pe argintar şi-i porunci să-i facă o cloşcă cu pui cu totul şi cu totul de aur, şi-i dete soroc de trei săptămîni, şi, dacă nu i-o face-o, unde îi stă picioarele îi va sta şi capul.

Argintarul, ca şi de-lalt rînd, se întoarse acasă trist; despreţui ca şi întîia oară pe Prîslea, care îl întrebase şi de astă dată; iară dacă se înţeleseră la cuvinte, se învoiră şi lucrul se şi săvîrşi cu bine.

Cînd văzu argintarul cloşca cloncănind şi puii piu- ind, cu totul şi cu totul de aur şi ciugulind mei tot de aur, înţelese că trebuie să fie lucru măiestru.

Argintarul luă cloşca, o duse la împăratul, iară împăratul, după ce se minună în destul de frumuseţea şi gingăşia lor, o duse fetei şi-i zise:

— Iată, ţi s-au împlinit toate voile; acum, fata mea, să te găteşti de nuntă.

— Tată — îi mai zise fata — cine a făcut aste două lucruri trebuie să aibă şi mărul de aur al zmeului; porunceşte, rogu-te, argintarului să aducă pe meşterul care le-a făcut.

Priimind porunca asta argintarul, se înfăţişă împăratului rugîndu-se să-l ierte şi zicîndu-i:

— Cum o să aduc înaintea măriei tale pe meşter, fiindcă este un om prost şi trenţeros şi nu este vrednic să vază luminata faţă a măriei tale.

Împăratul porunci să-l aducă oricum ar fi.

Atunci argintarul, după ce puse de spălă pe Prîslea şi-l curăti, îl îmbrăcă în nişte haine noi şi-l duse la împăratul: iară împăratul îl înfăţişă fetei.

Cum îl văzu, fata îl şi cunoscu. Ea nu putu să-şi ţie lacrămile care o podidiseră, de bucurie mare ce avu, şi zise împăratului:

— Tată, acesta este viteazul care ne-a scăpat din mîna zmeilor.

Şi, dînd în genuche, îi sărută mîinile şi pe faţă şi pe dos.

Luîndu-i seama bine împăratul, îl cunoscu şi dîn-sul, măcar că foarte mult se schimbase. Îl îmbrăţişă şi-l sărută de sute de ori. Dar el tăgăduia.

În cele mai din urmă, inima lui înduioşită de rugăciunile tatălui său, ale mamei sale şi ale fetei care rămăsese în genuche rugîndu-l, mărturisi că în adevăr el este fiul lor cel mai mic.

Prîslea le povesti apoi toată istoria sa, le spuse şi cum a ieşit dasupra pămîntului şi le arătă şi mărul de aur al zmeului.

Atunci împăratul, supărat, chemă pe feciorii lui cei mai mari; dar ei, cum văzură pe Prîslea, o sfecliră. Iară împăratul întrebă pe Prîslea cum să-i pedepsească. Viteazul nostru zise:

— Tată, eu îi iert şi pedeapsa să o ia de la Dumnezeu. Noi vom ieşi la scara palatului şi vom arunca fiecare cîte o

săgeată în sus şi Dumnezeu, daca vom fi cineva greşiţi, ne va pedepsi.

Aşa făcură. Ieşiră cîtetrei fraţii în curte, dinaintea palatului, aruncară săgeţile în sus şi, cînd căzură, ale îraţilor celor mai mari le căzură drept în creştetul capului şi-i omorîră, dar a celui mai mic îi căzu dinainte.

Iară dacă îngropară pe fraţii cei mai mari, făcură nuntă mare şi Prîslea luă pe fata cea mică. Toată împărăţia s-a bucurat că le-a adus Dumnezeu sănătos pe fiul cel mai mic al împăratului şi se mîndrea, fă- lindu-se, de vitejiile ce făcuse el; iară după moartea tătîne-său se sui el în scaunul împărăţiei, şi împărăţi în pace de atunci şi pînă în ziua de astăzi, de or fi trăind.

Trecui şi eu pe acolo şi stătui de mă veselii la nuntă, de unde luai

O bucată de batoc,
Şi-un picior de iepure şchiop,

şi încălicai p-o şea şi v-o spusei dumneavoastră aşa.

Povestit de tata. Publicat pentru întîia oară în ***Ţăranul romîn***, nr. 13 şi 14 din 1862.

LBR

George cel viteaz

A îost odată ca niciodată.

A fost odată un împărat şi o împărătească. Zece ani au vieţuit ei în căsătorie şi nu putură face şi ei măcar o stîrpitură de copil. În cele de pe urmă, împăratul po-runci împărătesei soţiei lui că, dacă într-un an de zile de aci nainte nu-i va face un copil, să ştie că pîine şi sare pe un taler cu dînsul nu va mai mînca.

Dacă auzi aşa împărăteasa, mult se mîhni în sufletul ei, căci trăiau bine. Se puse şi ea dară a cere sfaturi de la vraci şi vrăjitori, de la moaşe şi descîntă-torese. Luă tot felul de leacuri. Cînd, într-o noapte, ce văzu se spăimîntă. Se făcea că umblă pe o cîmpie verde şi frumoasă. Pe acolo toate firicelele de iarbă erau însoţite, şi două cîte două se încovoiau una către alta şi părea că se sărută. Pînă şi flutureii umblau tot doi cîte doi. Visa şi totuşi credea că este aievea ceea ce vedea. Nu se bucură mult de priveliştea cea frumoasă, şi iată că un balaur, bala dracului, venea, măre, spre dînsa ca un vîrtej. Pasămite, el gonea o porumbiţă;

aceasta, tremurînd ca varga, fugi în sus, fugi în jos şi, văzînd că n-are scăpare de vrăjmaşa fiară sălbatecă, se repezi şi se ascunse în sînul împă-rătesei. Balaurul, văzînd una ca aceasta, se repezi şi el asupra împărătesei. Dar împărăteasa dete un ţipet şi se deşteptă. Îi sărise inima de frică şi-i tremurau toate cărnurile. P-aci, p-aci era să şi leşine. Spuse împăratului pocitania de vis, şi rămase şi el înmărmurit de groază. A doua zi se simţi îngreunată şi peste nouă luni de zile născu o bunătate de copilaş de drăguleţ.

Bucuria ce fu la curtea împăratului nu se poate spune. Se hotărîră să boteze pruncul.

Pe atunci se botezau copiii într-o fîntînă sub un munte. Şi fiindcă de cîtva timp se ivise nişte tîlhari pe acel munte, cari pîndeau pe cei ce veneau să-şi boteze copiii şi-i omora, straşnică poruncă dete împăratul ca să puie oaste împrejurul fîntînei, să păzească şi să apere pruncul, cînd va fi să se ivească tîlharii.

Nu se mulţumi cu atît, ci mai porunci împăratul de scrise pe nişte pietre scumpe cîte o slovă; după aceea înşiră pietrele şi alcătui numele copilului. Acest şir de pietre nestemate îl legă de gîtul copilului.

Astfel pregătiţi, plecă împăratul cu împărăteasa să-şi boteze copilul, luînd cu dînşii şi mai mulţi ostaşi călăreţi şi înarmaţi.

Ajungînd la poalele muntelui, le ieşiră înainte tălharii, şi nici una, nici alta, începură a da vîrtos. Împăratul trimise pe împărăteasa să boteze pruncul, căci el va sta să dea piept cu tîlharii, pînă se va întoarce ea. Împărăteasa se supuse poruncei şi plecă. Cînd să se întoarcă de la botez, veni pînă la un loc; aci, stînd şi nemaiauzind zăngănitul armelor şi zgomotul luptei, îi dete un fier ars prin inimă. Atunci, nemaicutezînd să meargă înainte, se întoarse înapoi şi ascunse copilul după fîntînă, într-un stuf de flori. Pasămite tăl-

harii răzbise oastea împărătească şi o răpusese pe dînsa.

Împărăteasa plecă singură la împăratul. Pe drum, cînd ajunse la locul de luptă, văzu un bălţău de sînge şi alături o groapă mare unde erau îngropaţi oamenii împărăteşti. Închise ochii să nu vază acea groază şi porni înainte, cînd deodată se pomeneşte cu doi tîl- hari că pun mîna pe dînsa.

După ce le spuse cine este, tîlharii o duse la căpitanul lor. Acesta, cum auzi cine este, fără judecată, fără nimic, porunci să o bage într-o peşteră părăsită şi să i se dea cîte un sfert de pîine şi cîte o cană de apă pe zi, pînă ce s-o prăpădi acolo.

Copilul rămăsese în stuful de flori. Dumnezeu, pur- tîndu-i de grije, nu lăsa

nimic rău să se apropie de dînsul, care putea să-l vatame.

Prin preajma locului aceluia trăia un pustnic într-o văgăună de munte. Acel pustnic avea o capră şi el, după sufletul lui. Ea venea totdauna, spre a se adăpa, la apele cele limpezi ale fîntînei. Într-una din zile, păscînd pe ici pe colea, se apropie de stuful cu flori. Cum dete de copil, se puse lîngă dînsul, începu să-l lingă şi să-şi apropie ugerul de guriţa copilaşului. Acesta, cum simţi, începu să sugă şi supse pînă ce se sătură bine, şi aşa dor prinse capra de copil, încît o lună de zile nu se depărtă de lîngă dînsul.

Călugărul, văzînd că nu-i mai vine capra, începu s-o caute, şi caut-o în sus, caut-o în jos, capra nicăiri. Îşi luase nădejdea de la dînsa, cînd într-o zi se pomeneşte cu ea. Pustnicul o văzu, începu s-o mîngîie; „capra-tati! capra-tati!” voind să puie mîna pe dînsa. Dar aş! unde e pomana aia?

Capra, ţîşt! în dreapta, ţîşt! în stînga, se depărta mereu. Călugărul după dînsa. Dacă văzu că nu poate
pune mîna pe ea, se întoarse în chilioara lui, făcu o strachină cu tărîţe şi începu a se lua pe lîngă dînsa cu binele, tot strigînd-o şi mîngîind-o: „capra-tati! capra-tati!” Dar nici aşa nu izbîndi; căci capra nici că voia să se uite la strachina lui cu tărîţe, ci tot înainte trăgea să se ducă. Pustnicul se luă după dînsa, d-a minune, să vază unde se duce. Capra, nici

una nici alta, merse drept, ca pe ciripie, la stuful cu flori, unde era copilul, şi se puse lîngă dînsul, dîndu-i să sugă.

Călugărul intră după dînsa şi, cînd o văzu, stătu locului, temîndu-se să nu fie vreo nălucă. Se închină, făcu rugăciunea ca să-l apere Dumnezeu de rele şi să piară năluca dinaintea lui. Aş! de unde? ce nălucă să piară? Căci ceea ce vedea el era aievea un copil frumos ca un îngeraş. După ce se încredinţă că nu era ceva necurat, ba încă un copil botezat, de milă către omenire îl luă, îl duse la chilioara lui şi-l puse în pătuceanul său. Capra sări şi ea şi se aşeză lîngă copilaş. Văzînd astă minune, călugărul o lăsă de-i dete ţîţă pînă ce se sătură, apoi luă copilul, îl desfăşă, îl spălă şi-l primeni cu nişte rupturi de haine de ale sale. El citi mărgelele de la gîtul copilului şi află că se numeşte George şi că este fecior de împărat.

După ce se mai mări, călugărul îl învăţă să citească şi să scrie. Plînse George şi călugărul, cînd muri capra, de nu li se zvîntă lacrimile de la ochi multă vreme. O îngropară ca pe oameni. George se tîngui mai cu foc de pierderea ei. El ştia bine că nu-l făcuse capra, dar o cinstea ca pe o mamă, ca pre una ce-l hrănise şi-l crescuse.

Nu trecu multă vreme, şi iată că muri şi călugărul. Îl îngropă George şi pe acesta, cu toată evlavia. Apoi, după ce mai plînse şi se mai tîngui o toană, se hotărî să iasă

la lume; căci nu-i mai plăceau locurile acelea, unde murise mă-sa şi părintele său cel duhovnicesc.

Apucă şi el pe cărarea ce o văzu mai aproape şi se lăsă pe dînsa a-l scoate oriunde va voi ea, după ce-şi închelbără [1] un rînd de haine ca de urs, alcătuite din nişte piei de vuipe ce găsi în podul chilioarei, unde şezuse el cu pustnicul.

Merse ce merse pe acea potecă, pînă ce văzu că copacii încep a se rări, apoi se coborî în nişte cîmpii cu fel de fel de buruieni. Mai merse o bucată de loc şi intră într-o cetate.

Se ameţi şi se fîstîci cînd se văzu încongiurat de o mulţime de lume, şi-l asurzise zgomotul ce se făcea în acel oraş. Mergea, şi nici el nu ştia unde se duce. După ce-şi veni în simţiri din ameţeală, îşi ţinu firea şi, luîndu-şi inima în dinţi, începu a umbla, uitîndu-se prin toate prăvăliile şi mirîndu-se de toate celea ce vedea. Se ţinea lumea după dînsul ca după urs. Pasămite unde era îmbrăcat ca neoamenii. Dacă colindă o mare parte din oraş, ajunse la o fierărie, şi acolo, vă- zînd săbii şi buzdugane, intră şi ceru să-i dea şi lui o sabie şi un buzdugan.

— Alege-ţi de care pofteşti, îi răspunse negustorul.

După ce alese un săbioi ce de abia oamenii ceilalţi îl ţinea în mînă şi un buzdugan năprasnic, voi să plece.

---

[1] ***A închelbăra* — a aduna la un loc, a înjgheba.**

— Plăteşte întîi, băieţaş, şi apoi să pleci.

— Ce va să zică aceea să plătesc? întrebă dînsul.

— Iacă să ne tocmim, şi să-mi dai banii cu cît ne-om învoi.

— Ce este aceea bani? mai întrebă el.

Negustorul, văzînd că are a face cu ursul din pădure, îi deschise capul şi-l făcu să priceapă cum merg lucrurile prin oraşe.

Se miră George deocamdată de toate nagodele ce-i tot povestea negustorul; apoi, dacă văzu că n-are încotro, ceru să slujească fierarului pentru sabie şi buzdugan.

Se învoiră, deci, ca pentru aceste lucruri să slujească un an, şi aşa se băgă ucenic.

Iscusinţa lui George ajunsese de poveste: unde alţii nu puteau face unele lucrări de fierărie nici în trei ani, el într-o jumătate de an lucra ca o calfă veche. Barosul cel mare pe carele nici trei oameni nu-l puteau ridica, el se juca cu dînsul. Şi toţi se temeau de el.

Daca îşi împlini anul, se mai băgă pe un an, ca să-i dea fier şi cărbuni să-şi făurească el o sabie şi un buzdugan, după pofta inimii sale. Împlinindu-se şi acest an, stapînul porunci să-i dea fier şi cărbuni. Calfa cea mai mare, temîndu-se să nu-i ia locul, îi puse gînd rău şi căuta cum să facă să-l prăpădească.

Îi spuse, deci, că fier este destul, dară că nu sunt cărbuni de ajuns, ci să se ducă

la pădurea neagră să-şi facă, căci de acolo aduc şi ei. Aceasta nu era adevărat. Acolo, la pădurea neagră, se iscodise o scorpie care omora pe oricine mergea în acea pădure, şi de aceea îl trimitea pre dînsul acolo, ca să se prăpădească.

George nu ştia de unele ca acestea. El era cu inima curată şi fără făţărnicie. Îşi alese din prăvălia stăpî- nului său o sabie rămasă de la Novaci, pe care o păstra în prăvălie ca pe un odor din vechime, luă nişte burduşe mari pentru cărbuni, făcute din două piei de bivol şi plecă să-şi facă cărbuni în pădurea neagră. Merse ce merse şi, ajungînd la un sat, întrebă că în-
cotro se află pădurea neagră. Cum auziră sătenii, începură să-şi facă cruce şi să-şi scuipe în sîn de frică. Apoi îi spuseră toată şiretenia cu scorpia.

George le tăie cuvîntul şi le zise:

— Dacă nu voiţi a-mi spune, încetaţi cu astfel de parascovenii ce n-au seamăn.

Oamenii, dacă îl văzură atît de înţestat, îi arătară drumul şi-l lăsară să se ducă unde îl va duce orînda [1] lui.

Ajungînd la pădure, tăie cu sabia o mare mulţime de copaci, din cari făcu o grămadă de nu-i putea da nimeni de seamă şi îi puse foc.

Stînd pe lîngă foc, simţi că un oarecare lucru, un fel de sorbitură îl trăgea şi îl tot mişca din loc; se întoarse; cînd, ce să vezi? unde venea, măre, veri- cule, asupra

---

[1] ***Orîndă* — soartă, ursită.**

lui năbădăioasa de scorpie, şi tot sugea văzduhul, ca să tragă într-însa şi pe bietul George. Acesta, cum văzu ce plăcintă i se pregăteşte, înfipse sabia în pămînt, se propti într-însa şi rămase neclin-tit. Astfel aştepta el şi priveghea să vază ce are să i se întîmple. Scorpia, cum veni, dete cu coada şi risipi focul, apoi se repezi asupra lui George ca să-l soarbă pre el. Voinicuţul de George, unde smuci odată sabia din pămînt şi, mai iute decît ai gîndi, o aduse şi tăie în două scorpia.

Apoi se luă după dînsa, care fugea către scorbora unde vieţuia, şi, ajungînd-o, îi tăie capul. Atîta sînge mohorît curse din spurcăciunea de scorpie, încît se alcătui o baltă.

Cînd era să se întoarcă într-ale sale, deodată auzi un grai dulce care îi vorbea şi-i zicea pre nume.

Cînd se uită, ce să vază? o păsărică drăgulică şi frumuşică sta pre o ramură şi-i zicea:

— Georgiţă cel viteaz, spre mulţumire că mi-ai scăpat pe ai mei de la pieirea acestei scorpii necurate, care în toţi anii îmi sorbea puii, te sfătuiesc să te scalzi în sîngele acestei fiară blestemate şi nici un rău nu se va mai atinge de tine în toată viaţa ta, şi să nu mai ai frică de nimeni, afară de Dumnezeu.

Voinicul de George făcu precum îl învăţă păsărica; cînd ieşi din scăldătoare, păsărică văzu pe spinarea lui George lipită o frunză de copaci şi-i zise:

— George, ţi-a mai rămas un locşor pe trupul tău supus la metehne; dară, de te vei păzi bine, habar să n-aibi.

Apoi voinicul, punînd capul scorpiei într-un burduf, şi în celălalt cărbunii ce făcuse, se întoarse la prăvălia stăpînului său, îşi luă fierul pentru care muncise un an şi se puse a-şi făuri o sabie şi un buzdugan. După ce le isprăvi, îşi încercă sabia, dînd cu dînsa într-un drug de fier, şi se rupse în două; o lepădă şi, luînd buzduganul, îl aruncă în slava cerului, şi cînd căzu jos se turti; îl lepădă şi pe acesta.

Acum ce să facă? Sta în loc şi fluiera a pagubă. Tot gîndindu-se, îşi aduse aminte a fi văzut, în codrul unde a crescut el, un fier gros înfipt în pămînt. Se duse tocmai acolo. Cînd se apucă să-l scoaţă, ce să vezi? fierul nu era înfipt, ci era o vînă din munţi. Se apucă de el, îl trase, îl smuci, îl răsuci, pînă ce, rupînd vîna, o smulse şi o luă la spinare ca un voinic ce era, se întoarse la prăvălie şi izbuti a-şi face o sabie şi un buzdugan cari să-i fie tovarăşi nedespărţiţi.

După aceea se duse cu tovarăşii săi la fîntîna botezului şi le boteză, punînd săbiei numele ***Balmut ajutătorul meu***, şi buzduganului ***Omorîtorul vrăjmaşilor mei***; apoi se întoarse iarăşi la prăvălie ca să-şi ia ziua bună, fiindcă voia să plece să-şi caute părinţii.

Cînd se întoarse la prăvălie, găsi pe toţi morţi-buş- teni. Pasămite ei, în lipsa lui,

căutară în burduful său, şi dete peste capul scorpiei. Cîţi o văzură, toţi muriră. Daca văzu aşa, îi păru rău; dară n-avu ce face.

Ieşi pe poartă afară şi plecă. Pe drum se întîlni cu un ucenic carele nu fusese acolo cînd umblase călfile în burduful lui George. Acesta, cum îl văzu, se duse la dînsul să-şi ia ziua bună.

— Da' unde te duci, nene George?

— Iaca, unde oi vedea cu ochii şi mă va lumina Dumnezeu.

— Ia-mă şi pe mine cu d-ta, nea George, se rugă ucenicul.

— Lasă-mă în pace, că n-am eu singur unde să-mi plec capul, darămite să-mi iau şi licheaua [1] după mine!

Plecînd George şi mergînd singur, singurel, se abătu într-un colnic să facă un popas, cînd iată şi băiatul cu care ucenicise că vine şi se aşează lîngă dînsul. Pasămite, se luase după el şi, cît colea, îl urmări pînă îl ajunse.

— Dară asta, mă? îi zise George.

— Iată-mă şi eu, răspunse ucenicul. Ce? dacă n-ai vrut să mă iei, socoteşti că eu n-am putut să mă ţiu de dumneata?

După ce rîse niţel George, şi, făcîndu-i-se milă de dragostea ce-i arăta băiatul, se înduplecă să-l ia, zi- cîndu-i:

— Dacă este aşa, tovarăş să-mi fii.

Apoi lungi pasul la drum, şi aide, aide, trei zile şi trei nopţi merseră pînă ajunse la o pădure mare. Acolo stătură să se mai

---

[1] ***Lichea* — om de nimic.**

odihnească şi să şi îmbuce cîte ceva. Pe cînd stau ei acolo, auziră o guiţătură de porc şi tot-
odată şi văzură un porc mistreţ mare, fugind, şi un vînător alergînd după dînsul călare, iară după vînător se luase un alt porc şi mai năprasnic. Vînătorul întinse arcul şi, cînd zbură săgeata, prăvăli fiara sălbatică din gura căreia gîlgîia sîngele ca dintr-o saca.

Atunci şi fiara de la urmă, unde se repezi odată şi dintr-o săritură fu lîngă calul de vînător, căruia îi şi vărsă maţele, sfîşiindu-i burta cu colţii lui cei grozavi. Vînătorul căzu morman de pe cal şi, pe cînd porcul cel mistreţ umbla să-l facă mici bucăţi, George cel voinic sări de acolo de unde era şi, mai iute decît gîndul, fu lîngă vînătorul cel nenorocit, cu sabia goală în mînă. Dintr-o lovitură făcu în două spurcata fiară.

În mai puţin de o clipă de ochi, veniră şi ceilalţi tovarăşi ai vînătorului, cari rămaseră înmărmuriţi de groază pentru cele ce era să se întîmple.

Aceşti oameni erau din împărăţia tătîne-său. Ei cu toţii mulţumiră lui George pentru izbăvirea domnului lor. Apoi se puseră la masă şi traseră un chef, de să se ducă pomina, de bucurie. Şi fiindcă era cald, se dezbrăcară de hainele de pe dasupra, rămîind mai uşori. Atunci, unul din meseni zări mărgelele de la gîtul lui George. Se dete pe lîngă dînsul binişor, îi citi numele şi-l cunoscu.

Spuind şi celorlalţi minunea dumnezeiască, cum se descoperi împăratul lor, vînătorul cel cu pricina veni lîngă dînsul şi-i zise:

— Mulţi ani să trăieşti, doamne şi al nostru stăpî- nitor! Şi să ştii că împăratul locului acestuia a răpo-sat în domnul şi eu, sluga nevrednică a domnului meu, îi ţin locul, pînă se va găsi moştenitorul său cel pierdut de la botez. Adunarea bătrînilor m-a însărcinat cu aceasta. Acum mulţumesc domnului pentru cele ce mi s-au întîmplat, că mi te trimise Dumnezeu de mă scă-
paşi de la moarte, căci cunoscui în tine pe fini acelui bun împărat care ne-a cîrmuit omeneşte atîta mare de ani.

George, care căscase gura şi bleojdise ochii la cele ce spunea vînătorul, zise:

— Dară de unde ştiţi voi, oameni buni, că eu sunt fiul împăratului despre care îmi vorbiţi?

— Mărgelele de la gîtul tău ne-au spus. Să fie lăudat numele domnului că am dat peste tine, şi de azi înainte tu să ne cîrmuieşti.

Toţi mesenii se sculară şi se închinară ca la un împărat.

George plecă cu dînşii şi cu băiatul cu care ucenicise el, şi se duse la palaturile împărăţiei.

Sfară se dete în ţară de această fericită întîmplare. Şi alerga poporimea din toate părţile, cu mic cu mare, să vază pe acela

carele mort a fost şi a înviat, pierdut şi s-a aflat, lăudînd numele domnului.

Iară daca s-a aşezat George în scaunul tătîne-său, începu a pune lucrurile la cale, cum să meargă bine trebile.

Băiatul cu care ucenicise George ajunse să fie mîna dreaptă a împăratului, atît se ciopli şi se supţie în puţină vreme.

Cercetînd noul împărat în dreapta şi în stînga, de cum s-a întîmplat pierderea lui, află şiretenia pricinei din fir pînă în aţă, cum adică s-a bătut tată-său cu tîlharii, cum aceştia i-au înfrînt oastea şi cum împăratul cu ai săi, dînd dosul, n-a mai ştiut nimic nici despre dînsul, nici despre mama sa, şi cum împăratul a fost coprins de mîhnire şi de obidă pînă la moartea sa, şi cum a murit nemîngîiat, nemaiaflînd nimica despre dînşii.

Atunci el alcătui o ceată de oameni tot unul şi unul, şi porni la fîntîna botezului, ca să stîrpească codrul de acei tîlhari. Dară pînă una, alta, ca să nu i se întîmple ceva rău mă-sei, socoti mai nemerit să poftească pe căpitanul tîlharilor printr-o carte scrisă, ca să dea drumul împărătesei.

Şi scrise carte. Iară daca văzu că oştenii lui se cam codesc, primi cererea băiatului cu care ucenicise el, şi-l trimise pe dînsul.

Acesta dacă plecă, ajungînd în codrul unde era fîntîna botezului, se pomeni înconjurat de doisprezece haiduci, cari şi puseră mîna pe dînsul. Aceştia chibzuiau

cu ce moarte să-l omoare; dară după ce auziră că merge cu carte la căpitanul lor, îl duseră la dînsul şi aşteptară să vază ce le porunceşte el.

Căpitanul rîse, după ce citi scrisoarea. Şi scrise şi el carte în care zicea împăratului că dacă îi e voia să mai fie cu viaţă, să stea locului, iară daca i s-a urît a mai trăi, să vie să se bată cu el, că-l aşteaptă; şi mă-sei nu-i va da drumul pînă nu se va istovi de tot în închisoare, unde este băgată. Această osîndă zicea el că i se cuvine pentru înfruntarea ce i-a făcut oare- cînd în tinereţe, neprimindu-l a-i fi soţ, cînd a cerut-o de la părinţii ei, lucru pentru care s-a şi făcut el haiduc.

Pînă să vie cu răspunsul, căpitanul de haiduci puse de tăie un curcan, îl fripse şi-l trimise împărătesei, zi- cîndu-i să mănînce cea mai de pe urmă mîncare bună, căci el are să se lupte cu fiul ei, împăratul, pe care fără doar şi poate are să-l omoare. Aceasta este — zicea el — pomana ce face fiului ei, căci după ce va pieri, nu va mai avea cine să-i facă pomană.

Împărăteasa, cum auzi că trăieşte fiul ei şi că este împărat la împărăţia tătîne-său, nici că se atinse de curcan, ci trimise răspuns căpitanului de tîlhari că ea, cum a trăit douăzeci şi patru de ani numai cu pîine şi apă, va trăi şi de aci înainte, pînă ce Dumnezeu, care cunoaşte toate ascunsurile inimei şi ştie

nevinovăţia ei, o va mîntui de aceste munci de cari nu este vrednică.

George se cătrăni de mînie cînd văzu necuviincioasa purtare a haiducului şi poftirea cea vrednică de rîs ce-i făcea.

Atunci porni cu ceata lui cea aleasă şi se otărîră ca nici în ruptul capului să nu se întoarcă acasă fără mă-sa, pentru care se bucura, auzind că încă trăieşte.

Tot atunci, căpitanul de tîlhari îşi adună ceata în- tr-o culă sub nişte dărămături de ziduri ce se aflau în muntele acela şi unde era locuinţa lor, şi se puse a cina. Pe cînd ei beau şi se veseleau, vorbind verzi şi uscate şi bătîndu-şi joc de scrisele împăratului şi de răspunsul împărătesei, odată se despică zidul şi se ivi o umbră, care puse pe masă două lumînări aprinse de piatră, o carte şi o cheie. Apoi umbra se făcu nevăzută. Tîlharii rămaseră ca scrişi [1] pe perete şi tăcură mîlcă. Se putea auzi musca zbîrnîind, atîta linişte şi tăcere se făcu.

Căpitanul luă cartea, îi rupse pecetea; o deschise şi citi:

„Firul nelegiuirilor tale s-a sfîrşit. Glasul nenorociţilor pe care fără milă i-ai jertfit s-a auzit la cer. Sîn- gele cel nevinovat ce atîta mare de timp ai vărsat cere răsplătire. Eşti blestemat. În ascunzătoarea ce este în colţ la dreapta, şi pe care tu n-ai ştiut-o, este o uşci- oară pe care o vei descoperi căutînd-o cu una din aceste lumînări. Ia cheia ce ţi s-a pus

---

[1] ***Scris* — pictat.**

pe masă şi o deschide. În această ascunzătoare vei găsi nişte haine
şi podoabe de împărăteasă, pe care le vei da nenorocitei împărătese, muma lui George, să se îmbrace cu ele. Ea te va ierta pentru trudele şi chinurile ce i-ai pricinuit de sunt acum douăzeci şi patru de ani. În celălalt sipeţel vei găsi o piele de urs şi un lanţ, cu care piele te vei îmbrăca tu, căci urs ai să rămîi pînă îţi vei ispăşi păcatele. Împărăteasa te va duce de lanţ şi te va da în mîna împăratului. Şi să nu cutezi a face în alt chip, căci mînia cerului va cădea preste tine şi mai îngrozitoare."

La citirea acestei scrisori, căpitanul rămase ca lovit de trăsnet. Şi neavînd încotro, scoase toate avuţiile ce adunase de cînd tîlhărea şi le făcu douăsprezece părţi, deopotrivă, pe cari le împărţi la cei doisprezece tovarăşi ai săi. Aceştia, după ce-şi luară ziua bună de la căpitanul lor, se împrăştiară ca puii de potîrniche, careşi pre unde.

Iar el, căpitanul, deschise sipeţelele şi află toate ce- lea, întocmai precum îi zicea cartea. Luă hainele şi podoabele de împărăteasă şi le dete mumei lui George, ca să se îmbrace cu ele. Aceasta primi bucuros, căci hainele de pe dînsa se hărtăniseră, se muceziseră şi se putreziseră, rămîind mai goală. Apoi îşi ceru iertăciune pentru relele ce-i făcuse el, pe care iertăciune o şi dobîndi, fiindcă împărăteasa avea o inimă foarte bună.

După ce căpitanul de tîlhari se îmbrăcă în pielea de urs, care se lipi de trupul său ca şi cînd ar fi fost de acolo, împărăteasa îl luă de lanţ şi se îndreptă către scaunul fiului său.

Pe drum se întîlni cu George, care venea, măre, ca un leu, şi călare pe un şoimulean sireap de mînca foc. George era cu sabia lui, ce o ţinea goală în mînă. Mumă-sa, cum îl văzu, îl cunoscu, căci era leit tată-său, şi se închină lui ca unui împărat.

George se dete jos de pe cal şi îmbrăţişe pe împărăteasa ca pre muma lui, după ce află cine este.

Mumă-sa îi spuse cum Dumnezeu, cunoscîndu-i nevinovăţia, a izbîndit-o, prefăcînd în urs pe prigonitorul ei.

Apoi dete pe urs de lanţ în mîna împăratului. Acesta se înduioşi de osînda lui şi-i dete drumul, zicîndu-i:

— Destul îţi este ţie urgia dumnezeiască. Du-te şi cată de-ţi [1] ispăşeşte păcatele.

Ursul într-o clipă de ochi se făcu nevăzut, intrînd în codru.

Iară împăratul, cu mumă-sa, cu credinciosul şi cu ostaşii săi se întoarseră la scaunul împărăţiei, mulţumind lui Dumnezeu pentru toate arătările lui.

[1] ***Tipărit*: de-ţi îi.**

Şi domniră în pace şi în linişte pînă ce, vrînd Dumnezeu, i-a mutat din lumea aceasta.

Iară întîmplările lor au rămas de poveste şi vor ră- mînea în veacul veacului.

Incălecai p-o şea etc.

Povestit de Mihalache Constantinescu, din mahalaua Delea-Veche, Bucureşti.

LBR

Făt-frumos cel rătăcit

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o păreche de oameni, muncitori, de! cum dă Dumnezeu. Toată

nădejdea lor era într-o iapă cu care se hrăneau. Şi ar fi voit şi ei să aibă un copilaş, dar fu peste poate. Cercetară în dreapta şi în stînga, ca să afle niscaiva leacuri care să le desfacă făcutul stărpiciunei lor, dară, aş! parcă întîlneau tot surzi şi muţi. Nimeni nu ştia să-i înveţe ceva.

Mai umblară ei ce umblară şi, la urma urmelor, aflară despre un vrăjitor meşter carele închega şi apele. Creştinul se duse şi la dînsul, îi spuse păsul lui şi îi ceru leacuri. Vrăjitorul n-aşteptă multă rugă şi, după ce se învoiră, îi dete un măr.

— Din acest măr — zise el — să mănînce numai soţia dumitale. Dară bagă de seamă să n-apuce din el nici o făptură cu viaţă de pe lumea asta.

— Cît despre aia, n-ai grije, răspunse omul. Lasă pe mine; nu mi-ai dat mie în mînă mărul? Acum să fii odihnit.

Luînd mărul, omul nu se mai gîndea dară decît la bucuria ce o să simţă el şi nevasta cînd s-or vedea împresuraţi de copii. Şi cu gîndurile astea ajunse acasă şi dete mărul neveste-sei, ca să-l mănînce, fără să-i mai spuie altceva.

Ea primi mărul cu bucurie. Şi după ce plecă bărbatul în trebile sale, se aşeză pe pragul uşei, curăţi mărul şi-l mîncă. Iepşoara ieşise şi ea din grajd, şi veni la stăpînă-sa, că era învăţată la traista cu grăunţe. Negăsind nimic de ronţăit, luă şi ea cojile de măr, pe care le lepădase

stăpînă-sa şi le mîncă cu multă poftă, ca pe nişte trufandale.

Nu trecu mult şi atît stăpîna, cît şi iepşuna se simţiră a fi luat în pîntece. Şi după nouă luni femeia născu un copilaş de drăguleţ; iară iepşuna, un mîn- zuleţ gingaş.

Îndoită fu bucuria omului cînd se văzu şi cu copil, şi cu mînz. Şi fiindcă acesta se născuse odată cu fiul său, hotărî ca nimeni să nu încalece pe dînsul, fără numai fiu-său, cînd s-o face mare.

Botezară copilul şi îngrijiră de dînsul, mă rog, ca unul la părinţi. Copilul crescu şi se făcu mare. Cînd era d-un an, parcă era de cinci; iară cînd fu de cinci, parcă era de cincisprezece, şi de ce creştea, d-aia se făcea mai frumos şi mai drăgălaş.

Darămite de învăţat? Învăţa ca nealţii pe lumea asta albă. N-apuca să auză de la dascăl ceva, că el învăţa mai din adînc decît dascălul. Şi astfel ajun-sese de poveste. Unii zicea că ştia carte pînă în glezne; alţii zicea că pînă în genunchi; iară alţii, pînă în brîu. De m-ar fi întrebat pe mine, eu le-aş fi spus că ştia carte pînă în gît. Dară fiindcă nimeni nu m-a întrebat, iacă tac şi eu din gură ca un peşte, şi nu mai zic nimănui nici pis!

Astfel fiind, într-una din zile ce-i vine drăcosului de copilaş, că numai încălecă pe mînzul lui, şi mi ţi-i dete călcîie; iară mînzul, carele şi dînsul crescuse de
se făcuse un cîrlănaş zburdalnic de n-avea astîmpăr, o rupse d-a fuga cu băiat

cu tot, şi duşi au fost pînă în ziua de astăzi.

Cînd prinseră de veste părinţii că băiatul, nu e, caută-l în sus, caută-l în jos, nu e; ba mai în dreapta, ba mai în stînga, de loc! Mai cercetară pe ici, mai cercetară pe dincoaci, băiatul, aş! nici pomeneală nu era de el! Tocmai tîrziu, hei! aflară de la nişte drumeţi că au văzut un băieţandru călare pe deşelate pe un căluşel, carele se ducea ca vîntul. Ei ziceau că n-apucară să se uite după dînsul, ca de cînd se apucase să le spuie, şi pieri din ochii lor ca o nălucă, ca şi cînd n-ar mai fi fost.

Îl plînseră părinţii pînă cînd se istoviră şi dînşii, şi ochii din lacrămi nu şi-i mai uscară; dară în deşert, că fiul lor nu se mai întoarse.

Pasămite ei, dacă s-au lăsat zburdălniciei lor şi s-au văzut la cîmp, nu s-au mai gîndit în urmă, ci au întins la drum zbeguindu-se şi încurîndu-se, pînă ce, cînd băgară de seamă, ajunsese pe nişte tărîmuri necunoscute.

Aci stătură să se mai odihnească. Şi, voind să se întoarcă, ei se rătăciseră. Nu mai ştiau nici pe unde veniseră, nici pe unde să se întoarcă. Atunci băiatul începu să plîngă şi să dorească de părinţi.

Mai cu seamă cînd s-a văzut singur, singurel, el care nu era ieşit din casa părinţilor, începu să-l ia nişte răcori de nu ştia ce va să zică asta.

Calul, daca văzu aşa, începu să-l îmbuneze, ba că o să facă cutare lucru, ba că ceealaltă. Pînă una alta, îşi cătară un culcuş unde să mîie peste noapte. Se odihniră şi dormiră sub acopărămîntul cerului.

A doua zi, nici tu masă, nici tu casă, băiatul începu iarăşi să plîngă şi să voiască să se întoarcă la părinţi.

Cătară să-şi găsească urmele pe unde veniseră; dar nu găsiră nici piculeţ de urmă. Daca văzu şi văzu, calul zise:

— Stăpîne, am făcut o greşeală care nu se mai întoarce. Dă-mi voie să mă duc să caut vrun mijloc ca să ne căpătuim.

— Asta nu se poate, odată cu capul, răspunse băiatul. După ce am ajuns pe aste tărîmuri neumblate, prin pustietăţi fără locuitori, să mă laşi şi tu? Singur nu pot sta, uite, nici olecuţă.

— Încinge-te cu frîul meu, şi, cînd vei vedea vro nevoie, scutură-l şi într-o clipă sunt la tine. Eu mă duc să caut pe unde să ieşim la lume, şi cum să ne chivernisim.

Calul, vedeţi d-voastră, era năzdrăvan.

Cu mare anevoinţă, se dezlipi calul de stăpînul său. Umblă ce umblă şi se întoarse numaidecît. El vîntu- rase văzduhul şi cutreierase pămîntul pînă nu apu-case să i se urască băiatului; şi întorcîndu-se spuse băiatului că i-a găsit un loc unde să se bage argat. Îl şi învăţă ce să facă şi cum să dreagă ca să argă- ţească cu folos.

Încălecă băiatul calul, cînd auzi că are să-şi găsească unde să se căpătuiască, şi porni ca vîntul, precum şi venise.

Ajungînd la nişte zîne, făcu precum îl învăţase calul.

Cele trei zîne — căci trei erau ele — se cam codeau să-l priimească; iar daca stărui, se rugă şi se făgădui că o să fie harnic şi credincios, ele îl priimiră.

Aşezîndu-se el acolo la zîne, băiatul se puse cu toată inima pe muncă şi, cînd era ceva de făcut mai greu sau mai anevoios, îşi chema calul şi îi da ajutor.

Calul, carele nu ştiu de unde aflase tainele zînelor — vezi că nu era el de florile mărului năzdrăvan — spuse băiatului să fie cu mare băgare de seamă, că în baia zînelor, într-un timp hotărît, are să curgă aur, şi atunci să apuce el înaintea zînelor, să se scalde. Îi mai spuse să ochească prin poliţile cu haine ale zînelor, cînd îl va pune să deretece, nişte nuci pe care le avea zînele şi le îngrijea ca pe ochii lor din cap. Băiatul făcu întocmai precum îl învăţase calul.

Într-o zi cînd zînele se dusese la vînătoare, fără grije, băiatul auzi în baia zînelor un susur de apă mai răsunător decît altă dată. Temîndu-se, el chemă calul, care veni într-o clipeală de ochi. El, cum văzu cele ce se petrec în baie, puse pe băiat de se dezbrăcă îndată şi îl împinse în baie de se îmbăie. Cînd ieşi d-acolo, ce să vedeţi d-voastră, cinstiţi boieri? părul i se făcuse cu totul de aur,

şi-i crescuse de bătea pulpele, încît nu te îndurai să-ţi iei ochii de la el.

Şi luînd şi nucile, pe cari le ochise el, încălecă, şi pe ici ţi-e drumul!

Cum pîşi pragul porţii, începu casele a ţipa, de ar fi deşteptat şi pe morţi din groapă. Auzind zînele ţipătul, se întoarseră acasă numai cît ai zice mei. Ele văzură că lipseşte argatul de acasă, spălăcitura ce mai rămăsese în baia unde se îmbăiase argatul şi nucile ce lipseau; nu mai zăboviră, ci se luară după dînsul. Cît p-aci să puie zînele mîna pe ei. Şi fugi, zînele după dînşii; ei fugi! zînele după dînşii. Daca văzu şi văzu calul primejdia, întinse pasul la drum şi începu a zbura ca gîndul, pînă ce, tocmai cînd era zînele să-i prinză, ei trecură de pe tărîmul lor şi se opriră.

Puterea zînelor pînă aci era. Iară daca văzură ele că le trecu otarele, începură cu binele a se ruga de el ca să-şi taie părul să li-l dea lor; dară băiatul le făcea cu bîz! Ele se rugară ca barim nucile cu haine să le dea. Băiatul le arătă coltucul. Atunci zînele se rugară ca încailea să le arate părul, să se bucure şi ele de vederea lui. Atunci băiatul îşi răsfiră, părul, încălecă şi zbură cu bidiviul lui.

Zînele se uitară cu jind la dînsul şi, nemaiavînd ce face, se întoarseră acasă şi vorbiră între ele ca să nu mai bage argat strein la curtea lor, cît or trăi ele.

După ce ajunse pe moşia unui împărat mare, calul învăţă pe băiat ce să facă. El ascultă şi se duse de se băgă argat la grădinarul împăratului. Pînă a nu se învoi cu grădinarul, el îşi puse o băşică de vacă în cap, în care îşi ascunse părul cel de aur.

Grădinarul îl învăţă cum să facă brazde, să semene flori, să le răsădească şi să le îngrijească. Şi îl luase la ochi, căci era spirt, ştii, colea, cum trebuie omului, mînă dreaptă, nu altceva. Totuşi slugile din curtea împărătească îl numiră cheleş. Şi, cheleş în sus, che- leş în jos, pînă ce îi rămaseră numele Cheleş.

Grădinarul împărătesc îmbătrînise la curtea împăratului. El era un om destoinic, cu frica lui Dumnezeu şi cinstit. Slujba lui de căpetenie era să ducă în toată dimineaţa cîte un mănunchi de flori la cele trei fete care le avea împăratul.

Îmbolnăvindu-se grădinarul într-una din zile, chemă pe argatul său şi îi spuse să aleagă din florile cele mai frumoase atîtea cîte să-i ajungă a face trei legături de flori şi să le ducă fetelor împăratului.

Cheleşul se duse de culese flori şi făcu trei legături, una mai mare, alta mijlocie şi alta mai mică. Pe cea mai mare, care era alcătuită din flori ce începuse a se trece şi abia mai mirosinde, o dete fetei împăratului cea mai mare. Legătura mijlocie cu flori ce erau tocmai în floare o dete fetei celei mijlocii; iară legătura cea mai mică ce avea flori numai boboace cari

acum se deschideau, o dete fetei celei mici. Cum dete florile, o tuli d-a fuga, şi se apucă de lucru prin grădină.

Fetele se mirară de aceasta, şi cu toatele se duseră la împăratul şi-i arătară florile. Împăratul chemă pe grădinar să-i spuie ce noimă să aibă florile ce trimisese fetelor sale.

Grădinarul se sperie cînd auzi că aşa, bolnav, este chemat la împăratul.

Iară daca se duse, cu inima tremurîndă, şi auzi de la împăratul şiritenia cu florile, el se dezvinovăţi şi spuse că, bolnav fiind în acea zi, trimisese pe argat să ducă florile.

Chemînd şi pe Cheleş, el, daca veni, se apropie cu sfială şi răspunse:

— Să trăiţi, luminate împărate, întru mulţi ani! Cînd am cules florile şi am făcut acele mănunchiuri, n-am avut nici un gînd rău, martor mi-e Dumnezeu! ci am dat fiecăria din domniţe flori ce le arată care cum este.

— Şi cum ai cutezat tu, un cheleş ca tine, să faci una ca asta?

— Atîta m-a tăiat capul şi m-a dus mintea, luminate împărate, atîta am făcut. Măria ta judecă şi fă ce e cu dreptul.

Împăratul rămase pe gînduri. El, deşi s-a întristat, dară mai mult s-a bucurat că îi aduse aminte ceea ce trebuia să facă el ca un părinte.

Apoi trimise o pungă cu bani argatului. Acesta se duse şi-i dete grădinarului, sub cuvînt că el nu ştie

ce să facă cu ei, ca unul ce are de toate de la stă- pînu-său.

Nu trecu mult şi, viind o sărbătoare, împăratul cu toţi curtenii şi bătrînii împărăţiei merse la biserică. Între bătrînii şi credincerii curţii era şi grădinarul. Numai fata cea mică rămase acasă.

Argatul, văzîndu-se singur, descinse frîul de pe lîngă sine, scoase dintr-o nucă nişte haine de aramă, din cele luate de la zîne, se găti bine, intră în gră-dină, sună frîul şi veni calul lui înşelat, dar neînfrînat şi, puindu-i frîul în cap, argatul încălecă şi prinse a-şi încura calul prin grădină. Fereastra fetei de împărat celei mici da în grădină şi ea văzu tot ce se petrecu.

După ce strică grădina, argatul se duse ca fulgerul la biserică, dete calul în mîna unui om ce sta afară, ca să i-l ţie, şi el intră în biserică. Aci merse înfipt la mir, se ploconi în dreapta, se ploconi în stînga şi ieşi afară.

Toţi cei din biserică se mirară de dînsul. Pînă şi împăratul zicea că nici el nu mai văzuse aşa voinic frumos.

Argatul de la grădinărie, cum ieşi din biserică, încălecă şi într-un suflet ajunse la grădina împărătească şi descălecă şi porunci calului să facă la loc tot ceea ce stricase. Calul se puse şi numaidecît în-

dreptă grădina şi o făcu şi mai frumoasă de cum fusese.

Fata împăratului cea mică vedea de la fereastră şi tăcea. Cînd se întoarse de la biserică, surorile cele mai mari zise celei mai mici:

— Ce rău ai făcut de n-ai venit şi tu la biserică, că a venit un tînăr îmbrăcat aşa şi aşa, a făcut aşa şi

aşa, şi numaidecît a plecat, de au rămas toţi cu ochii după el.

Fata cea mică asculta şi tăcea.

Dară grădinarul, cînd intră în grădină, stătu în loc şi se miră. Apoi îşi închipui el că poate d-aia i se pare grădina mai frumoasă, unde nu intrase de mult într-însa.

Peste cîtva timp veni iarăşi o sărbătoare şi împăratul se duse la biserică iarăşi cu toată curtea lui. De astă dată fata cea mică se făcu bolnavă într-adins, rămase acasă şi se puse la fereastră.

Argatul de la grădinărie scoase de astă dată nişte haine de argint, scutură frîul şi încălecă pe cal, carele venise numai cît ai clipi. Şi iarăşi încurîndu-l prin grădină, o strică şi mai rău decît întîia oară şi iarăşi merse la biserică, făcu ca şi de-lalt rînd şi se întoarse acasă, porunci calului să dreagă grădina, carele o făcu încă o dată mai frumoasă decît era.

Fata împăratului cea mică privea de la fereastră şi tăcea. Îi spuseră surorile, îi spuse mumă-sa, îi spuse tată-său de

tînărul cel mîndru ce venise la biserică şi despre care nimeni nu ştia de unde era.

Ea asculta şi tăcea.

Mai trecu ce trecu şi iarăşi, într-o sărbătoare mare, împăratul merse la biserică cu toţi sfetnicii săi şi cu toţi curtenii tineri şi bătrîni. Şi de astă dată fata cea mică a împăratului se prefăcu că este bolnavă şi rămase acasă. Între curtenii împăratului cari merseră la biserică era şi grădinarul, fiind bătrîn, credincios şi vechi slujbaş al împăratului.

Argatul cel cheleş, daca se văzu singur, scutură frîul şi-şi chemă calul. De astă dată scoase din găoacea de nucă rîndul de haine cel de aur, se găti frumos, înfrînă calul ce venise numai înşelat, îşi lăsă
părul de aur pe spate, încălecă, îşi încură calul prin grădină, pe care o strică de tot, şi apoi se duse ca şi de-lalt rînd la biserică, merse la mir, se ploconi în dreapta şi în stînga şi ieşi.

Întorcîndu-se acasă, porunci calului de făcu grădina de trei ori mai frumoasă decît era.

Fata împăratului îl văzu şi cînd ieşi, şi cînd se întoarse, şi ceea ce făcu, dară tăcea.

Cînd se întoarseră de la biserică, împăratul şi toţi cu totul spuseră fetei celei mici a împăratului minunea ce văzuseră.

— Daca n-ai fost şi tu la biserică — îi ziseră — să fi văzut cum a venit acel Făt-

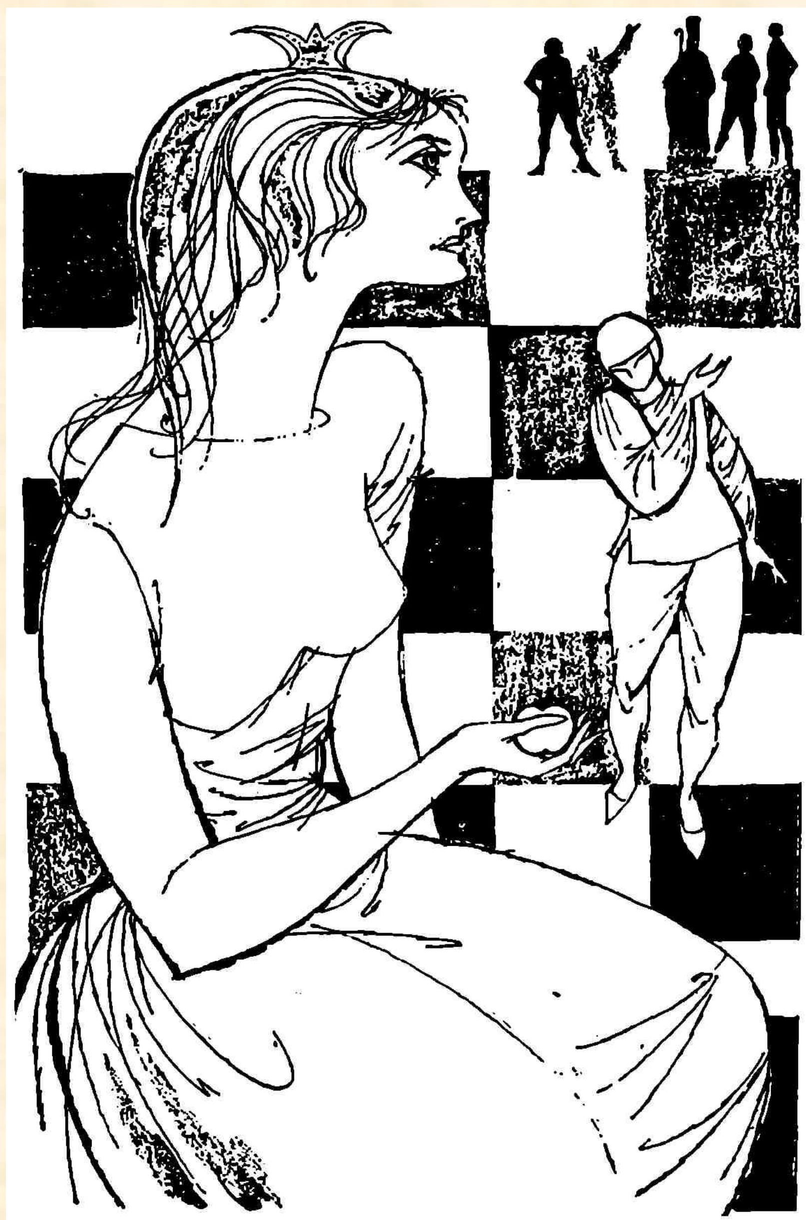
frumos strein, cu părul de aur, ce mîndru era cînd s-a aplecat în dreapta şi în stînga la toţi cei din biserică şi cum a ieşit apoi, fără să bage pe nimeni în seamă.

Fata cea mică a împăratului se făcea că ascultă, dară tăcea într-însa şi rîdea înfundat. Vezi că ştia ea ce ştia.

Grădinarul, daca se întoarse de la biserică şi văzu frumuseţea aia de grădină ce făcuse calul argatului, se tot freca la ochi şi nu-i venea de loc să crează, asta să fie grădina, ori ba? şi credea că a rătăcit prin altă grădină. Nu o mai cunoştea. Şi, văzînd pe argat, îl întrebă despre acea schimbare; iar argatul îşi cerea iertăciune, spuind că el a făcut ceea ce învăţase de la stăpînu-său.

Darămite cînd văzu împăratul? Scoase şi dete o pungă de bani grădinarului, pentru că-i făcuse o grădină, de nu se mai găsea ca asta la nici un împărat.

Şi mai trecînd ce mai trecu, împăratul îşi aduse aminte de cele trei mănuchiuri de flori. Atunci se vorbi cu împărăteasa cum să facă să-şi dea fetele la casele lor.

Cum se află de această hotărîre împărătească, începu, a veni peţitori de pe la fel de fel de împăraţi. Fetele, adecă cea mare şi cea mijlocie, îşi aleseră cîte un fecior de împărat şi se duseră după băr- baţii lor.

Fata însă cea mică nu voia să se mărite cu nici un chip. Ba să-i dea pe feciorul cutărui împărat, ba pe al cutărui; aş! ea zicea că nu-i place nici unul. Ce să facă bietul împărat? Se sfătui cu boierii şi găsiră cu cale să stea fata într-un pridvor, cu un măr de aur în mînă, să treacă toţi fiii de împăraţi şi de boieri pe dinaintea ei, şi, pe care îl va plăcea, să-l lovească cu mărul.

Aşa şi făcură.

Trecură fiii de împăraţi care veniseră în petit, dară ca să lovească pe vreunul, ba.

Trecură şi fiii de boieri mari ai împărăţiei, dară ca să lovească pe vreunul, nici gînd n-avu.

În cele mai de pe urmă trecură toţi tinerii buni şi răi din împărăţie, şi din boiernaşi, şi din prostime, şi nici nu se uita la dînşii fata ce sta cu mărul în mînă. Trecînd şi argatul de la grădinărie, din întîmplare, pe acolo, fata îl lovi cu mărul drept în cap.

Fiii de împăraţi şi de boieri rămaseră ca bătuţi de Dumnezeu, cînd văzură una ca aceasta.

Împăratul zise că trebuie să fie o greşeală, şi pofti pe fiii de împăraţi şi de boieri să mai treacă o dată.

Trecură toţi cu totul, şi nu lovi pe nimeni; zise şi chelului să treacă, şi de astă dată tot pe el îl lovi.

Împăratul nu se putea învoi ca să ia fiesa de băr-bat un aşa om prost şi pofti pe toată adunarea să mai treacă o dată, căci, negreşit, trebuie să fie vro greşeală a fetei.

Trecură şi a treia oară, şi tot pe argatul cel chel îl lovi cu mărul fata împăratului.

Atunci împăratul, neavînd încotro, dete de bărbat fie-sei pe argat, dară îi şi oropsi, gonindu-i de la casa lui.

Ei se duseră de la faţa împăratului care îi oropsise, cu lacrămile în ochi şi cu inima smerită, şi-şi aleseră loc de trai un bordei în care ţinuse împăratul nişte bivoli. Apoi, aducîndu-şi aminte fata împăratului de ceea ce făcuse în grădină, îl îndemnă să-şi cheme calul.

Argatul, ginerele împăratului, făcu precum îi zisese soţia, chemă calul şi-i porunci să-i facă nişte palaturi sub pămînt, fără seamăn pe lume. Calul nu întîrzie şi le făcu nişte palaturi înfricoşate. Nu se găsea la împăratul în casă ce se găsea în palaturile lor. Şi bogăţii, şi scumpeturi, şi tot ce ai fi poftit se găsea la dînşii.

Şi mai trecînd cîtînică vreme la mijloc, se pomeni împăratul cu veste de la un alt împărat să iasă la război. Împăratul chemă în ajutor pe ginerii săi, feciorii de

împăraţi, carii şi veniră şi se lăudau cu isprăvile ce au să facă.

Cînd veni vremea a merge la război, iată că se înfăţişe la împăratul şi argatul, ginere al său, şi ceru să-l ia şi pe dînsul la război, că poate va tăia şi el vrun vrăjmaş.

Împăratul şi ginerii cei mari îl înfruntară, zicînd să-i lase în pace, să nu-i mai poarte şi lui grija p-acolo. El stărui şi împăratul se înduplecă şi porunci să-i dea şi lui o mîrţoagă de cal şi o rugină de paloş.

Argatul încălecă voios şi porni înaintea oştilor. Cînd ajunse la o lăcovişte pe unde trebuia să treacă,

el înnomoli calul şi începu să-l bată ca să iasă de acolo, dară în deşert. Ajungîndu-l împăratul cu ginerii cei mari şi cu toată oastea, trecu pe lîngă dînsul clătinînd din cap, iară ostaşii îşi dedeau coate şi rîdeau.

După ce trecură şi se depărtară de nu se mai văzură, argatul scutură frîul, şi iată că îndată şi-i sosi calul. Îi spuse ce avea de gînd să facă şi ceru povaţă. Calul îl învăţă ce să facă, cînd va fi dinaintea vrăjmaşului. După ce luă în cap tot ce-l învăţă calul, încălecă şi porni şi el.

Ajungînd la război şi văzînd pe ai săi încăieraţi cu vrăjmaşii, tocmai cînd aceştia erau să dovedească pe socru-său şi pe cumnaţii săi, unde mi se ridică de trei stînjeni pe dasupra oştilor şi zbură drept la împăra- tul socru-său, îi tăie

degetul cu inelul şi-l luă cu sine. Apoi se lăsă asupra vrăjmaşului şi tăia în carne vie cu nemilostivire, întocmai ca un muncitor vrednic cînd trage cu coasa nemiluit.

Iar cînd îl înteţea vrăjmaşul, calul se urca ca fulgerul în sus şi se ţinea bine de coama lui. Apoi cînd se lăsa în jos, tăia cum ştia el în legea lui să taie. Aşa, vezi, îl învăţase calul.

De trei ori se urcase în sus, cînd năvălise vrăjmaşul asupra lui, şi de trei ori se lăsase ca un vîrtej asupra oastei vrăjmăşeşti. La fiecare dată cădeau d-a stînga şi d-a dreapta lui cu grămada şi făcea uliţi, uliţi, pe unde mergea. În mai puţin ca de cînd mă apucai să vă povestesc, mormane de morţi se vedea pe unde trecuse el.

Aşa spaimă grozavă băgă el în inimile vrăjmaşului, încît prinse a fugi, iară el a-i goni şi a-i tăia ca pe nişte vite.

Împăratul socru rămase înmărmurit cînd văzu atîta vrednicie. După fuga vrăjmaşului, el stătu locului şi mulţumi lui Dumnezeu că le-a trimes pe îngerul său de i-a scapat din mîna duşmanului, care vrea să-i piarză, şi mai multe nu.

Argatul, ginerele împăratului, după ce-l mîntui, se întoarse înaintea lui, dete drumul calului său, încălecă iară pe mîrţoaga ce-i dase împăratul şi se chinuia a ieşi din nomol.

Împăratul se întorcea cu voie bună de la oaste şi dînd peste dînsul înnomolit încă în noroi, porunci la vro doi ostaşi de-l scoase d-acolo.

Şi ajungînd acasă, ginerele împăratului cel chel spuse neveste-sei ce făcu. Ea se bucura din toată inima.

Toată oastea vorbea de îngerul domnului care le dăduse atîta ajutor şi-l semuia cu străinul care venise la biserică. Însuşi împăratul bănuia aceasta, şi ar fi dorit ca să-l mai întîinească o dală, să-i mulţumească. Dară ia-l de unde nu e.

Mai trecînd ce mai trecu, împăratul ajunse de orbi. Toti vracii se adunară si-i dădură leacuri, dară nici uneie din buruienile lor nu-i dară în de bine. Vrăjitoarele puseră apă la stele şi-i aduseră şi-i descîntară, tot însă ce punea la ochi mai rău îi făcea, dară mai bine de loc. În cele din urmă un cititor de stele şi vraci mare fu adus cu multă cheltuială din ţări streine, şi acesta spuse că pînă cînd împăratul nu va avea lapte de pasăre de peste apa Iordanului cu care să se ungă la ochi, nu-i va veni văzul.

Atunci puse împăratul oameni să strige prin toată împărăţia că cine se va găsi să aducă lapte de pasăre

de peste apa Iordanului, aceia să ştie cu bună încredinţare că va dobîndi cal împărătesc şi jumătate împărăţia. Dară

strigară de surda, căci nu se găsi nimeni carele să se însărcineze cu această slujbă.

Ginerii împăratului cei mari, daca văzură aşa, se legară că ei vor aduce laptele trebuincios şi încălecară pe cai buni împărăteşti, luară cu dînşii slujitori şi bani.

Umblară ei, cătară şi nu putură afla ceea ce cătau. În cele din urmă dete peste un înşelător, carele le dete lapte ca tot laptele şi le luară o mulţime de bani. Ei se întoarse cu bucurie la casa socrului lor.

În aceeaşi vreme şi ginerele împăratului, argatul, plecă după lapte de pasere. El scutură frîul şi îndată şi veni bidiviul lui. Îi spuse ceea ce voia, şi calul îi răspunse:

— Ce e mai lesne, stăpîne; căci acolo locuiesc şi eu.

Încălecă şi porni. După ce ajunse, luă lapte de pasere de preste rîul Iordanului şi în cîteva zile se întoarse acasă, cam tot odată cu cumnaţii săi.

Aceştia merseră la împăratul, îi aduseră lapte de al lor, cu care dete pe la ochi împăratul şi rămase ca întîi, orb ca toţi orbii. Nu-i folosi nimic. Merse şi argatul şi-i aduse şi el lapte, dară adevărat lapte de pasăre de preste rîul Iordanului. Împăratul nu prea voia să dea pe la ochi. După stăruinţa împărătesei şi a sfetnicilor, se înduplecă şi se unse. Cum puse la ochi lapte de acesta, băgă de seamă că vede ca prin sită. Mai dete o

dată, văzu ca prin ciur; cînd se unse şi a treia oară, văzu luminat ca toţi oamenii.

Împăratul iertă pe argat de fapta lui de mai-nainte. Ginerele său cel mic, daca văzu aşa, rugă şi el pe

împăratul să vie să le vază locuinţa. Împăratul se înduplecă şi merse. Cînd ajunse acolo, ce să-i vază ochii? Ce nu era în palaturile lui era în locuinţa ginerelui său cel mic.

Văzînd mirarea de care era coprins împăratul, ginerele său cel mic se încumetă şi zise:

— Eu sunt, mărite împărate, cel ce am venit de trei ori în biserică.

Împăratul aruncă ţintă ochii la el.

— Eu sunt cel ce ţi-am făcut grădina cea fru-moasă.

Împăratul, parcă nu-i venea să crează spuselor lui.

— Eu sunt — mai zise — cel ce v-am scăpat în război din mîna nelegiuiţilor ce se sculaseră să te răpuie.

Împăratul rămase stîlpit de mirare. Apoi, mai viin- du-şi în fire, îi zise:

— Cum poţi dovedi zisele tale?

Atunci ginerele său cel mic ieşi afară, scutură frîul, scoase hainele de aur din găoacea de nucă unde le păstra, se găti frumos, îşi lăsă părul pe spate, în-călecă pe cal şi, arătînd împăratului degetul cu inelul, zise:

— Iată, mărite împărate, dovezile ziselor mele.

Şi începu a încura calul prin curtea împăratului. Părul său cel de aur şi hainele cu care era îmbrăcat strălucea ca soarele.

Împăratul, uitîndu-se la dînsul, tot punea mîna la ochi, făcîndu-şi umbră. Vezi că se temea să nu orbească încă o dată.

El lăudă pe fie-sa pentru că-şi alesese un asemenea bărbat.

— Şi ai fi putut oare crede d-ta, tată, răspunse fata cea mică, că aş fi putut să-mi aleg de bărbat pe unul care să facă tatălui meu, împărat, ruşine în lume?

Atunci împăratul, şi bătrîn fiind, se coborî din scaunul împărăţiei, pe care se urcă ginerile său cel mic. Şi împărăţiră în pace şi în linişte pînă ce trăiră.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

Comunicat de P. Niculescu din Craiova la 1862.

LBR

Fata săracului cea isteaţă

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om şi o femeie. Ei erau atît de săraci, încît n-aveau după ce bea apă. Nici tu casă, nici tu masă, nimic, nimic, dară nimic n-aveau după sufletul lor. Muncea bietul om de dimineaţa pînă seara tîrziu, alături cu muierea, de-i treceau năduşe- îele, şi ca să dea şi ei în spor, ba.

Se ţinea, vezi, norocul după dînşii ca pulberea după cîini, cum se zice.

Umblau cu tărăbuţele de colo pînă colo, şi ca să se statornicească şi ei la un loc, nu găseau. Căci cine era să-i priimească pe ei, doi calici, cu leaota de copii după dînşii?!

Adică uitasem să vă spui. Aveau aceşti oameni o spuză de copii. Din aceşti copii, cei mai mari erau numai fete, iară băieţii erau mărunţei şi stau pe lîngă dînşii ca ulceluşele.

Să nu vă fi dus Dumnezeu vrodată să fiţi faţă cînd venea omul de la muncă, că v-aţi fi luat cîmpii. Ieşeau toţi afară înaintea lui, jigăriţi şi hărtăniţi, ca nişte netoţi, subţiratici şi piţigăiaţi, mă rog, leşinaţi de foame, şi tăbărîţi pe bietul om cu gura: tată, mi-e foame, tată, mor de foame.

Tatăl lor se zăpăcea şi nu ştia către care să se întoarcă mai întîi şi le da toată agoniseala lui dintr-o zi. Dară de unde să le ajungă ce bruma le aducea el? Abia puneau p-o măsea.

Bietul tat' său şi biată mă-sa de multe ori se cul-cau nemîncaţi. Li se rupea inima de milă, dară n-aveau încotro. Şi ca să-şi liniştească copiii, el le făgăduia că a doua zi are să le aducă mai mult. Astfel, mai cu şosele, mai cu momele, adormeau şi bieţii copii, cu nădejde că a doua zi are să fie mai bine.

Dintre toţi copiii, fata cea mai mare era mai tăcută şi mai cu judecată. Ea rămînea cu surorile şi fraţii cei mai mici cînd se duceau părinţii la muncă, vedea de dînşii, îi mustruluia şi îi povăţuia să fie mai cu

răbdare, mai îngăduitori, ca să nu se amărască pînă într-atît părinţii. Dară, bate toba la urechea surdului. Adecă, de! ce să zici? Ar fi fost şi ei, poate, mai îngăduitori, şi mai cu răbdare, dară burta le da ghes şi îi făcea de multe ori să fie neînţelegători.

Într-acestea, boierului pe moşia căruia se afla aceşti oameni ca şi urgisiţi de Dumnezeu i se făcu milă de ei şi, într-o zi, cînd veni omul să se roage pentru sălaş, el îi zise:

— Omule, te văz harnic, munceşti de te speteşti, şi două în tei te văz că nu poţi lega. Iată, eu mă îndur şi-ţi dau un petec de loc, să fie de veci al tău. Du-te de-ţi alege petecul ce-ţi va plăcea şi apucă-te numai- decît să-ţi faci un bordei. [1]

— Bogdaproste cucoane, şi Dumnezeu să prii- mească. De unde dai să izvorască, răspunse bietul om.

Se duse de-şi alese un petec de loc şi pînă în seară groapa pentru bordei o şi dete gata.

Nepartea lui. Cum se brodi ca locul ce-şi alesese să fie alături cu al unui ţăran

---

[1] **Figura boierului care împarte pămînt ţăranului sărac este falsă; avem de-a face clar cu o influentă a ideologiei claselor exploatatoare; în paginile care urmează, boierul (ca şi împăraţii buni şi drepţi, fără corespondenţă în realitate, din alte basme) întruchipează însă dorinţa de justiţie socială a ţărănimii, dorinţă care, în regimurile bazate pe exploatare, n-a putut fi pusă în practică (n. red.).**

bogat şi mîndru, de nu-i ajungea cineva cu prăjina la nas.

Peste noapte, nu ştiu cum se făcu, nu ştiu cum se drese, că o vită d-ale bogatului căzu în groapă şi muri.

A doua zi de dimineaţă bogatul, văzîndu-şi vita moartă, sări cu gura mare asupra săracului, îl luă de piept şi cu el tîrîş se duse la curtea boierului, să le facă judecată.

Boierul se miră cînd îl văzu şi-i întrebă: ce caută?

Ţăranul cel bogat zise:

— Boierule, acest prăpădit de om, venetic în satul nostru, n-ar mai avea parte de el! după ce ţi-ai făcut pomană de i-ai dat un petec de loc, el tocmai lîngă mine şi-a ales să-şi facă bordei! Una la mînă. Bagă de seamă că, după ce e sărac, apoi e şi cu nasul pe sus. Al doilea, groapa ce şi-a făcut pentru bordei, după ce că e mare foarte, apoi n-a avut grijă s-o acopere peste noapte cu ceva, numai ca să-mi facă mie pagubă, şi mi-a căzut o vită într-însa de şi-a rupt junghietura. Judecă d-ta acum, nu e dator să mi-o plătească? El zice că n-are cu ce. Şi ce-mi pasă mie de asta?

— Boierule, răspunse şi săracul umilit şi cu lacrimile in ochi cît pumnul. Boierule, n-am ce zice, omoară-mă, spînzură-mă, n-am ce face dacă a dat păcatul peste mine. Aşa este cum zice bogătaşul meu vecin. Şi fiindcă lui Dumnezeu îi place dreptul,

drept să-ţi spui ce e drept: am săpat groapă, şi o groapă
mare, ca să încapă bordeiul pe toţi ai mei, dară nici că m-am gîndit ca să-i aduc pagubă. Şi nici n-a fost la sufletul meu cugetul de mîndrie, căci n-aveam pe ce mă mîndri, cînd mi-am ales loc lîngă d-lui. Acum lumineze-vă Dumnezeu, boierule, şi judecaţi după dreptate.

Boierul sta în cumpănă. Nu ştia cui să dea drep-tate. Vedea el că săracul a căzut în păcate, dară fără voie. După ce se gîndi el niţel, zise:

— Bre, oameni buni! Eu am să vă fac trei întrebări; cine le va dezlega mai bine, a aceluia să fie dreptatea. Vă dau răgaz de trei zile, gîndiţi-vă. După trei zile să veniţi şi să-mi ghiciţi întrebările. Ţineţi bine minte. Întîia întrebare sună aşa:

Ce este mai gras în lume?

A doua:

Ce este mai bun?

Şi a treia:

Ce aleargă mai iute?

Aide, duceţi-vă acum. Dară să mai ştiţi una: dacă nici unul din voi nu va ghici vreuna din întrebările mele, să ştiţi că unde vă stau picioarele o să vă stea şi capetele.

Amîndoi împricinaţii se întoarseră la casele lor. Bogătaşul, lăudîndu-se că el are să ghicească, fiindcă ce lucru poate fi mai uşor decît a spune că porcul său din ogradă este mai gras, deoarece stă slănina pe dînsul de o palmă; iară săracul

plîngea de potopea pămîntul, gîndindu-se ca ce o să spuie el!

Daca ajunseră fiecare la ai săi, bogătaşul era vesel că are să-şi cîştige pricina, iară săracul se puse pe gînduri şi tot ofta. Copiii se adunară pe lîngă dînsul, se uita, dară nu cutezau să-l întrebe ceva. Începură

şi ei a plînge; şi se făcu acolo la dînşii o plîngere şi o jelanie de te luau fiori de milă.

Numai fata cea mai mare îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă ce are, de este aşa trist.

— Ce să am, fata mea? Iacă păcate de la Dumnezeu. Boierul ne-a îndatorat să-i ghicim nişte întrebări pe cari nici oamenii cei procopsiţi nu i le-ar putea spune, necum un sărman prost ca mine.

— Ci spune-ne şi nouă, ca doară d-om putea să-ţi dăm vrun ajutor.

— Ca ce ajutor aţi putea voi să-mi daţi, voi care nu ştiţi încă nici cum se mănîncă mămăliga.

— Te miră, tată, la ce am, putea fi bune şi noi. Şi apoi ce strică dacă ne vei spune şi nouă?

Atunci săracul zise: iacă, iacă, iacă ce ne-a zis boierul să ghicim; căci de unde nu, ne va sta capul unde ne stau tălpile.

Fata cea mare se puse pe gînduri şi, după ce mai cugetă ea ce mai cugetă, se apropie de tată-său şi îi zise:

— Ia lasă, tată, nu mai fi aşa mîhnit. Nu ne lasă Dumnezeu pe noi să pierim. Cînd te vei duce la boierul să-i dai răspuns, ţi-oi spune şi eu ceva. Şi poate că va da Dumnezeu să scapi cu faţă curată dinaintea lui.

Săracul păru a se mîngîia oarecum; dară numai inima lui ştia. Nu voia, vezi, să-şi mai mîhnească copiii.

În dimineaţa cînd fu a se înfăţişa la boierul ca să-i ghicească întrebările, fiesa îi spuse ca ce să răs- punză. Săracul se arăta a fi mulţumit, dară se îndoia.

Se înfăţişară înaintea boierului. Bogătaşul, mîndru şi cu pieptul deschis; săracul, umilit şi strîns la piept de sta să-i crape sumanul cel zdrenţuit de pe dînsul.

Boierul întrebă pe bogătaş:

— Ei, bade, ce este mai gras pe lumea asta?

Bogătaşul răspunse cu coraj:

— Apoi de, cucoane, ce să fie mai gras decît porcul meu din ogradă, care are grăsimea pe el de o palmă de groasă.

— Minciuni spui, răspunse boierul.

Şi întrebînd şi pe săracul, el răspunse cu sfială:

— Apoi de, cucoane, eu zic cu mintea mea a proastă că pămîntul să fie mai gras pe lumea asta, că el ne dă toate bunătăţile pe cari le avem.

— Aşa este, răspunse boierul,

Acum zise bogătaşului iară:

— Ce aleargă mai iute pe lumea asta?

— Armăsarul meu, cucoane, răspunse bogătaşul, că aleargă peste văi şi dealuri, cînd îi dau drumul, de nu-i vezi copitele.

— Apoi de, cocoane, capul meu nu mă duce aşa departe, fărădecît dau cu socoteală că nimic nu aleargă aşa de iute ca gîndul, răspunse şi săracul.

— Tu ai dreptate. Cela aiurează.

În cele din urmă, mai întrebă o dată pe bogătaş:

— Ce este mai bun pe lumea asta?

— Nimic nu este mai bun pe lumea asta, milostive stăpîne — răspunse el — ca judecata cea dreaptă a măriei tale.

— Eu, boierule, cu prostia mea mă duce gîndul să crez că nimic nu e mai bun pe lumea asta ca Dumnezeu, care ne sufere pe lume cu toate răutăţile noastre.

— Adevărat, aşa este, zise boierul.

Şi întorcîndu-se către bogătaş, adăogă:

— Ieşi afară, ţăran viclean şi mojic ce eşti, sau pui acum de-ţi trage la tălpi atîta cît nu poţi duce.

Bogătaşul ieşi cu coada între picioare.

Şi chemind mai aproape pe sărac, îl întrebă cu un grai blajin:

— Spune-mi, bre, omule, cine te-a învăţat pe tine să răspunzi aşa de potrivit, căci din capul tău ăla secu nu crez să fi ieşit aşa cuvinte înţelepte.

Bietul sărac se cam codea. Nu-i venea să spuie drept, de teamă să nu păţească ceva. Dară dacă se văzu încolţit, spuse tot adevărul precum era.

Atunci boierul, mirîndu-se în sine de iscusinţa fetei săracului, îi porunci ca a doua zi să vie cu fata la curtea boierească. Ea să fie nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, nici călare, nici pe jos, nici pe drum, nici pe lîngă drum.

Cum auzi săracul unele ca acestea, începu a se boci şi a se văicăra, de nu-ţi venea să-l mai auzi, şi se întoarse la ai săi.

Fata cea mare, cînd auzi cele ce îi spuse:

— Nu te teme, tătucă — îi zise ea — că-i viu eu lui de hac. Numai să-mi cauţi două mîţe.

Cum se făcu dimineaţă, fata aruncă pe dînsa un volog (plasă), luă mîţele la subţiori, încăiecă pe un ţap şi plecă la curtea boierească.

Mergînd astfel pe drum, ea nu era nici călare, nici pe jos, căci îi da de pămîrit cînd un picior, cînd altul, ţapul fiind pitic; umbla nici pe drum, nici pe lîngă drum, căci ţapul nu ţinea drumul drept. Aci trecea pe lîngă cîte un gard să apuce cîte vrun lăstar de la vrun pomişor; aci trecea de cealaltă parte. Nu era nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, cu vologul aruncat pe dînsa.

Şi aşa, cu chiu, cu vai, ajunse la curtea boierească. Cînd o văzură boierul şi oamenii curţii, venind aşa, încremeniră. Boierul, vezi, nu voia să se dea rămas,

şi porunci să dea drumul la doi zăvoi [1] ce-i ţinea la curte în lanţ. Aceştia, cum văzură alaiul cu care venea fata săracului, se repeziră la dînsa, dară ea dete drumul îndată mîţelor şi zăvoii se luară după dînsele, iară fata săracului ajunse la scara boierească aşa precum îi poruncise boierul.

Văzînd şi această iscusinţă a fetei, boierul n-avu încotro şi fu nevoit s-o primească. Atunci porunci să o fereduiască (să o îmbăieze), o îmbrăcă cu nişte haine ca de mireasă şi hotărî să o dea după un fecior ce-l avea boierul pe lîngă dînsul, care îl slujea cu credinţă.

După ce o văzu boierul curăţită şi ferchezuită ca o mireasă, şi cum avea ea şi pe vino-ncoace, i se păru mai frumoasă de cum era atunci; ce-i abătu lui, că pofti să o aibă el de nevastă, mai cu seamă că era burlac, şi se cunună cu dînsa. Mai-nainte de a se cununa, boierul zise dînsei:

— Eu te iau de soţie; dară să ştii că tu n-ai voie să judeci niciodată fără de mine.

Ea priimi.

După ce trecu cît trecu de la cununia lor, boierul se duse odată în treaba lui pe moşie. În lipsa lui veniră doi ţărani cu o prigonire la curte. Aflînd că boierul nu este acasă, şi văzînd pe cuconiţa într-un ceardac, ei începură să se jeluiască la dînsa. Ea asculta şi tăcea.

Unul zise:

---

[1] **Zăvoi — zăvozi, dulăi.**

— Aveam să mă duc pînă în cutare loc, însă o roată de la căruţă mi se stricase. Nu mai puteam înhăma iapa la căruţa cu trei roate, mai cu seamă că era a făta. Atunci m-am rugat de vecinul meu, ăsta care e de faţă, să-mi împrumute el o roată. El, ce e drept, aseară mi-a împrumutat roata ce i-am cerut, cu gînd ca azi pînă în ziuă să mă duc la treaba mea. Cînd, ce să vedeţi, cinstiţi boieri? Astă noapte mi-a fătat iapa un mînz.

Ţăranul cel cu roata îi tăie cuvîntul şi zise şi el:

— Nu-l credeţi, cucoană, să vă ţie Dumnezeu! Roata mea a fătat mînzul.

Cucoana asculta din ceardac şi tăcea.

Ţăranii aşteptară ce mai aşteptară şi, dacă văzură că cucoana nu le face nici o judecată, întrebară:

— Da’ unde-i dus boierul, cucoană?

— Ia, s-a dus — răspunse ea — să vază un lac de mălai ce-l avem pe marginea unui iaz, că în toate nopţile ies broaştele dintr-însul şi mănîncă mălaiul.

Ţăranii se uitară lung şi plecară. Ajungînd la poarta ogrăzii boiereşti, ei începură a se întreba unul pe altul:

— Ca ce fel de vorbă fu aia a cucoanei, mă, nea ăsta? Cum se poate broaştele să mănînce mălaiul?

Ce se sfătuiră ei, ce vorbiră, că numai se întoarseră să întrebe pe cucoană ce vorbă fu aia.

Daca veniră dinaintea cerdacului iară, prinseră a întreba:

— Da’ bine cucoană, ca ce să fie vorba ce ne-ai spus-o? Poate-se ca broaştele să mănînce mălaiul?

— Nu ştiu dacă broaştele poate să mănînce mălai au ba, răspunse cucoana: dară ştiu că roata nu poate să fete mînji.

Tocmai atuncea îşi veniră şi ţăranii de acasă. Acum înţeleseră şiritenia vorbei cucoanei, se mirară de atîta înţelepciune şi se împăcară cum ştiură ei mai bine.

Viind şi boierul acasă, întrebă:

— Cine a mai fost p-aici în lipsa mea? Ce s-a mai petrecut?

— Ce să fie? răspunse ea. Iaca, iaca cine a venit şi iaca ce s-a întîmplat cu ei, şi ce le-am zis eu.

Boierul, cum auzi, îi zise:

— Fiindcă ai călcat făgăduiala şi ai judecat fără mine, nu mai putem trăi amîndoi. Ia-ţi ce pofteşti de la mine şi ce-ţi este mai drag în casa mea, şi să te duci la tătă-tău, acasă.

Cucoana zise:

— Vorbele tale, bărbate, sunt sfinte pentru mine, pentru că de aceea bărbatul este bărbat. Nu sunt vinovată întru nimic, căci n-am judecat pe acei jeluitori, ci le-am spus numai unde este stăpînul lor. Dar dacă d-ta găseşti cu cale să mă goneşti, eu mă supun fără să cîrtesc şi-ţi mulţumesc încă din adîncul sufletului

pentru bunătatea ce ai de a mă lăsa să-mi aleg ce mi-e mai drag din casa dumitale. Un lucru te mai rog: fiindcă mă goneşti, lasă-mă să mă mai veselesc o dată şi eu în casa domnului meu şi bărbat. Dă o masă şi cheamă pe prietenii noştri şi cunoscuţi să petrecem împreună şi să ne chefuim pentru cea din urmă oară.

Boierul se înduplecă şi porunci de făcu o masă d-alea înfricoşatele, unde chemă prietenii şi pe cei mai de aproape ai lor. Şezură, se înveseliră şi se chefuiră cît le cerură inima. Cucoana însă tot îndesa paharele boierului şi el le tot bea. Şi mai dete unul, şi încă unul, pînă îl făcu cuc. Se îmbătă boierul de se coclise turtă. Atunci şi cucoana îl ia frumuşel la spinare, fără să mai simţă boierul ceva, şi-l duse la tat'său acasă, unde îl puse pe coptor de dormi pînă se trezi.

A doua zi, cînd se deşteptă, boierul, văzîndu-se în astfel de hal, întrebă unde se află. Cucoana îi răspunse:

— La tata acasă. Cînd m-ai gonit de la d-ta, mi-ai dat voie să iau din casa dumitale ce mi-o fi mai drag. Aceea am şi făcut. Nimic nu mi-a fost mai drag decît bărbatul. Nu crez să mă ţii de rău pentru că mi l-am luat.

Cînd auzi boierul asemenea vorbe cu noimă, se gîndi ce se gîndi, apoi răspunse:

— Aidem, nevastă, acasă, şi să trăim ca în sîn de rai; acum pricep eu ce odor de femeie am dobîndit.

Şi m-am suit pe o şea
Şi am spus-o aşa.
M-am suit pe o roată
Şi am spus-o toată.

Comunicat de d-na Brîndza şi cules de prin împrejurimile Iaşului.
LBR

Greuceanu

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat şi se numea împăratul Roşu. El. era foarte mîhnit că, în zilele lui, nişte zmei furaseră soarele şi luna de pre cer.

Trămise deci oameni prin toate ţările şi răvaşe prin oraşe, ca să dea în ştire tutulor că oricine se va găsi să scoaţă soarele şi luna de la zmei, acela va lua pe fie-sa de nevastă şi încă şi jumătate din împărăţia lui, iară cine va umbla şi nu va izbîndi nimic, acela să ştie că i se va tăia capul.

Mulţi voinici se potricăliseră [1] semeţindu-se cu uşurinţă că va scoate la capăt o asemenea însăr-cinare; şi cînd la treabă, hîţ în sus, hîţ în jos, da din colţ în colţ şi nu ştia de unde s-o înceapă şi unde s-o sfîrşească, vezi că nu toate muştele fac miere. Împăratul însă se ţinu de cuvînt.

Pe vremea aceea, se afla un viteaz pre nume Greuceanu. Auzind şi el de făgăduinţa împărătească, ce se gîndi, ce se răzgîndi, că numai îşi luă inima în dinţi, încumetîndu-se pe ajutorul lui Dumnezeu şi pe voinicia sa, şi plecă şi el la împăratul să se închine cu slujba. Pe drum se întîlni cu doi oameni pe cari slujitorii împărăteşti îi ducea la împăratul ca să-i taie, pentru că fugiseră de la o bătălie ce o avusese împăratul acesta cu

---

[1] ***A se potricăli* — a se prăpădi.**

nişte gadine. Ei erau trişti, bieţii oameni, dară Greuceanu îi mîngîie cu nişte vorbe aşa de dulci, încît le mai veni niţică inimă, că era şi meşter la cuvînt Greuceanu nostru.

El îşi puse nădejdea în întîmplarea aceasta şi îşi zise: „Îmi voi încerca norocul. De voi izbuti să înduplec pe împăratul a ierta pe aceşti oameni de la moarte, mă voi încumete să mă însărcinez şi cu cealaltă treabă; iară de nu, sănătate bună! Mă voi duce de unde am venit. Asta să fie în norocul meu; niciodată nu strică cineva să facă o încercare."

Şi astfel, poftorindu-şi unele ca acestea, aide, aide, ajunge la curtea împărătească.

Înfăţişîndu-se la împăratul, atîtea îi povesti, aşa cuvinte bune şi dulci scoase şi atîta meşteşug puse în vorbirea sa, încît şi împăratul crezu că pe nedrept ar fi să omoare pe acei oameni; că mai de folos i-ar fi lui să aibă doi supuşi mai mult, şi că mai mare va fi vaza lui în lume de s-ar arăta milostiv către popor.

Nu mai putură oamenii de bucurie cînd auziră că Greuceanu a măglisit [1] pe împăratul pînă într-atîta, încît l-a făcut să-i ierte. Mulţumiră lui Greuceanu din toată inima şi îi făgăduiră că în toată viaţa lor se vor ruga lui Dumnezeu pentru dînsul ca să meargă din izbindă în izbîndă, ceea ce şi făcură.

Această izbîndă o luă drept semn bun, şi Greuceanu, mergînd a doua oară la

---

[1] ***A măglisi* — a linguşi, a amăgi.**

împăratul, grăi cu cuvintele lui mieroase cele următoare:

— Mărite doamne, să trăieşti întru mulţi ani pe luminatul scaunul acestei împărăţii. Mulţi voinici s-au legat către măria ta să scoaţă de la zmei soa- rele şi luna pe care le-a hrăpit de pe cer, şi ştiu că cu moarte au murit, fiindcă n-au putut să-şi îndeplinească legămintele ce au făcut către măria ta. Şi eu, mărite doamne, cuget a mă duce întru căutarea acestor tîlhari de zmei, şi mi-ar fi voia să-mi cerc şi eu norocul, doar-doar va da Dumnezeu să ajungem a putea pedepsi pe acei blestemaţi de zmei, pentru nesocotita lor îndrăzneală. Dar fii-mi milostiv şi mînă de ajutor.

— Dragul meu Greucene — răspunse împăratul — nu pot să schimb nici o iotă, nici o cirtă [1] din hotă- rîrea mea. Şi aceasta nu pentru altceva, ci numai şi numai pentru că voiesc să fiu drept. Poruncile mele voi să fie una pentru toată împărăţia mea; la mine părtinire nu este scris.

Văzînd statornica hotărîre a împăratului şi dreptatea celor vorovite de dînsul, Greuceanu cuvîntă cu glas voinicesc:

— Fie, mărite împărate, chiar de aş şti că voi pieri, tot nu mă voi lăsa pînă nu voi duce la capăt bun sarcina ce îmi iau de bună-voia mea.

---

[1] ***Cirtă* — ceva foarte neînsemnat: dram, iotă.**

Se învoiră, şi preste cîteva zile şi plecă, după ce puse la cale tot ce găsi că e bine să facă, ca să scape cu faţă curată din această întreprindere.

Greuceanu luă cu dînsul şi pe fratele său şi merse, merse, merse cale lungă, depărtată, pînă ce ajunse la Faurul-pămîntului, cu care era frate de cruce. Acest faur fiind cel mai meşter de pe pămînt, era şi năzdrăvan. Aici se opriră şi poposiră. Trei zile şi trei

nopţi au stat închişi într-o cămară Greuceanu cu Faurul-pămîntului şi se sfătuiră.

Şi, după ce se odihniră cîteva zile şi mai plănuiră ceea ce era de făcut, Greuceanu şi frate-său o luară la drum.

Îndată după plecarea Greuceanului, Faurul-pămîn- tului se apucă şi făcu chipul lui Greuceanu numai şi numai din fier, apoi porunci să arză cuşniţa ziua şi noaptea şi să ţină chipul acesta fără curmare în foc.

Iară Greuceanu şi frate-său merseră cale lungă, şi mai lungă, pînă ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se aşezară pe iarbă şi făcură o gustărică din merindele ce mai aveau, şi apoi se despărţiră, după ce se îmbrăţişară, şi plînseră ca nişte copii.

Mai-nainte d-a se despărţi, îşi împărţiră cîte o basma şi se înţeleseră zicînd: „Atunci cînd basma-lele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul de

altul că se vor mai întîlni; iară cînd basma-lele vor fi rupte în mijloc, să se ştie că unul din ei este pierit”. Mai înfipse şi un cuţit în pămînt şi zi-seră: Acela din noi, care s-ar întoarce mai întîi şi va găsi cuţitul ruginit să nu mai aştepte pe cellalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit”. Apoi Greuceanu apucă la dreapta şi frate-său la stînga.

Fratele Greuceanului, umblînd mai multă vreme în sec, se întoarse la locul de despărţire şi, găsind cu-ţitul curat, se puse a-l aştepta acolo cu bucurie, că văzuse soarele şi luna la locul lor pe cer.

Iară Greuceanul se duse, se duse pe o potecă care-l scoase tocmai la casele zmeilor, aşezate unde-şi în- ţărcase dracul copiii. Dacă ajunse aici, Greuceanul se dete de trei ori preste cap şi se făcu un porumbel. Vezi că el ascultase năzdrăvăniile ce-l învăţase Fau- rul-pămîntului. Făcîndu-se porumbel, Greuceanu
zbură şi se puse pe un pom care era tocmai în faţa caselor.

Atunci, ieşind tata de zmeu cea mare şi uitîndu-se, se întoarse repede şi chemă pe mumă-sa şi pe soră-sa cea mică, ca să vină să vază minunea.

Fata cea mică zise:

— Măiculiţă şi surioară, pasărea asta gingaşă nu mi se pare ogurlie [1] pentru casa noastră. Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui

[1] ***Ogurliu, ugurliu* — aducător de noroc.**

Greuceanul cel de Aur. Pînă acuma ne-a fost şi nouă! D-aici înainte numai Dumnezeu să-şi facă milă de noi şi d-ai noştri.

Pasămite aveau zmeii cunoştinţă de vitejia lui Greuceanu.

Apoi intrară cîteşitrele zmeioaicele în casă şi se puseră la sfat.

Greuceanu numaidecît se dete iarăşi de trei ori preste cap şi se făcu o muscă şi intră în cămara zmeilor. Acolo se ascunse într-o crăpătură de grindă de la tavanul casei şi ascultă la sfatul lor. După ce luă în cap tot ce auzi, ieşi afară şi se duse pe drumul ce ducea la Codrul Verde şi acolo se ascunse subt un pod.

Cum se vede treaba, din cele ce auzise, ştia acum că zmeii se duseseră la vînat în Codru Verde şi aveau să se întoarcă unul de cu seară, altul la miezul nop- ţii şi tartorul cel mare despre ziuă.

Aşteptînd Greuceanu acolo, iată, măre, că zmeul cel mai mic se întorcea şi, ajungînd calul la mar-ginea podului, unde sforăi o dată şi sări înapoi de şapte paşi. Dară zmeul, mîniîndu-se, zise:

— Ah, mînca-o-ar lupii carnea calului! Pe lumea asta nu mi-e frică de nimeni, numai de Greuceanul

de Aur; dar şi pe acela c-o lovitură îl voi culca la pămînt.

Greuceanu, auzind, ieşi pe pod şi strigă:

— Vino, zmeule viteaz, în săbii să ne tăiem, sau în luptă să ne luptăm.

— Ba în luptă, că e mai dreaptă.

Se apropiară unul de altul şi se luară la trîntă.

Aduse zmeul pe Greuceanu şi-l băgă în pămînt pînă în genuchi. Aduse şi Greuceanul pe zmeu şi-l băgă în pămînt pînă în gît şi-i tăie capul. Apoi, după ce aruncă leşul zmeului şi al calului sub pod, se puse să se odihnească.

Cînd, în puterea nopţii, veni şi fratele cel mare al zmeului, şi calul lui sări de şaptesprezece paşi înapoi. El zise ca şi frate-său, iară Greuceanul îi răspunse şi lui ca şi celui dîntîi.

Ieşind de sub pod, se luă la trîntă şi cu acest zmeu.

Şi unde mi-aduse, nene, zmeul pe Greuceanu şi-l băgă în pămînt pînă la brîu. Dară Greuceanu, sărind repede, unde mi-aduse şi el pe zmeu o dată, mi-l trînti şi-l băgă în pămînt pînă în gît şi-i tăie capul cu paloşul. Aruncîndu-i şi mortăciunea acestuia şi a calu-lui său sub pod, se puse iarăşi de se odihni.

Cînd despre zori, unde venea, măre, venea tat-al zmeilor, ca un tartor, cătrănit ce era, şi cînd ajunse la capul podului, sări calul lui de şaptezeci şi şapte de paşi înapoi. Se necăji zmeul de această

întîmplare cît un lucru mare, şi unde răcni:

— Ah, mîncare-ar lupii carnea calului; că pe lu-mea asta nu mi-e frică de nimenea, doară de Greuceanul de Aur; şi încă şi pe acesta numai să-l iau la ochi cu săgeata şi îl voi culca la pămînt.

Atunci, ieşind şi Greuceanu de sub pod, îi zise:

— Deh! zmeule viteaz, vino să ne batem, în săbii să ne tăiem, în suliti să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

Sosi zmeul şi se luară la bătaie: în săbii se bă- tură ce se bătură şi se rupseră săbiile; în suliţi se loviră ce se loviră şi se rupseră suliţile; apoi se luară la luptă: se zguduiau unul pre altul de se cu-tremura pămîntul; şi strînse zmeul pe Greuceanul o dată, dară acesta, băgînd de seamă ce are de gînd zmeul, se umflă şi se încordă în vine şi nu păţi ni-mic, apoi şi Greuceanu strînse o dată pe zmeu, tocmai cînd el nu se aştepta, de-i pîrîi oasele.

Aşa luptă nici că s-a mai văzut. Şi se luptară, şi se luptară, pînă ce ajunse vremea la nămiezi, şi osteniră. Atunci trecu pe dasupra lor un corb carele se legăna prin văzduh şi căuta la lupta lor. Şi vă- zîndu-i, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule, pasăre cernită, adu-mi tu mie un cioc de apă şi-ţi voi da de mîncare un voinic cu calul lui cu tot.

Zise şi Greuceanu:

— Corbule, corbule, mie să-mi aduci un cioc de apă dulce, căci eu ţi-oi da de mîncare trei leşuri de zmeu şi trei de cal.

Auzind corbul aceste cuvinte, aduse lui Greuceanu un cioc de apă dulce şi îi astîmpără setea; căci înse- toşaseră, nevoie mare. Atunci Greuceanu mai prinse la suflet, şi, împuternicindu-se, unde ridică, nene, o dată pe zmeu, şi trîntindu-mi-l îl băgă în pămînt pînă în gît şi-i puse piciorul pe cap, ţinîndu-l aşa. Apoi îi zise:

— Spune-mi, zmeule spurcat, unde ai ascuns tu soarele şi luna, căci azi nu mai ai scăpare din mîna mea.

Se codea zmeul, îngîna verzî şi uscate, dară Greuceanu îi mai zise:

— Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi, şi încă şi capul reteza-ţi-l-voi.

Atunci zmeul, tot mai nădăjduindu-se a scăpa cu viaţă daca îi va spune, zise:

— În Codru Verde este o culă. Acolo înăuntru sunt închise. Cheia este degetul meu cel mic de la mîna dreaptă.

Cum auzi Greuceanul unele ca acestea, îi reteză capul, apoi îi tăie degetul şi-l luă la sine.

Dete corbului, după făgăduială, toate stîrvurile, şi, ducîndu-se Greuceanul la cula din Codru Verde, deschise uşa cu degetul zmeului şi găsi acolo soarele şi luna. Luă în mîna dreaptă soarele şi în cea stîngă luna, le aruncă pe cer şi se bucură cu bucurie mare.

Oamenii, cînd văzură iarăşi soarele şi luna pe cer. se veseliră şi lăudară pe Dumnezeu că a dat atîta tărie lui Greuceanu de a izbîndit împotriva împelițaților vrăjmaşi ai omenirii.

Iară el, mulţumit că a scos la bun capăt slujba, o luă la drum, întorcîndu-se înapoi.

Găsind pe frate-său la semnul de întrolocare, se îmbrăţişară şi, cumpărînd doi cai ce mergeau ca săgeata de iute, întinseră pasul la drum ca să se în-toarcă la împăratul.

În cale, dete peste un păr plin de pere de aur. Fratele Greuceanului zise că ar fi bine să mai poposească puţin la umbra acestui păr, ca să mai răsufle şi caii, iară pînă una, alta să culeagă şi cîteva pere, spre a-şi mai momi foamea. Greuceanu, care auzise pe zmeoaice ce plănuiseră, se învoi a se odihni; dară nu lăsă pe frate-său să culeagă pere, ci zise că le va culege el. Atunci trase paloşul şi lovi părul
la rădăcină. Cînd, ce să vezi d-ta? unde începu a curge nişte sînge şi venin scîrbos şi un glas se auzi din pom, zicînd:

— Mă mîncaşi friptă, Greucene, precum, ai mîncat şi pre bărbatul meu.

Şi nimic nu mai rămase din acel păr, decît praf şi cenuşe; iară frate-său încremeni de mirare, neştiind ce sunt toate acestea.

După ce plecară şi merseră ce merseră, deteră preste o grădină foarte frumoasă

cu flori şi cu flutu- rei şi cu apă limpede şi rece.

Fratele Greuceanului zise:

— Să ne oprim aici niţel, frate, ca să ne mai odihnim şi căişorii. Iară noi să bem niţică apă rece şi să culegem flori.

— Aşa să facem, frate — răspunse Greuceanu — dacă această grădină va fi sădită de mîini omeneşti şi daca acel izvor va fi lăsat de Dumnezeu.

Apoi, trăgînd paloşul, lovi în tulpina unei flori care se părea mai frumoasă şi o culcă la pămînt; după aceea împunse şi în fundul fîntînei şi a marginilor ei, dară în loc de apă începu a clocoti un sînge mohorît, ca şi din tulpina florii, şi umplu văzduhul de un miros greţos. Praf şi ţărînă rămase şi din fata cea mai mare de zmeu, căci ea se făcuse grădină şi izvor ca să învenineze pe Greuceanul şi să-l omoare.

Şi scăpînd şi d-această pacoste, încălecară şi plecară la drum, repede ca vîntul; cînd, ce să vezi d-ta? Unde se luase după dînşii scorpia de mumă a zme- oaicelor cu o falcă în cer şi cu alta în pămînt ca să înghiţă pe Greuceanu şi mai multe nu; şi avea de ce să fie cătrănită şi amărîtă: căci nu mai avea nici soţ, nici fete, nici gineri.

Greuceanu, simţind că s-a luat după dînşii zme- oaica cea bătrînă, zise frăţine- său:

— Ia te uită, frate, înapoi şi spune-mi ce vezi.

— Ce să văz, frate — îi răspunse el — iată un nor vine după noi ca un vîrtej.

Atunci dete bice cailor cari mergeau repede ca vîntul şi lin ca gîndul; dară Greuceanu mai zise o dată fratelui său să se uite în urmă. Acesta îi spuse că se apropie norul ca o flăcăraie; apoi, mai făcînd un vînt cailor, ajunseră la Faurul-pămîntului.

Aci, cum descălecară, se închise în făurişte. Pe urma lor iaca şi zmeoaica. De-i ajungea, îi prăpă- dea! Nici oscior nu mai rămînea din ei. Acum însă n-avea ce le mai face.

O întoarse însă la şiretlic: rugă pe Greuceanu să facă o gaură în părete ca măcar să-l vază în faţă. Greuceanu se prefăcu că se înduplecă şi făcu o gaură în părete. Dară Faurul-pămîntului se aţinea cu chipul lui Greuceanu cel de fier, ce arsese în foc de sărea schintei din el. Cînd zmeoaica puse gura la spărtură ca să soarbă pe Greuceanu, Faurul-pămîntului îi băgă în gură chipul de fier roşu ca focul şi i-l vîrî pe gît. Ea, înghiorţ! înghiţi şi pe loc şi crăpă. Nu trecu mult şi stîrvul zmeoaicei se prefăcu într-un munte de fier şi astfel scăpară şi de dînsa.

Faurul-pămîntului deschise uşa făuriştei, ieşi afară şi se veseliră trei zile şi trei nopţi de aşa mare iz- bîndă. El mai cu seamă era nebun de bucurie pen- tru

muntele de fier. Atunci porunci călfilor să facă lui Greuceanu o căruţă cu trei cai cu totul şi cu totul de fier. După ce fură gata, suflă asupra lor şi le dete duh de viată.

Luîndu-şi ziua bună de la frate-său de cruce, Faurul-pămîntului, Greuceanu se urcă în trăsură cu frate-său cel bun şi porni la Roşu-împărat ca să-şi priimească răsplata.

Merse, merse, pînă ce lî se înfurci calea. Aci se opriră şi poposiră. Apoi, Greuceanu desprinse de la căruţă un cal şi-l dete fratelui său, ca să ducă împăratului Roşu vestea cea bună a sosirii lui Greuceanu cu izbîndă săvîrşîtă; iară el rămase mai în urmă. Înaintînd el alene, răsturnat în căruţă, trecu pre lîngă un diavol şchiop carele ţinea calea drumeţilor ca să le facă neajunsuri. Acestuia îi fu frică să dea piept cu Greuceanu, dară, ca să nu scape nici el neatins de răutatea lui cea drăcească, îi scoase cuiul din capul osiei de dindărăt şi-l aruncă departe în urmă.

Apoi tot el zise Greuceanului:

— Măi, vericule, ţi-ai pierdut cuiul, du-te de ţi-l caută.

Greuceanu, sărind din căruţă, îşi uită acolo pa-loşul, din greşeală. Iară cînd el îşi căuta cuiul, diavolul îi fură paloşul, apoi, aşezîndu-se în marginea drumului, se dete de trei ori peste cap şi se schimbă într-o stană de piatră.

Puse Greuceanu cuiul la capul osiei, îl înţepeni bine, se urcă în căruţă, şi pe ici ţi-e drumul! Nu băgă însă de seamă că paloşul îi lipseşte.

Ascultati acum şi vă minunaţi, boieri d-voastră, de păţania bietului Greuceanu.

Un mangosit de sfetnic d-al împăratului Roşu se făgăduise diavolului, dacă îl va face să ia el pe fata împăratului. Ba încă şi rodul căsătoriei sale îl închinase acestui necurat. Înpeliţatul ştia că Greuceanu, fără paloş, era şi el
om ca toţi oamenii. Puterea lui în paloş era; fără paloş era necunoscut. Îi fură paloşul şi-l dete becis- nicului de sfetnic.

Acesta se înfăţişă la împăratul şi îi ceru fata, zi-cînd că el este cel cu izbind a cea mare.

Împăratul îl crezu, văzîndu-i şi paloşul, şi începuseră a pune la cale cele spre cununie. Pe cînd se pregătea la curte, pentru nuntirea fiicei împăratului cu voinicul cel mincinos ce zicea că o scos soarele şi luna de la zmei, vine şi fratele Greuceanului cu vestea că Greuceanu are să sosească în curînd.

Sfetnicul cel palavatic, cum auzi de una ca aceasta, merse la împăratul şi zise că acela este un amăgitor şi trebuie pus la închisoare. Împăratul îl ascultă. Iară sfetnicul umbla d-a-ncîtelea, zorind să se facă mai curînd nunta, cu gînd că, dacă se va cununa odată cu fata împăratului, apoi poate să vină o sută de Greuceni, că n-are ce-i mai face, lucru fiind sfîrşit.

Împăratului însă nu-i prea plăcu zorul ce da sfetnicul pentru nuntă, şi mai tărăgăi lucrurile.

Nu trecu mult şi iată că soseşte şi Greuceanu şi, înfăţişîndu-se la împăratul, acesta nu ştia între care să aleagă.

Credea că acesta să fie Greuceanu, dară nu-şi putea da seamă de cum paloşul lui Greuceanu se află în mîna sfetnicului. Atunci băgă de seamă şi Greuceanul că-i lipseşte paloşul şi tocmai acum îi veni în minte pentru ce nu văzuse el stana de piatră decît după ce-şi găsise cuiul de la osie şi se întorcea la căruţă cu dînsul. Pricepu el că nu e lucru curat.

— Împărate prealuminate — zise el — toată lu-mea zice că eşti om drept. Te rog să-mi faci şi mie

dreptate. Mult ai aşteptat, mai aşteaptă, rogu-te, încă puţin şi vei vedea cu ochii adevărul.

Priimi împăratul a mai aştepta pînă ce să se întoarcă Greuceanu. Acesta se puse iarăşi în căruţa lui cu cai cu tot de fier şi într-un suflet merse, pînă ce ajunse la stana de piatră, acolo unde Necuratul îi scosese cuiul de la căruţă.

— Fiinţă netrebnică şi păgubitoare omenirii — zise el — dă-mi paloşul ce mi-ai furat, căci de unde nu, praful nu se alege de tine.

Piatra nici că se clinti din loc măcar.

Atunci şi Greuceanu se dete de trei ori peste cap, se făcu un buzdugan cu totul şi cu totul de oţel, şi unde începu, nene, a lovi în stană de se cutremura pămîntul. De cîte ori da, de atîtea ori cădea cîte o zburăţură de piatră. Şi lovi ce lovi pînă ce îi sfărîmă vîrful. Apoi deodată începu

stana de piatră a tre- mura şi a cere iertăciune. Iară buzduganul, de ce da, d-aia îşi înteţea loviturile, şi dete, şi dete, până ce o făcu pulbere. Cînd nu mai fu în picioare nimic din stana de piatră, cătă prin pulberea ce mai rămăsese, şi-şi găsi Greuceanu paloşul ce-i furase Satana.

Îl luă şi, fără nici o clipă de odihnă, veni şi se înfăţişă iarăşi la împăratul.

— Sunt gata, mărite împărate — zise el — s-arăt oricui ce poate osul lui Greuceanu. Să vină acel sfetnic neruşinat care a voit să te amăgească, spre a ne înţelege la cuvinte.

Împăratul îl chemă.

Acesta, dacă veni şi văzu pe Greuceanu cu sprinceana încruntată, începu să tremure şi-şi ceru iertăciune, spunînd cum căzuse în mîinile lui paloşul lui Greuceanu.

După rugăciunea lui Greuceanu, dobîndi iertare şi de la împăratul, dar acesta îi porunci să piară din împărăţia lui. Apoi scoase pe fratele Greuceanului de la închisoare şi se făcu o nuntă d-alea împărăteştile, şi se încinse nişte veselii care ţinură trei săptămîni...

Şi eu încălecai p-o şea, şi vă povestii d-voastră aşa.

Povestit de Michalche Constantin, din mahalaua Delea-Veche, Bucureşti, 1876. Publicat pentru prima oară în ***Calendarul Aurora***.

LBR

Cele douăsprezece fete de împărat

şi palatul cel fermecat

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un flăcăiandru sărman de părinţi. El argăţea pe la unii şi pe la alţii ca să-şi cîştige hrana vieţii. Şi fiindcă avea darul de a fi curăţel, toti flăcăii din sat îi pizmuiau. Ceilalţi argaţi căşunaseră pe dînsul şi-l tot luau peste picior, iară el nu lua aminte la flecăriile lor şi-şi căuta de treaba lui. Cînd se adunau seara şi bîrfeau verzi şi uscate, el se făcea că nu înţelege vorbele aruncate în pofida lui; se arăta prostănac. Pentru aceasta ei îl porocleau zicîndu-i „căs- căundul satului”.

Stăpînii unde slujea el erau foarte mulţumiţi de dînsul şi se băteau care de care să-l apuce. Cînd trecea prin sat, fetele îşi dau coate şi se uitau la dînsul pe subt sprincene. Şi ce e drept că aveau la ce se uita. El era curat la faţă şi chipeş; chica lui cea neagră ca pana corbului flutura ca o coamă pe gru- majii lui albi ca zăpada; mustăcioara abia mijea, de parcă era o umbră pe buza lui cea de sus; dară apoi ochii? Avea nişte ochi, neiculiţă, de băgase pe toate fetele în boale.

Cînd era la adăpatul vacilor, fetele care de care se întrecea să-i dea pricină de vorbă; dară el nu băga pe nimeni în seamă; se făcea că nu pricepe ce vor ele. Pentru aceasta ele, ca să arate că nu le pasă de nebăgarea lui de seamă, între

ele, îl porocleau cu numele de Făt-frumos al satului. Şi de unde să nu fie aşa!

El nu se uita nici în dreapta, nici în stînga, mergea cu vitele la păşune şi treaba ieşea din mîna lui mai cu asupra decît din ale celorlalţi argaţi.

Nu ştiu ce făcea el, ce dregea, că vacile pe cari le păştea el erau mai frumoase decît ale celorlalţi argaţi. Ele dau mai mult lapte decît cele ale altor argaţi, fiindcă pe unde le ducea el, păşunea era mai cu gust şi mai îndestulătoare. Pe unde călca piciorul lui se cunoştea, fiindcă şi ierburile se înveseleau.

Pasămite se născuse în ceas bun şi era ursit să ajungă ceva. Dară el nici habar n-avea de asta şi nici gînd n-avea să se mîndrească, fiindcă nu ştia ce-i este ascuns în cursul vremilor. Ci smerit, precum îl lăsase pe el Dumnezeu, îşi vedea de ale sale, fără să se atingă cu cuvîntul, sau în oricareva fel, de alţii sau de al altora. Şi tocmai pentru aceasta flăcăii şi ceilalţi argaţi îl ponosluia.

Într-o zi de primăvară, ostenit fiind tot umblînd după vaci, se dete la umbra unui copaci mare şi stufos şi adormi: îşi şi alesese, vezi, loc pentru aşa ceva. Era o vîlcea împodobită cu fel de fel de floricele, toate înflorite, de părea că dă ghes omului să treacă printre ele. Ceva mai cît colo un pîrîiaş, a cărui obîr- şie venea dintr-un şipot de apă ce ieşea din coasta unui deluleţ, şerpuia printre brusturi şi alte buruieni pe unde îşi

făcuse loc, şi susurul apei parcă te îndemna la somn. Copaciul subt care se adumbrise era
măreţ şi parcă se lupta ca să ajungă la nuori. Printre crăcile lui întinse se giugiuleau pasarelele şi-şi făceau cuiburi: numai ascultînd cineva ciripirile lor se aprindea într-însul focul dragostei. Desişul frunzelor sale făcea o umbră, de parcă rîmneai la ea. Bag seamă, nu era aşa căscăund flăcăul acesta, şi pe nedrept îi atîrnau de coadă acest ponos ceilalţi argaţi din sat. Cum puse capul jos, şi adormi.

N-apucase să doarmă, ca de cînd începui să vă povestesc, şi odată sări drept în sus.

Visase un vis frumos şi se deşteptase.

Visase că unde venise la dînsul, măre, o zînă, mai frumoasă decît toate zînele din cer şi de pre pămînt, şi-i zisese să se ducă la curtea împăratului locului aceluia, că acolo are să se procopsească.

Cînd se deşteptă, îşi zise: „Mă, ca ce să fie asta?” şi începu a se pune pe gînduri; toată ziulica îl munciră gîndurile şi nu se domirea de loc, de loc ca ce să însemneze un asemenea vis. El nu înţelegea că steaua sub care se născuse venea să-l slujească.

A doua zi, mergînd iarăşi cu vitele la păscut, abătu din drum şi dete iarăşi pe la copaciul cu pricina, şi iarăşi se culcă la tulpina lui, şi iarăşi visă acelaşi vis.

Sculîndu-se, îşi zise: „Mă, ăsta nu e lucru curat”, şi iarăşi toată ziulica fu dus pe gînduri.

A treia zi cu dinadinsul făcu să-i fie drumul pe la acelaşi copaci sub care se culcă, şi visă acelaşi vis; ba încă de astă dată zîna îl ameninţă cu boală şi cu toate ticăloşiile omeneşti, dacă nu s-o duce.

Atunci şi el, dacă se sculă şi veni acasă cu vacile şi le băgă în coşar, se înfăţişe la stăpînu-său şi-i zise:

— Stăpîne, pe mine mă bate gîndurile să mă duc în lume să-mi caut norocul. Destul am argăţit, şi
pînă acum nu văz nici un semn ca să pot şi eu sălta ceva. Fă bine şi-mi dă socoteala.

— Da’ pentru ce, băiete, să ieşi de la mine? Au doară nu te mulţumeşti de simbria ce-ţi dau? Au mîncare n-ai destulă? Ia, mai bine şezi la mine, şi eu voi căta să-ţi dau o fată bună din sat, cu niţică zestricică, să te mai ajut şi eu cu ce m-o lăsa inima, să-ţi faci şi tu rost aici ca toţi megiaşii, nu mai hoinări prin a lume, ca să nu ajungi fără nici un căpă- tîi, ca vai de lume.

— Ba, de mulţumit, sunt mulţumit de d-ta, stăpîne; mîncare am destulă, nu pot să mînii pe Dumnezeu; dară aşa mi-a venit mie, să mă duc în lume şi nu voi rămînea pentru nu ştiu ce.

Dacă văzu stăpînu-său că este peste poate a-l face să rămîie, îi dete ce bruma

mai avea să ia, şi el plecă, luîndu-şi ziua bună de la stăpîn.

Ducîndu-se de la satul său, flăcăul ajunse drept la curtea împărătească şi se băgă argat la grădina împăratului. Grădinarul fu bun-bucuros să-l priimească, cînd îl văzu aşa curăţel, căci dobîndise pînă atunci cîteva bobîrnace de la fetele împăratului că bagă argaţi tot ce este mai urîcios şi mai scîrbos în omenire.

Curăţel, curăţel, dară hainele de pe dînsul erau imoase [1], deh! ce să zici, ca de văcar. Grădinarul puse de-l îmbăie, îl primeni şi-i dete de îmbrăcă nişte haine care să mai semene a argat la grădina împărătească. Şi cum era de potrivit făcut la boiul lui, îi şedea bine cu hainele ce îmbrăcă.

Pe lîngă celelalte trebi grădinăreşti, slujba lui de căpetenie fu ca să facă în fiecare zi cîte douăsprezece mănuchiuieţe de flori, şi în fiecare dimineaţă să le dea la cele douăsprezece domniţe, fete ale împăratu- lui, cînd vor ieşi din casă spre a se primbla prin grădină.

Aceste domniţe erau ursite să nu se poată mărita pînă nu se va găsi cineva care să le ghicească legătura ursitei lor şi să iacă pe vreuna din ele ca să iubească pe cineva. Ursitele lor le dăruise cu patima jocului. Erau nebune după joc şi pe fiecare noapte rupeau cîte o pereche de conduri de mătase albă, dănţuind.

---

[1] ***Imos*** **— murdar, mînjit.**

Nimeni nu ştia unde merg ele noaptea de joacă.

Împăratul se luase de gînduri cu atîta cheltuială pe condurii fetelor sale şi pentru inima lor de gheaţă, de care nu se putea lipi nici un june din cei ce veniseră în peţit.

Pentru aceasta el dase sfară în ţara lui şi în ţările streine, precum ca să se ştie că cine se va găsi să-i spuie ce fac fetele lui noaptea de rup fiecare cîte o pereche de conduri, poate să-şi aleagă pe care-i va plăcea din ele, şi el i-o va da lui de soţie.

El ştia că le ţine pe toate închise la un loc, într-o cămară din palatul său, încuiate şi zăvorite cu nouă uşi de fier şi cu nouă lacăte mari. Dară nimeni nu ştia ce fac ele noaptea de li se rup încălţămintele, căci nimeni nu le văzuseră pînă atunci ieşind din casă, căci nu puteau.

Pasămite, lor le era făcut ca aşa să-şi petreacă vremea în toată viaţa lor. Aşa le era orînda.

Cum se auzi de această hotărîre a împăratului, începu a curge la peţitori: ba feciori de domni şi de împăraţi, ba feciori de boieri mari, pînă şi feciori de boieri mai mici. Şi care cum venea se punea de pîndă la uşa domniţelor cîte o noapte. Împăratul aştepta cu mare nerăbdare în fiecare dimineaţă ca să-i aducă cîte vreo veste bună; dară în loc de aceasta, i se

spunea că junii ce se puneau de pîndă seara, nu se mai găsesc dimineaţa. Nu se ştia ce se fac. Nici de urmă măcar nu li se mai dedea.

Unsprezece flăcăi o păţise pînă acum. Ceilalţi cari mai erau, începuseră a se codi; nu mai voiră să stea de pîndă. Se lipseau de a lua de neveste nişte fete pentru care se răpune atîţi tineri.

Şi astfel, unul cîte unul, se cărară pe la casele lor de la curtea acestui împărat, şi-i lăsară fetele în plata domnului; căci nimeni nu mai voia să-şi piarză sufletul pentru un cap de muiere.

Însuşi împăratul fu coprins de spaimă, cum de să piară aşa junii ce voiau să-i pîndească fetele, şi nu mai cuteza să îndemne pe nimeni.

Împăratul era nevoit să cumpere mereu pe fiecare zi cîte douăsprezece perechi de conduri, şi intrase la grije că o să-i îmbătrînească fetele în vatră şi o să împletească cosiţa albă, fără să puie pirostriile în cap.

Argatul de la grădinărie îşi împlinea slujba cum ştia el în legea lui. Şi domniţele erau mulţumite de mănuchele de flori ce li le da argatul, şi grădinarul de lucrul lui.

El, cînd da florile domniţelor, nici nu-şî ridica ochii asupra lor; dară cînd da florile fetei celei mai mici, nu ştiu de ce, că se roşea ca un bujor, şi-i ticîia inima, de sta să-i sară din piept afară.

Fata băgă de seamă aceasta, însă crezu că flăcăul este ruşinos şi d-aia se face aşa de roşu cînd vine înaintea lor.

Azi aşa, mîine aşa, el vedea că nu e de nasul lui o aşa bucăţică. Dară ce-i faci inimei? Ea îi da brînci şi lui, bat-o pustia! şi ar fi voit să se puie şi el la pîndă, şi apoi se gîndea şi la păţeniile celor ce păzise înaintea lui.

Fata cea mică se greşi într-o zi şi spuse surorilor cum argatul care le da flori se roşeşte ca o sfeclă cînd vine înaintea lor şi cum este de curăţel. Cum auzi fata cea mai mare astfel de cuvinte că iese din gura surorei sale celei mai mici, unde începu să o dojenească cu nişte vorbe cam luătoare în rîs, cum de numai să se gîndească ea a scoate aşa vorbe blînde pentru un argat, căci asta ar semăna că inima ei este pornită a se planisi [1] cuiva.

Băiatului îi zicea inima să se arate la împăratul cu cererea de a pîndi şi el, dară să lăsăm că-şi cunoştea lungul nasului, să lăsăm că nu uitase păţe- niile atîtor flăcăi ce pieriseră, lui îi era să nu-şi piarză slujba şi să rămîie cu buzele umflate. Apoi unde pui d-ta gîndul ce-l muncea groaznic că, de va fi gonit de la curtea împărătească, n-are să mai vază pe fetele împăratului, căci dîndu-le flori în fiecare dimineaţă, oricît se feri de vreo patimă, totuşi gingăşiile şi frumuseţile fetelor de împărat, şi mai cu seamă

[1] ***A se planisi* — a se lăsa robit, stăpînit de cineva.**

căutătura, cea blajină a fetei celei mici, îl ademenise pînă într-atît, încît se socotea el că dacă nu va mai atinge în fiecare dimineaţă cu degetele sale mîinile cele albe ca o coală de hîrtie, cu pielea moale ca puful, ale fetelor de împărat, nu va mai putea trăi.

Ziua, noaptea, îl munceau aceste gînduri şi nu ştia cum să facă să-şi împlinească pofta inimei, fără de care, simţea el, că nu va putea să mai trăiască.

Într-una din nopţi, adormind el cu gîndul ţintă la dorinţa ce-l chinuia de-i rodea băierile inimei, văzu în vis iară pe zîna din vîlceaua cea cu flori unde i se arătase odinioară.

Ea îi zise:

— Să te duci în unghiul grădinei cel despre răsă-rit; acolo vei găsi doi pui de dafin, unul cireşiu şi altul trandafiriu; alături cu dînşii vei vedea o săpă- lugă de aur, o năstrapă tot de aur şi un ştergar de mătase. Să iei aceşti pui de dafin, să-i pui în două ghivece frumoase, să-i sapi cu săpăliga cea de aur, să-i uzi cu năstrapa cea de aur, să-i ştergi binişor cu ştergarul cel de mătase şi să-i îngrijeşti ca pe lumina ochilor tăi. Cînd vor creşte şi se vor face ca de un stat de om, orice vei cere de la dînşii ţi se va iz- bîndi tocmai pe tocmai.

Zise şi pieri ca o nălucă, fără să apuce argatul grădinarului să-i mulţumească barim.

Nici nu se dezmeticise bine din uluiala somnului, nici nu se şterse la ochi măcar, şi dete fuga în un-ghiul grădinei cel despre răsărit şi rămase năuc de bucurie, cînd văzu în fiinţă toate cele ce îi spusese zîna în somn. Acum se şterse şi el la ochi, se pipăi să vază nu care cumva doarme încă şi aievea să fie oare ceea ce vedea? După ce se încredinţă că nu este nălucă de noapte, puse mîna şi luă dafinii.

Îi îngriji cum ştiu el mai bine, îi săpă adesea cu săpăluga ce găsise el acolo, îi udă cu năstrapa, îi şterse cu ştergarul şi, ce să mai lungim vorba? îi îngriji ca pe lumina ochilor lui, tocmai precum îi po-runcise zîna.

Dafinii creşteau şi se împuterniceau ca prin minune. Nu trecu mult şi se făcură mari. Frumuseţe ca şi la aceşti dafini nici că s-a mai văzut.

Cînd ajunseră ca d-un stat de om, el veni la dînşii într-una din zile şi zise unuia precum îl învăţase zîna:

„Dafine, Dafine,

Cu săpălugă de aur săpatu-te-am

Cu năstrapă de aur udatu-te-am.

Cu ştergar de mătase ştersu-te-am.

Dă-mi darul d-a mă face, oricînd voi voi eu, să nu fiu văzut de nimeni.”

El rămase buimăcit de mirare, cînd în clipa aceeaşi chiar văzu cum se înfiinţează un boboc de floare, cum creşte de se măreşte şi cum se deschide o floare aşa de frumoasă, de nu puteai să te

opreşti ca să nu o miroşi. El puse mîna de o rupse, o luă şi o băgă în sîn; vezi că aşa îl învăţase zîna.

Seara, cînd domniţele intrară în cămara lor cea încuiată şi zăvorîtă cu nouă lacăte mari, ca să se culce, el se furişe binişor pe lîngă ele şi intrară împreună. El le vedea pe ele ce fac, dară ele nu-l ve-deau pe dînsul. El le văzu că în loc să se dezbrace spre a merge la culcare, ele începură a se pieptăna, a se îmbrăca cu haine scumpe şi a se găti de ducă.

El se mira de cele ce vedea şi hotărî ca să se ţie după dînsele cu dinadinsul, să vază pe unde au să iasă ele, unde au să se ducă şi ce au să facă.

Cînd, deodată, fata cea mai mare zise surorilor sale:

— Gata sunteţi, fetelor?

— Gata suntem, răspunseră ele.

Atunci cea mare din surori bătu cu piciorul în pămînt, şi deodată se deschise în două duşumeaua casei. Ele se coborîră prin acea deschizătură şi mer-seră ce merseră, pînă ce ajunseră la o grădină găr- duită cu zid de aramă.

Cînd fură să intre, fata cea mare bătu din picior iarăşi şi porţile de oţel ale grădinei se deschiseră. In- trînd, băiatul călcă pe rochia fetei celei mici.

Aceasta, întorcîndu-se repede, nu văzu pe nimeni şi, chemîndu-şi surorile, le zise:

— Surorilor, bănuiesc că s-a luat cineva după mine, că uite, simţii că m-a călcat oarecine pe rochie.

Surorile se uitară în toate părţile şi nevăzînd nici ele pe nimeni, îi răspunse:

— Nu fi aşa bănuitoare, soro; cine să fie aci, ori să se ia după noi. Nici pasăre măiastră nu poate răzbi pînă unde suntem noi acum. Ia vezi mai bine, să nu se fi apucat rochia ta de vreun mărăcine şi, cum eşti tu de fricoasă, ţi s-o fi părut că te-a călcat neştine pe rochie. Nu fi aşa de uşurică!

Ea tăcu. Băiatul se ţinea după dînsele.

Trecură printr-o pădure cu frunzele de argint, trecură prin alta cu foile de aur, trecură prin altă pădure cu frunzele numai diamanturi şi pietre nestimate, cari sclipeau de-ţi luau ochii, şi ajunseră la un eleşteu mare.

În mijlocul acelui eleşteu se ridica un dîmbuleţ şi pe dînsul nişte palaturi cum nu mai văzuse el pînă atunci. Palaturile împăratului rămăseseră jos de tot pe lîngă acestea, care străluceau de la soare te puteai uita, dară la dînsele ba. Şi aşa de cu meşteşug erau făcute, încît cînd te urcai în ele ţi se părea că te cobori, şi cînd te dedeai jos din ele ţi se părea că te urci.

Douăsprezece luntrişoare cu vîslaşi muiaţi numai în fir de cel bun le aşteptau la margine. Cum ajunseră, se puseră fiecare în cîte una şi plecară. Argatul se puse în luntrea fetei celei mici.

Luntrile porniră şi mergeau în rînd ca cocorii. Numai luntrea fetei celei mai mici rămînea mai în urmă. Vîslaşul se mira

cum de este mai grea decît altă dată şi trăgea din răsputeri la vîsle ca să ajungă pe celelalte.

Cum ieşiră la celălalt mal al eleştelui, se auzi o muzică care, vrînd, nevrînd, te făcea să dănţuieşti. Fetele se repeziră ca fulgerul, intră în palat şi se puseră pe joc cu flăcăii cari le pîndiseră, şi jucară şi jucară pînă ce li se sparseră condurii.

Băiatul se ţinu mereu după ele. Intrînd şi el în palat, ce-i văzură ochii? Cămara de joc mare şi largă de abia puteai să-i zăreşti căpătîiul. Ea era împodobită numai cu aur, cu pietre nestemate şi cu făclii de jur împrejur ce ardeau în nişte sfeşnice de aur curat, mai mari decît omul. Păreţii albi ca lap- tele străluceau de-ţi luau ochii, şi cu dungi de aur, împodobite cu zamfiruri şi rubinuri de licăreau ca focul.

Argatul se puse într-un colţ şi privea la toate minunile astea. Şi avea şi la ce privi, căci vedea acolo lucruri de cari nu-i mai văzuseră ochii. Dar unde fu pomana aia ca să stea la un loc? Sărea şi el ton-toroiul de colo pînă colo, fără să vrea; căci nu era chip să stea la un loc fără a sălta, cînd cînta muzica aia. Pînă şi sfeşnicele şi mesele şi lăviţile din casă săltau.

Şi nici pomeneală măcar nu este ca să-şi închi- puiască cineva frumuseţea cîntărilor şi a muzicii aceleia: organe,

fluiere, chitări, alăute, buciume, cimpoaie şi alte multe d-alde astea cîntau într-o unire, de rămîneau marţ cei mai buni muzicanţi din lume.

D-apoi fetele [1]? trăgeau cu foc la nişte hori, bă-tuta, brîul, ca la uşa cortului, de unul singur, pipă- ruşul şi cîte jocuri toate, de puteai să-ţi rupi bojocii jucînd.

Şi jucară şi jucară, pînă despre ziuă. Cînd, deodată, încetînd muzica de a mai cînta, ieşi ca din pămînt
o masă încărcată cu de toate bunătăţile, şi ce este pe lume, şi ce nu este. Se puseră cu toţii la masă şi mîncară şi se chefuiră cît le poftiră inima.

Argatul de la grădinărie şedea în colţul lui unde se aşezase şi privea, lăsîndu-i gura apă.

La masă le slujea nişte arapi, îmbrăcaţi în nişte haine foarte scump împodobite.

După ce se sculară de la masă, prinseră a se întoarce acasă.

Se întoarseră iarăşi pe unde au fost venit. Băiatul se ţinea după dînsele, ca dracul după călugăr.

Cînd fură a trece prin grădina cu frunzele de ar-gint, ce-i dete argatului prin gînd, că numai rupse o rămurică dintr-un copaci.

Un freamăt puternic se făcu atunci în toată pădurea, ca de o furtună ce vine întărîtată asupra copacilor; şi totuşi nici o frunză măcar nu se mişcă din loc, ba nici

---

[1] **Tipărit:** ***cîntecele.***

măcar nu se clătină ca de o adiere de vînt barim.

Fetele răsăriră.

— Ce să fie asta, leiculiţă? ziseră.

— Ce să fie? răspunse cea mai mare din surori. Iacă, păsărica ce-şi are cuibul în turnul bisericii din palaturile tatălui nostru trebuie să fi trecut prin frunze: căci numai ea poate să răzbată pe aici.

Fetele trecură şi ajunseră în palatul unde erau încuiate, tot pe unde ieşiseră.

A doua zi, argatul de la grădinărie, cînd dete mă- riuchiurile de flori fetelor împăratului, ascunse cu meşteşug rămurică ruptă în mănuchiul fetei celei mici.

Domniţa se miră cînd îşi priimi mănuchiul de flori, se uită cam cu milă la argat şi nu-şi putea da seamă cum de să ajungă acea rămurică între florile ce priimise.

A doua seară, iarăşi aşa o petrecură. Băiatul, iarăşi pe furiş, se ţinuse după dînsele, cu deosebire numai că rupse o rămurică din copacii cei cu frunzele de aur, pe care o puse iarăşi între florile ce dete a doua zi domnitei celei mici.

Fata cea mai mare, iarăşi, cu cuvinte liniştitoare, alină frica surorilor ei cînd se auzi freamătul ce se făcu în pădurea de unde argatul rupse rămurica.

Cînd a doua zi domniţa cea mică priimi florile cu rămurica ascunsă între ele, îi dete un fier ars prin inimă.

Ea căută vreme cu prilej şi, prefăcîndu-se că vrea să se primble, ieşi preste zi prin grădină şi, întîlnind pe argat la o cotitură a grădinei, îl opri şi-i zise:

— De unde ai avut tu rămurica ce mi-ai pus-o în mănunchiul de flori?

— De unde o ştie prea bine măria-ta.

— Care va să zică, tu te-ai ţinut după noi, şi ştii unde mergem noi noaptea.

— Cam aşa, măria-ta.

— Cum ai făcut de ai venit după noi de nici una dintre surori nu te-a văzut?

— Pe furiş.

— Na o pungă de bani, şi să nu scoţi nici o vorbă despre primblarea noastră de noaptea.

— Eu nu-mi vînz tăcerea, măria-ta.

— Dacă voi auzi însă că ai crîcnit ceva, voi pune să-ţi taie capul.

Zise ea vorbele astea aspre din gură, dară din inimă altceva cugeta. Ei i se părea că acest argat din ce în ce se face mai curăţel.

A treia noapte cînd se duse după dînsele, tot pe furiş, rupse o ramură din pădurea cu copacii cei care aveau foile de diamant, şi iarăşi se făcu freamăt printre frunze, şi iarăşi surora cea mai mare alină frica surorilor celor mici cu cuvinte liniştitoare. Domniţa însă cea mică, nu ştiu de ce, dară în inima ei se strecură o bucurie ascunsă.

În ziua următoare, cînd găsi rămurica de diamant în mănuchiul de flori, cătă cam pe subt ascuns la ar- gat şi-l găsi că

nu se prea deosebeşte de fiii de domni şi de împăraţi. Atît i se păru de drăgălaş.

Argatul şi dînsul cătă asupra domniţei cu ochi galeşi, dară tot pe furiş, şi o văzu că se tulburase oarecum, se făcu însă că nu pricepe nimic şi-şi cătă de treabă.

Surorile domniţei deteră peste dînşii vorbind şi rîseră de dînsa şi o luară cu cuvintele cam peste picior. Fata cea mică tăcu şi înghiţi ruşinea. Nu se putea ea mira din destul cum a făcut argatul de le-a descoperit. Ei, vezi, îi intrase în cap că acest flăcău nu poate să fie om prost, deoarece dovedise lucruri ce nici măiestrele nu le ştiau.

Şi apoi, adevărul vorbind, boiul lui cel falnic, chipul lui cel bine potrivit şi blajin îl arăta cît de colo a nu fi de argat prost. Pe lîngă acestea, şi înfăţişarea, şi totul într-însul avea pe vino-ncoace.

După ce intrară în casă fetele, domniţa cea mică le spuse că argatul de la grădinărie ştia tot ce fac ele noaptea. Atunci se adunară la sfat şi plănuiră ca să-l facă şi pe dînsul să-şi piarză inima şi simţirile, cum făcuseră şi cu ceilalţi tineri.

Flăcăiandrul însă se furişă şi de astă dată de intră în cămara fetelor, ca să asculte la sfatul lor.

Pare că-i spusese ariciul la ureche că are să se petreacă între ele ceva pentru dînsul.

Acum, după ce ştia totul, dară totul ce trebuia să ştie, se duse la dafinii lui şi zise către cel trandafiriu:

„Dafine, Dafine!
Cu săpălugă de aur săpatu-te-am.
Cu năstrapă de aur udatu-te-am.
Cu ştergar de mătase ştersu-te-am.
Dă-mi minte şi procopseală de fiu de domn şi împărat.”

Ca şi de la rînd, un boboc de floare încolţi, crescu şi se deschise o floare minunată. El luă floarea şi o băgă în sîn. Odată căzură de pe faţa lui arsăturile de soare şi îi rămase chipul curat şi luminat, ca şi cînd atunci îl făcuse mă-sa. Simţi că în creierii lui se petrece un ce de care nu-şi putea da seama. Dară văzu că începe a judeca altfel de cum judeca el pînă acum. Pasămite se ascuţise la minte. Şi totdeodată se pomeni îmbrăcat cu nişte haine ca ale fiilor de împăraţi şi de domni.

Atunci se duse la împăratul şi ceru şi dînsul să-i păzească fetele, într-o noapte.

Împăratului i se făcu milă de tinereţele lui şi-l sfătui să-şi caute mai bine de treabă, decît să se ră- puie. El stărui. Împăratul priimi. Acesta nici că bănuia măcar a fi argatul de la grădinărie; aşa de mult se schimbase.

Cînd îl arătă fetelor şi le spuse împăratul ce voieşte, nici ele, vezi, nu-l cunoscură. Numai cea mică, fiind cu cuiul la inimă, îl cunoscu şi începu a tînji de dragoste.

Noaptea următoare, cînd plecară ele la joc, îl luară şi pe dînsul. El ştia ce i se

pregăteşte, dară se feri ca de oala mălaiului să nu dea în clapcă.

Ajunseră la palatul vrăjit, jucară pînă despre ziuă, apoi se puseră la masă. I se aduse şi lui băutura din care băuse toţi cari veniseră înaintea lui, băutură

care trebuia să-l facă a-şi pierde minţile şi simţirea, băutură care să-l piarză şi pe dînsul ca pe ceilalţi.

Atunci unde îşi întoarse nişte ochi lăcrămoşi şi plini de focul dragostei ce-l mistuia, şi zise cu grai duios domniţei celei mici:

— Vei tu? iacă eu mă pierz pentru dragostea ta, daca ai aşa inimă de gheaţă.

— Nu; n-am inimă de gheaţă; focul dragostei tale mi-a încălzit-o, răspunse ea. Nu bea. Mai bine voi să fiu grădinăreasă cu tine, decît fată de împărat.

Cum auzi aşa, el aruncă băutura la spate, şi mai apropiindu-se de dînsa, îi mai zise:

— Să nu-ţi fie teamă, măria-ta, că grădinăreasă nu ai să fii o dată cu capul.

Toţi cei de faţă auziră vorbele lor. Puterea farmecului se zdrobi şi toţi cu totul se pomeniră în palaturile împăratului. Palatul cel fermecat pieri ca o nălucă, ca şi cum n-ar fi mai fost pe lumea asta.

Cînd îi văzură împăratul, încremeni de uimire cu amîndouă mîinile pe barbă. Flăcăul, fostul argat la grădinărie, îi

povesti toată şiritenia nopţilor. Împăratul dete pe fata cea mică după flăcăiandrul cel frumos şi drăgăstos. Apoi se înfăţişară şi celelalte fete cu cîte unul din fiii de împăraţi şi de domni pe care şi-l alesese. Împăratul se înduplecă şi le dete pe fiecare la casa lor. Şi se făcu o bucurie mare în toate părţile, care bucurie de ar fi o sută de guri, nu una ca a mea, n-ar putea-o spune.

Înainte de a se cununa, fata cea mică întrebă pe logodnicul ei cu ce putere făcu el de le descoperi ascunsurile faptelor lor şi legătura farmecului ce le ţineau înlănţuite. El spuse. Iară ea, ca să nu fie

bărbatu-său mai presus decît ea, ci să fie dopotrivă om ca toţi oamenii, se duse de tăie dafinii şi-i băgă în foc.

Apoi se cununară şi trăiră o viaţă fericită, cum se trăieşte pe lumea noastră asta bălţata, pînă ce se istoviră toti cu totul, în adînci bătrîneţe.

Iar eu încălecai p-o şea etc.

Povestit d-un june transilvănean, student în Bucureşti, în anul 1868.

LBR

Ciobănaşul cel isteţ
sau ţurloaiele blendei

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat şi o împărătească. Amîn- doi erau oameni de

treabă şi frumoşi. Ei se iubeau, nevoie mare! Dară erau tot mîhniţi şi amărîţi că nu făceau copii. Toate leacurile ce luase împărăteasa de pe la vraci şi vrăjitoare nu-i folosise întru nimic.

Împăratul şi împărăteasa se puseră pe post şi pe rugăciune, cu gînd ca doară îi va asculta Dumnezeu şi le va da şi lor un copil. După trecere de cîteva zile, într-una din seri, cînd petrecură ei o parte din noapte rugîndu-se mai fierbinte, se culcară şi mai tîrziu. Cum puse capul pe perină, adormiră îndată, parcă-i lovise cineva cu muchea în cap. Nu trecu mult şi împărăteasa dete un ţipăt, răsărind din somn.

— Da’ ce ai, draga mea împărăteasă — zise împăratul — de ţipi aşa de grozav?

— Ce să am, mărite împărate, iacă am văzut un vis frumos şi minunat. Ascultă, că voi să ţi-l povestesc:

Se făcea că eram într-o grădină, frumoasă, frumoasă, cum n-am mai văzut. Erau nişte pomi înalţi, stufoşi şi bine potriviţi de părea că erau scrişi, şi aşezaţi în trîmbă pe drumul pe care mergeam. În dreapta şi în stînga era o pădure tot cu de astfel de pomi de îţi plăcea să-i priveşti. Tot mergînd şi minu- nîndu-mă, m-am pomenit către mijlocul grădinei. Aici era, ce să-ţi spui? frumuseţea de pe lume. Nişte că-rări sucite şi cotite, acoperite cu un fel de iarbă mărunţică, de părea că erau nişte covoare aşternute.

Din loc în loc şi mai cît colea, se făcea că erau aşezate nişte stufişuri, unele rotunde şi cu flori, altele lunguieţe şi cu pomişori, iară altele făcute ca nişte ascunzători. Flori cu fel de fel de feţe şi cu un miros de te îmbăta. Mă rătăcisem căscînd gura în toate părţile, uitîndu-mă la poamele cu care erau încărcaţi pomii şi ascultînd la miile de păsărele ce cîntau pe rămurele şi fără a se sfii de mine.

Mai către mijlocul grădinei se făcea că era o fîntînă de marmură albă ca laptele, şi apa curgea pe de o sută de părţi, limpede ca vioara şi rece ca gheaţa.

Tot umblînd încoa şi încolo, nesăturîndu-mă de privirea florilor şi de miros, auz un glas ca de privighetoare care tot zicea: „cine m-o mînca, rămîne grea!” Stau în loc, caut să văz de unde vine glasul, şi mi se părea că iese din mijlocul unui stufuleţ de pomişori, mai frumoşi decît ceilalţi pe care îi văzusem pînă aci. Mă iau şi eu după glas ş-o plec în- tr-acolo. Cînd, ce să vezi? stufuleţul se făcea că era înconjurat de nişte iarbă verde, subţirică şi naltă de-mi venea pînă mai sus de genuchi: firicelu de iarbă şi floricica; astfel încît nu te îndurai să calci peste ele. Şi cînd adia vîntul, se culcau şi se ridicau de părea că sunt nişte valuri de apă. Eu, pîş, pîş, binişor, mă feream să nu stric a frumuseţe de iarbă şi flori, şi ajung pînă la stufuleţ. Acolo, în mijlocul

unor pomişori, era unul ceva mai nălticel, pare că de dinadins era făcut aşa, ca să-l vază oricine o trece. Pe ramurile lui sta nişte merişoare mici şi p-o parte rumene, de părea că erau prăjite. Stau şi ascult. Ele se făcea că mie îmi vorbeau, căci nu mai încetau de a tot zice: „cine m-o mînca, rămîne grea”.

Eu n-am mai putut să mă opresc. Mă întinz peste ceilalţi pomişori, iau un merişor d-alea, îl bag în gură să-l mănînc, dară, cînd să mă întorc, dau în-tr-un ghimpe. Aşa de m-a săgetat pustiul de ghimpe, încît am ţipat şi m-am deşteptat.

— Frumos vis ai visat, zise împăratul; dar şi tare ai ţipat, încît m-am speriat.

Nu trecu mult după asta şi împărăteasa simţi că a fost luat în pîntece. După nouă luni, născu o fată ca o zînă. Bucuria şi veseliile ţinură la curtea împărătească mai multe zile. Fata de ce creştea, d-aia se făcea mai frumoasă. Împăratul şi împărăteasa se uita la dînsa ca la soare.

După ce mai crescu, se văzu că fata este isteaţă şi cu minte. Îi plăcea să iasă pe cîmp să se joace, să adune floricele, să alerge după fluturei şi să se scalde în pîrîiaşul ce curgea pe la spatele grădinei împărăteşti şi care era limpede ca lacrima.

Dădaca băgase de seamă că fetei, pe lîngă ale- lalte, îi plăcea să asculte şi la viersul ce scotea din fluier un ciobănaş

care avea cîteva miele şi le păş- tea dincolo de pîrîiaş. Într-una din zile fata împăratului merse cu dădacă-sa la cîmp şi, neauzind fluierul, crezu că sunt singure, se dezbrăcară şi se scăl- dară. Ciobănaşul dormea la rădăcina unui copaci şi mielele se rătăciseră pe cîmpie. Cînd, un ţînţar îl înţepă aşa de tare, încît îl deşteptă. Deşteptîndu-se el,

iacă fata împăratului că ieşea din apă. Rămase uimit de ceea ce văzu.

După ce se duse fata împăratului cu dădacă-sa, îşi căută şi el mielele şi se duse şi el într-ale sale.

Pînă aci, cîntase el nu cîntase; dară după asta îşi puse şi el puterile şi zicea din fluier nişte doine de te adormea.

Văzînd dădaca că fetei îi plăcea prea mult să asculte la fluier, nu zise nimănui nimic, dară se feri de a mai veni cu fata pe acolo.

Ciobănaşul, un flăcăiandru chipeş şi tras ca pîn inel, daca văzu că nu mai vine fata pe acolo, îşi luă şi el lumea în cap, şi se duse în altă parte, la un oraş, de se băgă argat la vite.

Împăratul şi împărăteasa se topea după fata lor, văzînd-o că de ce merge se face mai frumoasă şi mai cu minte.

Cînd ajunse de măritat, împăratul zise împărătesei:

— Împărăteasa mea iubită, fata noastră s-a făcut mare; acum să-i căutăm un

bărbat dintre fiii de împăraţi, tot aşa de frumos şi de cu minte ca şi dînsa.

— Fata noastră va lua de bărbat pe acela — zise împărăteasa — care îi va ghici semnele ce are pe trup; altfel nu o mărit, doamne fereşte.

Împăratul ascultă de vorbele împărătesei şi dete sfară în ţară şi pe la toate împărăţiile, precum ca să se ştie că oricine va ghici semnele ce are fata împăratului pe trup, aceluia i-o va da de soţie.

Cînd se auzi de astă hotărîre împărătească, se făcu mare vîlvă între împăraţi şi oamenii locului, şi toţi cu totul se sculară să meargă la curtea împărătească să-şi cerce norocul.

Iar dacă auzi şi ciobănaşul, îşi ceru simbria de la stăpînu-său, îşi mai vîndu şi ce bruma de ţoale mai avea, îşi cumpără un cal de atît pe cît îi ajunsese bani şi haine de primeneală, îşi luă ceva merinde şi plecă şi el.

Cum se văzu la cîmp, descălecă şi, cu ochii înmuiaţi în lacrămi, făcu o rugăciune la Dumnezeu să-i fie de ajutor în călătorie şi să izbîndească, apoi încălecă din nou şi porni cu voie bună.

Şi aşa, aide, aide, merse pînă înseră şi se puse a se odihni. Cînd, ce să vezi d-ta? unde venea o ceată de fii de împăraţi şi de boieri mari, îmbrăcaţi numai în fir şi pe nişte armăsari de mîncau foc. Se părea că nu-i mai încape locul. El, biet, se dete

mai la o parte. Mai văzuse el cai buni, înşelaţi şi înfrînaţî frumos; mai văzuse şi fii tineri de boieri îmbrăcaţi cu haine scumpe, auzise că unii dintr-înşii sunt limbuţi, dezmierdaţi, luători în rîs şi înfumuraţi, de nu le ajunge cineva cu strămurarea la nas, dar ca şi aceştia, ba, ba, ba!

Trase şi ei aci spre a mînea peste noapte. Puseră deci de le făcu un foc mare de părea că au să frigă un bou, se puseră pe lîngă dînsul şi, după ce cinară, începură a vorbi verzi şi uscate; mai multe rele de- cît bune. Nu le scăpase nimic pe lume de care să nu se alege. Stau tolăniţi pe nişte rogojini pe dasupra cărora erau aşternute nişte velinţe lucrate cu meş-teşug.

Noaptea era frumoasă. Pic de nuor nu se vedea. Din cînd în cînd greierii şi prigoriile te făceau să-ţi mai aduci aminte că trăieşti pe lume. Un vînticel adia, încît de abia îl simţeai că vine să-ţi mîngîie obrajii. Ciobanul se făcuse mititel lîngă un mărăcine înflorit,

pe lîngă care păştea calul său, şi se pusese pe gînduri. Se uita pe cer la drumul robilor, vedea cum se mişca carul, fata care duce apa în doniţi pe cobiliţe. Se mira de razele ce ieşea din luceafăr, şi căuta cu mare dorinţă să cunoască care din candelele atîrnate în cer ar fi aceea a fetei împăratului ca să se închine la ea.

Pe cînd era cufundat în gîndire, fiii de împăraţi şi de boieri băgară de seamă că mai era cineva. Îl întrebară şi aflară că merge şi el la cetatea împără-tească unde mergeau şi ei. Şi fiindcă văzură că el nu le da pricină de vorbă, începură ei să-i vorbească şi să-l cam ia peste picior.

— Iată, zise unul din ei, încă un peţitor pentru fata cea frumoasă a împăratului.

— Ăsta negreşit că are să-i ghicească semnele, zise altul.

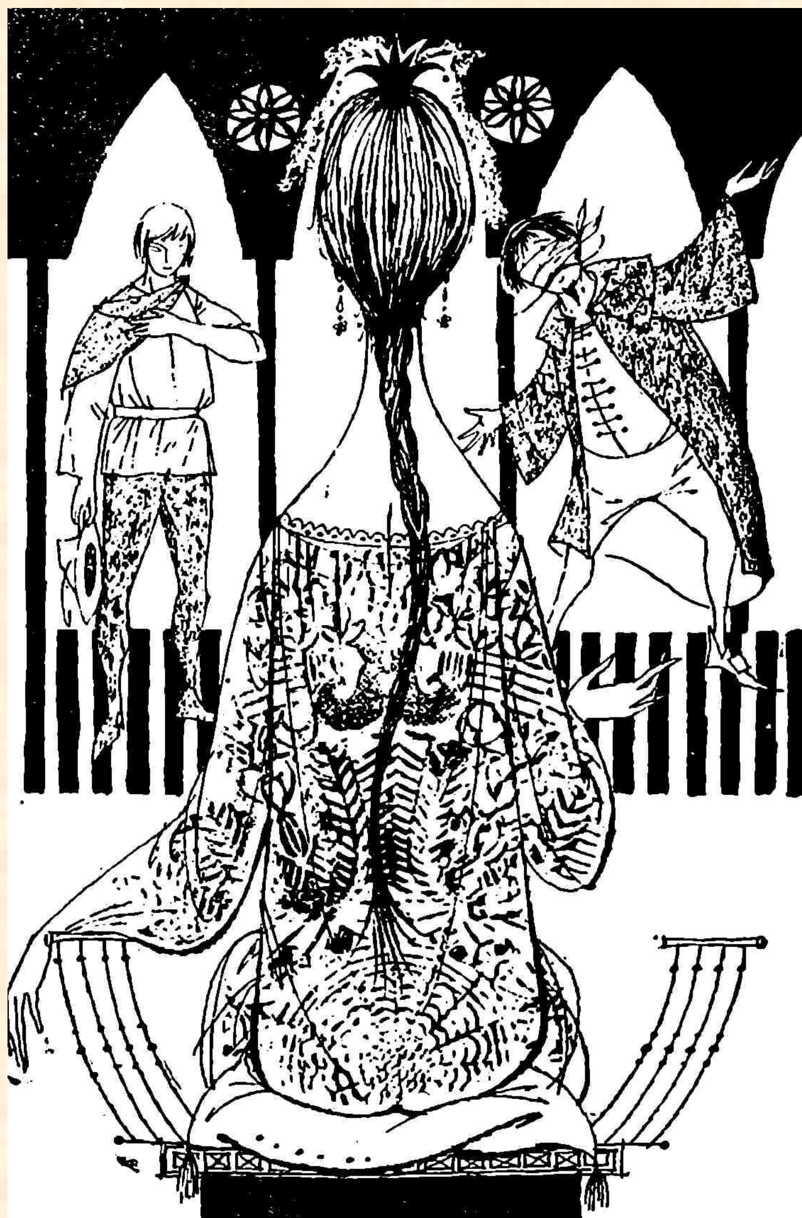
— Da’ bine are să şază fetei împăratului cu ăst Făt-frumos, grăi un al treilea.

Ciobanul tăcea şi înghiţea; asculta şi el la vorbele lor cele nesărate şi necumpătate.

Dacă văzură şi văzură că el nu răspunde nici un cuvinte!, merseră la dînsul şi între altele îi ziseră:

— Atîţi fii de domni şi de împăraţi au fost şi nimeni n-au putut ghici semnele fetei împăratului, şi tocmai dumneata, prietene, o să te găseşti mai fi- roscos?

— Omul este dator să-şi cerce norocul o dată, de două, mult de trei ori — zise ciobanul — şi acela care face aşa este om cu minte. Cel ce însă umblă mereu cercînd, este un nesăbuit căruia trebuie să-i lipsească vreo doagă. Eu nu aduc nimănui nici o supărare. Nu mă încumet iarăşi că o să ghicesc ceva. Dar-ar Dum-

nezeu însă să apuce unul din dumneavoastră o aşa bucăţică bună, fiindcă vi se cuvine.

Feciorii de boieri nu putură mistui vorbele ciobănaşului. Îşi puseră în gînd să i-o coacă şi se culcară:

A doua zi ciobănaşul se sculă de dimineaţă, îşi spălă faţa la o fîntînă, îşi făcu rugăciunea, încălecă pe mîr- ţoaga lui şi ***trei, trei,*** mergea singur. Feciorii de boieri şi de împăraţi se sculară tîrziu, se mai zbeguiră, şi apoi plecară şi ei; îl ajunseră de pe urmă şi îl şi între- cură. Şi de astă dată se alegară de dînsul şi-i cătau cearta cu lumînarea. Ciobănaşul tăcu din gură şi îşi căută de drum. El ştia că cine tace merge în pace.

Seara feciorii de împăraţi şi de domni maseră în marginea unei păduri. Cînd, tocmai tîrziu hei! ajunse şi ciobănaşul, ostenit ca vai de el; se puse şi el la o parte, făcu un focşor, îngriji de cal, apoi cină şi se culcă. Feciorii de boieri, neastîmpăraţi cum erau, vo- iră să-şi rîză de el. Aşteptară pînă adormi ciobănaşul, mai aţîţară focul, îi luară pălăria şi i-o aruncară pe foc. Iar unul din ei, deşteptîndu-l, îi zise:

— Hei, prietene, ţi-a căzut bleanda [1] pe foc, scoa- lă-te de o ia, că se arde.

— Las-o să arză, răspunse el, şi-şi cătă de somn.

---

[1] ***Bleandă* — sperietoare de păsări, momîie.**

După ce se culcară şi boierii, carii rîseră pînă se ţinură cu mîinile de inimă, adormiră şi ei.

Ciobănaşul se scoală şi el, le ia toate armele, suliţe, săgeţi, arcuri, paloşe, şi le puse pe foc. După ce se arseră de rămaseră numai fiarele, şi acestea se făcuseră roşii, fiind încinse de foc, îi sculă, pe cînd el răscolea jaratecul cu o ţandără de lemn, zicîndu-le:

— Ia sculaţi, boieri, de vedeţi ţurloaiele blendei.

Cînd se sculară boierii şi văzură atîtea fiare arse, nu le venea a crede ochilor. Se duseră să-şi ia ar- mele de unde le agăţaseră, dară, ia-le de unde nu e.

Văzură în cele din urmă că sunt păcăliţi, se cătrăniră de mînie, însă înghiţiră găluşca.

Ciobănaşul era gata de plecare, fiindcă tocmai se îngîna ziua cu noaptea, încălecă şi o luă la sănătoasa; vezi că se cam şi temea să nu paţă ceva din mîna boierilor.

Boierii iarăşi îl ajunseră de pe urmă şi îl şi între- cură, bătîndu-şi joc de dînsul, cînd erau pîn dreptul lui. Seara iarăşi tîrziu sosi şi ciobănaşul la locul unde se aşezaseră ei să conăcească.

Cum ajunse, se trase la o parte ca şi în ziua trecută, îngriji de cal, apoi cină şi se culcă.

Locul unde maseră ei noaptea aceasta era aproape de o lăcovişte nomoloasă. Boierii, cum văzură că ciobănaşul a

adormit, îi luară calul şi îl înnomoliră în lăcovişte. Apoi, deşteptîndu-l, îi ziseră:

— Hei, prietene, scoală că ţi s-a înnomolit mîrţoaga şi nu mai poate ieşi.

Ciobănaşul ştia că-şi priponise calul bine; înţelese că trebuie să fie vreo drăcie aci la mijloc, şi răspunse:

— Cine dracul a pus-o să se înnomolească? las-o că va ieşi ea de va voi.

Rîseră şi de astă dată boierii cu lacrămi, apoi se culcară.

După ce adormiră, se scoală şi ciobănaşul, le ia armăsarii, le jupoaie pieile picioarelor de la copite în sus şi le leagă cu tei ceva mai sus de genuchi, le pune cîte un proţap în gură ca să stea cu dinţii rînjiţi, şi îi băgă în nomol pe lîngă calul lui. Apoi se duse să deştepte pe fiii de boieri:

— Sculaţi, boieri, de vedeţi minune: armăsarii dv. văzînd mîrţoaga mea înnomolită în lăcovişte, şi-a sumes nădragii şi s-au dus ca s-o scoaţă din noroi. Pentru aceasta rîd, rîd, uite, de să se prăpădească.

Cînd auziră boierii de una ca asta, se temură să nu le fi jucat iarăşi vrun renghi — şi de unde să nu fie aşa — se sculară, şi cînd văzură cum i-a poticălit ciobănaşul, se luară cu mîinile de păr.

N-avură ce zice. Cu toate astea, unul din ei, care era şi mai semeţ, se oţărî să se ţie

de capul ciobănaşului, să nu-l lase să se sfinţească.

Ciobănaşul însă îşi scoase calul din nomol şi, în învălmăşeală, se strecură binişor, şi pe ici ţi-e drumul; plecă şi îi lăsă cu buzele umflate, cu braţele încrucişate şi fluierînd a pagubă.

Boierul cel semeţ şi neruşinat se luă după dînsul, îl ajunse, şi tot cu şosele cu momele îmbla pe lîngă el. După ce sosi la cetatea împărătească, ciobanul se înfăţişe şi el la împăratul ca să ghicească semnele fetei; dară boierul nu se dezlipea de lîngă dînsul, nici cît ai da în cremene.

Împăratul dacă văzu pe cioban, dichisit, spălăţel, cu ţoalele curate pe dînsul şi cu mustăcioara mijindă, îi plăcu şi lui; mai ales că era şi mîndru şi sta înfipt înaintea lui şi cu coraj, îl priimi deci să vie să ghicească.

Înfăţişîndu-se înaintea sfatului împărătesc, unde se afla şi împăratul cu împărăteasa şi cu fata lor, el, după ce îşi aruncă ochii ca un şarpe la fată, zise:

— Preamărite împărate şi împărăteasă, fata măriilor voastre are soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în cei doi umeri.

— Aşa eram să zic şi eu, răspunse de la spatele ciobanului boierul cel neruşinat.

Toată lumea rămase uimită cînd auzi semnele ce spusese ciobanul şi mărturisirea împăratului că aşa este; de unde pînă aci se auziră, zicîndu-se de unii alţii:

— Ba, că fata ar fi cocoşată.

— Ba, că ar fi şchioapă.

— Ba, că ar avea vrun semn de măslină, cireaşă, coarnă ori de alte poame pe care împărăteasa, fiind grea cu fata, ar fi poftit la vreuna dintr-însele, şi că ar fi furat-o spre a-şi potoli pofta. Că, după ce ar fi mîncat poama, în locul unde a pus mîna mai întîi pe trupul ei, în acelaşi loc s-a făcut semnul poamei pe trupul fetei. Că acel semn ar fi în cutare ori în cu- tare loc.

Unii, ba, că una. Alţii, ba, că alta.

Împăratul şi împărăteasa se afla într-o mare încurcătură. Nu ştia pe care să aleagă din doi. Unii din sfatul împărăţiei zicea să aleagă pe fiul de boier mare, fiindcă el zisese că tocmai, aşa era să spuie şi el. Alţii zicea să aleagă pe cioban, fiindcă el ghicise cel întîi semnele fetei. Împăratul lăsă ca să-şi aleagă fata pe cine va voi, mîine de dimineaţă, tot de faţă cu sfa- tul. Lăsă adecă fetei timpul să se gîndească pînă a doua zi.

Pînă atunci, împăratul porunci să-i omenească pe amîndoi ca pe nişte mosafiri mari şi să-i găzduiască în palaturile împărăteşti. Le pregătiră o cămară cu două paturi în care să mîie peste noapte.

Pînă a nu însera, ciobanul se furişe de fiul de boier şi se duse de-şi cumpără niţele floricele-boabe.

Întorcîndu-se, îl întrebă fiul de boier:

— Dară unde fuseşi, prietene?

— Mă dusei de-mi cumpărai un cuţitaş, răspunse el.

— Ce să faci cu el?

— Îmi trebuie.

Cum auzi aşa fiul de boier, se duse de-şi cumpără şi el un cuţitaş.

După ce se întoarse, cina fiind gata, se puseră de cinară, apoi merseră să se culce.

Cămara în care intrară era aşa de mîndru împodobită, încît bietul cioban se mira cum o să calce el pe velinţele şi scoarţele alea scumpele ce erau aşternute pe jos. El se ciudi şi mai mult cînd văzu pe fiul de boier mare că intră şi calcă fără milă peste dînsele, ca şi cum ar fi fost cine ştie ce zdrenţe.

Păreţii erau albi ca laptele şi cu nişte vărgi de aur. La ferestre erau nişte perdele de mătase d-aia bună şi groasă, întinse pe nişte drugi de aur. Pe lîngă păreţi, nişte laviţe şi o masă de lemn mirositor, lucrate cu meşteşug.

Paturile erau de o parte şi de alta ale cămării şi cu un fel de oranist dasupra, numai de mătăsărie d-aia buna, înmuiate în fir, aşezate pe patru stîlpi lucraţi ca melcul şi cu nişte dungi de aur. Aşternutul era de nişte pînză albă ca zăpada şi subţire de s-o spargi cu limba. Perina de cap era îmbrăcată cu pînză de borangic de cea mai aleasă.

Ciobanul intră cu sfială. Abia călca, ca să nu strice velinţele. Se puse binişor în

pat ca să nu se mototolească albiturile. Iară fiul de boier, cum intră, se aruncă pe un pat, parc-ar fi fost la dînsul acasă, şi se tolăni.

După ce se stinse lumînarea, ciobanul începu a ronţăi la floricele prin întunerec. Cum auzi feciorul de boier, întrebă din patul său:

— Da’ ce faci tu acolo, prietene?

— Iacă, ce să fac; mi-am tăiat nasul şi îl mănînc, pentru aceea mi-am cumpărat cuţitaşul.

Îndată şi feciorul de boier îşi scoase cuţitaşul, îşi tăie nasul, şi începu a ronţăi şi el, crezînd că asta trebuie să fie ceva. Nu-i veni lui să crează că o asemenea faptă n-o să însemneze vreo izbîndă la norocul pe care nădăjduia să puie mîna.

Îl durea de durut; dară răbda în piele ca un drac, pînă o vedea cum o s-o scoaţă la cale.

Mai tîrziu iară aude pe cioban ronţăind.

— Dară ce mai faci tu acolo, prietene?

— Ce sa fac? Iacă mi-am tăiat urechile şi le mă- nînc.

Îndată şi le tăie şi feciorul de boier şi începu a ronţăi şi dînsul, ca să nu rămîie mai pe jos decît ciobanul.

Toată noaptea nu s-a putut odihni de durere. Se zvîrcolea ca lipitoarea cînd îi dai sare. Dară îi era ruşine să ţipe ori să geamă.

Ciobanul adormi şi trase un pui de somn pînă a doua zi, de să se ducă vestea.

Cînd se sculară, fură poftiţi înaintea sfatului împărătesc ca să-şi aleagă fata un mire; cînd colo, ce să vază? Feciorul de boier slut, ciont şi plin de sînge ca un stîrv, pe care îl deteră afară ca pe un marţafoi şi becisnic.

Apoi porunci să schimbe hainele ciobanului, şi îl luă de-l duse la biserică, unde îl cunună cu fata. Să lăsăm că veseliile ţinură multă vreme; dară băgînd de seamă împăratul că ginere-său nu e prost, ci că din ce în ce iscusinţa lui se ascute, îl puse să judece cîteva pricini din cele mai grele. Ginerele împăratului era din firea lui om drept, blînd şi cu frica lui Dumnezeu. Sfatul împărăţiei rămase cu gura căscată cînd auzi hotărîrile cele drepte ce dase el. Atunci împăratul, mîndru că i-a trimis Dumnezeu un aşa ginere ager
la minte, se coborî de pe scaunul împărăţiei, fiindcă era şi bătrîn, şi puse pe ginere-său împărat în locul lui, care, de va fi trăind, împărăteşte şi azi.

Iară eu:

’Ncălecai p-un mărăcine,
Să m-asculte orişicine.

Povestit de tata. Publicat pentru întîia oară în ***Legende sau basmele romînilor***, partea a II, fascicula II, 1876,

LBR

Cei trei fraţi împăraţi

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un biet om sărac. El avea femeie şi trei copilaşi. Lucra bietul om de da pe brînci, zi şi noapte, orice şi pe unde găsea, şi două în tei nu putea lega şi el. Bieţii copilaşi erau mai mult flămînzi decît sătui.

Într-o dimineaţă, plecînd la pădure ca să aducă ceva uscăturele pentru casă, văzu într-un copac un cuib de pasăre, cum nu mai văzuse el pînă atunci. Se miră niţel, apoi parcă-i da cineva ghes, vru să ştie ca ce fel de pasăre să fie aceea ce se adăpostea în astfel de cuib. Îşi lepădă calevrii [1], îşi scuipă în palme şi se agăţă de copaci ca să se urce în el. Încet, încet, el se sui pînă la cuib, se uită într-însul; pasărea nu era; cînd, ce să vază? un ou ca de găină. Aşa de frumos era oul şi lucios, lucios, încît parcă-i era milă să puie mîna pe dînsul. În cele din urmă, îl luă şi-l băgă în sîn. După ce se dete jos, culese cîteva uscături, făcu o sarcină mică, o luă la spinare şi plecă cu dînsa acasă.

Copiii, cînd văzură oul, săreau de bucurie. Se miră şi femeia lui, căci nici ea nu mai văzuse un astfel de ou. Nu ştiau cum să umble mai binişor cu dînsul, ca să nu-l scape jos să se spargă. Unul zicea ca să-l coacă în spuză şi să mănînce toţi dintr-însul, altul zicea ca să-l fiarbă; altul zicea ca să-l păstreze.

---

[1] ***Calevri* — pantofi groşi, rezistenţi.**

Muncitorul însă zise că mai bine ar fi să se ducă cu el în tîrg să-l dea pe bani, că tot şi-a pierdut el ziua de muncă, şi cu ce va prinde pe dînsul să ia niţel mălai.

Toţi găsiră cu cale că aşa este mai bine să facă.

Se duse deci cu oul în tîrg. Se aşeză şi bietul muncitor în rînd cu femeile ce vindeau ouă.

Umblau oamenii de colo pînă colo şi cumpărau mereu la ouă, dară la el nici unul nu venea. Se mira cum de nu-l întreabă şi pe dînsul nimenea de oul lui. În cele mai de pe urmă, iacă un neguţător chiabur că vine la dînsul.

— De vînzare ai oul ăsta, prietene? îi zise.

— De vînzare, jupîne.

— Ce cei pe dînsul?

— Păi, ce-i vrea să-mi dai, jupîne.

— Să-ţi dau o pungă de bani.

— Ia lasă, jupîne, nu-ţi mai bate joc de mine, zise el şi se uită în altă parte, crezînd că rîde de el pentru că venise la tîrg numai cu un ou.

— Ba nici rîs, nici nimic, începu a zice neguţăto-rul cel chiabur. Iată două pungi, nu crez să-ţi dea altul mai mult.

Şi scoase pungile cu bani, i le puse în mînă, luă oul şi plecă.

Bietul om rămase înlemnit în loc, uitîndu-se după neguţător cum se ducea. Nici că-i venea măcar să

crează ochilor. Şi apoi unde se mai auzise ca un ou să se vînză cu două pungi de bani.

Cînd se deşteptă din zăpăceala lui, pipăi pungile să vază, nu e vrun vis; apoi vru să alerge după neguţător să-l întrebe de n-a făcut vro greşeală. Dară ia pe neguţător de unde nu e. El îşi căutase de drum, vesel că cumpărase aşa ou.

Dacă văzu şi văzu, deschise şi el pungile, se uită în ele, dară odată îl luară de ochi banii ce era acolo. Apoi le strînse la loc, le băgă în sîn şi plecă să-şi cumpere merinde. Umplu un sac cu cele de trebuinţă şi o luă către acasă. Se tot temea şi se tot uita în toate părţile să nu care cumva să vie cineva să-i ia pungile.

Cînd ajunse acasă, trînti sacul jos şi zise:

— Iată, nevastă, ce minune făcui eu cu oul ăla poznaş; vezi tu?

— Văz. Dar ce e în sacul ăla marele?

— Ei! dară ce nu e, aia întreabă-mă: mălai, fasole, pastramă, peşte sărat, ceapă, ardei, usturoi.

— Şi unde le duci?

— Ia auzi: unde le duc! acasă, fă, ţie şi copiilor; unde să le duc?

— Ce vorbeşti, bărbate, ori ai căpiat astăzi? Vezi, mă, că ţi le-o fi dat cineva să le duci aiurea şi tu, ştiind lipsa de acasă, t-ei fi rătăcit cu ele încoace. Cînd ai mai făcut tu astă comedie să vii acasă cu merinde cît munca ta pe zece zile?

— Păi bine, fa, nevastă, nu-ţi spusei că comedia asta o făcu oul ăla poznaş, de-l găsii eu azi în pă-dure?

— Ce spui, bărbate? atît a făcut oul ăla, cît ai dat tu pe toate astea?

— Hei! dară cînd ăi mai vedea şi p-astea, să vedem ce o să mai zici!

Atunci scoase pungile şi răsturnă banii în pat.

Femeia rămase înmărmurită cu ochii ţintă la bani.

Copiii carii pînă atunci răscolea prin sac şi înhăţa cu dinţii cînd din una, cînd din alta, cum auziră zornăitul banilor, alergau de la sac la bani şi de la bani la sac. Ei nu se puteau sătura văzînd atîta belşug în casa lor.

— Bărbate — mai zise femeia — dară asta nu e lucru curat. Atîţia bani pentru un ou de găină!

Şi pipăia banii să vază, nu care cumva sunt niscai fermece, ori altceva?

— De găină, de negăină, uite, l-am vîndut cu două pungi de bani, cum îi vezi cu ochii verzi. Apoi ori că el a făcut atîta, ori că negustorul la care l-am vîndut n-ă fost om curat, eu nu ştiu. Atîta ştiu numai că trebuie să mulţumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit să vedem şi noi o dată cu ochii ce este belşug în casa noastră. Acum vezi de rosteşte de masă, să mîncăm şi să ne veselim.

Aşa şi făcură. Toată ziua într-o veselie o duseră.

A doua zi, se sculă de dimineaţă, se găti şi plecă la muncă. Nu ştiu însă cum făcu el, nu ştiu cum drese, că se pomeni iarăşi în pădure. Nici el nu ştia cum venise acolo; ştia numai că el la muncă plecase.

Dacă văzu aşa, cătă copaciul, se sui în el şi mai găsi un ou.

Se duse cu el în tîrg şi mai luă încă două pungi cu bani, tot de la acel negustor.

Pasămite oule astea erau de diamant, care făceau de zece ori atît cît îi da lui pe ele negustorul.

El însă era bun bucuros că lua şi atît, căci scăpă de sărăcie el şi cu toţi ai lui.

Cumpără de astă dată haine pentru copii, căci erau goi. Mai luă nişte unelte şi dichisuri de ale lui pentru muncă şi pentru casă, căci nu credea că o să fie în toate zilele Paşte, să tot găsească la ouă d-astea scumpele.

Cîteva zile d-a rîndul se mai duse el în pădure şi tot găsea cîte un ou. Se făcu însă mai năzuros în tîrg, ţinu mai la preţ şi cu mirare văzu că scoate cîte patru pungi de bani în loc de două.

Apoi dacă văzu el că aşa merge treaba, îşi făcu o căscioară, îşi mai îndulci şi el traiul şi-şi dete copiii la dascăl ca să înveţe carte.

Într-una din zile, ducîndu-se mai de dimineaţă să-şi ia merticul, dete peste paserea ale cui ouă le lua el. Sta pe cuib. Aşa frumuseţe de pasăre nu mai văzuse,

nici mai auzise. Îndată îi trăsni prin cap că ar fi bine să o aducă acasă la dînsul. O şi luă binişor şi cu mare bucurie aduse la bordeiul lui pe stăpînă ouălor.

Apoi, ducîndu-se în tîrg, porunci o colivie frumoasă şi foarte mare, în care colivie îşi aşeză găina şi o îngrijea ca pe copiii lui.

Cu chipul acesta scăpă şi de drumul de toate zilele prin pădure şi de suitul în copaci.

Găina îi oua în toate zilele cîte un ou, în colivie.

Îmbogăţindu-se el, goni sărăcia din satul lui. Făcea bine la tot satul. Ajuta pe orice nevoiaş, cumpăra vaci la toate văduvele, ocrotea pe toţi copiii sărmani.

Omul este nesăţios. Cu cît are, tot ar vrea să mai aibă. Muncitorul, după ce văzu că are destul, începu a face negoţ. Şi fiindcă negoţul, cînd merge bine, de firea lui este ca să se întinză ca pecingenea, dete ghes muncitorului să călătorească prin ţări străine după negoţ.

Porni dară într-o călătorie foarte depărtată peste mări ţi ţări.

Într-o zi, cînd lipsea şi nevasta lui d-acasă, copiii intrară în colivie ca să se joace cu găina. Jucîndu-se ei acolo, unul din ei ridică aripa găinei şi vede că este ceva scris acolo:

— Să te văz, nene — zise cel mijlociu către cel mai mare din fraţi — poţi tu să citeşti ce zice aici?

— Ba nici boabă, răspunse el. Astea parcă nu sunt slove de care ne arată dascălul.

— Să mergem să chemăm pe dascăl, să ne spuie el ce zic acele slove, zise cel mai mic din fraţi.

— Bine zici tu, răspunseră amîndoi fraţii mai mari, să mergem, să mergem.

Şi într-un suflet ajunseră la dascăl, îi spuseră şi-l rugară să vie să citească, ca să ştie ei ce zice acele slove de sub aripa găinei, pe care o păstrează în colivie tat-al lor.

Dascălul deocamdată nu voi să crează ceea ce-i spuneau copiii; dară după ce-l încredinţară, se hotărî să vie într-o doară, mai mult de hatîrul lor, decît pentru vro ispravă.

Cînd văzu acele slove şi le citi, dascălul rămase înmărmurit şi, intrîndu-i gărgăunii în cap, îi şi puse gînd rău găinei. Copiilor însă le zise că acelea ce li se-păreau a fi slove era un fleac şi că nu însemna nimic.

Ce făcu dascălul, ce drese, se dete pe lîngă muma copiilor şi, cu şosele, cu momele, îi intră pe sub piele şi se înădi cu dînsa.

Biata femeie, slabă ca toate femeile, se planisi dascălului.

Într-una din zile, după ce îşi scoaseră ochii, dascălul uitîndu-se la ea cu ochi galeşi şi cu giugiuleli, îi zise:

— Ce mult aş pofti să mănînc o pasăre cu tine la masă.

— Mîine e sărbătoare — răspunse femeia — voi trimite să cumpere o pasăre bună şi grasă şi o voi găti după pofta inimioarei dumitale.

— Dacă ar fi vorba despre pasări de care se gă-sesc la toată lumea, nu ţi-aş mai fi spus dumitale, căci am şi eu destule în curte, slavă domnului!

Dascălul bătea şeaua să priceapă iapa. Femeii îi dete un fier ars prin inimă.

— E, apoi ce fel de pasăre ai voi dumneata? îl întrebă femeia.

— Ceva aşa, deosebit, răspunse dascălul. Şi ca să nu mai ocolim, ţi-oi spune romîneşte, pe şleau: am poftă să-ţi mănînc friptă găina aia a ta din colivie.

— Vai de mine, dascăle; dară cum aş face eu una ca asta? Ce va zice bărbatu-meu cînd s-o întoarce?

— Orice va zice, iaca, tu să-i spui că a murit. Şi apoi nu pricep la ce să mai ţineţi o găină care şi aşa e destul de bătrînă şi care peste curînd negreşit că tot are să moară.

— Orişicum, dascăle, tot nu-mi vine să fac una ca asta, ca să nu se amărască bărbatu-meu.

— Atîta trecere n-am şi eu la dumneata? mai zise dascălul. Asta îmi dovedeşte că nu mă iubeşti. Îmi pare rău că am

îndrăgit cu atîta foc pe o nesimţitoare. Eu pentru dragostea ta aş fi dat prin foc şi prin apă, ca să-ţi fac voile, şi tu pentru mine atîta lucru să nu faci. Să ştii dară că de azi încolo n-ai să mă mai vezi; mă duc să mă înec.

Biata muiere începu a simţi şi ea de dînsul, apoi, de frică ca să nu-şi facă seamă singur pentru dragostea ei, se înduplecă şi făgădui dascălului că-i va da

găina s-o mănînce friptă, singur, singurel, după cum dorea.

Cum auzi dascălul de una ca aceasta, îi zise că acum s-a încredinţat că şi ea îl iubeşte. Apoi puse la cale ca găina s-o gătească bucătăreasa lui.

A doua zi, după ce porunci bucătăresei să nu lepede nimic din ale găinei, nici din măruntaie, ci s-o frigă aşa întreagă-întreguliţă, se duse la biserică, unde veni şi femeia cu copiii.

Bucătăreasa făcu întocmai precum îi poruncise stă- pînu-său, însă pe cînd era aproape să fie friptă găina desăvîrşit, copiii se întoarseră de la biserică, deşi nu se isprăvise slujba, căci li se făcuse foame, şi se rugară de bucătăreasa să le dea ceva să mănînce.

Cu atîta gingăşie se rugară copiii, încît bucătăresei i se făcu milă de dînşii; le dete cîte un codru de pîine şi, pe lîngă aceasta, celui mare îi dete capul găinei, celui mijlociu pipota, şi celui mai mic

inima, socotind că acestea sunt lucruri de nimic.

Copiii mîncară repede şi se duseră iarăşi la biserică.

Dascălul, care stătuse ca pe ghimpi la biserică, cum ieşi, veni numaidecît să se puie la masă. Numai gîn- dindu-se la găină, îi lăsa gura apă. Dară se supără cît un lucru mare cînd văzu că i se aduse găina fără cap, fără pipotă şi fără inimă. Se cătrăni de ciudă şi de necaz, încît p-aci, p-aci era să nebunească.

Atunci răcni ca un leu la bucătăreasă, întrebînd-o cum a făcut de i-a călcat porunca.

Biata bucătăreasă spuse lucrul cum se întîmplase, zicîndu-i că nu credea să se facă atîta tevatură pentru nimicul ăsta de măruntaie.

Văzu că nu mai are încotro şi se stăpîni, gustă cîteva din masă, se sculă foarte amărît şi se hotărî să poarte sîmbetele copiilor.

Ferneia, de unde se aştepta să vază pe dascălul mulţumit pentru că se jertfise să-i facă plăcerea, rămase uimită auzindu-l că este atîta de mîhnit. Se duse dară pe lîngă dînsul şi cu fel de fel de vorbe dulci voi să-l înveselească.

Iară el, care nu-şi lua de loc gîndul de la găină, îi zise:

— Ai voit să-mi dovedeşti că-ţi sunt drag cînd te-ai înduplecat şi ai dat găina s-o taie şi să o frigă. Ca să mă încredinţez cu desăvîrşire că mă iubeşti, am să te pui

încă la o încercare. Un lucru am să-ţi mai cer.

— Spune, spune mai curînd, sufletul meu, numai să se poată. Eu însă sunt gata şi la moarte să merg pentru d-ta, îi răspunse femeia.

— Trebuie să alegi una din două: ori să fii cu copiii tăi, ori să fii cu mine. Şi iată de ce: sunt dascăl de atîţi mari de ani, şi nu mi s-a mai întîmplat ca vreun şcolar pînă acum să-mi fi făcut ruşinea ce mi-a făcut copiii tăi. Toată lumea ştie că pe copiii tăi îi am mai de aproape decît pe ceilalţi; eu mă silesc cu ei să-i învăţ cîte în lună şi în soare, fiindcă am voit să-i scoţ ciraci ai mei; şi ei, ce să vezi? Lasă că fac mişelii şi umblă ca dezmeticii pe uliţi, de s-a luat lumea de gînduri cu ei, dară azi, să iasă ei din biserică, să vie să mănînce şi apoi să se întoarcă în biserică clefetind din gură! Cu ce obraz să mai ies eu în lume? Cine o să-şi mai dea copiii la şcoala mea? Şi decît să-mi iasă nume rău, mai bine să mor; căci iată ce glăsuieşte o zicătoare: decît să iasă omului nume rău, mai bine ochii din cap.

— Ce stai, dascăle, de vorbeşti? Apoi la mine nu te mai glndeşti? Nu e păcat de Dumnezeu să pierdem noi nişte copilaşi aşa de drăgălaşi şi curaţi ca mărgăritarul? Cum se poate una ca asta, ca eu să-mi pierz copilaşii? Gîndeşte-te, drăguţul sufletului meu, că sunt copiii mei.

— Ori ei, ori eu, răspunse el.

— Bine, ce o să zică bărbatul meu cînd s-o întoarce? Lumea mă va omorî cu pietre, cînd va auzi una ca asta.

Dascălul văzu că a cam scrîntit-o şi o întoarse pe foaia ailaltă.

— Eu nu zic să-i omorîm, ci să-i trimitem deocamdată la un alt oraş; să zici că i-ai trimis pentru învăţătură. Nu mai pot, mă inţelegi? să stea cu mine aici; căci nu voi să-mi zică lumea că sunt dascăl d-ăia, terchea, berchea, trei lei perechea.

Cu gura zicea el unele ca acestea, dară în capul lui clocea alte gînduri spurcate.

— Ei bine, daca este aşa, mă învoiesc; dară cum să facem? întrebă femeia.

— Foarte lesne, răspunse dascălul; la noapte să-i închidem într-o magazie şi mîine, în faptul zilei, îi iau eu într-o căruţă şi i-oi duce să-i aşez la un prieten al meu.

Gîndul dascălului era să ia pe copii, să-i ducă în pădure şi acolo să spintece pe cîte unul, unul, şi să le scoaţă dintr-înşii capul, pipota şi inima găinei şi să le înghită el.

Dară norocul nu-i sluji nici de astă dată.

Copiii fură coprinşi de frică cînd se văzură închişi în magazie. Începură să plîngă. Cel mijlociu însă zise:

— Fraţilor, ascultaţi-mă pe mine, că va fi bine de noi toti. Ştiti de ce ne-a închis dascălul aici cu voia mamei?

— De ce? întrebară ceilalţi.

— Dascălul a spus minciuni că nu însemna nimic slovele de subt aripa găinei. Şi d-aia a stăruit el pe lingă mama de a tăiat găina şi s-o mănînce el, ca să se împlinească la dînsul prorocia din acele slove. Dară n-a vrut Dumnezeu cu dînsul.

— Adevărat să fie — mai întrebară fraţii — că însemna ceva acele slove?

— Mai e vorbă! răspunse el. Iacă să v-o spui eu acum. Slovele acelea ziceau că: cine va mînca capul găinei, va ajunge împărat.

— Eu împărat?! zise cel mare, care mîncase capul.

— Aşa, răspunse fratele cel mijlociu. Cel ce va mînca inima găinei, de cîte ori se va culca, se va pune la capul lui o pungă cu bănet, unde o va găsi cînd se va scula.

— Mie să mi se întîmple astă? întrebă cel mic, care mîncase inima.

— Ţie, îi răspunse fratele cel mijlociu. Iară cel ce va mînca pipota, se va face năzdrăvan.

— D-aia ştii tu năzdrăvăniile astea, strigară fraţii cel mare şi cel mic deodată.

— D-aia, fraţilor, le răspunse mijlociul. Acum, ca să scăpăm de aici, trebuie să ne punem toate puterile să stricăm fereastra magaziei ăştia şi să fugim, căci dimonul de dascăl are de gînd să ne ia în revărsatul ziorilor, să ne ducă în pădure şi să ne omoare.

Se puseră cu toţii, sfărămară fereastra şi fugiră. Merseră, merseră toată noaptea. Cînd se lumina de ziuă, ajunseră

la un loc unde se deschidea trei drumuri. Aci stete să se odihnească. Se hotărîră să apuce fiecare pe cîte un drum şi să se ducă unde i-o lumina Dumnezeu. Se îmbrăţişară, se sărutară, îşi luară ziua bună unul de la altul cu lacrămile în ochi şi se despărţiră.

Merseră ei toată ziua, cînd în deseară fraţii cei mai mari se întîlniră iară. Pasămite drumurile pe care apucaseră ei se întruneau acolo. Atunci năzdrăvanul zise:

— Pesemne că Dumnezeu vrea să fim tot împreună, dacă el ne-a adus aci. Aşadară să nu ne despărţim în toată viaţa noastră. Mai-nainte de aci este un oraş mare. Acolo a murit împăratul şi mîine se alege altul: cel ales ai să fii tu.

— Ia lasă vorba aia încolo, măi frate, şi nu mă mai face să-mi intre gărgăuni în cap. Mai bine zi: ai să mergem să căutăm ceva de lucru, că burta, auzi, cică n-am mîncat de ieri, şi cere, sîrmana:

Mergînd ei, ajunseră la oraşul care era înaintea lor. Aci întîlniră un bătrîn pe care îl rugară să-i în- drepteze la vrun han, unde. să mîie noaptea. Bătrînul le spuse că hanurile gem de lume care a venit să fie faţă la alegerea împăratului, care se face mîine, că nu va găsi nici un loc de mas şi îi luă la dînsul acasă, unde le dete de mîncare şi un pat de odihnă.

A doua zi de dimineaţă se scoală cu toţii, se spală, se scutură şi pleacă cu bătrînul afară din oraş pe o cîmpie

întinsă, ca să vază şi ei cum se aleg împăraţii la cetatea aceea.

Bătrînul le spuse că alegerea se face aşa: dregătorii cei mari ia un porumbel alb nevinovat, îl încarcă cu cordele foarte frumoase cu tot felul de feţe, îl aruncă în sus, şi pe cine s-o lăsa porumbelul, p-acela îl face împăratul lor.

Pe locul hotărît se adunase, încă pînă a nu se face ziuă, atîta lume, cît frunză şi iarbă, de nu se mai putea mişca; şi bătrînul cu copiii abia găsiră şi ei un colţi- şor la o parte de unde să se poată uita şi ei. N-apu-cară să se aşeze bine şi auziră un sunet de bucium. Atunci se făcu o tăcere de se auzea musca zbîrnîind. Toată lumea ţinea ochii ţintă în sus.

Aruncîndu-se porumbelul în văzduh, acesta ocoli pe dasupra lumii şi veni de se puse drept pe capul băiatului celui mare.

Fiii de împăraţi şi de boieri, cari veniseră cu gînd d-a fi aleşi, începură a striga că nu se poate, e greşeală, nu e bun de împărat, şi altele, şi cerură ca să se facă o a doua încercare.

Se înălţă dar porumbelul de a doua oară; şi de astă dată, fără nici un ocol, veni şi se puse drept pe capul băiatului. Încă o dată strigară fiii boierilor că nu se poate, nu se poate, şi cerură a treia cercare. Iară pe băiat îl băgară într-un sac şi-l duseră departe de lume.

La a treia înălţare, porumbelul, după ce fîlfîi puţin pe dasupra locului pe unde sta

băiatul mai-nainte, îşi ia zborul şi se duce de se pune drept pe sac.

Atunci toată lumea strigă într-o unire ca acesta este împăratul lor. Îl scoaseră dară din sac şi-l duseră de-l aşezară pe tron, în sunetul buciumelor, al surlelor şi al strigărilor de bucurie ale mulţimei adunate.

Împăratul cel nou, cum se văzu întronat, mai întîi hotărî ca frate-său năzdrăvanul şi bătrînul ce-i găz- duise să fie nelipsiţi de lîngă dînsul. Şi cu ajutorul lui frate-său începu a cîrmui împărăţia cu înţelepciune şi dreptate. Nu trecu mult şi vestea se duse în toate ţinuturile şi în împărăţiile vecinilor despre numele lor; iară supuşii lor începură a-i numi: cei doi fraţi împăraţi cu minte şi drepţi.

*

Cînd auzi dascălul de fuga copiilor, turbă de mînie: căci era un zăcaş de n-avea margini. Vru să-şi facă seamă singur, dar n-avu curaj. Văzînd însă că norocul îi stă împotrivă, se potoli oarecum şi se apucă iară de dăscălia lui.

După o bună bucată de timp iată că soseşte şi tatăl copiilor din călătoria cea lungă ce făcuse. Adusese cu dînsul bogăţii după bogăţii. Cînd află de fuga copiilor, cît p-aci era să-i vie rău, dară se stăpîni. Cercetă în dreapta şi în stînga, şi i se spuse toată istoria cum s-a întîmplat. Atunci el hotărî să ceară dreptate pentru

necinstea ce i-a făcut soţia lui şi pentru răul ce i-a pricinuit procletul de dascăl.

Merse deci pe la toate dregătoriile şi fu străgănit prin judecăţi mai mulţi ani, fără să-şi dobîndească dreptatea potrivit cu mărimea vinei celor vinovaţi.

Aflînd şi despre numele cel falnic al celor doi fraţi împăraţi, neguţătorul îşi luă femeia şi pe dascăl şi se duse să-i judece ei.

Mai-nainte însă de a ajunge ei acolo, fratele împăratului, năzdrăvanul, simţind că are să vie tată-său la judecată, spuse frăţîne-său, împăratul, şi amîndoi se chibzuiră ca să facă o priimire frumoasă ca unui părinte bun ce le era.

Cînd veniră împricinaţii la înfăţişare, ieşi înainte fratele împăratului şi priimi pe negustor la scară, iară cînd îl duse înaintea împăratului, acesta se sculă de pe tron şi l-a întîmpinat cu vorbe bune şi supuse.

Negustorul se minună de atîta cinste ce i se făcu şi nu ştia ce să mai zică; se uita în toate părţile şi nu pricepea nimic din cele ce se făceau.

El căuta cînd la împăratul, cînd la fratele împăratului, se minuna în sine, dară nu cuteză să zică nimic.

Intrînd în cămară şi dascălul cu femeia, stătură ca trăsniţi de Dumnezeu. Vezi că se ştiau vinovaţi de moarte.

După ce se aşeză împăratul pe tron, judecata începu.

Neguţătorul îşi spuse păsul şi zice că îşi pune nădejdea în înţelepciunea împărătească şi aşteaptă să hotărască împăratul cum îl va lumina Dumnezeu.

Dascălul o mîlcise de tot, iară femeia îndrugă şi ea cîteva vorbe, aruncînd toată vina în spinarea dascălului.

Atunci împăratul întrebă pe negustor că: dacă îşi va vedea copiii, i-ar cunoaşte el?

— Mai e vorbă? răspunse neguţătorul.

El se uita la amîndoi împăraţii şi nu mai cuteză să zică nici bleau.

— Noi suntem, răspunse împăratul.

La aceste cuvinte, femeia şi dascălul o sfecliră de tot şi tremurau ca varga. Iară neguţătorul, creştea inima într-însul de bucurie că-şi găsise copiii.

Împăratul zise că de cînd el este împărat, aşa pricină grea nu mai judecase. Hotărî dară ca toţi să cază în genuchi şi să roage pe Dumnezeu să le arate dreptatea lui.

Aşa şi făcură.

Pe cînd încă se rugau, deodată, dascălul şi femeia se făcură stane de piatră.

Împăratul porunci să puie aste stane de piatră de o parte şi de alta la scara palatului. Iară negustorul rămase la curtea împărătească.

*

În vremea aceasta, fratele cel mic, după ce se despărţi de fraţii săi, se duse, se

duse, ca cuvîntul din poveste ce d-aci încolo se găteşte, şi ajunse la oraşul unde îl scosese drumul pe care apucase el.

Acolo daca sosi, trase la gazdă la un om al lui Dumnezeu. De cîte ori se culca, de atîtea ori găsea cîte o pungă cu galbeni la căpătîiul său cînd se scula.

Ceru de la gazdă pe cineva care să-i arate lucru- rile cele mai însemnate. După ce ocoli cruciş şi curmeziş tot oraşul, văzînd tot ce era vrednic de văzut, ajunse la margine şi acolo era un ostrov. Iară dacă vru a şti ce era acolo, călăuza se feri d-a-i spune.

Seara întrebă pe gazdă şi aceasta îi zise:

— Să nu care cumva să te muşte şarpele de inimă să te duci acolo, că e stingere de tine.

— Pentru ce? întrebă flăcăiandrul.

— Pentru că acolo şade o măiastră şi oricine merge la dînsa se întoarce capiu. Şi apoi nimeni nu poate să meargă să o vază, pînă nu o da două pungi de bani.

— Asta este tot? Mîine mă duc să o văz — zise el — bani am destui, precum vezi.

Nici rugăciunile gazdei, nici frica de căpiare nu l-a putut opri de a merge să vază pe acea măiastră.

Se duse deci, dădu două pungi de bani şi intră în ostrov. Acolo umblă cîtvă timp, ca un haidamac, pe dinafară, ca doar măiastra va ieşi la fereastra palatului să o vază. Ea ieşi, el o văzu şi apoi se în-

toarse. A doua zi se duse iară, a treia zi iară şi tot astfel cîteva zile d-a rîndul. De ce o vedea, d-aia dorea să o mai vază.

Măiastra băgă de seamă că el. venea într-una de cîteva zile. Trebuie să aibă mulţi bani, se gîndi ea.

Iară dacă trimise de-l chemă, îi zise:

— Mare stare trebuie să ai tu, tinere, de o risipeşti aşa. N-am văzut pînă acum pe nimeni care să vie la mine în ostrov de atîtea ori una după alta.

— Da, mare şi nesfîrşită — răspunse flăcăiandrul cu mîndrie — ca şi puterea cu care o fac.

Cum auzi măiastra aste vorbe, îi puse gînd rău. Se luă deci pe lîngă dînsul cu şoptele cu momele, vicle- nindu-l ca să-i afle puterea.

Flăcăiandrul se pierdea de dorul ei cînd o văzu dezmierdîndu-l cu nişte cuvinte mai dulci decît mierea. Se înşelă şi îi spuse.

Atunci ea îi dete ceva de bău, iar el dete dintr-însul afară inima găinei. Ea o luă, apoi îl dete pe beţe din ostrov.

Cînd se dezmetici el şi se văzu pirpiri-cosac, golă- nel şi gonit, cugetă:

— Dacî nu ţi-oi face-o eu, apoi să ştii că nici dracul nu ţi-o mai face.

Se duse la gazdă şi povesti ce i se întîmplase.

— Nu ţi-am spus eu, săracul de mine, să nu te duci acolo? Ce o să te faci acum?

— Mă voi duce în lume, şi ce va vrea Dumnezeu cu mine.

A doua zi plecă şi, trecînd printr-o pădure, ajunse la marginea unui rîu. Acolo dete peste o colibă de pescar. Îi chiorăia maţele de foame şi fu nevoit să se abată.

Pescarul priimi să rămînă la dînsul să înveţe pescuitul.

Într-una din zile, pescarul zise flăcăiandrului:

— Iată eu mă duc la tîrg cu coşul ăsta de peşte. Pînă una alta, ia şi tu halăul [1] ăla, şi vezi d-ei pu- tea să prinzi vro fîţă de peşte ca să avem de legumă pentru azi şi mîine.

— Las' pe mine, răspunse flăcăiandru.

Pescarul plecă. Iară băiatul intră cu plasa în gîrlă. Bătu în sus, bătu în jos şi peşte să prinză, cîtuşi decît.

Tocmai era să se lase de pescuit, cînd văzu o mreană. Mreana fugi, el după ea, pînă îi veni bine şi, aruncînd plasa, o încîlci într-însa şi o trase la margine.

Văzu el că mreana era cît să le ajungă pe două zile.

Se bucură în inima sa că făcuse o treabă cumsecade!

Se puse deci de o curăţă de solzi; o spintecă, îi scoase măruntaiele. Cînd în loc de lapţi, ce să vezi? ceva ce nu semăna a nimic. Luă el acel ceva, îl spălă, şi rămase un fel de covăţea mititică de piatră.

---

[1] ***Halău* — plasă de prins peşte, asemănătoare cu crîsnicul.**

— Bună este şi asta — zise el — să am cu ce bea apă.

Şi îndată şi luă o leacă de apă cu dînsa să bea. Cînd s-o aducă la gură, ea era plină cu galbeni. Se miră de astă întîmplare. Răsturnă banii în poală şi mai luă o dată apă ca să bea. Cînd să aducă la gură, se făcu iară bani.

— Acum, aide la zîna mea măiastră, zise el.

Lăsă şi plasă, şi peşte, şi colibă şi într-un suflet alergă la gazda lui din oraş. Îi spuse despre norocul ce dase peste el şi începu a se găti să meargă la ostrov:

Gazda se sili în toate chipurile să-l oprească de la această otărîre a sa. Fu peste putinţă. Îl trăgea aţa la rele. Pînă una alta, umplu gazdei două tocitori cu bani. Apoi luă cu dînsul covăţica de piatră şi două pungi pline, şi se duse la ostrov.

Cum îl văzu măiastra, îl cunoscu. Înţelese ea că trebuie să fi dat el cu mîna în foc, şi-l chemă la dînsa.

Acolo, cu prefăcături, cu marghiolii şi cu viclenii, îl făcu de spuse cum are atîta stare. Şi fiindcă flăcăiandrul îşi pierduse capul cum ajunse lîngă dînsa, se lăsă să fie mîglisit, şi măiastra îi şterse şi covăţica. Cum se făcu stăpînă şi pe acest lucru, porunci slugi-lor sale să-l huiduiască ca p-o găgăuţă şi îl goni cu ruşine din ostrov.

Cînd se văzu iarăşi dat afară şi înfruntat, nu se putu astîmpăra de necaz,

cum de să nu se ţie el, ca să nu fie şi batjocorit, şi cu banii luaţi.

Plecă iară la gazdă şi-i spuse toată şiretenia.

Gazda îl povăţui să ia pe seama lui o tocitoare de bani din care îi lăsase, să se apuce şi el de ceva şi să nu mai umble ca un pierde-vară după icre verzi.

El nu voi, şi plecă în lume.

— Ce mi-o da Dumnezeu, zise el.

Merse, merse prin cîmpii cu inima plină de foc pentru măiastra lui, trecu prin păduri, şi nu se putea împăca cu gîndul că n-o să-şi mai poată vedea odorul. În cele din urmă, căzu de obidă şi de mîhnire. Stînd el aşa şi zbătîndu-se cu gîndurile, băgă de seamă că p-acolo p-aproape curgea o apă. Se duse să se scalde, ca să se mai răcorească.

Tot scăldîndu-se, văzu de ceea parte a rîului nişte smochini. Îşi aduse aminte că nu mîncase de două zile şi se duse să facă o gustărică cu niţele smochine. Mîncă ce mîncă, dară începu a simţi că din ce în ce se schimbă. Unde din om ce era se pomeni deodată măgar.

Altă nevoie acum. Cum să se întoarcă în cetate? Pe lîngă celelalte toate, acum are să fie şi prigonit. Umblînd în sus şi în jos pe marginea pădurei, îi era frică să intre înăuntrul pădurei, ca să nu-l apuce vro fiară sălbatecă; se temea iară să iasă mai la lumină, ca să nu-l prinză vrun om, să-l puie la vro muncă ce n-ar putea-o duce. Ce să facă? Se căina şi se văicărea, de-i

plîngeai de milă. Toată ziua umbla rătăcind, cu inima cît un purice de frică. Flămînzi iară. Căutînd cîte ceva de mîncare, dete preste nişte roşcove. Se apucă să mănînce, căci era lihnit de foame.

Cît p-aci era să moară de bucurie cînd văzu că încet, încet, se schimbă şi se făcu iară om.

Stătu în loc şi se cruci şi el de astă minune. Apoi deodată zice:

— Acum eşti a mea! Stăi, măi tu, că ţi-o fac eu ţie pe piele, femeie fără de inimă ce mi-ai fost!

Se apucă şi umplu sînul de roşcove. Apoi făcu un coşuleţ, cum putu, din nuiele de richită, şi culese în-tr-însul smochine, de care mîncase şi el.

După ce se întoarce la gazda lui din cetate, îi spuse că acum s-a împlinit.

Auzind însă de faima celor doi împăraţi înţelepţi, îi dete un fier ars prin inimă, şi-şi puse în gînd a merge la dînşii să vază, oare n-or fi fraţii lui?

Dară pînă să se pornească către dînşii, se mai duse o dată la ostrov, cu coşuleţul de smochine pe mînă, şi începu a striga la smochine, pe la poarta palatului. Măiastra, auzindu-l, trimise să-l cheme. Cum îl văzu, îl cunoscit.

Crezînd că şi în smochinele lui este ascuns vrun farmec numai bun pentru dînsa, porunci de-i cumpără coşul cu totul. El luă banii şi se făcea a se mai plimba prin ostrov.

Măiastra se puse la masă. Cînd la sfîrşitul mesei, după ce mîncară împreună cu ai lor smochine, se făcură măgari.

Hîţ în sus, hîţ în jos. Ba că o fi una, ba că o fi alta, nimic. Rămaseră măgari ca toţi măgarii.

Atunci flăcăiandrul, prinzîndu-i, le puse cîte un căpăstru în cap, îi legă unul de altul şi îi duse cu dînsul, după ce luă covăţica şi o băgă în sîn; căci inima găinei o mîncase măiastra.

Se duse cu cîrdul de măgari la gazda lui.

— Acum să ştii că mă duc într-ale mele, zise el gazdei; bani ai destui, ostrovul şi palaturile sunt ale tale. Rămîi sănătos.

— Să ne vedem sănătoşi — răspunse gazda — şi să auzim de bîne. Dară cu turma aia de măgari ce ai să faci? Ia-ţi un argat, care să vază de ei.

Aşa şi făcu. Tocmi un argat şi porni să meargă la fraţii lui, cu alaiul după dînsul.

Pe cînd mergea, fratele năzdrăvan spune împăratului, toate cele întîmplate fratelui lor celui mai mic, şi se pregătiră să-l priimească cu cinste.

Cînd ajunse de marginea cetăţii unde domnea împăratul, se miră că găsi pe fratele său cel mijlociu care îl aştepta.

Acesta îi povesti toată întîmplarea cu muma lor şi a dascălului, şi cum îi pedepsise Dumnezeu.

Plînse fratele cel mic de osînda dumnezeiască ce căzuse peste muma lor, apoi merse de se înfăţişe împăratului.

Cum se văzură, se cunoscură şi se îmbrăţişară.

Apoi ceru de la împăratul să-i dea un grajd curat unde să-şi puie măgarii, pe care singur îi îngrijea.

Trecu ce trecu şi nici pomeneală nu era ca să facă pe măgari să se schimbe iarăşi în oameni.

Într-o zi, la masă, cînd văzu că frate-său cel mic este cu voie bună, împăratul îi zise:

— Ei, ce ai de gînd cu măgarii tăi; destul i-ai pedepsit, iartă-i. Să nu socoteşti că nu ştiu tot ce ai păţit. Dară este destul. Mai cu seamă căci ştiu că se topeşte inima în tine de dorul ei.

— Adevărat ai grăit, îi răspunse fratele cel mic. Pentru hatîrul tău fac tot.

Trimise de aduse măgarii acolo; le dete de mîn- cară roşcove şi îndată se făcură iară oameni.

Toţi cei de faţă rămaseră înmărmuriţi cînd văzură asta minune. Apoi ochii tutulor se aţintiră la mă-iastra si mărturisiră că aşa frumuseţe de muiere nici c-au mai văzut, şi nici că se mai poate afla în toată lumea.

Ea atunci începu a zice:

— Mai întîi mulţumesc împăratului că s-a fost înduioşat de starea cea proastă şi

ticăloasă în care ajunsesem şi a stăruit de ne-a făcut oameni la loc.

Apoi, uitîndu-se la fratele împăratului cel mic, îi zise:

— Numai tu mi-ai venit de hac pe lumea asta; dacă voieşti, sunt gata a te lua de bărbat. Iartă-mă pentru neajunsurile ce ţi-am făcut.

— Apoi eu ce umblam, păcatele mele, cînd tot veneam pe la tine, şi tu ţi-ai bătut joc de mine. Fie că şi eu mi-am scos din capete. Sunt gata şi eu a te lua de soţie, mai cu seamă acum, că nu mi-a mai rămas la inimă nici o zăcăşeală.

Se pregătiră şi făcură o nuntă d-alea împărăteştile.

Ei nu se mai duseră de acolo. Rămaseră cîtetrei fraţii la un loc.

Trebile împărăţiei mergeau găitan.

Locuitorii apucau şi ei de la aceşti trei fraţi cînd dreptate, cînd poveţe bune şi cînd ajutorări de bani; şi în toată lumea se duse vestea despre ei, cărora li se zicea: ***La cei trei fraţi împăraţi.***

Incălecai p-o şa etc.

Comunicat de D. I. Economescu şi auzit de la o bătrînă mahalagioacă din Bucureşti. Publicat pentru întîia oară în ***Legende sau basmele romînilor***, p. II, f. 1, la 1874.

Cotoşmanu năzdrăvan

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o pereche de oameni. Ei n-aveau copii. Într-o zi, fiind cu voie bună, zise bărbatul către femeie:

— Soro, de la mila lui Dumnezeu noi n-avem copii. Să mergem pe cîmp şi ce vom găsi, aceea să ne fie copil.

— Bine zici dumneata, frate. Aşa să facem, dacă astfel ai găsit dumneata cu cale.

Vedeţi că ei trăiau bine şi nevasta nu ieşea din cu- vîntul bărbatului, nici cît negru subt unghie.

Făcură o azimă, luară şi niţică legumă, le puseră la traistă şi plecară.

Aide-aide, mergînd povesteau şi rîdeau şi cu ochii în toate părţile căutau.

Cînd, iată că dete peste un pisoi jigărit, jigărit şi urduros; îl luară şi îl aduseră acasă. Îl îngrijiră şi îl crescură ca pe copilul lor. De ce trecea, d-aia se făcea mai frumos, pînă ce se făcu un cotoşman numai de drag să priveşti la el.

Nu mai putea de bucurie oamenii, căci aveau şi ei şi pe ce pune ochii în casa lor, cînd se sculau dimineaţa. Mai-nainte casa li se părea pustie.

Cotoşmanul era un pisic cuminte. Şoareci nu se mai stăveau [1] prin casa aceea. Cînd şedeau casnicii la lucru, iarna, în nopţi d-alea lungile şi spuneau la snoave şi la ghicitori, cotoiul sta lîngă dînşii şi torcea. Cînd stăpîna casei făcea la ciorap, pisoiul se juca cu ghemul. Dară nu-l încurca, ferească Dumnezeu. Cum făcea el, cum dregea, se juca aşa de frumuşel, încît ghemul nici nu se desfăşura, nici nu se încurca. Cîteodată îl lua în lăbuţele lui de dinainte, ţiindu-l ca un om, şi se trîntea cu el pe spate, altă dată îl făcea să se dea d-a rostogolul, lovindu-l cu cîte o labă şi se repezea după dînsul ca după şoareci.

Cînd stăpînul casei se juca cu dînsul, ferit-a Sfîn- tul să-l zgîrie, pare că-şi pilise ghearele. Cînd îl mîngîia, cunoştea el că îl iubeşte, şi se întorcea şi el cu lăbuţele şi mîngîia pe stăpînu-său, dară tot cu ghearele ascunse, o mîngîiere lină ca mătasea.

Pe lîngă acestea, era aşa de cuminte, încît casnicii îl lăsa să îngrijească de pui şi sa le dea de mîncare; iară cotoşmanul nici nu se gîndea să se dea la ei. El nu era de cei ce îşi bagă botul prin toate vasele. Cît despre oala cu smîntîna, nici pomeneală nu era să-l fi prins vrodată la ea, ori să dea cu praştia prin bucăţelele de friptură de pe grătar. Era un mîţoi cum nu este altul în ziua de azi.

---

[1] ***A se stăvi* — a se statornici, a se aşeza.**

Nu mult după aceasta, femeia se simţi îngreunată. Atunci să fi văzut bucurie pe casnici, încît nu-i ţinea pamîntul. Iară cînd fu la facere, născu un copilaş gras şi frumos şi sănătos.

Crescu copilul şi se făcu mare. Nu se despărţea de pisoi nici cît ai da în cremene. Amîndoi se jucau, amîndoi mîncau la masă, amîndoi se culcau.

Părinţilor copilului nici nu le trecea prin minte să oropsească pe cotoşman. Ba încă îl îngrijea ca şi pe copilul lor, fiindcă — ziceau ei — a intrat cu noroc în casa lor, este ugurliu, adică dobîndise un copilaş.

De la o vreme încoace însă, văzură că dau îndărăt. Unde pînă aci era bilşugul în casa lor. acum ajun- seră negustori grei ca fulgul pe apă, cum se zice. Cu toate astea, perechea de oameni nici nu se gîndea a cîrti împrotiva lui Dumnezeu. Ea era mulţumită că dobîndise copii, şi alt nimic.

Mai trecu ce trecu şi amîndoi bătrînii dară ortul popii, rămîind în urma lor casa toacă şi o sărăcie lucie.

Copilul se alese cu cotoşmanul. După ce văzu că nu mai are de nici unele, şi nici părinţi, se puse pe un plîns de-ţi era mai mare jalea de dînsul. Atunci cotoşmanul îi zise:

— Stăpîne, nu te credeam aşa slab de înger. Eşti cu mine. Nu te întrista aşa de mult. Precum părinţii tăi a îngrijit de mine, aşa şi eu sunt dator să îngrijesc de

tine. Şi precum tu nu m-ai dezlipit de lîngă tine, nici cît ai clipi din ochi, aşa şi eu nu mă voi dezlipi de tine pînă ce nu te-oi căpătui şi nu te-oi vedea om în rîndul oamenilor.

Pasămite cotoşmanul era năzdrăvan. Băiatul însă rămase cu ochii bleojdiţi la dînsul, cînd îl auzi vorbind.

Plecară amîndoi. Cotoşmanul înainte, băiatul după dînsul. Ajungînd într-o pădure, găsiră o scorboră mare şi şi-o aleseră de locuinţă.

Cotoşmanul făcu un culcuş stăpînului său acolo numai din fulgi de pasări, de se cufunda în puf cînd se culca. Îi aducea de mîncare şi de băut. Îi ţinea de urît spuindu-i fel de fel de basme şi de snoave.

El îi spunea ce va să zică cîntatul greierilor, ce însemnează săritura locustelor prin iarbă. Îl făcea să înţeleagă că dragostea între fraţi este nesfîrşită ca apa fîntînei ce curgea p-aproape de locuinţa lor. Cînd se plimbau amîndoi prin cîte un luminiş din pădure ori ieşeau la cîmp, îi arăta toate floricelele şi i le spunea pre nume. Copilul nu se domirea de ce cocorii umblă înşiruiţi trîmbă [1], de ce rîndunelele se duc şi vine, de ce privighetorile cîntă aşa frumos; iară ciuhurezii, te apucă răcori de groază cînd îi auzi. Şi cotoşmanul îi spunea pe şart toate şi-l făcea să priceapă că aici pe pămînt toate sunt cu rîndu- iala lor.

---

[1] ***Trîmbă* — rînd, şir, lanţ.**

Scorbora o ţinea asa de curată, încît ţi-era milă să calci pe acolo.

Nici că se stăvea vreo goangă măcar pe la ei pe acolo. Cotoşmanul nu lăsa pe băiat să puie mîna pe nimic. Toate el le făcea.

Băiatul se făcuse flăcău de însurat. Şi-i zise pisoiul:

— Stăpîne, acum ţi-a venit vremea să te însori.

— Bine, să mă însor, răspunse flăcăiaşul; dară eu n-am de nici unele. Sunt golan pe cum mă vezi: sula şi căciula.

— De asta nu te îngriji, că este de mine îngrijită de mai-nainte. Tu numai să faci ce ţi-oi zice eu. De azi înainte să ştii că te numeşti Mătăhuz împărat.

Nu trecu mult după aceasta şi cotoşmanul se duse a căuta fată, să-şi însoare stăpînul. Se vede că el o ochise, căci se duse drept ca pe ciripie la palaturile unui boier mare. Cum ajunse la poartă, se dete de trei ori peste cap şi se făcu om.

Iara dacă dete ochi cu boierul, el zise:

— Boierule, stăpînul meu. Mătăhuz împărat, mer- gînd la vînătoare, nu întîlnea decît păsărele mititele.

Nu era vînat
Vrednic de-mpărat.

El trecea înainte, lăsîndu-le să-şi vază de ouşoare.

— Şi ce trebuinţă am eu oare să ştiu daca stăpînul tău, Mătăhuz împărat, n-avea noroc la vînat?

— Să-ţi tai cuvîntul cu miere, boierule; dară dacă vei voi să mă asculţi pînă la sfîrşit, vei afla că solia mea are să-ţi aducă veselie.

— Ei bine, vorbeşte cît vei voi, te ascult. Dară nu ştiu de ce, bag de seamă că în graiurile tale este ceva mierloit.

— Păreri, cinstite boierule. Precum vremea închisă zămisleşte visuri spăimîntoase, aşa poate că voi fi avînd şi eu peri răi, şi te înşeală părerile.

— Bine, bine; sfîrşaşte, precum ai început.

— Şi aşa, luminate boierule, cum îţi spuneam, stăpînul meu nu băga în seamă poşidicul [1] de vînat ce-i tot ieşea înainte. Răzbătu pădurea prin toate colţu-rile, dară părea că se vorbise toate lighionile ca să nu iasă de prin culcuşurile lor. Scîrbit de prostia fiarelor sălbatice, ce stau pitulate, stăpînul meu hotărî să se întoarcă acasă. Cînd, deodată, pe piscul unui munticel ce se ridica semeţ din răriştea pădurii, zări o căprioară sprintenă, cu ochii blajini. Fu de ajuns o uitătură, căci îi răpi inima. Stăpînul meu, Mătăhuz împărat, se ia după dînsa. Căprioara fugi, el după dînsa. Dară ea, mai iute de picior, îl lăsă pe urmă şi veni

[1] ***Poşidic*** **— mulţime de animale mărunte.**

de se ascunse în culcuşul ăsta. Iară pe mine mă trimese să-i caut inima, şi să-i dau în mînă
pe hoţomana de căprioară. Pentru aceasta am venit la d-ta, şi te rog să-mi dai ajutor ca să mă întorc cu ispravă bună.

— Măi, da' calendroi [1] mi-ai mai fost! Stăpînul tău, Mătăhuz împărat, mult trebuie să fi căutat pînă să găsească un puşchi ca tine...

— De mine zi ce vei pofti, boierule; dară să nu cazi în ispită să te atingi de împăratul, stăpînul meu, că, uite, se face lucru dracului.

— Nici că m-am gîndit la una ca asta. Dară împăratul, vînătorul tău, să vie să-şi caute căprioara.

Şi fiindcă vorba vorbă aduce, cotoşmanul şi boierul stătură la taifas şi se înţeleseră la cuvinte. Ei hotărîră ca să vie Mătăhuz împărat, să dea ochi cu fata boierului.

Întorcîndu-se cotoşmanul la stăpînul său, îi spuse cum a izbutit în solia lui şi puseră la cale ca în sărbătoarea viitoare să meargă împreună.

Băiatul nu se putea domiri cum de să meargă el aşa goloneţ. Iară cotoşmanul nu-i da răgaz să se gîndească la d-alde-astea, ci îl luă cu vorba pe departe şi cu un cusur supţire îl făcea să priceapă că are să fie fericit.

---

[1] ***Calendroi* — ştrengar, hoţoman.**

Trecură zilele ca ziua de ieri şi veni sărbătoarea aşteptată.

Cotoşmanul luă pe stăpînul său şi plecă cu el în peţit. Merseră ce merseră şi, ajungînd într-o pădure, aproape de palaturile boierului celui cu fata, se opriră. Băiatul rămase adumbrit într-un crînguleţ verde, căci era gol pistol. Iară cotoşmanul o rupse d-a fuga spre curtea boierului celui mare.

Cum ajunse, începu a striga cît îl lua gura:

— Săriţi, săriţi! că ne-a jefuit hoţii.

Toţi cu totul ieşiră să vază ce s-a întîmplat. Cotoşmanul, abia răsuflînd şi cu spaima în faţă, zise boierului:

— Da' bine, boierule, în coprinsul dumitale se poate ca ziua-n amiaza mare să ne calce hoţii?

— Unde? Cum? Ce s-a întîmplat? întrebă boierul.

— Ce să fie? Iacă tocmai cînd veneam cu Mătăhuz împărat, stăpînul meu, să-ţi vedem fata, o ceată de haiduci puse mîna pe noi, a jăfuit pe stăpînu-meu pînă la cămaşe, iară eu mă strecurai, şi pe ici mi-e drumul, alergai într-un suflet să-ţi dau de veste şi să cer ajutor de la d-ta. Abia, uite, am scăpat cu zilele.

— Bre! strigă boierul. Cum se poate una ca asta, ca să jefuiască hoţii, p-aproape de palaturile meie, pe Mătăhuzul tău

împărat? Să sară cu mic cu mare într-ajutor!

— Acum este de prisos, boierule. Tălharii au luat-o la sănătoasa. Mai bine dă-mi un rînd de haine, ca să duc stăpînului meu şi să poată veni pînă aci. Cît pentru tălhari, fii pe pace, că va şti el ce să facă pentru dînşii.

Luă hainele ce-i dete boierul şi se întoarse la stăpînul său. După ce îl îmbrăcă şi-l învăţă cum să se poarte la boierul, plecă cu dînsul.

Ajungînd, îi ieşi boierul înainte şi-l priimi cu toată cinstea.

Cînd fură în casă, Mătăhuz împărat se tot uita pe dînsul. Oamenii casei începură să şopoiască şi să-şi dea coate, zicînd: ori că este prea fudul acest Mătăhuz împărat, sau că este prost.

Cotoşmanul băgînd de seamă, zise boierului:

— Mă rog să nu-ţi fie cu supărare, dară stăpînul meu n-a purtat pînă acum aşa haine proaste.

Numaidecît boierul porunci să-i aducă altele, muiate numai în fir. Pînă una alta, cotoşmanul se dete pe lîngă stăpînul său, şi pe furiş îi dete ghiold şi-i şopti la ureche ca să se ţie să nu se tot uite pe dînsul aşa ca proştii şi ca mojicii.

După ce se îmbrăcă cu hainele cele bune, el se ţinu bine şi nu se mai uită asupra lui; apoi intrară în vorbă şi se isprăvi treaba cu bine.

Şi nici că se putea altfel. Căci ginerele, deşi era Mătăhuz împărat, dară boiul lui cel măreţ, chipul cel bine făcut şi alb ca zăpada, trupşorul lui cel tras ca prin inel şi nalt ca un brad, făcea mai mult decît toată împărăţia şi decît toată boieria.

După ce se hotărî ziua de cununie, plecă. Pînă atunci bietul flăcău se frămînta cu gîndul ce o să facă el şi unde o să-şi ducă mireasa.

Cotoşmanul nu-i dădu răspas să se mai gîndească, ci cu fel de fel de glume şi snoave îi fura gîndurile şi-l înveselea.

Cînd fu ziua hotărîtă pentru cununie, se duseră iarăşi amîndoi. Boierul rămase încremenit. De unde se aştepta să vie cu oaste şi cu mărire ca un împă- rat, mă rog, îl văzu viind ca un cioflingar, şi începu a se îndoi şi a se codi să dea fata după dînsul.

Cotoşmanul mirosi îndată cam cum merge şiritenia şi luă pe boier doparte, zicîndu-i:

— Boierule, să nu-ţi fie paraxin [1] unde ne vezi că am venit numai amîndoi. Iaca, iaca, iaca, cum merge treaba: curg foile de zestre ca ploaia la părinţii lui Mătăhuz împărat. Iară el nu voieşte nici în ruptul capului să ia pe alta, fărădecît pe fata dumitale. Părinţii se împotrivesc la una ca asta. Eu însă l-am îndemnat şi-l îndemn mereu să te aibă de socru. Vezi

---

[1] ***Să nu-ţi fie paraxin* — să nu ţi se pară ciudat.**

că ştiu eu ce ştiu. Casă ca a dumitaîe şi cinstită, şi lăudată, nu se mai găseşte pe lume; şi flăcău ca Mătăhuz împărat ba, ba, ba, mai la rar. Apoi casă ce o să ţie astă păreche are să fie fără seamăn. Pentru aceasta şi stăpînul meu, ascultîndu-mă, s-a hotărît să o ia fără voia părinţilor şi să se tragă la moşiile lui, să trăiască acolo ca un boier mare.

— Frumos cuvintezi tu, dară eu ştiu că binecuvîn- tarea părinţilor întăreşte casele fiilor.

— Dară mai este şi altă poveste, răspunse şi cotoşmanul. Cu sluta în vatră casa ajunge să fie cu uşa prin pod şi cu ferestrele pe sub pat. Mai bine:

Să munceşti
Şi să trăieşti,
Şi ce-ţi place să iubeşti.

— Cam ai dreptate, tu. Dară mă bate gîndurile să mai amînăm nunta.

— Fie şi aşa. Nu mă împotrivesc. Eu însă te sfătuiesc să nu pierzi din mînă un giuvaer ca acesta ce ţi-l trimite Dumnezeu. Norocul cînd pică omului, atunci să ştie să-l apuce şi să-l păstreze.

— Ei, aide, de! aide. M-ai biruit cu limbuţia ta.

Toate fiind gata, se cununară şi făcură o nuntă, de se duse vestea în şapte sate.

Trei zile şi trei nopţi ţinură veseliile. A patra zi trebuia să meargă cu nunta la moşiile lui Mătăhuz împărat.

Acesta se pierduse cu totul. Nu ştia ce să facă; nu ştia nici ce mai vorbeşte de ruşine.

Cotoşmanul se dete pe lîngă dînsul şi îi zise:

— Ţine-ţi firea, omule, nu fi copil. Am îngrijit eu de toate. Ţie să nu-ţi pese de nimic. Să taci din gură şi să te laşi să te ducă unde oi zice eu.

Mai veni niţel inima la loc lui Mătăhuz împărat, cînd auzi graiurile cotoşmanului. Nu se putea domiri însă cum va face el şi la ce moşii îl va duce.

Toate se puseră la cale. Toate erau pregătite pen-tru plecare. Ginerele şi mireasa se urcară în căruţă şi porniră. Cotoşmanul însă o apucă înainte şi zise vizitiilor să se ţie pe urma lui, că el îi va călăuzi.

Aşa făcură. Apucară pe cîmpii unde mii de floricele împodobea pămîntul. Vîntul abia adia şi clătina uşurel frunzele pomilor ce se afla ici şi colo în calea lor. Brotăceii orăcăiau în depărtare. Din cînd în cînd cucul cînta în partea dreaptă. Pasările ciripeau; iară privighetorile prin crînguleţele înflorite trăgea nişte geamparale de-ţi lua auzul.

Cotoşmanul mergea înainte şi aşa de iute, încît căruţele nu se puteau ţinea de dînsul. Aci pierea ca o nălucă, aci se

învîrteja înapoi şi făcea semn pe unde să apuce.

Pasămite, călăuzind, el făcea dresurile înainte. În- tîlnind cirezile de vite ale unor zmei, el spuse văcarilor ce să zică, cînd îl vor întreba cineva ale cui sunt cirezile, că de unde nu, pieirea capului ce va cădea peste dînşii de la Dumnezeu va fi groaznică. Întîlnind turmele, spuse aşijderea ciobanilor ce să zică şi ei, căci de unde nu, Muma-pădurei îi va chinui băgîn- du-le mîinile în căldarea cu jăratic, pînă vor muri, şi sufletele lor vor ajunge la munci nesfîrşite.

Bieţii oameni, de spaimă, şi ştiind că gura nu-i ţine chirie, spuse celor ce îi întrebară, precum îi învăţase cotoşmanul, carele era în chip de om.

Ajungînd căruţele, oamenii miresei întrebară pe văcari, cînd văzură sumedenia de cirezi:

— Ale cui sunt cirezile astea, fîrtaţilor?

— Ale cui să fie? răspunseră văcarii, iacă ale lui Mătăhuz împărat.

Se minunară toţi de bogăţiile acestui împărat. Mer- gttid mai-nainte, dete de nişte turme de oi. Şi atîtea de multe erau, încît nu le putea cuprinde cu ochii. Întrebînd:

— Ale cui sunt aste turme, prietenilor?

Ciobanii răspunseră:

— Ei, doamne! Ale cui să fie? Ale lui Mătăhuz împărat sunt, şi încă astea nu-s nimic!

Cînd auziră una ca aceasta, toţi se loviră cu mîna peste falcă. Ei nu mai putură să-şi stăpînească mirarea şi fericea pe mireasă că a dat peste un bărbat aşa de june, frumos şi bogat.

Iară Mătăhuz împărat tăcea mîlcă şi înmărmurit de cele ce vedea. Auzea şi i se părea că visează, iară nu că sunt aievea cele ce se arătau ochilor lui.

Cotoşmanul se mîndrea şi se fălea cu bogăţiile stăpînului său. Cînd, iară nu se mai văzu. Nu se ştiu ce se făcu. Pare că intrase în pămînt.

El însă dete o repezitură înainte. Şi ajungînd la pa- laturile zmeilor, pe ale căror moşii erau, le zise cu grăi îngrozit:

— Fugiţi, zmeilor, şi vă ascundeţi, căci iată că vine Ilie, Pălie, să vă potopească, să vă pîrjolească, şi după el Luceflenderu, să vă ia suflengheru.

Răcori de groază coprinse pe zmei cînd auziră pe neaşteptate o veste aşa de primejdioasă. Nu ştia încotro să se dea doparte pînă va trece acest pîrjol ce le spunea cotoşmanul.

Acesta se prefăcu a le fi prieten şi a le da sfaturi bune. Vorbele lui atîta îi ameţise, încît de spaimă pare că le luase pînza de pe ochi [1] şi se pierduseră cu totul.

Atunci le zise cu grăbire şi cu o prefăcută grije:

---

[1] **Aşa.**

— Veniţi, veniţi mai iute încoa, să vă ascunz eu în şira asta de paie din bătătură.

Bieţii zmei atîta se speriaseră, încît nu mai ştiau ce face. Se lăsară să-i ia şi să-i ascunză.

Cotoşmanul îi băgă în şira de paie şi îi dete foc. Îndată văpaia se urcă pînă la cer, iară bieţii zmei ţipau de usturime în para focului, de să le plîngi de milă. Ţipară ce ţipară, dară odată cu focul li se stinse şi lor glăsciorul şi se făcură scrum.

Atunci iaca şi nunta intra pe poarta palatului. Slugile spuseră şi ele după cum le învăţase cotoşmanul, că palaturile astea sunt pe moşiile lui Mătăhuz împărat.

Cînd intră în palat, ce să vezi dumneata? Bogăţia de pe lume era acolo. Păreţii numai în aur poleiţi. Pardoseala era de cleştar, iară învălitoarea era de acioaie [1] şi de plumb.

Se mai minunară o toană oamenii ce însoţiră pe mireasa.

După ce se aşezară tinerii, oamenii se întoarseră la boier şi-i povestiră tot ce văzură. Boierul nu se căi că şi-a dat fata lui Mătăhuz împărat. Iară acesta se mira de unde şi pînă unde să-i vie lui acea bogăţie. Ţrăiră în pace şi în veselie perechea nuntită şi or fi trăind şi astăzi, de n-or fi murit.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

---

[1] ***Acioaie* — aliaj de metal.**

Povestit de Mihai Constantin, din comuna Bălăciţa, plasa Dumbrava, jud. Mehedinţi, soldat.

LBR

Găinăreasa

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat şi o împărătească. În căsătoria lor ei au trăit ca fraţii, şi numai o fată au fost făcut. Ca şi mumă-sa, această fată, din naştere, era cu o stea în frunte. Murind împărăteasa, a lăsat cu sufletul la ceasul morţii ei şi cu jurămînt, ca împăratul, soţul ei, să nu văduvească, ci să ia de soţie pe aceea la care se va potrivi condurul ei. Împăratul o iubea, nevoie mare. Şi nici în ruptul capului nu voia să se însoare de a doua oară. Un an întreg întreguleţ o plînse după înmormîntarea ei.

Sfatul împărăţiei, ştiind hotărîrea împărătesei, lă- sată cu grai de moarte, se tot ţinea de cîra împăratului ca să se însoare, şi mai multe nu. El se tot împotrivea cu fel de fel de cuvinte.

Daca văzu şi văzu că scăpare nu este, se lăsă şi el după sfatul mai-marilor împărăţiei. Dete condurul răposatei împărătese şi doi trimişi ai Sfatului împărătesc răzbătu ţări şi cetăţi, căutînd la cine s-ar potrivi condurul. Nu trecu mult şi se întoarseră precum se duseră, fără nici o ispravă. Pasămite condurul nu se potrivi la nici o fată de împărat, la nici o cucoană, la nici o jupîneasă, la nici o ţărancă, ba chiar la nici o roabă. Împăratul nu mai putea de bucurie de această întîmplare.

Condurul sta d-a pururea pe masă în cămara împăratului. Oricine voia să-l încerce, avea toată voia.

Într-una din zile, cînd împăratul ţinea sfat cu boierii cei mari pentru trebile împărăţiei, iacă şi fie-sa că vine şi se juca şi se zbenguia p-acolo prin cămară. Trecînd şi pe lîngă masă şi văzînd condurul, îl ia şi îl încalţă; cînd, ce să vedeţi d-voastră, cinstiţi boieri, parcă fusese d-acolo. Începu a alerga iară după jucării, ca un copil ce era. Ea luase condurul fără să ştie al cui este şi pentru ce stă pe masă. Cînd văzură boierii una ca aceasta, rămaseră înmărmuriţi de uimire.

Ce să facă ei? Hotărîrea împărătesei era lămurită. Să nu văduvească împăratul după pristăvirea ei, ci să ia pe aceea la care se va potrivi condurul ei. Să lase pe împăratul să văduvească pentru că nu s-a potrivit condurul la nici o muiere, călca jurămîntul împărătesei de la ceasul morţii sale; să silească pe împărat să ia de soţie pe fie-sa, se temea de Dumnezeu. Ce să facă dar?

După multe chibzuiri, sfatul împărăţiei găsi cu cale că împăratul n-ar păcătui de ar lua de soţie pe fie-sa, fiindcă aşa lăsase cu sufletul împărăteasa şi pentru că Dumnezeu chiar orînduise aşa, deoarece la nimeni de pe lume nu se potrivise condurul răposatei.

Numaidecît mai-marii ţării ziseră fetei să se gătească de nuntă.

Acum altă nevoie. Nici fata nu voia să ia pe tată- său de soţ. Ea zise:

— Unde aţi mai auzit, boieri dumneavoastră, batjocură ca aceasta, să ia tatăl de soţie pe fie-sa.

— Nu te supăra, domniţă, şi nu fi aşa ţanţoşă. Are să curgă multă apă pe gîrlă pînă să ajungi a cu- noaşte tainele împărăţiei ca noi. Şi apoi, răposata maica împărăţiei tale, cea atît de vestită în lume de cuminte, a lăsat cu sufletul ca împăratul tatăl tău să nu văduvească, ci să se însoare cu aceea la care se va potrivi pe picior condurul ei.

— Căutaţi — mai zise fata — şi găsiţi pe vreuna la care să se potrivească condurul mamei pe pi- ciorul ei.

— Am răzbătut — răspunseră boierii — împărăţii şi cetăţi, tîrguri şi cătune, am încercat şi la bun şi la rău, la tinere şi la bătrîne, la femei de neam şi la de cele proaste, pînă şi la roabe, şi la nimeni nu s-a potrivit. Dumnezeu ne-a arătat pe aceea pe care împăratul nostru trebuie să o ia de soţie.

Văzînd fata că n-are încotro, ceru timp de trei zile în care să se gîndească şi apoi să-şi dea răspunsul.

Şi trecînd în cămara ei, se puse pe un plîns, de să te ferească Dumnezeu; vărsa nişte lacrimi cît pum-nul şi suspina de să-i spargă pieptul. Plînse ce plînse, dară văzu că de la plîns nu cîştigă nimic. Se duse deci la dădacă-sa, îi spuse cele întîmplate şi îi ceru sfat.

Dădaca, după ce se gîndi şi se răzgîndi, îi zise să ceară a i se face trei rînduri de haine: unul de aur, altul de mărgăritar şi al treilea de diamante, şi să spuie că după aceea se va găti.

Cererea ei se îndeplini tocmai pe tocmai.

În vremea aceasta, dădaca îi pregăti toate cele trebuincioase spre fugă.

Cînd îi aduse hainele, îi mai zise o dată să se gătească de nuntă. Fata răspunse că este gata. Boierii rămaseră mulţumiţi, auzind răspunsul fetei; ei cre-

zură că în cele din urmă ea a cunoscut că trebuie să se supuie Sfatului împărăţiei.

Seara, îi aduse şi dădaca cele spre fugă. Îşi băgă hainele cele frumoase ce le căpătase în desagi, se îmbrăcă cu o piele de măgar pe care i-o adusese dădaca şi fugi.

Ascultaţi boieri, cuvîntul din poveste;
Căci d-aci nainte mai frumos îmi este.

Fugind fata împăratului de la curtea tătînă-său, apucă pe căi dosnice, pe cărări neumblate de picior de om. Ea se feri să nu o vază nimeni, şi fugi, şi fugi, pînă ce ieşi din împărăţia tatălui său. Trecînd hotarul, îi mai veni niţică inimă. Unde pînă aci umbla cu moartea în sîn, acum se mai linişti olecuţă. Merse ce merse, şi ajungînd la curtea împăratului locului aceluia, se puse la poartă cu chip umilit şi smerit. Iară dacă ieşi bucătăreasa şi o văzu, i se făcu milă de dînsa şi, înduplecîndu-se de rugăciunile ei, o primi înăuntru. Spuse şi împărătesei că o fată sărmană şi nenorocită a năzuit la-curtea împărătească şi o rugă ca să o priimească să fie găinăreasa curţii.

Împărăteasa se înduioşi cînd auzi că o sirimană nevoiaşe cere adăpost de la dînsa şi porunci ca să o puie îngrijitoare

de găini; dară ea, bucătăreasa, să răspunză de dînsa.

Fiind sub ascultarea bucătăresei, fata de împărat se silea în toate chipurile să-i fie pe plac. Unde să se adune ea cu celelalte slugi din curte? unde să scoaţă ea un cuvinţel de pîră sau de zîzanie? Unde să calce ea cuvîntul bucătăresei şi să se amestece în certurile şi becisniciile celorlalţi? Ferit-a Dumnezeu! Ea îngrijea de păsările din curtea împărătească, ca de ale
dînsei; după ce deschidea coteţele, şi le da demîncare, apoi le cuibărea, punea cloştile şi vedea de pui, mai cu milă decît cloştile. Mîncarea şi apa, mai cu seamă, nu le lipsea niciodată.

Iară dacă îşi isprăvea treaba cu găinele, venea pe lîngă bucătăreasă şi-i da şi ei ajutor. Toţi slujbaşii curţii o luau în nume de bine, văzindu-i vrednicia, şi toţi aveau milă de ea. Se dusese vestea pînă la împărăteasa de hărnicia, de bărbăţia şi de curăţenia de inimă a găinăresei. Împărăteasa ceru să i se înfăţi-şeze ca să o vază şi dînsa. Smerenia, nevinovăţia şi sfiala ce băgă de seamă împărăteasa la găinăreasă îi plăcu. Ea porunci bucătăresei să o ia mai de aproape, spre a nu cădea în gurile bîrîitorilor.

Nu trecu mult şi împăratul cu împărăteasa şi cu fiul lor fură poftiţi la nuntă la un alt împărat. Ei se duseră. În ziua aceea se ceru şi găinăreasa de la bucătăreasă cu rugăciune ca să o lase să

se ducă şi ea prin cetate, să se mai răsufle puţintel. Bucătăreasa îi dete voie. Găinăreasa se îmbrăcă cu hainele de aur şi zicînd: „Lumină înainte, întuneric înapoi, nimeni să nu mă vază ce voi face”, se duse ca vîntul şi, ajungînd la nuntă, se prinse în horă tocmai lîngă fiul împăratului. Acesta cum o văzu, îi căzu tronc! la inimă. Se îndrăgosti după dînsa, vai de lume! El o întrebă a cui fată este, şi de unde. Ea îi spuse alte gogleze [1]. Iară el tot vorbind cu dînsa, îi luă un inel şi nu mai voi să i-l dea.

Cînd fu în deseară, ea, cu grije, iară zise vorbele ce zisese la venire, şi pieri ca o nălucă din mijlocul horei. Bucătăreasa o certă că prea zăbovise. Ea îşi ceru iertare şi se făgădui că altă dată nu va mai face aşa. Fiul împăratului nu mai putea de inimă rea, că-i scăpase aşa bucăţică bună.

După niţel timp, acest împărat fu iarăşi poftit la o nuntă de împărat. Fiul împăratului se duse şi el cu tată-său şi cu mumă-sa.

Găinăreasa se ceru şi ea de la bucătăreasă. Şi căpătînd voie se duse, ca şi întîi, îmbrăcîndu-se în hainele cu mărgăritare. Se prinse în horă, iarăşi lîngă fiul împăratului. Pînă seara nu jucă cu altul decît numai şi numai cu dînsul.

---

[1] ***Gogleze* — mofturi, vorbe deşarte.**

Cînd dete în amurg, ca şi de la rînd, ea pieri.

Să se prăpădească fiul împăratului de părere de rău că o pierduse. Nu-l mai încăpea locul. O căuta prin toate părţile, dară ia-o de tinde nu e!

Se întoarse dară cu inima zdrobită. Un fel de lînge- zeaiă îl coprinse.

Găinăreasa, îndată ce se întoarse acasă, iute, iute, se îmbrăcă iarăşi cu pielea ei de măgar, şi căuta de găini cu voie bună şi tot cîntînd.

Mai trecu ce mai trecu, şi iarăşi fu chemat împă- ratul la o nuntă a altui împărat. El se duse iarăşi cu fiul său.

Se ceru şi găinăreasa, în ziua aceea. Dară bucătăreasa nu mai voia să-i dea drumul. Abia, abia, după multe rugăciuni, şi cu făgăduinţa de a nu se mai cere niciodată, se înduplecă bucătăreasa a-i da voie. Se îmbrăcă deci în hainele sale cele cu diamante, şi zi- cînd vorbele cele ce o ascundeau de la ochii oamenilor, ea se duse şi. se prinse în horă iarăşi lîngă fiul împăratului. Acesta cum o văzu, îi veni inima la loc, fiindcă fata cam întîrziase. Fiul împăratului juca ce juca, şi tot se uita la dînsa, parcă o tot pierdea din ochi. Şi în adevăr avea şi ce vedea. Aşa de bine îi şedea gătită, de părea că este o zînă. Sclipea dia-
mantele de pe dînsa de luau ochii celor ce se uitau la dînsa. Fiul împăratului era mîndru, nevoie mare! fiindcă zîna numai cu dînsul jucă cît ţinu hora. Şi unde se

rotea pe lîngă dînsa şi se îngîmfa ca un curcan.

Iară cînd fu a da în deseară, găinăreasa pieri iarăşi ca o nălucă. Cînd văzu fiul împăratului că zîna lipseşte, atîta îi fu. Căzu la grea boală. Pasămite prinsese lipici; se aduseră toţi vracii, toate babele şi toţi cititorii de stele; rămaseră însă ruşinaţi, căci n-avură ce-i face. Atunci fiul împăratului spuse mă-sii că pînă n-or găsi pe fata la care se va potrivi inelul ce-i dete el, nu se va face bine. Mumă-sa rugă pe împăratul să asculte rugăciunea fiului lor. Iară împăratul porunci să umble nişte boieri din casă în casă să în-cerce inelul, şi la ce fată ori muiere se va potrivi, să o aducă cu cinste la curtea împărătească.

Umblară boierii şi răzbătură toate colţuleţele, şi ca să se potrivească inelul la cineva, ba. Se întoarseră deci cum s-au fost dus. Să se dea fiul împăratului de ceasul morţii, de ciudă, cînd auzi una ca aceasta! În cele mai de pe urmă porunci să se cerceteze şi prin curtea împărătească. Chemă de faţă pe toate muierile, slujnicile şi roabele. Toate se grăbiră a veni. Încercă inelul şi la nici una nu se potrivi. Pasămite pe găinăreasa o uitaseră toţi cu totul. Bucătăreasa îşi aduse aminte şi spuse împărătesei de dînsa.

— Să vie şi ea, să vie şi ea, răspunse împărăteasa.

O aduseră cu nepusă în masă, căci ei nu-i prea era voia să se dea la iveală

îmbrăcată în pielea de măgar. Dară cine o ascultă! Cum o văzură slugile, se umflară de rîs. Ea, cu capul plecat şi plină de ruşine de batjocura tutulor slujitorilor, veni şi cu sfială se apropie. Cum îi puse inelul, parcă fu de acolo; şi de unde să nu fie aşa!

Cum auzi fiul împăratului că s-a potrivit inelul, odată răsări ca din somn. Porunci de o aduse în faţa împăratului. Acestuia nu prea îi venea a crede că fiu-său să fi căzut la boală pentru o aşa netreb-nică, şi cît p-aci era să-i oropsească.

Fiul împăratului şi, mumă-sa căzură cu rugăciune la găinăreasa ca să se facă cum era la nuntă. După mai multe tăgăduiri, se înduplecă şi, ducîndu-se în cocioaba ei, se îmbrăcă şi apoi veni sus, îmbrăcată şi frumoasă ca o zînă. Împăratul bleojdi ochii la dînsa şi rămase mult timp uimit de frumuseţea ei. Văzu şi el acum că bună bucăţică îşi alesese fiul lui. Atunci împăratul îşi scoase stema din cap şi o puse în capul fiului său; tot aşa făcu şi împărăteasa, puind stema sa în capul găinăresei.

Fiul împăratului odată sări din pat. Pare, că nu mai fusese bolnav de cînd lumea.

Atunci găinăreasa, după stăruinţa tutulor, îşi spuse toată istoria. Nunta se hotărî şi împăratul, tatăl găinăresei, fu şi el poftit. Acesta cînd văzu pe fie-sa la cununie, rămase ca trăsnit de Dumnezeu.

El o credea pierită, socotind că-şi făcuse seamă singură. Apoi se veseliră veselie împărătească, şi trăiră cît trăieşte lumea, bucurîndu-se în pace de toate fericirile pămînteşti.
Încălicai p-o şea etc.

Comunicat de un farmacist din garnizoana din Iaşi la 1874.
LBR

Ţugulea, fiul unchiaşului şi al mătuşei

A fost odată ca niciodată, etc.

A fost odată un moş şi o babă. Ei erau săraci de n-aveau după ce bea apa. Cînd mălai aveau, n-aveau sare; cînd aveau sare şi mălai, n-aveau legumă. Trăiau şi ei ele azi pe mîine. Ei aveau trei copii tren-

ţăroşi şi nespălaţi, ca vai de ei. Cel mai mic se vedea a fi mai isteţ decît cei doi mai mari, dară era olog de amîndouă picioarele. El se numea Ţugulea.

Ei se învecinau cu Zmeoaica pămîntului. Această zmeoaică era aşa de rea, încît nimeni din vecinii ei n-avea pace de dînsa. Ea le călca moşiile şi le făcea fel de fel de neajunsuri.

La naşterea lui Ţugulea, cînd a venit ursitoarele, s-a întîmplat să fie p-acolo şi Zmeoaica pămîntului. Ea auzise cum îl ursise şi, de pizmă, mai în urmă îi luă vinele şi d-aia era el olog.

Din această pricină, şi fiind şi săraci, unchiaşul cu mătuşa şi cu copiii lor ajunseseră, de rîsul tutulor megiaşilor din Sat. De bietul Ţugulea însă rîdea şi chiar fraţii lui.

După ce se mai măriră copiii, Ţugulea zise într-o zi mă-sii, faţă cu fraţii săi:

— Mamă, am auzit că dumneata ai un frate bogat, care locuieşte în alt sat. De ce nu te duci la dînsul să ceri o mîrţoagă de iapă, pe care să ieşim şi noi la vînat, că mi s-a urît clocind acasă pe vatră?

— Ia nu mai trăncăni şi tu de acolo, Ţugulea ologu — îi ziseră fraţii rîzînd — mai bine mama noastră să se ducă la unchiul să ceară pentru noi doi cai, căci noi suntem vrednici a încăleca şi descăleca.

Ţugulea înghiţi ruşinea, plecă capul în jos şi tăcu.

Muma, tot mumă. Se duse la frate-său şi ceru doi cai pentru fraţii cei mari şi o iapă pentru Ţugulea.

Frate-său îi dete bucuros, mai cu seamă de milă pentru Ţugulea, ca să poată umbla şi el.

Nu mai putură de bucurie fraţii cînd le aduse mă-sa caii.

Ţugulea nu se putea mîngîia pentru că era olog, şi nu ştia cum să facă să se înzdrăvenească.

După cîteva zile, Ţugulea zise că ar dori să meargă şi el cu fraţii lui la vînătoare.

Rîseră fraţii de el. Apoi dacă se rugă şi mă-sa de ei, îl luară şi pe dînsul. Se gătiră şi plecară. În pă-dure se mirau fraţii cum face Ţugulea de nimereşte aşa de bine vînatul pe care punea el ochii. Nici o să-geată nu se ducea în vînt degeaba. Toate intrau în carne.

Trei zile şi trei nopţi zăboviră la vînătoare.

În a treia noapte Ţugulea visă un vis ce-i plăcu. Se făcea că el era într-o grădina frumoasă, frumoasă ca un rai. El şedea acolo, într-un colţ, trist şi mîhnit că nu putea umbla, să se bucure şi el de frumuseţile acelei grădini. Păsările cîntau de se spărgeau. Frunzele de pomi fîşiau de adiarea vîntului şi florile răspîndeau un miros de te îmbăta. Se uita cu jind la toate astea, căci nu putea să se desfăteze şi el. Atunci ridicînd ochii în sus, se rugă lui Dumnezeu să-i ia viaţa mai bine, decît să trăiască în aşa ticăloşie.

Pe cînd se făcea că se roagă, deodată i se arătă dinainte o zînă, aşa de frumoasă şi de blîndă, cum nu mai văzuse el în viaţa lui aşa fiinţă. Şi se făcea că-l întreabă, zicîndu-i:

— De ce te căineşti, băieţele, şi te amărăşti?

— Cum nu m-aş căina şi nu m-aş amîrî, zînă a frumuseţelor — se făcea că zise el — iată sunt olog, şi din această pricină am ajuns de batjocura tutulor băieţilor din sat.

— Lasă, dragul meu, nu mai plînge, că ei nu ştiu ce fac, se făcea că mai zise zîna: Tu ai să te tămă- duieşti şi o să ajungi împărat.

— Nu-mi trebuie mie împărăţie. Eu aş fi bucuros, numai să pot umbla. Dară asta n-o să se poată, căci, uite, parcă n-am vine în picioare.

— Ba o să se poată, se făcea că adaose zîna cu vorbă apăsată. Tu ai avut vine: dară ţi le-a luat Zmeoaica pămîntului de cînd erai mic. Ţine chimira- şul ăsta. Cînd vei fi încins cu el, ce vei voi, te faci, daca t-ei da de trei ori peste cap. Sileşte-te de-ţi ia vinele de la zmeoaică.

Luă chimiraşul; dară cînd ridică ochii şi voi s-o întrebe cine era ea, de are milă de dînsul, ia pe zîna de unde nu e! Parcă intrase în pămînt.

Iară el odată se deşteptă. Se pomeni cu chimiraşul în mînă.

Se încinse cu el, se dete de trei ori peste cap, gîndind să se facă o pasăre, şi

îndată se făcu. Se dete iară de trei ori peste cap şi se făcu om la loc.

Cît p-aci să se piarză de bucurie, dară se stăpîni. Încinse chimirul pe piele ca să nu se vază şi se feri d-a spune fraţilor ceva.

Pasămite, zîna aceea era ursitoarea lui cea bună.

După ce se făcu ziuă, se întoarseră cu fraţii lui la bordeiul lor, şi aduseră mulţime de vînat.

Peste cîteva zile plecară iară. Dînd caii la păşune, fraţii cei mari ziseră lui Ţugulea să păzească el caii, căci dînşii sunt obosiţi.

Cum se culcară, şi adormiră.

Ţugulea priponi caii, apoi, dîndu-se de trei ori peste cap, se făcu o albină şi plecă înspre miazănoapte încotro şedea Zmeoaica pămîntului.

După ce ajunse acolo, zbîrn! în sus, zbîrn! în jos, intră în casa zmeoaicei şi ascultă ce vorbea cu zmeii, ginerii săi, şi cu zmeoaicele, fetele sale.

Între altele auzi zicînd zmeoaica bătrînă:

— Ia vedeţi, fetelor, mai sade vinele alea ale lui Ţugulea în cutia în care le-am aşezat eu după sobă?

— Mai sade — răspunse zmeoaica cea mică — azi le-am văzut, nu mai departe.

— Iaca, voi o să vă duceţi la casele voastre, zise bătrîna cea zbîrcită; să ştiţi să vă temeţi de Ţugulea ăsta afurisitul;

căci şi mie mi-e frică de dînsul, măcar că i-am luat vinele.

Tot de la dînsele mai auzi Ţugulea că peste cîteva zile are să se facă nunta zmeoaicei celei mici, şi pentru veseliile de nuntă trebuindu-le vînat, zgrip- soroaica scofîlcită împărţi pe fiecare din gineri pe unde să vîneze.

Îi fu destul pentru astă dată că auzise şi atît.

Cînd se întoarse la fraţii săi, începuse a intra alba în sat.

— Sculaţi, fraţilor, le zise el, că iată ne-a luat ziua de pe urmă.

— De ce ne-ai lăsat să dormim atît de mult? îi ziseră frăţii, dojenindu-l.

El tăcu din gură.

Se sculară ei şi plecară după vînat, apoi se în- toarseră acasă.

Ţugulea acum se culca afară în toate, nopţile, şi tot plănuia cum să facă să-şi ia vinele. El se ducea mereu pe la zmeoaică, fără să ştie cineva, şi pîndea vreme cu prilej cînd să-i vie bine să-şi ia vinele.

Într-o seară se făcu muscă, intră pe coş în cămara unde era cutia cu vinele, pe cînd zmeoaica nu era acasă; aci dacă intră se făcu om, luă vinele din cutie şi le puse la picioarele lui. Cum le puse, se lipi, parcă fusese acolo de cînd lumea. Se făcu iară muscă şi plecă acasă.

A doua zi, noaptea, trebuia să meargă zmeii la vînat pentru nuntă.

Ţugulea se duse mai întîi în calea zmeului celui mai mare. Cînd se apropie de el, calul zmeului începu a sforăi; dară zmeul îi zise:

— De! cal de paraleu, că doară nu va fi adus cioara osciorul şi vîntul perişorul lui Ţugulea pe aici, căci vinele lui sunt la soacră-mea după sobă.

— De unde ştii tu aşa bine? îi zise Ţugulea. Dă-te jos să ne vedem şi să ne luptăm.

Zmeul, cum îl văzu, îngheţă sîngele într-însul. Se apucară la luptă în buzdugane, dară Ţugulea cum aduse buzduganul său şi lovi pe zmeu, îi luă mirul, apoi îi tăie capul, îi luă calul şi armele şi plecă înaintea zmeului celui mijlociu. Asemenea îi făcu şi lui. Apoi plecă înaintea zmeului celui mic.

După ce se întîlni şi cu zmeul cel mic, se luă la luptă şi cu dînsul. Se bătură întîi în buzdugane, buzduganele se sfărîmară; se luptară cu suliţele, acestea se rupseră; se apucară apoi în săbii, a zmeului se frînse. După aceea se luară la luptă dreaptă, se luptară ce se luptară şi, înfrîngînd pe zmeu, îi tăie şi lui capul, îi luă şi lui armele şi calul şi plecă acasă cu dînsele.

Cînd ajunse, se crăpa de ziuă; legă caii şi puse bine armele zmeilor.

Apoi sculă pe fraţi să meargă la vînat. Cînd văzură fraţii caii, se minunară. Îl

întrebară, dară el nu voi să le spuie nimic, zicînd că nu ştie.

Încălecară fraţii pe caii zmeilor şi porniră. Ţugulea însă încălecă pe calul zmeului celui mic, căci era mai vînjos.

Zmeoaica, văzînd că întîrzie ginerii, zise fiicelor sale:

— Ăsta nu e lucru curat, la vedeţi vinele lui Ţugulea, sunt ele unde le-am pus eu?

— Ba nici ca cît, îi răspunseră fetele, după ce cău- tară.

— Bărbaţii voştri trebuie să fie răpuşi. Ţugulea a făcut pozna. Duceţi-vă în pădure pe unde are a trece ei şi faceţi precum v-am zis.

Ţugulea, trecînd cu fraţii săi prin pădure, văzu o vie cu struguri. El simţi că asta nu poate să fie lucru curat. Cum de nu mai văzuse el astă vie în pădure?

Frate-său cel mai-mare vru să ia un strugure. Ţugulea îl opri. Apoi descălecă, scoase paloşul şi începu a tăia la viţe. Deodată începu a curge din viţele tăiate nişte sînge negru ca păcura. Fraţii se mirară de aceasta.

Apoi, încălecînd ei, porniră. Merseră ce merseră şi dete peste o livede de pruni. Ţugulea nu lăsă pe fra- tele cel mijlociu să ia prune, ci făcu ca şi la vie, şi din prunii tăiaţi curse iară sînge.

După ce mai merse, dete peste o fîntînă. Ei ştia că prin acea pădure nu era nici o fîntînă. Nu lăsă pe fraţi să bea apă. Ci luînd suliţa, înţepă fundul fîn- tînei de mai

multe ori, şi deodată începu a gîlgîi un sînge mohorît şi cu rea duhoare. Gîlgîia ca dintr-o vacă.

Acestea erau fetele zmeoaicei, care voiau să otrăvească pe Ţugulea, feciorul moşului şi al mătuşei.

Mergînd ei împreună, Ţugulea zise fraţilor săi:

— Ia uitaţi-vă, fraţilor, de vedeţi ce este, că nu ştiu ce mă dogoreşte.

— Ce să fie! răspunseră fraţii uitîndu-se; iacă un norişor roşu, vine după noi ca vîntul.

— Aia este zmeoaica bătrînă, măi, zise el. Vine după mine. Voi împrăştiaţi-vă care încotro şi vă duceţi acasă, ca să nu vă aflaţi în calea ei, căci vă face mici fărîmi.

După ce se despărţiră, Ţugulea intră într-o peşteră, să se adăpostească pînă va trece zmeoaica. Urgisita de zmeoaică, unde venea, măre, venea turbată de mînie, trecu ca fulgerul pe lîngă peşteră şi apucă înainte, că nu vedea cu ochii de cătrănită ce era.

Ţugulea îndată ieşi din peşteră, încălecă şi pe ici ţi-e drumu. O luă la sănătoasa înapoi spre răsărit şi merse, şi merse, pînă ajunse la curtea unui împărat care de douăzeci de ani lucra un zid nalt foarte, ce cădea înspre partea moşiei zmeoaicei — nici el, vezi, nu avea pace ele dînsa. Şi tocmai atunci îl isprăvise.

Cum ajunse acolo Ţugulea, spuse împăratului că omorîse pe ginerii şi pe fetele zmeoaicei. Apoi îi zise să dea poruncă grabnică la toţi fierarii ca să-i facă îndată o măciucă de fier mare cu care să omoare şi pe zmeoaica bătrînă.

Împăratul priimi bucuros să facă Ţugulea orice o şti el, numai să se scape de blestemata de zmeoaică.

Ţugulea puse de făcu o gaură în mijlocul zidului cetăţii, apoi porunci şi se aduse o grămadă de bucăţi de lemne, cărora le dete foc în mijlocul cetăţii; în acel foc puse măciuca de fier ca să arză să se facă roşie.

Zmeoaica, după ce alergă într-o parte şi într-alta şi nu găsi pe Ţugulea, mirosi ea că trebuie să fie la împăratul cel cu zidul mare. Se întoarse şi să te ţii, pîrleo! într-un suflet ajunse, căzînd lîngă zid de osteneală şi amărăciune. Apoi se sculă cum putu şi vru să sară peste zid. Sări, însă în sec. Dacă văzu că-i este peste putinţă a sări pe dasupra zidului, se urcă pînă la gaura ce o făcuse Ţugulea şi începu a sorbi, voind să înghiţă totul ce era în cetate.

Împăratul şi oamenii din cetate se păreau a fi scrişi pe părete, atît îi înmărmurise frica. Ţugulea nu-şi pierdu cumpătul, ci, cu măciuca roşie ca focul şi ţiind-o de coadă, merse la gaură. Cînd sorbi o dată zmeoaica, trase măciuca arsă tocmai în inimă. Odată răcni zmeoaica zicînd:

— M-ai mîncat friptă, Ţugulea! şi muri pe loc.

Împăratul, boierii şi locuitorii acelei împărăţii mulţumiră lui Dumnezeu că i-a scăpat de zmeoaică, de fetele şi de ginerii ei, căci multe rele le făceau; iară mîntuitorului lor îi ziseră „Ţugulea viteazul şi înţeleptul”. După aceea, împăratul ridică pe Ţugulea la mare cinste.

Ţugulea trăi acolo cîtva timp ca în sînul mă-sii. Dară nişte zavistioşi de boieri băgă în inima împă-ratului frica că Ţugulea odată, odată, are să-i ia ţara.

Cum auzi unele: ca acestea, împăratul se gîndea ce meşteşug să facă ca să scape de el. În sfîrşit ascultă poveţele celui mai pizmătareţ din boierii cei bătrîni.

Trimise şi chemăm pe Ţugulea. El veni.

—Ţugulea viteazul — zise împăratul — Sfatul împărăţiei mele a găsit cu cale să te duci la împă-ratul stririlor, în peţit, să-i ceri fata pentru mine.

— Dacă Sfatul împărăţiei a găsit cu cale, eu sunt gata să mă supun, răspunse el.

— Apoi pe cînd hotărăşti ziua plecărei?

— Cînd ar fi după mine, şi mîine.

Îi gătiră cărţile ce trebuia să le ducă Ţugulea, îi dete bani şi porni, după ce îşi luă ziua bună de la împărat şi boieri, iară gloatele îl petrecură pînă afară din cetate şi se uitară după dînsul pînă nu-l mai zăriră.

Ţugulea se duse mai întîi de se întîlni cu fraţii lui. Le spuse şi lor cum a omorît pe zmeoaica cea bă- trînă, apoi le făcu cunoscut şi treaba cu care l-a însărcinat împăratul. Le dete şi lor nişte bani ca să-i ducă părinţilor, apoi se îmbrăţişară şi plecară.

Fraţii lui Ţugulea începuse a se uita la el cam cliiondorîş. Ei nu se puteau învoi cum de Ţugulea să ajungă să le facă lor ruşine. Ei mai mari, şi să ră- mîie mai pe jos decît el, ca nişte bobleţi.

Ducîndu-se Ţugulea la treaba lui, întîlni în cale pe un om care striga că moare de foame. Se apropie de dînsul să vază ce fel de om este acela. Cînd, ce să vază? un om ca toţi oamenii, umbla după şapte pluguri ce ara şi din gură nu mai-tăcea.

— Ce voinic mare eşti tu, omule, de mănînci brazda de la şapte pluguri şi tot strigi că mori de foame? îl întrebă Ţugulea ca p-un prieten.

— Eu nu sunt voinic — răspunse flămîndul — ci voinic este Ţugulea, feciorul moşului ş-al babei, care a omorît pe zmeoaică, pe fetele şi pe ginerii ei.

— Eu sunt acela, îi zise Ţugulea.

— Dacă eşti tu, ia-mă şi pe mine cu tine, că poate ţi-oi prinde bine la ceva.

Îl luă şi plecară. După cîteva zile de călătorie, dete peste un alt om, în gura căruia curgea apa de la nouă fîntîni şi tot striga că moare de sete.

Îl întrebă şi pe acesta ca şi pe flămînd. Şi dacă căpătă un răspuns care semăna

cu al flămîndului, îl luă şi pe acesta cu sine, şi plecă mai departe.

Se duse, se duse şi iară se mai duse. Iară cînd fu să treacă nişte munţi, întîlni un alt om, cu două pietre de moară de picioare, care sărea din munte în munte şi cînd fugea, iepurele pe spinare netezea, şi striga că n-are loc unde să fugă.

Ţugulea îl întrebă ca şi pe ceilalţi, iară omul răspunse tot ca ei. Îl luă şi pe acesta şi porni înainte cu Dumnezeu.

În calea lor mai întîlni un om cu o mustaţă albă şi cu alta neagră, îmbrăcat cu nouă cojoace şi striga că moare de frig, deşi era pe la nămiezi şi soarele ardea ca în luna lui Cuptor.

După ce îl întrebă şi el voi să meargă cu dînsul, Ţugulea îl luă şi pe acesta, şi înainte, tot înainte şi înapoi nu se uita.

Merse ce mai merse şi, cînd fu pe la amurgit, întîlni un om care se uita în sus cu un arc în mînă. Ţugulea îl întrebă:.

— Da' ce faci acolo, omule?

— Ce să fac — răspunse el — iaca un ţînţar a ajuns tocmai la vîntul turbat şi voi să-l dobor d-acolo cu săgeata mea.

— Voinic trebuie să fii, omule — îi zise Ţugulea — dacă tu poţi să vînezi un ţînţar pe care noi nu-l vedem.

— Ce are a face! Voinic este Ţugulea, fiul moşu-lui şi al babii, care a omorît pe zmeoaica cu fetele şi cu ginerii ei cu tot, zise omul.

— Eu sunt, răspunse Ţugulea.

— Daca eşti tu, ia-mă şi pe mine cu tine, că poate ţi-oi prinde bine la ceva.

După ce mai merse ce merse, ajunse în nişte văi foarte frumoase, de unde se întindea nişte munţi împodobiţi cu copaci şi cu o verdeaţă care desfăta inima, şi acolo dete peste un om, care nu ştiu ce tot bombănea el din gură şi cînd ameninţa cu toiagul ce ţinea în mînă, pe dată se făcea cîte o sută de păsărele.

Apoi dacî îl întrebă Ţugulea cu ce vitejii face el minunile astea, el răspunse că Ţugulea este viteaz, care a făcut atîtea şi atîtea voinicii.

Aflînd omul că vorbea cu Ţugulea, s-a luat şi el după dînsul, ca şi ceilalţi.

Şi merse cu toţii, merse, merse ca cuvîntul din poveste ce d-aci înainte se găteşte, şi pe unde ajungea întreba de împăratul stririlor. Pe la cetăţi şi sate, pe unde mîneau ei noaptea, toţi îi conăceau şi îi găzduiau cu bucurie cînd auzea de numele lui Ţugulea.

Iară cînd fu într-una din dimineţi, zăriră turnurile cetăţii unde locuia împăratul stririlor. Întinseră piciorul la drum şi cînd era în de seară, ajunseră şi ei la porţile cetăţii.

A doua zi se sculară, pe ochi mi se spălară, se îmbrăcară, se scuturară şi pe domnul lăudară, că le-au ajutat de au ajuns vii, nevătămaţi.

Spuse Ţugulea tovarăşilor săi pentru ce a venit, iară ei răspunseră că: dacă

împăcatul nu va voi să-i dea fata de bună voie, apoi o vor lua-o cu nepusă în masă, că doară nu sunt ei de florile mărului cu Ţugulea viteazul.

După ce a dat împăratului cărţile ce adusese Ţugulea, acel împărat îi zise:

— Sunt gata a-ţi da fata, dacă îmi vei săvîrşi cu bine slujbele cu care am să te însărcinez; iară de nu, unde îţi stau picioarele îţi va sta şi capul. Aceasta să o ştii. Îţi dau soroc pînă mîine să te gîndeşti, dacă te încumeţi ori ba.

— Mă încumet, luminate împărate, îi răspunse Ţugulea. Porunceşte.

— Pînă mîine dimineaţă să-mi mănînci nouă cuptoare de pîine, îi porunci împăratul.

— Să se puie la cale coacerea lor cît mai curînd, răspunse Ţugulea.

Hotărîră cînd să vie să înceapă a mînca. Se puseră şi paznici care să ia aminte.

Pe seară veniră cu toţii. Apoi uitîndu-se Ia Flămîn- dul, Ţugulea îi zise:

— Să te vedem, nene Flămîndule.

— Las’ pe mine, răspunse, acesta. Luaţi-vă cîte o pîine ca să aveţi şi voi ceva, gustărică.

Şi începînd a arunca cîte zece pîini în gură şi a le înghiţi, sfîrşi cuptoarele pînă la miezul nopţii. Parcă arunca după spate. Mai adună şi codriceii ce mai rămăseseră de la tovarăşi, îi înghiţi şi pe aceştia şi începu a striga:

— Mor de foame! mor de foame!

Strejarii care rămaseră ca nişte bostromengheri, uitîndu-se cum piereau pîinele, se duseră de spuse împăratului despre cele întîmplate.

Se minună şi împăratul. Apoi zise să-i aducă nouă buţi de vin şi porunci lui Ţugulea să le bea pînă în ziuă.

Ţugulea zise Setosului:

— Pe dînsele, nene Setosu.

— Numai atît? întrebă el.

Trase cepurile la cîteva buţi dodată, şi pe toate le înghiţea de părea că intră vinul în pămînt.

După ce le isprăvi, începu şi el a striga:

— Mor de sete! mor de sete!

Împăratul începu a se îngrijura cînd îi spuseră strejarii cele ce se întîmplară şi începu a încălzi cuptorul cel mare cu nouă cară de lemne.

Dînd poruncă lui Ţugulea de a intra în cuptor, el se uită la Frigurosul şi-i zise:

— A venit şi vremea ta, nene Mustăţio,

— Cum o să vă pui să faceţi niţele cuie, clănţă- nindu-vă dinţii! răspunse el.

Şi în adevăr, cum ajunse la cuptor, carele era roşu ca para focului, puse mîna pe mustaţa lui cea albă, smulse cîteva fire dintr-însa şi le aruncă în cuptor. Deodată la gura cuptorului se făcu brumă. Apoi intrară în cuptor toţi megiaşii lui Ţugulea cu dînsul împreună şi începură a striga că le degeră.

Cînd veni împăratul şi văzu, se luă de gînduri cu Ţugulea ăsta năzdrăvanu.

Şi cerînd ei, împăratul porunci de mai aduse nouă cară de lemne, le dete foc, dară parcă ardea pe gheaţă.

Împăratul acela avea o paţircă de fată slujitoare, care se lua în goană cu ogarii.

Porunci lui Ţugulea să trămiţă şi el pe cineva din ai săi ca împreună cu fata să se ducă la Fîntîna Ielelor, să aducă cîte două urcioare de apă. Dacă omul său va veni înainte, îi va da pe fie-sa; iară dacă slujitoarea lui va veni mai-nainte, să ştie că pe toţi me- giaşii lui îi pune în ţeapă şi pe dînsul într-una mai sus decît pe toţi.

Ţugulea priimi. Apoi uitîndu-se la soţul său cel cu pietrele de moară de picioare, îi zise:

— Ce zici tu, verişcane, umflăm noi fata, ori ne odihnim în vîrful ţepelor?

— Să cercăm şi noi, poate că vom lăsa frigările alea pe seama împăratului.

Omul cu pietrele de picioare şi fata fugătoare porniră împreună, fiecare cu cîte două urcioare, şi aide, aide, de vorbă, ajunseră la Fîntîna Ielelor.

Aci, fata umblă cu şmecherii. Şi cum era şi cam nurlie, mîglisi pe omul cu pietrele de picioare şi îl înduplecă să se puie cu capul în poala ei, pînă s-or mai odihni niţel, şi să-i caute în cap. Tot căutîndu-i în cap, el adormi. Fata cum îl văzu că adormi bine, luă o căpăţînă de cal uscată ce era acolo alăturea, îi puse capul binişor pe dînsa, îi varsă urcioarele

lui, ia p-ale ei şi o plecă la sănătoasa. Nici drumul ei, nici picioarele ei.

Ţugulea cu ai săi sta pe o măgură şi se uita înspre locul de unde trebuiau să vie cei trimişi să aducă apă. Cînd, vede pe fată. Unde venea, măre, venea, ca vîntul. Omul nu se vedea, nu se auzea. Atunci zise săgetătorului celui dibaci:

— Ia te uită, fîrtate, de vezi ce face megiaşul nostru.

— Doarme cu sforăitele — răspunse acesta — cu capul pe o căpăţînă de cal mort şi uscată.

Unde întinde arcul, dădu drumul săgeţii, şi tranc! drept în căpăţîna de cal lovi, de sări cît colo de sub capul omului. Acesta odată sări în sus, şi ia pe fată de unde nu e.

Umplu urcioarele numaidecît. Apoi ca gîndul porni, sărind cîte zece conace [1] dodată; ajunse pe fată tocmai la poarta palatului şi trecînd pe lîngă dînsa, îi sparse şi urcioarele cu pietrele de la picioarele lui.

Cînd duse urcioarele sus la împăratul, acesta întrebă:

— Dară fata unde a rămas?

— Vine pe urmă, îi răspunse Ţugulea.

Ajungînd şi fata şi mergînd şi dînsa la împăratul, îi spuse toată şiritenia.

Împăratul toată noaptea n-a putut să doarmă, fră- mîntîndu-se de gînduri. A doua zi, unul din sfetnici, care ştia păsul împăratului, veni şi-i spuse ce să mai zică lui Ţugulea să mai facă. Plăcu împăratului sfa-tul şi, chemîndu-l, îi zise:

— Ţuguleo, mi-ai făcut tot ce ţi-am poruncit, încă o slujbă mai cer de la tine şi apoi pace.

— Porunceşte mai degrabă, împărate, căci poate să se supere împăratul ce m-a trimis de atîta zăbavă, şi aceasta n-aş voi-o nici în ruptul capului.

— Să-mi faci să nască într-o noapte 50 de femei sterpe!

---

[1] ***Conac* — distanţă de la un loc de popas la altul.**

— Ce mai treabă! zise Ţugulea. Să se aducă nu- maidecît la faţa locului.

Porunci împăratul de aduse cincizeci de femei şi le-a băgat pe fiecare în cîte o cămară. Ţugulea ridică- ochii către vrăjitor şi zise:

— Arată, învăţatule, ce poate toiagul tău cel plin de vrăji.

— Putea împăratul să dea porunci mai grele de făcut; aceasta este jucărie, răspunse el.

Şi intrînd în cămările femeilor, bombăni la fiecare cîte ceva din gură, şi pe fiecare le lovi uşor cu toiagul pe spinare, apoi ieşi. Una după alta ele născură pînă dimineaţă.

Cînd veni împăratul a doua zi şi auzi orăcăitul copiilor de-i impuiase urechile, se luă cu mîinile de păr şi plecă îndată. Cînd să pîşească pragul porţei de la aceste case, ca să se ducă la palatul lui, vrăjitorul îl atinse şi pe dînsul cu toiagul, şi îndată se pomeni cu cîţiva boboci de raţă măcăind după dînsul.

Rîseră şi împărăteasa şi sfetnicii cînd văzură pe împăratul cu bobocii după dînsul.

Iară el se spăimîntă de poznele ce făcuse Ţugulea şi, nemaicutezînd să-i mai dea vreo poruncă, otărî să-i dea fata.

După ce se pregătiră tot ce trebuia de drum, Ţugulea luă pe fata împăratului şi porni, petrecîndu-i împăratul cu toată sila

[1] lui, cu trîmbiţe şi cu buciume, cu tobe şi cu surle pînă afară din cetate.

Şi luîndu-şi ziua bună de la împăratul, Ţugulea îşi cătă de drum, lăsînd pe fiecare din megiaşii săi pe la locurile de pe unde îi luase.

Mergînd el, băgă de seamă că fata împăratului stririlor era tristă. Iară dacă o întrebă care să fie pricina de stă tristă, ea îi răspunse:

— Sunt în stare să-mi fac seamă singură, dacă voi cădea în mîna împăratului celui ce te-a trimis pe tine, şi nu m-ăi lua tu.

Îi plăcu lui Ţugulea vorbele astea şi îi merseră tocmai la inimă. N-avea însă ce face. Trebuia să se ţie de cuvîntul ce dase celui ce l-a trimis.

Pe drum văzu un vultur. Ţugulea trase o săgeată din tolbă, o aşeză la arc şi îl luă la ochi. Vulturul îi zise:

— Nu da, Ţugulea viteazu, că mult bine ţi-oi prinde cînd vei fi în nevoie şi te vei gîndi la mine.

Ţugulea îl lăsă şi plecă înainte. Ajungînd într-o pădure mare şi înnoptînd, a mas acolo. Făcu un foc mare şi se puse a se odihni. Cînd fata, dodată, strigă speriată:

— Ursul!

Ţugulea, de unde şedea şi începuse a aţipi lîngă foc, o dată sări drept în sus, puse mîna pe arc şi pe paloş; cum văzu

[1] ***Silă* — putere, armată.**

ursul, îl luă la cătare cu o săgeată. Ursul însă stătu locului şi începu a striga:

— Nu mă omorî, Ţugulea viteazul, ci mai bine scoate-mi steapul ce mi-a intrat în labă, că multe bine ţi-oi prinde şi eu cînd vei fi vrodată în nevoie şi te vei gîndi la mine.

Ţugulea se opri, iară după ce veni ursul la dînsul, se căzni pînă ce îi scoase steapul, apoi îl legă la bubă şi ursul plecă mormăind de unde a venit.

A doua zi, pornind dis-de-dimineaţă, a mers toată ziua. Cînd era însă pe la scăpătatul soarelui, ajunse şi el la împăratul ce-l trimisese. Cum ajunse, îi înfăţişă pe fata împăratului stririlor.

Împăratul, cum văzu pe Ţugulea, intră în grozile morţii. El îl credea pierit.

Apoi priimi cu mare cinste pe fată şi-i pregăti pentru dormit cămara unde dormea mă-sa. Lui Ţugulea îi dete şi lui o cămară în palaturile împărăteşti. Apoi spuse împăratului tot ce păţi pînă ce îi aduse fata.

Peste noapte, împăratul ţinu sfat. El zise sfetnici-lor săi:

— Ce socotiţi, boieri dumneavoastră, să facem cu Ţugulea ăsta? El ne-a scăpat de neaga-reaua aia de zmeoaică şi de ai săi. Acum nu care cumva să-i vie poftă să şi domnească? Şi atunci, ce ne facem noi? O să se verse sînge peste sînge şi cînd, în cele de pe urmă, tot el, pare-mi-se, o să biruiască.

— Nu te teme, împărate — zise sfetnicul cel pizmă- tăreţ — ne curăţăm noi de el, numai să porunceşti cuiva să-l otrăvească, ori să-l puie bine.

— Ce stai dumneata de vorbeşti? zise alt sfetnic; cu otravă se răsplăteşte cel ce a făcut atîtea slujbe şi ne-a scăpat de nevoia ce era pe capul nostru?

— Ai dreptate, răspunse un al treilea sfetnic; eu dau cu părerea că cinste împărătească să să dea lui Ţugulea şi să se aşeze în trebile împărăţiei cele mai înalte, să se rădice la rangul de boier din doisprezece.

Mai ziseră unii una, alţii alta, dar nicicum nu se înţelegeau, din pricina pizmătăreţului de boier.

— Eu socotesc — răspunse împăratul tăindu-le cuvîntul — că ar fi cu dreptul ca el să ia de nevastă pe fata împăratului stririlor ce o aduse acum; căci el şi-a pus viaţa în primejdie de a adus-o. Deşi îmi place prea mult, de mi se scurg ochii după o aşa bucăţică gingaşă, dară mă lipsesc de un aşa odor şi-l las pe seamă cui mi l-a adus. Apoi, după ce îl voi dărui împărăteşte pentru slujbele ce a făcut mie şi locuitorilor împărăţiei mele, să-l poftesc a se duce la ţara lui. Astfel putem scuti pe biată sărăcime de vărsarea de sînge, căci nu crez eu ca un viteaz ca dînsul să se cerce a se atinge de drepturile mele rămase de la moşi de la strămoşi. Numai să întrebăm şi pe fată, daca vrea să-l ia de bărbat.

— Înţelepţeşte ai grăit, împărate — răspunseră cea mai mare parte din sfetnici — şi judecata măriei tale va fi plăcută şi lui Dumnezeu.

A doua zi, împăratul chemă pe Ţugulea şi pe fata de împărat în divanul cel mare, şi le spuse ce a gă- sit cu cale Sfatul împărătesc.

Fata împăratului răspunse:

— Să-ţi dea Dumnezeu ani mulţi, împărate, şi să domneşti cu pace. Aşa mi se pare şi mie a fi după dreptate. Eu însămi era să ţi-o spui, dacă n-ai fi voit să cunoşti. Cînd o împărăţie are parte de un stăpîni- tor aşa de drept şi nepărtinitor, ferice de noroadele din împărăţia aceea.

— Văzui şi eu, împărate, o judecată dreaptă în viaţa mea, zise şi Ţugulea. Şi fiindcă tu îmi dai fericirea, braţul meu este închinat împărăţiei tale. Cînd va cădea vro pacoste pe capul norodului tău, gîn- deşte-te că este pe lume un Ţugulea care va fi gata a-şi vărsa sîngele pentru tine şi pentru ţara ta.

Apoi Ţugulea, după ce priimi şi daruri împărăteşti, peste cîteva zile porni cu logodnica lui, gîndul fiin- du-i să meargă a-şi mai vedea părinţii. Şi într-acolo şi porni.

Cînd a plecat Ţugulea de la curtea împărătească, împăratul cu ai lui l-a petrecut cu cinste împără-tească pînă la hotar. Şi despărţindu-se, îşi luară ziua bună unii de la alţii.

Fata şi Ţugulea parcă zbura, iar nu mergea, de bucurie că le împlinise Dumnezeu dorinţa. Şi mer- gînd, ajunseră la locul de întîlnire cu fraţii săi, pe cînd soarele era în cruci.

Cînd văzură fraţii pe Ţugulea cu o logodnică mai frumoasă decît florile şi mai albă decît spuma laptelui, îi puseră gînd rău. Pînă a nu se culca, ei se furişară de Ţugulea, se dară mai cît colea şi începură a plănui, cum să facă să se scape de el.

— Noi acum o să fim de rîs în sat, pe lîngă fratele nostru, zice cel mijlociu.

— Să răpunem pe Ţugulea, zise fratele cel mai mare. Tu să-i iei calul şi eu nevasta.

Cum plănuiră, aşa şi făcură.

Peste noapte se-sculară şi cu o mînă tremurîndă taie pe Ţugulea, îi ia fata şi calul şi o rup d-a fuga; şi fugi, şi fugi; pînă ce, cînd se crăpa de ziuă, era aproape de satul lor.

Fata unde se puse pe un plîns de nu o putură mîn- gîia cu nici un chip.

— Noi suntem-înţeleşi, îi ziseră fraţii. Să ştii că te omorîm şi pe tine, dacî ne vei spune că noi am ucis, pe Ţugulea.

Ajunseră la părinţii lor.

Cînd auziră părinţii lui Ţugulea că a fost ucis în- tr-o bătaie cu nişte zmei — după cum îi spuseră fraţii — plîngeau şi lemnele şi pietrele de mila lor. Nu puteau ei face să li se usuce lacrămile de la ochi,

ferească Dumnezeu. Şi se tînguiau şi se boceau, de nu se mai puteau astîmpăra.

Fata plîngea şi ea, biet, înfundat, căci nu cuteza să dea grai din gura ei.

Ţugulea scăpase cu o scînteie de viaţă, căci fraţii nu-l omorîse de tot. Cînd a fost dat ei cu sabia, le-a tremurat mîna de frică şi nu i-a retezat capul. El, viindu-şi niţel în simţiri, şi neputîndu-se scula, a început a geme de durere şi urgie, mai cu seamă cînd văzu că nu era lîngă dînsul nici fata, nici calul.

Şi gîndindu-se la triştea lui şi la biata fată pentru care nu ştia ce o să paţă şi ea din mîna fraţilor lui, îşi aduse aminte de vultur şi de urs.

Nu trecu mult şi se pomeni cu vulturul la capul lui. Şi pe cînd îi spunea ce păţi, odată se auzi prin pădure glasul ursului: mor! mor! mor!

Venea, nene, ursul, de duduia pădurea, trosnea uscăturile pe unde călca şi răpăia ramurile pe unde trecea.

Vulturul cît p-aci era s-o ia la sănătoasa, dară dacă văzu că şi ursul vine în ajutorul lui Ţugulea, se lăsă din zbor iarăşi lîngă dînsul.

Abia mai putu Ţugulea să spună şi ursului ce păţi. Apoi cu grai stins ceru niţică apă. Vulturul se repezi la fîntînă şi-i aduse apă în guşă. Pînă atunci zise ursului să-i pipăie ranele, fiindcă el nu e cîrnic [1] şi să-i aşeze toate oscioarele la locul lor, de vor fi zdrobite.

---

[1] ***Cîrnic*** **— care crîcneşte, se vaietă.**

Cum îi aduse apă, Ţugulea bău. Ursul zise vulturului:

— Ce vom face acum şi noi pentru binefăcătorul nostru, ca să nu-l lăsăm să moară?

— Să-mi cauţi două citurele — răspunse vulturul — să mi le legi de picioare, şi mă voi duce ca gîn- dul şă aduc leacuri pentru Ţugulea de la apa Iordanului, unde sunt două fîntîni cu apă vie şi apă moartă, căci şi el ne-a făcut atîta bine.

Căută ursul citurelele, le legă de picioarele vulturului şi acesta zbură ca vîntul înspre apa Iordanu- lui şi se întoarse ca gîndul.

Ursul nu se mişcă de la capul lui Ţugulea.

Cum veni vulturul, turnă ursul apă moartă peste toate ranele şi se închegă carnea, turnă apoi de două, trei ori, apă vie şi se vindecă Ţugulea de toate metehnele, rămîind cum l-a făcut mă-sa, sănătos şi întreg.

Văzîndu-se Ţugulea voinic ca şi mainainte, mulţumi vulturului şi ursului, apoi le zise:

— Eu văz că m-aţi iubit mai mult decît fraţii mei. Nu mai am nimic pe lume acum. De azi încolo voi trăi cu voi ca nişte fraţi.

— Priimim bucuroşi, răsgunse vulturul. Dară cum vei putea trăi departe de iubita ta şi de şoimuleanul tău?

— Dacă nu este cu putinţă, mai zise Ţugulea, să...

— Să-ţi tai cuvîntul cu miere, răspunse ursul: dară trebuie să fie cu putinţă. Vulturul se va duce ca ştafetar, să afle ce este pe la fraţii tăi. Eu voi şe-dea cu tine şi, cînd va fi vreme cu prilej, vei merge să-ţi iei soţia şi, de voieşti, vom conceni [1] şi pe fraţii tăi.

— Bune sunt poveţele astea, adause Ţugulea.

Se duce vulturul, află toate întîmplările şi se întoarse de spuse lui Ţugulea ca să facă ce o face mai curînd, căci pe fată o silesc toţi cu totul să ia de bărbat pe unul din fraţi, cu gînd că Ţugulea este mort.

Cum auzi Ţugulea, porni cu tovaroşii lui, vulturul şi ursul, şi peste cîteva zile ajunseră aproape de casa lor. Aşteptară pînă înseră şi se duseră pe-ntunerec [2] în curte.

Intrînd în curte, ursul începu să mormăie. Fraţii ieşiră afară speriaţi şi se luă după urs, ursul coti şi se întoarse lîngă Ţugulea.

Între acestea, fata îi luă armele de unde le pusese fraţii şi întîmpină pe Ţugulea cu ele. Iară vulturul se repezi la coşar, unde era calul lui Ţugulea care tot nicheza, îi dezlegă căpăstrul cu ciocul şi el veni lîngă stăpînu-său.

Ursul şi vulturul îşi luară ziua bună după ce-l văzură înarmat şi plecară,

---

[1] ***A conceni* — a nimici.**

[2] ***Pe-ntunerec*: fila deteriorată în exemplarul textului de bază.**

zicîndu-i să se păzească a nu cădea în capcană.

După plecarea lor, Ţugulea întră în casă, la pă-rinţi. Ei nu-l mai, cunoşteau. Dară fata, cu lacrămile şuroaie pe obraz, le povesti adevărata istorie a omo- rîrei lui Ţugulea.

Fraţii luii Ţugulea adunase pe toţi megiaşii, zicînd că a intrat ursul în sat. Cînd veniră şi văzură pe Ţugulea, rămaseră ca bătuţi de Dumnezeu.

Caluli lui Ţugulea sări şi-i omorî pe amîndoi cu picioarele, apoi veni lîngă stăpînul lui cel adevărat, lăcrimă şi îi linse mîinile.

Cînd auziră megiaşii faptele cele proclete ale fraţilor lui, ziseră că urgia lui Dumnezeu a căzut peste dînşii, omorîndu-i calul.

Tocmai istorisea părinţilor lui tot ce păţise în pribegia lui, Ţugulea, cînd deodată se auzi un zgomot în curte.

Ieşiră să vază ce este. Ce gîndiţi că mi-au văzut? O ceată de ostaşi. Căpetenia ostaşilor descălecă, se apropie şi-i dădu nişte cărţi împărăteşti.

Împăratul stririlor murise. Această carte ce-i aduse era adiata [1] împăratului. Căci bolnav fiind pe patul morţii, l-a fost întrebat sfetnicii şi gloatele pe cine le lasă împărat, pentru că n-aveai alţi copii.

Împăratul le-a fost răspuns că mai vrednic nu cunoaşte pe nimeni decît pe

---

[1] ***Adiată* — testament.**

Ţugulea. Atunci s-a scris adiata, s-a iscălit de împărat şi de toată obştea.

A doua zi, Ţugulea a pornit la împărăţia lui cu soţia şi părinţii săi. Cum ajunse acolo, veni ştire că
este ales de împărat şi la cetatea ce o scăpase din urgia zmeoaicei, a fetelor şi a ginerilor ei. Pasămite murise şi împăratul d-acolo şi nici el n-avea urmaşi.

Apoi Ţugulea, unind amîndouă împărăţiile, se cunună cu fata, iubita lui, şi făcu o nuntă de se duse vestea peste tot pămîntul şi rămase de povestit la urmaşii urmaşilor lor.

Şi domniră pînă ce Dumnezeu voi cu ei. Iară eu:

Încălecai pe un lemn,
La bine să vă îndemn;
Încălecai pe un cocoş
Să vă spui la moşi pe groşi.

Povestită d-un ţăran din distr. Vlaşca, comuna Bulbucata şi comunicată de frate-meu, G. Ispirescu. Publicată pentru prima oară în ***Legende sau basmele romînilor***, p. a II-a, f. II, 1876.

LBR

Fata moşului cea cuminte

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om bătrîn care avea o fată mare, de se dusese vestea în lume de vrednicia ei. Moşneagul (unchiaşul) se căsători de a doua oară cu o babă, care avea şi ea o fată mare.

Baba, însă, punea pe fata unchiaşului la toate greutăţile casei; iară fata ei se clocise de şedere.

Biata fata unchiaşului torcea, ţesea, făcea pîine, mătura şi scutura fără să zică nici pis! dară baba punea parte fetei sale,

şi pîra la unchiaş pe fiica lui şi o tot ocăra.

Nu era ziuliţă lăsată de Dumnezeu să nu se certe cu el, ca să-şi gonească copila, şi-i zicea:

— Dacă nu-ţi vei duce fata de aici, pîine şi sare pe un taler cu tine nu mai mănînc.

Bietul om se cam codea; dară baba într-o noapte turnă apă pe vatră şi stinse focul ce-l învălise fata unchiaşului de cu seară.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, se scoală fata să facă focul, fiindcă tot pe ea cădea păcatele; dară foc nu mai găsi în vatră.

Atunci, de frică să nu o ocărască mumă-sa cea vitregă, se urcă pe bordei, se uită în toate părţile, doară va vedea încotrova vreo zară de foc, ca să se ducă să ceară măcar un cărbune; dară nu se văzu nicăiri ceea ce căuta ea. Cînd, tocmai cînd era să se dea jos, zări spre răsărit abia licărind o mititică vîlvotaie: se coborî de pe coperiş şi o luă într-acolo.

Se duse, se duse şi la foc nu mai ajunse; dară în drumul ei întîlni o grădină părăginită, care o strigă zicîndu-i:

— Fată mare, fată mare! vino de-mi curăţă pomii ce mi-au mai rămas de omizi; şi, cînd t-ei întoarce, ţi-oi da poame coapte să mănînci.

Se apucă fata de lucru numaidecît şi cum isprăvi, îndată plecă.

Mai încolo dete peste un puţ, care îi strigă:

— Fată mare, fată mare! vino de mă sleieşte, că ţi-oi da apă rece, să te răcoreşti cînd t-ei întoarce.

Fata slei puţul şi plecă înainte.

Merse ce merse şi dete peste un cuptor, care-i strigă şi acesta:

— Fată mare, fată mare! vino de mă lipeşte şi mă şterge de cenuşe, şi, cînd t-ei întoarce, îţi voi da azimă caldă.

Fata lipi şi şterse cuptorul şi-şi căută de drum.

Mai merse niţel şi dete peste o căscioară, şi bătu la poartă.

— Cine e acolo? îi zise dinăuntru; daca e om bun să intre, dacă nu, să nu vie, căci am o căţeluşe cu dinţii de fier şi cu măselele de oţel, şi-l face mici fărîmi.

— Om bun, răspunse fata.

După ce intră, fiindu-i frică de mumă-sa vitregă să nu o bată dacă se va întoarce acasă, pentru că întîrziase, întrebă dacă nu cumva are trebuinţă de o slujnică. Sînta Vinerea, care locuia înăuntru şi care priimi pe fată, îi răspunse că are trebuinţă de o asemenea fată; ea rămase acolo.

Mai întîi îi spuse că treaba ce are să facă dimi-neaţa este: să dea de mîncare puilor ce-i avea în curte, însă mîncarea să fie nici caldă, nici rece; apoi să scuture şi să deretice pîn casă. Iară maica Sînta Vinerea plecă la biserică. Fata făcu tot, precum îi poruncise.

Cînd veni acasă, Sînta Vinerea întrebă pe puii ei, carii erau balauri, şerpi,

nevăstuici, ciuhurezi, şo- pîrle, năpîrci şi guşteri, cum le-au dat mîncarea, şi toţi răspunseră că n-a băgat de seamă dacă a lipsit ea de acasă: aşa de bine au fost căutaţi.

Intră în casă maica Sînta Vineri şi văzu toate lucrurile aşezate la locul lor si rămase foarte mulţu- mită.

După cîtva timp, zise fata:

— Maică Sîntă Vinere, mi s-a făcut dor de pă- rinţi, fă bine şi-mi dă voie să mă duc.

— Du-te, fata mea; dară mai-nainte caută-mi în cap, şi să vezi că o să curgă o apă pe dinaintea ca- sei şi o să aducă fel de fel de cutii, de tronuri şi de lăzi; pe care din ele îţi vei alege, aceea să fie simbria ta.

Se aşezară şi îndată văzu curgînd apa de care-i spusese, şi pe dînsa veni nişte lăzi şi tronuri prea frumoase.

Fata se gîndi că, dacă va lua o ladă d-alea frumoasele, slujba ei nu făcea atîta, şi mai aşteptă pînă mai văzu că venea o cutie mică şi necioplită; atunci zise ea:

— Maică Sîntă Vinere, iată că mi-am ales lucru pe cît face slujba mea.

— Ia-l, fata mea, dacă n-ai voit să-ţi alegi altceva mai frumos, şi du-te cu Dumnezeu.

Fata unchiaşului îşi luă ziua bună, plecă cu cu- tia la supţioară, şi întorcîndu-se pe la cuptor, căpătă o azimă caldă, şi trecînd pe la puţ, bău apă rece de se

răcori; iară cînd ajunse la grădină, mîncă poame coapte.

Fata ajunse acasă şi găsi pe tată-său zdrobit la inimă de mîhnire; îi spuse tot ce a făcut şi deschise cutia. Dar ce să vază înăuntru? Mărgăritare, pietre nestemate, mărgele, ie numai cu fluturi de aur şi ca- trenţe de mătase.

Baba şi fiică-sa pizmuia pe fata moşului; iară lui îi creştea inima de bucurie.

Baba trimise şi ea pe fie-sa, să facă ce făcuse fata unchiaşului. Se duse, se duse şi fata babei, şi ajunse la grădina care o chemă şi pe dînsa ca să o cureţe; dar ea răspunse:

— Da’ ce! nebună sunt eu să-mi zgîriu mîinile prin tine?

O lăsă şi porni mai departe, sosi pînă la puţ, şi dacă o chemă puţul, ea îi răspunse şi lui:

— Da’ ce! am mîncat laur ca să mă ostenesc eu cu tine pînă să te sleiesc?

Şi plecă mai departe şi se duse pînă ce dete şi peste cuptor, carele o strigă ca şi pe fata unchiaşu- lui; ea îi zise şi lui:

— Da! ce-am văzut să-mi murdăresc mînuşiţele şi să mă vîr pîn tine?

Şi plecă înainte, pînă ce ajunse şi ea tot la Sînta Vinerea.

Acolo fu întrebată ca şi fata unchiaşului şi prii- mită în slujbă, apoi maica Sînta Vinerea îi zise şi ei să facă ceea ce zisese şi fetei moşneagului, şi plecă la biserică.

Cînd veni Sînta Vinerea acasă, toate lighioanele, cu gîturile întinse, se plînseră că li s-au opărit gîtle- jurile; intră în casă şi văzu o arababură de nu-i mai da nimeni de căpătîi.

În cele din urmă, zise fata cea leneşe:

— Maică Sîntă Vinere, mi s-a făcut dor de părinţi, dă-mi dreptul meu, căci mi s-a urît aci, să mă duc acasă.

— Du-te, fata mea — răspunse Sînta Vinerea — dară mai aşteaptă niţeluş, că o să treacă o apă pe dinaintea portiţei, aducînd fel de fel de lucruri; pe care ţi-o plăcea ca s-o iei, alege; iară pînă atunci să-mi cauţi în cap.

N-apucă să puie mîinele în capul ei şi se repezi de luă de pe gîrlă lada cea mai mare şi mai fru- moasă ce văzu. Sînta Vinere îi zise:

— Deoarece ţi-ai ales astă ladă, ia-o; dară să nu o deschizi pînă acasă; şi cînd o vei deschide, să fii numai cu mumă-ta singură în casă, ca să nu vază nimeni ce e într-însa.

Fata luă lada şi plecă.

Cînd se întoarse pe la cuptor, văzu azime calde, se cercă să ia şi nu putu; ea nu mai putea răbda de foame. Pe la puţ trecu cu jind, că nu-i dete măcar o picătură de apă, ca să se răcorească; iară cînd trecu pe la grădină, îi lăsa gura apă şi nu putu nici să se umbrească puţin de arşiţa soarelui.

Ajungînd acasă obidată de osteneală şi flămîndă, n-avu răbdare, ci chemă pe

mumă-sa la o parte şi-i zise să facă pe unchiaş şi pe fie-sa să iasă afară.

Cum rămase singurele, deschise lada; dar ce ieşi d-acolo? balauri, şerpi, şi cîte lighioni toate, cărora le arsese gîtlejurile cînd le dase de mîncare, şi îndată le sfîşiară şi le mîncară.

Tot satul se spăimîntă de întîmplarea asta; şi fiecare om băgă de seamă că asta vine de la răsplăti- rea dumnezeiască. Fata moşneagului însă se căsători cu un flăcău din cei mai frumoşi ai satului, care o ceru de la tată-său şi o luă de soţie.

Mare veselie se făcu în sat la nunta lor, şi trăiesc în fericire pînă în ziua de azi. Cine nu crede să facă bine să se uite împrejur, şi va vedea multe de aceste case.

Iar eu încălecai p-o şea etc.

Povestit de mama. Publicat pentru întîia oară în ***Ţăranul romîn***, nr. 25 din 1862.

LBR

Fata de împărat şi fiul văduvei

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat foarte bogat şi puternic. Acest împărat avea un fecior şi o fată. Întîmplîndu-se să-i moară feciorul, îl îngropă cu mare cinste şi alai ca pe un împărat. Cînd fu a duce mortul la biserică, fata împăratului ceru a merge şi dînsa să-l petreacă. Aşa de păzită era fata aceasta de tată-său, încît pînă atunci nici soarele nu-i văzuse feţişoara, nici vîntul nu-i bătuse părişorul. Ea se îmbrăcă în negru şi-şi lăsă părul despletit [pe] spate, şi aşa merse de petrecu pe frate-său la groapă. Şi aşa gătită îi şedea mai bine decît altminteri. Căci, nu e vorba, ea era foarte frumoasă. Crinii şi viorelele

rămăseseră pe jos şi nici la degetul cel mic al ei nu le punea.

Cînd o văzu lumea aşa de gingaşe şi de plăpîndă, rămase cu ochii zgîiţi la dînsa. Şi aşa de puţintică şi drăgălaşe mai era, încît s-o sorbi într-un pahar cu apă. Lumea uitase şi mort şi tot uitîndu-se la dînsa. Atunci veni un vîntişor lin şi uşor, de-i resfiră pletele; iară ea simţi că un fior rece i se strecoară prin inimă.

Cum, cum, îngropară mortul şi toată lumea se întoarse acasă.

Tot pe atunci în cetatea aceea se afla o văduvă săracă. Ea avea un fiu. El era de treabă, smerit şi sfiicios ca o fată mare. Toţi feciorii de boieri aveau pizmă pe dînsul şi-i puseseră gînd rău. Nu-i găsea însă nici o pricină, ca să puie mîna pe dînsul. Fiul văduvei întrecuse pe toţi boierii şi împăraţii la boi şi la stat. El era arătos nevoie mare. Ai fi pus ochii pe dînsul d-ar fi fost într-o mie. Ş-apoi era dulce la cuvîntare. Curgea graiul din gura lui ca mierea. Nu se mai sătura cineva de dînsul ascultîndu-l.

De la moartea fratelui său, fata nu se prea simţea bine. Ba c-o fi una, ba c-o fi alta, ba c-o fi deochi, ba c-o fi săgetătură, şi toate descîntătoresele şi vracii nu-i putură da pe leac.

Mă-sa băgă de seamă că fie-sa era însărcinată. În zadar se jura fata că nu ştie la sufletul ei nimic cu prihană. Cine să o crează? Burta o da de gol. Ea însă nu spunea minciuni, se pomenise şi ea aşa.

D-apoi cînd află tată-său că fie-sa are să fie mumă, fără să fi pus pirostriile pe cap? se făcu foc şi pîrjoi. Nu mai ascultă nici rugăciuni, nici nimic. A se dezvinovăţi înaintea lui nu era cu putinţă. Porunci deci ca numai- decît să se adune Sfatul împărăţiei în taină, ca să otărască pedeapsa ce s-ar cuveni fie-sei pentru o aşa nelegiuire şi ca să se spele ruşinea ce adusese ea părului cărunţit al tatălui său.

Sfatul împărăţiei găsi cu cale că spre a se spăla o aşa grozavă necinste, fata cu moarte să se omoare. Unii ziceau ca să se arză de vie. Alţii ca să-i scoaţă ochii şi să se gonească în pustietăţi spre a fi mîncată de fiare sălbatice. Alţii iară ziceau ca să i se lege o piatră de gît şi să se dea pe Dunăre.

Tocmai pe atunci, din păcate, iată că şi feciorul văduvei trecea pe acolo în treaba lui. Cum îl văzură boierii, numaidecît se învoiră, şi hotărîrea fu gata, cam ce, adică, să facă cu fata împăratului.

Toţi fură într-o glăsuire ca fata să se dea pierzării. Însă ca una ce este fată de împărat, şi ca una ce trebuie să fi săvîrşit nelegiuirea cu un om, carele şi acela trebuie să piară, acel om să fie fiul văduvei, deoarece fata nu vrea să spuie pe adevăratul nelegiuit, şi pentru că Sfatul împărăţiei nu poate să-l ghicească. Cum hotărîră, aşa şi făcură.

Împăratul porunci, şi numaidecît se aduse un bo- loboc mare; puse de-l smoli şi, băgînd într-însul pe fata de împărat cu fiul văduvei, porunci de înfundă bolobocul bine, şi îl dete pe Dunăre.

Pe cînd însă dogarii înfundau bolobocul, una din roabele fetei de împărat, mai miloasă la inimă, se strecură prin calabalîc şi le dete pe sub ascuns o copaie de mere, două azime şi un fedeleş cu apă. Noroc că nu o văzu nimeni.

Se duse butoiul pe Dunăre trei zile şi trei nopţi, fără a se opri undeva. Merindea din butoi se isprăvise. Biata fată îşi plîngea nevinovăţia cu nişte graiuri de-ţi rupea băierile inimei, iară bietul băiat, şi el nevinovat ca şi dînsa, o mîngîia şi nu o lăsa să-şi piarză nădejdea de la Dumnezeu. Cînd, ce să vezi dumneata? A patra zi, dis-de-dimineaţă, bolobocul se loveşte de un buştean şi se sparge. Pasămite bolobocul ajunsese la margine, adus fiind de talazurile Dunării, şi-l ciocni de buşteanul pe care tot apa îl dase la margine.

Ieşiră deci la uscat dosădiţii de ei, şi dară mulţumită lui Dumnezeu că le-a scăpat zilele, şi-i făcură să mai vază o dată lumina.

Apucară pe o potecă şi intrară într-un bunget de pădure. Aci o luară apoi pe o pîrtie, şi merse, şi merse, pînă ce văzu că se deschide o poieniţă. În astă poieniţă dete de nişte case foarte frumoase,

bătătura cărora era cîmpul cu florile. Toate lucrurile în această casă erau cu şart. Nimic nu lipsea. Toate catrafusele îşi aveau vătaful lor şi nimic nu era nerostit. Cînd voiai ceva, era destul numai să porunceşti şi îndată se făcea. Aci era în adevăr: pune-te masă, ridică-te masă.

Trecură mulţi ani de la această întîmplare. Împăratul îşi uitase de fiica sa. Fata de împărat şi fiul văduvei se învoiseră şi se însoţiseră. Nici unul din amîndoi nu s-a căit mai în urmă pentru aceasta. Vezi că el în viaţa lui nu alunecase pînă atunci, era curat cum îl făcuse mă-sa; şi pe fata împăratului o găsise acasă. Copilul cu care era însărcinată fata cînd o goni tată- său se născu, şi se făcuse un băiat de să nu te înduri de el. Iară ei petrecînd cu bine, îşi uitaseră de necazurile cele trecute. Puterea lui Dumnezeu îi ocrotea şi-i ferea de rele. Atîta numai că p-acolo nu se vedea nici pui de om. Parc-ar fi fost la sfîrşitul pămîntului.

Într-una din zile, împăratul, tatăl fetei, plecă la vînătoare. El se încumese a răzbi mai înăuntru pă- durei decît altă dată. Şi, din vînat în vînat, el se rătăci. Orbăcăi în sus, căută în jos şi peste poteca pe care să iasă la lumină nu putea să dea. Se luase de gînduri. Cînd, iacă dă în poieniţa cu casele. Văzu şi casele. El se minună cînd văzu aşa casă frumoasă într-o astfel de sălbătăcime de pădure. De voie, de

nevoie, trebui să se ducă acolo, căci ochii nu-i dase în geană de nu ştiu cît timp.

Mai întîi îşi trimise sluga care nu se despărţise de dînsul nici cît ai scăpăra. El se întoarse şi spuse împăratului că este priimit a găzdui acolo cu dragă inimă. Intrînd împăratul, îşi trimise sluga la bucătărie să-i frigă două potîrnichi din cele ce vînase el. După ce aşeză potîrnichile în frigare şi le puse la foc, acolo le uită: căci ce văzu şi auzi îl buimăcise. Toate lucruşoa- rele vorbeau în casa aceea, pînă şi oalele şi vătraiul.

La vatra aceea erau două oale puse la foc. Aceste oale se certau. Sluga împăratului auzi cu urechile sale cum se ciorovoiau aceste oale.

— Fă, buzato, dă-te la o parte că tu ai fiert destul.

— Ba, dă-te tu mai la o parte, scurto ce eşti, că au fiert şi maţele din tine.

Şi căscînd gura la dînsele, sluga uită şi potîrniche şi tot. Cînd se deşteptă sluga împăratului, friptura se făcuse scrum.

Se bocea biet şi se tîngui a de-i plîngeai de milă. Fata împăratului îl linişti spuindu-i că o să roage pe împăratul să-l ierte pentru această greşeală.

Apoi trimise şi pofti pe împăratul în casa cea mare. Aci, stînd de vorbă, stăpînul casei porunci să se puie masa. Rămase împăratul stîlpit cînd văzu masa viind singură, talerele, lingurile şi celelalte tacîmuri cu vă- taşii lor şi le aşezau careşi pre unde. Veniră bucatele

şi mîncară. După ce sfîrşiră de mîncat şedeau la vorbă, cînd, în loc de a se strînge masa, văzură că lingurile începu a sălta pe masă. Vătaful le suduia, dară ele nu ascultau de cuvîntul lui. Împăratul nu băgă de seamă, căci vorbea cu fiul gazdei, un copilandru dezgheţat şi sfătos, de te trăgea inima să stai cu dînsul de vorbă.

Atunci gazda, ca să facă pace, zise.

— Nu se poate ca împăratul să fi făcut o asemenea faptă.

— Că n-are la cine altul să fie, răspunse vătaful lingurilor. Trebuie să-l căutăm.

— Nu mai trăncăni, îl mai zise gazda. Aide, ridică masa şi te cară de aci.

Auzind împăratul cele ce se vorbiră, ceru să fie căutat, ca să-şi iasă din bănuială, căci el nu se ştia vinovat.

Atunci, trăgîndu-i încălţămintea, îi căzu lingura pe care o căutau din cizma împăratului.

Pasămite gazda se vorbise cu vătaful lingurilor ca să-i joace renghiul ăsta.

Împăratul se făcu ca sfecla de roşu de ruşinea ce păţi şi zise încîlcindu-se de ciudă.

— Arată-ţi, doamne, minunea ta! Nu ştiu la sufletul meu de nici un furt. N-am băgat eu lingura în cizmă.

— Cum nu ştii dumneata — zise şi gazda — despre lingură, asemenea nu ştiu nici eu pînă în ziua de azi cu cine am făcut copilaşul ăsta.

Atunci, cunoscîndu-se, se îmbrăţişară şi se iertară unul pe altul.

Fata de împărat mulţumi apoi împăratului că i-a dat Dumnezeu în gînd de a pus în boloboc împreună cu dînsa pe junele cu care ea s-a însoţit mai pe urmă; căci el s-a îndrăgostit de dînsa, a iubit-o şi a îngrijit-o ca pe o soţie credincioasă.

Împăratul nu ştia cum s-o mai mîngîie, cunoscîndu-i nevinovăţia. Lăudă şi pe soţul ei pentru buna sa purtare de grije, şi cu toţii împreună se întoarseră la scaunul împărăţiei, dînd mărire lui Dumnezeu că nevinovăţia a ieşit dasupra ca untul de lemn.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

Notă. Povestit de un oborean din Bucureşti, muncitor la presa mecanică de tipografie.

LBR

Fiul vînătorului

A fost odată ca niciodată.

A fost odată un vînător foarte meşter. El îşi pusese de gînd a scoate din fiul său un

vînător de să se ducă vestea; dară n-avu parte să-şi împlinească pofta inimei, căci muri, rămîind fiu-său mic.

După ce se făcu mai măricel fiul vînătorului, mumă-sa îl dete la carte şi la fel de fel de meşteşuguri; toată lumea se mira de isteţimea lui; dară el, crescînd, era nemulţumit, fiindcă n-avea trişte. Într-o zi se duse la moaşă-sa şi se plînse, zicînd:

— Moşică dragă, iată, m-am făcut mare, m-a dat mama la toate meşteşugurile, lucrez din zi până în noapte; pentru aceasta şi lumea mă omeneşte văzîn- du-mi hărnicia; dară eu nu pot să leg două într-un tei. M-am luat de gînduri. Muncesc cît zece, însă norocul se ţine după mine ca pulberea după cîni.

— Nu te deznădăjdui, dragul moaşei — îi zise bă- trîna — ai încă timp, lucrează ca şi pînă acum, şi nu te va lăsa Dumnezeu să piei; stăruieşte întru a fi om cinstit şi harnic şi odată, odată trebuie să-şi spargă dracul opincele.

• • • • • •
• • • •

— Un lucru am să te întreb, dragă moşică — mai zise fiul vînătorului — şi te rog cu cerul, cu pămîntul să-mi spui drept.

— Bucuros, fătul meu, numai să-l ştiu.

— Ce meşteşug a avut tatăl meu?

— Tată-tău, dragul moşicăi, a fost vînător, şi încă o dată vînător. Nu era ziulică lăsată de la Dumnezeu în care el

să se ducă la vînătoare şi să se întoarcă cu mîinile goale. Avea mare noroc la vînat. Cîte lighioani sălbatice care făcea rău omenirei n-a stîrpit el de pe faţa pămîntului! Dară şi multe păsărele a ucis, de care-ţi era mai mare jalea cînd te uitai la dînsele, aduse acasă. Daca trăia el, pusese de gînd a face din tine un vînător fără seamăn.

— Acum, moşică, să-mi mai spui un lucru. De ce mama nu vrea să-mi spuie d-alde astea, cînd o întreb?

— Fiindcă, dragul meu, meşteşugul ăsta este foarte primejdios. De cîte ori n-a plîns mă-ta zile întregi, căci nu ştia de căpătîiul tatălui tău, cînd se ducea şi zăbovea prin păduri după vînat? De cîte ori nu era cu inima sărită, cînd auzea că lighioanele sălbatice au mîncat pe cîte un vînător! Da, asta este pricina de nu voieşte să-ţi spuie. Mă-ta te iubeşte ca pe ochii ei din cap şi nu voieşte nici în ruptul capului să te vază şi pe tine supus la toate relele vînătoriei.

— Aşa o fi, moşică. Dară de unde ştie cineva că mie nu mi-o fi scris în frunte să fiu vînător? Vezi dumneata la munca care muncesc eu, şi să nu văz nici un folos, trebuie să fie ceva!

— Mai ştii, păcatele! răspunse bătrîna cu mirare, după cele ce spui tu, pare că ai dreptate; şi apoi mie, mai-mai, îmi vine să crez că aşa este.

— Daca este aşa şi ai milă de tinereţele mele, spune-mi, moşică dragă, unde sunt armele tatălui meu?

— Nu ştie moşica, drăguţă, că ţi-ar spune.

— Învaţă-mă dară ce să fac şi cum să dreg ca să aflu.

— Numai mumă-ta ştie de căpătîiu armelor tătîne- tău. Ea de bunăvoie nu ţi le va da. Trebuie silită. Pentru aceasta, să te faci că eşti bolnav şi că răsari din somn. Cînd te va întreba ce ai de răsari, tu să zici că ai visat că te vei face sănătos dacă îţi va da mă-ta să sugi pe sub talpa casei. Ea, fiindcă te iubeşte foarte, o să te asculte; şi cînd va băga ţîţa, să laşi talpa peste ea, căci atunci, de durere, îţi va spune tot.

Cum auzi, fiul vînătorului se duse acasă, făcu precum îl învăţase moaşă-sa, şi află tot ce voi să ştie.

Nu se poate spune bucuria ce avu cînd găsi armele tatălui său. Le luă, le curăţă, dară nu-i venea înde- mînă să umble cu ele. După ce se înarmă bine şi se găti de vînat, se arătă mume-sei şi-i zise:

— Rămîi sănătoasă, mamă, să te găsesc cu bine.

— Mergi în mila domnului — răspunse mumă-sa — dacă te trage inima să calci în urmele tătîne-tău. Însă un lucru am să-ţi spui, şi tu să asculţi, puiul mamei. Uite, în toate părţile să te duci după vînat, numai în pădurea fildeşilor nu, căci nu va fi bine de tine.

El plecă, hotărît în sine a asculta sfaturile mume-sei. Pe drum, el cugeta ca de ce fel de vînat să se agaţe. „De voi vîna — îşi zicea el — păsărele mititele: privighetori, pitulice, scatii, stigleţi, lasă că nu va fi mare mană de cîştigul meu, dară pădurile şi codrii vor rămînea mute, freamătul frunzelor tinere de primăvara va ajunge să n-aibă cu cine să se îngîne, şi călătorul cu inima friptă de focul dragostei nu va mai avea
unde să vie să-şi aline durerile. Lipsă de un aşa vînat, prin care să fac rău altora şi prin care să nu se poată cunoaşte vitejia unui romîn!... De voi vîna iarăşi turturele, mierliţe, prepeliţe şi potîrnichi, iarăşi nu va fi treabă mare, căci livezile înflorite şi pîriiaşele vor tînji din lipsa lor. Deci nu-mi voi pune mintea cu nişte pasări cari fac pe cei îndrăgostiţi să le fie dulce viaţa, cînd, şezînd pe marginea unei gîrliţe cu malurile smălţuite de floricele, ascultă şoptele undelor cari din cînd în cînd sunt amuţite de giugiulitul acestor gingaşe păsări. Şi fiindcă sunt plecat pentru vînat, voi vîna dară fiare sălbatice cari fac tuturor rău, şi prin aceasta chiar se va vedea voinicia unui romîn.”

Astfel cugetînd şi mergînd, se trezi, fără să ştie cum, tocmai în pădurea fildeşilor.

Aci dacă ajunse, vînă pe cel dintîi fildeş ce întîlni. Îi luă pielea şi colţii şi plecă.

Întorcîndu-se, se întîlni în drum cu boierul cel mai credincios al împăratului, carele îl întrebă:

— Ce fel de piele este aia, prietene?

— Piele de aspidă, îi răspunse fiul vînătorului cam peste picior.

— Nu mi-o vinzi mie?

— Măcar zece pungi de bani să-mi dai, nu ţi-o vînd.

— Zece îţi dau, răspunse boierul.

— Măcar o sută să-mi dai, nu ti-o vînd.

— O sută îţi dau.

Apoi, dacă văzu şi văzu că nu voieşte să i-o vînză, îi zise:

— Fiule al vînătorului, o să te căieşti de ceea ce faci.

Dară fiul vînătorului îşi cătă de cale, nu voi să ştie de nimic, şi astfel ajunse acasă.

Mumă-sa se spăimîntă cînd îl văzu cu pielea şi cu colţii de fildeş. Iară el spuse mă-sei cum se trezi în pădurea fildeşilor fără să voiască şi cum ucise pe cel întîi fildeş ce întîlni.

După cîteva zile, fiul vînătorului fu chemat la palat şi împăratul îi zise:

— Am auzit, fiu al vînătorului, că tu te-ai fi lăudat că poţi să-mi aduci oase de fildeş cît să-mi clădeşti un palat şi piei de aspidă cît să ajungă să-l înväleşti.

— Luminate împărate — răspunse fiul vînătorului — să-ţi fie faţa cinstită. Cine m-a pîrît la măria ta nu m-a pîrît ca să mă crească, ci m-a pîrît ca să mă prăpădească. Ci cu vrerea lui Dumnezeu mîine îţi aduc răspunsul.

Se duce deci la moaşă-sa, îi spuse toată şiretenia pricinei, cum adecă fusese la

vînat, cum se întîlnise cu credincerul împăratului, ce vorbise cu el, şi în cele din urmă porunca împăratului, după pîra boierului ce-i purta sîmbetele.

Moaşă-sa îl povăţui ce trebuia să facă, apoi îi zise:

— Pasă cu Dumnezeu, dragul moşicăi, şi fii bărbat.

A doua zi, romînaşul nostru se înfăţişă înaintea împăratului.

— Luminate împărate — zise el — se poate să se facă voia măriei tale, numai să-mi dai mînă de ajutor.

— Orice vei cere, să se îndeplinească, zise împăratul.

— Ca să pot izbuti, răspunse fiul vînătorului, să duc la capăt bun porunca ce mi-ai dat, să trimiţi oameni d-ai măriei-tale să stîrpească balta din pădurea fildeşilor, apoi să-mi dai o mie de buţi cu vin şi o sută cu rachiu.

— Cererea ta este ascultată, zise împăratul.

Apoi se dete porunci peste porunci la ostaşii şi slujitorii împărăteşti să asculte pe fiul vînătorului în tot ce le va zice el, ca să poată săvîrşi treaba cu care l-a însărcinat împăratul.

Balta se stîrpi, şi în locul apei el turnă vinul din cele o mie de buţi şi rachiul ce se adusese; apoi trimise pe oameni la ale lor.

Fildeşii viind la adăpătoare şi văzînd că în loc de apă este altceva, se întoarseră;

apoi răbdară o zi, răbdară două, mai veniră şi, dacă văzură că apa nu se schimbă, şi cum erau şi fripţi de sete, băură cu nesaţ şi toţi căzură morţi.

Atunci fiul vînătorului se puse de-i jupui, curăţă carnea de pre oase şi le aduse împăratului, carele îi dete un pumn de galbeni, şi plecă la casa mume-sei cu inima plină de bucurie.

După cîteva zile, împăratul iarăşi îl chemă şi-i zise:

— Fiule al vînătorului, mi s-a spus de un oarecine că tu te-ai fi lăudat că poţi să aduci meşteri de la Nedeia Cetate, să-mi zideşti un palat cum nu s-a mai văzut pănă acum, cu oasele astea de fildeş, şi să-l în- văleşti cu pieile de aspidă ce mi-ai adus.

— Eu, preamărite împărate — răspunse fiul vînătorului — nici că mi-a trecut prin minte una ca aceasta. Dar, cu vrerea lui Dumnezeu, crez că voi putea arăta celor pîrîtori ce poate romînul cînd voieşte... Mîine îţi voi aduce răspunsul.

După ce află de la moaşă-sa ce trebuie să facă ca să împlinească porunca împărătească, se întoarse a doua zi la împăratul şi zise:

— Preamărite împărate, ca să mă pot închina cu slujba ce mi-ai dat măria-ta, am trebuinţă de mila măriei-tale.

— Cere şi vei avea, răspunse împăratul.

— Să-mi dai — zise fiul vînătorului — o sută de corăbii cu sare.

— Să ţi se împlinească cererea, porunci împăratul.

Luînd cele o sută de corăbii pline cu sare, fiul vînătorului plecă cu dînsele pe mare.

Acum nu-i mai părea rău de slujba ce-i dase împăratul. Bucuria lui era fără margini cînd se văzu pe mare, lucru ce nu mai văzuse de cînd îl făcuse mă-sa. Lui îi plăcea prea mult să se uite la corăbiele care mergeau la rînd, ca cocorii. Sălta de veselie cînd vedea dimineaţa că soarele, ieşind din poarta raiului, se îmbăia în mare mai întîi şi apoi îşi făcea călătoria pe cer. Cînd vedea razele cele focoase ale soarelui că ies din apele mărilor, el se mira cum de nu clocotesc apele.

Seara încă, cînd luna se gătea şi se oglindea în apele mărilor, el se pierdea în fel de fel de cugete şi nu-şi putea da seamă de ce lumina lunei era aşa de searbădă şi de ce apa părea ca o gheaţă lucie.

Îi plăcea iarăşi să se uite noaptea la stele şi ar fi voit să ştie care este steaua împăratului cutare sau a cutăruia boier; îi părea rău însă cînd vedea cîte vro stea că cade, fiindcă ştia că atunci trebuie să fi murit acela a cărui stea cădea.

Şi stînd astfel pe gînduri, legănat de valurile apelor, adormea.

Acestea şi altele, despre care nici prin gînd nu-i plesnea până ce nu călătorise pe mare, îl făcea să se silească a sfîrşi slujba cît se poate mai bine.

După o călătorie lungă foarte, ajunse la Nedeia Cetate.

Această cetate era vestită pentru meşterii ei care învăţase meşteşugul de la zîne, şi nu putea nimeni să intre acolo.

Fiul vînătorului, dacă ajunse, se coborî la uscat şi voi să intre în cetate; dară la porţi îl opriră ostaşii. Atunci el le zise:

— Duceţi-vă de spuneţi împăratului vostru că am venit cu o sută de corăbii cu sare.

N-apucă să sfîrşească bine vorba, şi să te ţii, pîrleo! Soldaţii într-un suflet alergară şi spuseră împăratului cele ce auziră.

La ei acolo se sfîrşise sarea şi era o lipsă de sare de să ferească Dumnezeu. Cum auzi împăratul acestea, porunci să-l aducă înaintea lui. După ce veni, îi zise:

— Omule, Dumnezeu te trimite cu sarea asta?

— Eu, luminate împărate — răspunse fiul vînătorului — am auzit că aveţi lipsă de sare, şi am venit să fac o mare înlesnire celor întrebuinţaţi.

— Cere de la mine cît vei pofti şi îţi voi da, nu- mai să ne vinzi nouă sarea şi să nu te duci cu dînsa într-altă parte.

— Eu, mărite împărate, sarea n-o dau pe bani. Voi să fac schimb. O dau pe meşteri zidari cari să-mi facă un palat cum voi voi eu.

— Dorinţa ta se va împlini, măcar că pănă acum nimeni n-a putut să izbutească nu a lua oameni cu sine d-ai împărăţiei

mele, dară nici să calce pe tărî- murile stăpînirii mele!

Apoi puse împăratul pristavi cari să spuie la lume că porunca împărătească este să se adune toţi meş-terii zidari. Dacă se adunară, alese din ei fiul vînă-torului vro două sute de meşteri, tot pe sprînceană, ştii! şi dete toată sarea împăratului, primind de la acesta şi mulţumiri.

Cînd se întoarse la corăbii, fiul vînătorului se miră cînd văzu că era o mulţime de ostaşi. El întrebă pe unul din ei:

— Pentru ce sunt adunaţi atîţi ostaşi aci?

— Păzim — i se răspunse — ca să nu plece corăbiile înapoi fără să ne dea sarea. Pe bani, pe schimb, pe orice, sarea trebuie să rămîie aci, căci ne prăpădim.

După ce descărcă sarea, se puse în corabie fiul vînătorului cu cei două sute de meşteri, îşi luă ziua bună de la împărat, căruia îi făgădui ca, îndată ce va sfîrşi palatul de zidit, să-i întoarcă pe meşteri daca ei vor cere; apoi plecă.

Şi cum era un vînt priincios pe mare, călătorind repede, se întoarse cu sănătate în ţara lui. Apoi puse de făcu palaturile ce poruncise împăratul şi, după ce isprăvi, trimise pe meşteri de unde venise; iară împăratul, dacă văzu că este gata palatul, nu mai putea de bucurie şi mulţumi pe fiul vînătorului cu cîteva pungi de bani.

Acesta se duse acasă la dînsul, voios că a scos la capăt bun slujba cu care fu însărcinat.

Nu trecu mult, şi împăratul iarăşi îl chemă.

— Fiule al vînătorului — îi zise împăratul — mi-a mai spus cineva că te-ai fi lăudat că poţi să-mi aduci o cracă verde din pomul care este în mijlocul raiului, care să-mi lumineze palaturile ce mi-ai făcut, noaplea ca ziua. Eu îţi poruncesc să-mi faci astă treabă, căci, de nu, unde îţi stă picioarele îţi va sta şi capul.

— Cînd oare va avea să-mi vie şi mie rîndul a-ţi spune, preamărite împărate, ceea ce s-au lăudat unii şi alţii?

— Tu acuma fă ce ţi-am poruncit, şi apoi vom vedea.

— Eu nu m-am lăudat să fac una ca asta; dară mîine îţi aduc răspunsul, şi mă voi sili, de-mi va ajuta Dumnezeu, să scap şi de năpastea asta ce căzu pe mine.

După ce ceru sfaturile moaşe-sei, la care se tîngui de asuprelele ce-i veneau de la credincerul împăratului, şi după ce aceea îl învăţă ce să facă, el merse la împăratul şi-i zise:

— Dacă împărăţia-ta voieşte să mă întorc cu sufletul în mine, să-mi dai o sută de corăbii cu bucate şi o sută cu carne, iar eu m-oi duce cu ele să-mi mai cerc norocul şi de astă dată şi, bun este Dumnezeu! s-or sfîrşi odată toate năpăstile şi s-or închide gurele care spun aşa minciuni gogoneţe!

Cum auzi împăratul de unele ca aceste, porunci ca numaidecît să se împlinească cererea lui.

Corăbiile se pregătiră, se încărcară, şi fiul vînătorului se puse într-una din ele şi plecă, luînd calea către răsărit.

Călătorind, el nu se putea domiri cum merge treaba de se lasă împăraţii să fie purtaţi de nas de cîte un nemernic de boier.

„Cum se poate — îşi zicea el — ca împăratul să fie atîta de nătîng, încît să crează toate bîrfelele lepădă- turelor? Ca să fie cineva împărat, trebuie să fie om frumos la minte, frumos la chip, cu înţelepciune şi cu dreaptă judecată; aşa spune şi moşica; aşa zice şi toată lumea. De ce dară se ia el după muşte? Nu ştie el că lingăii o să-l ducă pe calea pieirei? Dară nu va fi aşa. Împăratul nostru e bun. Nu trebuie lăsat pe mîini rele.”

Lungă fu călătoria aceasta. Merse, merse, pănă ce ajunse la ţara porumbeilor. Acolo întîlni pe împă-ratul lor.

— Bine ai venit sănătos, îi zise împăratul; dar ce vîrit te aduce pe la noi, omule?

— Bine v-am găsit sănătoşi, răspunse fiul vînătorului. Sunt trimis de împăratul meu să-i aduc o cracă verde din rai. Dacă ştiţi calea la rai, dă-mi pe cineva să mă ducă acolo, şi eu voi răsplăti ostenelele lor cu ce voi putea.

— Tu mergi să cauţi calea raiului, şi iai după tine atîtea corăbii! La ce ar putea să-ţi slujească ţie aceste catrafuse?

— Vezi că — răspunse fiul vînătorului — am luat cu mine lucruri de acelea cu care să ung osia ca să nu scîrţie roata. Merindele ce am în corăbii sunt de dat pe slujbe.

Cum auzi împăratul porumbeilor că are merinde, se luă cu binele pe lîngă dînsul, fiindcă pe la dînşii era pe atunci o foamete groaznică, şi, cu şosele, cu momele, umbla să-l facă a nu se duce de la dînsul cu toate bucatele, cu voia să i le cumpere. Apoi dacă auzi că bucatele nu se dau pe bani, ci aceluia care îi va ajuta să ia o cracă verde din pomul din rai, porunci de se buciumă trei zile şi trei nopţi, şi se adunară o sumă de porumbei din toate unghiurile lumii.

— Care din voi ştie calea raiului să-mi răspunză, le zise împăratul lor.

— Eu ştiu, şi eu ştiu, ba şi eu ştiu, răspunseră mai mulţi deodată.

— Să mergeţi cu omul ăsta, să intraţi în rai, să rupeţi o cracă verde din pomul ce stă în mijlocul raiului şi să i-o daţi, că-i trebuie.

Fiul vînătorului dete în dar toate grăunţele din corăbiile cu bucate. Cînd văzu împăratul porumbeilor atîta buluc de hrană, nu mai ştia ce să facă de bucurie, căci seceta le stricase toate holdele. Mulţumi fiului vînătorului, iară acesta,

luîndu-şi rămas bun, plecă cu porumbeii ce-i dăduse împăratul.

Pe drum, porumbeii îi ziseră:

— Ce vom face noî, căci avem a trece prin împărăţia vulturilor?

— Să nu vă fie teamă, căci m-am îngrijit eu de a le astupa gura.

— Totuşi, să ne ascunzi undeva.

— Vă voi ascunde, răspunse fiul vînătorului.

După ce mai călătoriră, cale lungă şi mai lungă, începu a se auzi croncăniturile vulturilor. Atunci el ascunse cum putu mai bine porumbeii.

După ce se apropie de hotarul împărăţiei lor, o negură de vulturi se arătă împregiurul corăbiilor şi, cătîndu-i price, croncăneau de mi-ţi împuia capul, zicînd:

— Ce cauţi p-aici, fiule al vînătorului? Au venit-ai să ne vînezi, ori să ne stîrpeşti neamul, sau să ne iai împărăţia? Dară nu ştii că nu vei mai scăpa cu viaţă din mîinele noastre? Ori şi dacă vei scăpa, n-ai să te întorci teafăr şi nepedepsit de noi!

— Staţi locului şi nu vă mai necăjiţi. Eu viu la voi ca prieten. Voi trece prin ţara voastră la treaba mea şi mă voi întoarce fără să mi se cletine un fir de păr măcar din cap. Nici n-am să vă vînez. Nici n-aveţi să mă pedepsiţi.

— Hîm! Dară miroasă a hoit p-aici pe la tine, mai ziseră vulturii şi se repezeau cu stolurile asupra corăbiilor.

— Astîmpăraţi-vă şi mă ascultaţi, le răspunse fiul vînătorului. Ştiam că vă

aflaţi în lipsă şi v-am adus de mîncare. Pentru aceasta şi voi să mă slujiţi.

Prinse bucuros împăratul vulturilor, cînd auzi de una ca asta, şi dete poruncă vulturilor să stea ca- reşi pe unde apucase.

Atunci fiul vînătorului spuse împăratului vulturi-lor că-i va da tot hoitul din corăbii dacă îi va da un vultur care să meargă cu dînsul şi să-i fie supus la ce-i va porunci.

Primind împăratul vulturilor de bine cele spuse, fiul vînătorului le dete hoitul din cincizeci de coră-bii, iară vulturii se repeziră asupra lui ca nişte flă- mînzi calici.

După ce mîncară, luă fiul vînătorului un vultur şi merse înainte. Pe drum îl învăţă ce avea să facă. Îi mai spuse că el va sta cu arcul întins şi că-l va vîna de îndată ce se va abate de la poruncele lui.

Vulturul ştia de frica lui. El cînd zicea vorba, nu giumea. Într-acestea, ajunse aproape de grădina raiului. Dară cine se putea apropia de dînsa? Acolo nu era nicidecum noapte, căci pomul din mijlocul raiului lumina noaptea ca ziua.

Atunci fiul vînătorului zise vulturului:

— Am să dau drumul unui porumbel; tu să-l iai în goană, dară să nu te împingă păcatele să-i faci vrun rău, căci cu viaţă nici tu nu vei scăpa. Eu voi sta cu arcul întins, urmărindu-te cu ochii: şi în clipa ce voi simţi că ai să-mi calci porunca, te voi lua la cătare şi-ţi voi trimite o săgeată d-

alea înveninatele, de-ţi voi răpune capul. Ai auzit?

— Am auzit. Fii pe pace, voi face după cum îmi porunceşti.

Apoi spuse şi unui porumbel ce are să facă, şi dîn- du-i drumul, acesta se urcă în slava cerului. Vulturul se luă după dînsul. Porumbelul coti în sus, coti în jos, ba la dreapta, ba la stînga. Vulturul după dînsul şi nu-i da răgaz. Porumbelul se mai dete într-o parte, se mai dete într-alta. Vulturul nu-l slăbea din goană. Dacă văzu şi văzu, porumbelul, năvălind asupra raiului, zvîc! şi intră înăuntru de se puse pe pomul din mijlocul grădinei, spre a se odihni. Îi tîcîia
inima de frică, de sta să-i spargă pieptul. Vulturul nu putu să intre după dînsul, căci acolo nu se face vărsare de sînge. După ce se odihni niţel, rupse cu ciocul o rămurică din acel pom, se ridică în zbor şi veni de se puse pe umărul fiului de vînător.

Acesta, cînd văzu rămurică, parcă apucase pe Dumnezeu de un picior, aşa mare bucurie avu. Porunci numaidecît a lua corăbiile drumul înapoi, după ce ascunse iarăşi pe porumbel. Vîntul fiind priincios, mergea ca gîndul. Cînd trecu prin ţara vulturilor, le dete hoitul şi de la celelalte cincizeci de corăbii. Vulturii, năvălind asupra hoitului ca orbii, nici nu prinseră de veste cînd plecă fiul vînătorului.

Iară cînd trecu prin ţara porumbeilor, lăsă locului porumbeii ce luase, şi, luînduşi ziua bună de la împăratul lor, purcese către ţara lui, unde ajunse după o călătorie fericită.

Cînd auzi împăratul că s-a întors fiul vînătorului cu isprava făcută, trimise numaidecît slujbaşi şi-l aduse cu cinste la palat.

După ce se închină cu slujba, fiul vînătorului zise:

— Să trăieşti, luminate împărate! Dară se cădea ca în palaturile tale să se afle o astfel de sculă.

— Am ştiut eu de ce te-am trimis.

Şi aşezînd rămurică în mijlocul palatului, nimeni nu putea să cate la dînsa, căci lumina ca soarele.

Atunci împăratul, de bucurie că la curtea sa sunt lucruri ce nu se află în toată lumea, strînse Sfatul împărăţiei şi-l pofti să-i spuie cu ce ar găsi dînsul de cuviinţă să răsplătească slujbele făcute lui de fiul vînătorului. Sfatul într-un grai răspunse că n-ar greşi daca l-ar gineri.

Împăratul primi de bun sfatul şi spuse fiului de vînător să se gătească de cununie.

Iară el, dacă auzi una ca aceasta, se închină împăratului, mulţumindu-i pentru răsplătirea cea înaltă ce-i da, apoi zise, faţă cu toţi boierii:

— Mărite împărate, eu am auzit pe cutare boier lăudîndu-se că el, de şi-ar atîrna de gît un prostovol şi s-ar arunca

în Dunăre, ar putea să pescuiască pentru măria-ta pe împăratul peştilor, care este cu solzii de aur.

— Minte, măria-ta — răspunse acel boier — eu n-am zis niciodată nimic.

Acesta era boierul cu pricina, care tot pîrîse pe fiul vînătorului.

Împăratul nu mai voi să asculte vorbele de îndreptare ale boierului, căci se îngreţoşase şi el de palavrele lui ce pe toată ziua îi toca, ci îi porunci să facă într-o clipeală de ochi ceea ce se lăudase că poate să împlinească.

Neavînd încotro şi cu lacrămile în ochi cît pumnul, boierul acela fu nevoit a-şi lega un prostovol de grumazi, se aruncă în Dunăre şi acolo rămase.

Iară fiul vînătorului se căsători cu fata împăratu-lui. Şi atîta veselie se făcu la nunta lui, încît rămase de pomenire în toată împărăţia.

Şi încălecai p-o şea etc.

Columna lui Traian, VII (1876), pp. 82—92.

Povestea despre Tolpa ţiganul şi Ştefan-vodă cel Bun şi Mare

Spun, măre, că Stefan domnul să fi fost om dezgheţat şi verde ca busuiocul. Toţi oamenii de pe lîngă dînsul erau aleşi pe sprînceană: deştepţi, ugur- lii, veseli şi numai spirt, ştii colea, cum sunt buni să mi-ţi facă ispravă bună.

Stefan domnul era aşa de bun cînd vedea drepta-tea înaintea lui, încît să mi-l pui la rană şi să se vindece; dară era aşa de aspru cînd da peste cîte o nedreptate, încît nu căta nimărui de ce îi e cojocul, ci mi ţi-l punea la pedeapsă, măcar de-ar fi fost de şepte palme în frunte.

La curtea lui se afla un ţigan cam vorbăreţ, anume Tolpa. El aflase har înaintea lui vodă pentru glumele lui cele nevinovate şi cam înghimpătoare pentru unii din boieri.

Într-una din zile, văzu el venind la vodă o samă de ţărani romîni. El le iesă înainte.

— Ce cautaţi voi, bre, oameni buni?

Ţăranii, socotind că este vrun boier de-a curţii, îşi luară căciulele în mînă şi, într-o glăsuire, toţi ziseră:

— Apoi ce se căutăm, cuconaşule. Iată, am venit şi noi, păcatele noastre, să ne jăluim lui vodă pentru pacostea ista de pîrcălab, care ni s-a pus ca scaiul în cap.

— A cam aflat vodă cîte ceva despre pîrcălabul vostru, bre, oameni buni. Spuneţi-mi şi voi tot ce ştiţi şi lăsaţi-l pe mina mea, c-oi şti eu cum să-l încon- dei la măria-sa, şi vi se va face dreptate.

Atunci ţăranii îi spuseră cum îi nedreptăţeşte pîrcălabul, cum îi asupreşte şi jupuieşte, cum le ia bi-ruri afară din cale, cum îi globeşte peste măsură pentru lucru de nimica şi, pe lîngă aceste, cum îi chinuieşte, bătîndu-i pînă îi deznoadă, ia, pentru aşa, de florile mărului.

— Duceţi-vă acasă, dragii mei — le mai zise Tolpa — şi vă odihniţi, că am eu ac de cojocul lui. Să nu vă temeţi de nimic, de acum înainte nici capul n-are să vă mai doară.

— Dumnezeu să-ţi dea noroc şi să-ţi lungească zilele, cuconaşule, să ai parte de ce t-ei ruga lui Dumnezeu şi să fii sănătos şi rumen ca un bujor.

Apoi plecară ţăranii cu inima uşurată.

Tolpa, nici una, nici două, el voia să facă dreptate ţăranilor. Se vede că el cam ştia patarania despre ceea ce păţea ţăranii de pe la pîrcălabi. Ce să facă, cum

să dreagă ca să se ţie de cuvîntul ce dase ţăranilor. Se gîndi, se răzgîndi şi, deodată, lovindu-se uşor cu palma pe frunte, zise:

— Stăi, că ţi-am făcut-o, pîrcălabe.

El căta acum vreme cu prilej să poată intra la vodă cînd o fi în toane bune. Nu trecu mult şi într-una din zile văzu pe vodă cu voie bună, intrînd în Divan.

Pasămite, vodă aflase că oastea lui înfrînsese o samă bună de vrăjmaşi ce încălcaseră ţara. Dară era prea devreme. Nu venise nici un boier la Divan.

Vodă era singur.

Atunci odată intră răpede în Divan, ţinîndu-se cu mîna de falcă şi văitîndu-se.

— Dar tu, mă Tolpo, ce ai? de ce plîngi? îl întrebă vodă, cam rîzînd.

— Ce să am? Iaca mi-a tras popa o palmă, de mi-a ieşit stele verzi din ochi.

— Da’ de ce, mă? îl mai întrebă vodă, înseninîn- du-i-se fruntea şi făcînd haz.

— Ei, iaca pentru că n-am ştiut ***Tatăl nostru***.

— Bine ţi-a făcut. Două trebuia să-ţi dea, mă păcătosule. Trei trebuia să-ţi dea. Păi bine, mă, păgîn de-ai fi fost şi tot trebuia să ştii ***Tatăl nostru!*** Dară tu, ce pîrdalnicul de liftă spurcată ăi fi fiind de să nu ştii tu rugăciunea domnului şi Dumnezeului nostru?

— Ba îl ştiu, măria-ta; dară într-un loc îl greşesc.

— Ei bine, ia zi, să vedem unde nu ştii, şi să te sileşti să-l înveţi, că-ţi dau şi boierie.

— „Tatăl nostru, carele eşti în ceruri, sfinţască-se numele tău, vie împărăţia ta...”

— Mai încolo?

— Aici o cam scrîntesc, măria-ta.

— „Fie voia ta.”

— Fie.

— „Fie voia ta...”, prostule! Zi de la început şi bagă de samă; ţine minte: „fie voia ta”.

— Tatăl nostru... carele eşti în ceruri... sfinţeas- că-se numele tău... vie împărăţia ta... fie...”

— „Fie voia ta”, mă, zise vodă cam răstit. Iată, îţi spun drept, şi mie îmi vine să-ţi trag o palmă. Cum de să uiţi tu de la mînă până la gură?! Nu te cre- deam eu odată cu capul să fii tu aşa de nătărău. Atîta lucru să nu ţii tu minte! Iată: „fie voia ta”. Zi de mai multe ori.

— Fie voia mea... fie voia mea... fie vo...

— Nu aşa, sgripsore bătrîn! „Fie voia ta”, mă, adică să se facă pe pămînt voia lui Dumnezeu, precum se face şi în ceruri. Aici nu e vorba de voia mea sau a ta, becisnicule!

— D-apoi... fie şi a lui. Dară dacă uit...

— Doară nu-ţi lipseşte vreo doagă. Ţine bine minte.

— Nu că-mi e voia să uit, măria-ta. Dară ca să-mi aduc aminte mai lesne, scrie-mi măria-ta, rogu-te, vorbele aceste, şi te

iscăleşte, că doar ştiind că vine de la măria-ta voi avea grijă ca de poruncile ce-mi dai.

Ştefan-vodă, bun precum îl lăsase pe el Dumnezeu, şi care nu ştia ce este vicleşugul la inima lui, luă o coală de hîrtie şi scrise cu nişte slove mari: „fie voia ta”. Apoi o dete în mîna lui Tolpa, după ce se iscăli.

Tolpa, cînd văzu cartea domnească în mîinile lui, de bucurie i se păru că apucase pe Dumnezeu de un picior. Ieşi din Divan şi porni într-un suflet la satul de unde veniseră ţăranii să se jăluiască lui vodă.

Cum ajunse acolo, dete în ştire la toată lumea că a venit cu o poruncă domnească.

Cînd auziră ţăranii de una ca aceasta, se adunară cu căţel, cu purcel să afle ce zice porunca.

Tolpa trimise de chemă şi pe pîrcălab.

Acesta se grăbi a veni şi dînsul să ia cunoştinţă de cele ce poruncea vodă. Oamenii se făcuse roată împrejurul lui Tolpa şi-l îmbulzea.

— Oameni buni, faceţi roata mai mare şi lăsaţi-ne în mijloc mai mult loc de joc.

Şi îndată mijlocul roţii se deşertă şi rămase o lumină cît faţa ariei.

Apoi, chemînd înainte pe pîrcălab, îi arătă cartea domnească şi-l întrebă:

— Cunoşti această iscălitură?

— Da’ cum să n-o cunosc? răspunse pîrcălabul. Este a măriei-sale.

— Dacă o cunoşti, spune-mi ce zice măria-sa aici?

— Ce să zică? Iaca, „fie voia ta”.

— Ai înţeles acum?

— Ba n-am înţeles nimic.

— Ei, las’ că te-oi face eu să înţelegi acum.

Şi întorcîndu-şi privirile către ţărani, le opri asu-pra a doi flăcăi nalţi ca nişte brazi, legaţi şi vîrtoşi.

Apoi făcîndu-le cu mîna, îi chemă şi le zise cu grai poruncitor:

— Porunca măriei-sale lui vodă grăieşte ca să-mi luaţi pe d-nealui, jupînul pîrcălab, să mi-i daţi cincizeci de toiege de cele beşicate.

Toţi tăcură molcum cînd auziră de o aşa grea poruncă.

Însuşi pîrcălabului i se încleştă gura. El ştia ca şi toată lumea că împrotiva poruncii lui vodă nu era chip de a sta. Bieţii flăcăi se cam codea. Văzînd Tolpa sfiala flăcăilor, adaose:

— Porunca măriei-sale lui vodă mai zice că cine se va împrotivi celor glăsuite într-această carte domnească să mănînce la spete o sută de toiege tot de cele sărate, pietroase şi îndesate.

Flăcăii, care nu prea aveau poftă de aşa mîncare, puseră mîna pe jupînul pîrcălab, îl întinseră la pă-mînt şi-i deteră cincizeci de beţe bune.

Pîrcălabul suferi şi nu zise cîrc. Vezi bine că n-a- vea ce zice, dacă odată vodă poruncise.

Apoi Tolpa zise:

— Aceasta este, jupîne pîrcălabe, ca să te înveţi minte altădată a mai asupri pe aceşti sărmani şi nemernici; vodă nu poate suferi să se facă nedreptate în ţara lui şi să se schingiuiască bunii locuitori ai acestei ţări.

Totuşi, pîrcălabul nu se putea dumeri cum de să cadă asupra lui o aşa de aspră urgie domnească, el ştiindu-se credincios şi supus domniei.

Nu mai cuteză multă vreme să vie la curtea domnească, temîndu-se de a da ochi cu figura cea cruntă a lui Stefan-vodă cînd era amărît pe cineva.

Trecu ce trecu şi trebile îi siliră, în cele din urmă, să se înfăţişeze domnului său. Veni deci cu frica în sîn la curte şi se arătă lui vodă.

Acesta, cum îl văzu, îi zise zîmbind şi cu faţă senină:

— Bine ai venit, pîrcălabe, ce mai veste prin ţară? Demult e de cînd n-am mai dat cu ochii de tine. Au doară te-ai mîndrit?

— Umilita slugă a măriei tale a fost totdeauna supus poruncilor. Şi nu cred să te fi îndoit de cre-dinţa ce totdeauna ţi-am arătat, răspunse pîrcălabul.

— De unde îţi vine ţie, pîrcălabe, aşa gînduri străine cugetului meu? Eu totdeauna te-am cinstit, şi dreptul lui

Dumnezeu, n-am avut să mă căiesc de aceasta niciodată.

Auzind versul [1] cel dulce al graiului domnesc, pîrcălabul mai prinse puţină inimă şi se încumese a zice:

— Păcat de Dumnezeu, măria-ta, să-ţi arunci ur-gia cea aspră asupra unui slujitor credincios, să faci să se necinstească cărunteţa unui slujitor supus, fără să-l fi judecat mai întîi, ştiindu-te totdeauna drept.

— Ce sunt acestea care le spui tu, pîrcălabe? îi zise vodă plin de mirare şi pierindu-i seninătatea de pe faţă.

Pîrcălabul înţelese că trebuie să se fi jucat vro drăcie în istoria aceasta şi răspunse:

— Iată, iată, măria-ta, cum am suferit o pedeapsă pe nedrept.

Şi spuse tot ce i se întîmplase cu Tolpa. Cînd auzi vodă de una ca aceasta, mînia i se urcă pe faţă. Ochii îi scăpărau de supărare. El zise:

— Mişelul 1 Va să zică el m-a amăgit cînd mi-a cerut iscălitura sub acele cuvinte, „fie voia ta”, pre- făcîndu-se a nu şti ***Tatăl nostru!*** Nemernicul! Nu mai este vrednic a vedea faţa mea! Să se spînzure!

Bietul Tolpa, de cum văzuse pe pîrcălabul că venise la curte, se ţinea după urma lui să vadă ce are să se întîmple. Cînd pîrcălabul intrase la vodă,

---

[1] ***Vers*** **— viers, timbrul vocii.**

Tolpa se tupilase la uşă şi asculta. Iară cînd auzi groaz-nicele cuvinte ale lui vodă, se făcu nevăzut.

Îl căutară slujbaşii să puie mîna pe dînsul, dară el parcă intrase în bortă de şerpe. Tolpa nu e nicăiri. Se trimise numaidecît oameni în urma dositului de Tolpa.

El, bietul, la cine să năzuiască, unde să-şi caute adăpost, unde să se ascundă de mînia lui vodă? În- tr-o clipă mii de gînduri îi trecură prin cap. În cele din urmă, se socoti că scăpare nu e decît în grădina lui vodă.

Acolo ştia el nişte culcuşuri unde nu l-ar fi putut găsi ziua în amiaza mare, dar încămite noaptea. Se strecură fără a fi văzut de cineva şi se piti într-una din acele ascunzători.

Inima lui Stefan iară se deschise, seninătatea iară se urcă pe faţa lui. Vezi că Stefan-vodă avea mai multe ceasuri bune decît rele. A doua zi, cătră seară, ieşind să se mai răcorească de zăduful zilei, intră în grădină singur-singurel, cum avea el obicei cînd avea de citit cărţi de pe la împăraţi şi crai.

Tolpa, văzîndu-l că are să treacă tocmai pe unde se afla el, se urcă ca o mîţă într-un măr, legă brîul cu un capăt de o ramură a pomului, iară cu celalalt capăt se legă de subsuori şi se lăsă a-i bălălăi picioarele în vînt. Astfel era atîrnat printre frunzişul pomului.

Trecînd vodă pe potică şi aruncîndu-şi ochii asupra pomului, văzu pe Tolpa spînzurat. Inima măriei-sale se înduioşă, şi părîndu-i rău de porunca ce dase în ziua trecută, zise:

— Sărmanul Tolpa, mare trebuie să-i fi fost groaza cînd a auzit porunca ce am dat să-l spînzure. El n-a mai aşteptat pănă să mai vie gîdea a-l mai da şi pe dînsul de osteneală, ci şi-a făcut samă singur. Îmi pare rău de el. De ar mai trăi încă, l-aş ierta de moarte.

N-apucă să mai facă trei paşi, şi Tolpa ţup! în urma lui vodă. Cum îi auzi vorbele cele milostive, el se dezlegă iute şi sări jos din pom.

Stefan întorcîndu-se, îl văzu cu capul la pămînt. Iară Tolpa strigă:

— „Fie voia ta!”

— Bine că barim de frica spînzurătorii ai învăţat ***Tatăl nostru.*** Atunci m-ai prins cu iscălitura, acum cu cuvîntul. Dară să nu cutezi a-mi face vreo blăs- temăţie, că nu vei scăpa cu voia sau fără voia nu ştiu cui.

Era glumeţ Stefan cel Mare cîteodată, şi-i plăcea a asculta şi glumele altora; dară glumele nesărate şi nesămuite erau oropsite; şi cei de primprejurul lui nu prea se jucau cu focul fără să se pîrlească.

Convorbiri literare, XII (1878), pp. 216—220.

Ioviţă, Făt-frumos

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat şi o împărăteasă. Ei n-a- vuse parte de cele trei fiice ale lor, căci li le răpise nişte zmei.

Nu se poate spune mîhnirea ce avu acest împărat cînd auzi de prăpădul copilelor sale. Ridică oaste mare şi purcese să bată pe zmei, ca să-şi ia fetele înapoi. Iară dacă ajunse pînă la marginea ţărei sale, chip nu era să înceapă bătălia, căci îi despărţea o apă mare. Puse, deci, să se facă un pod peste acea gîrlă. Lucră trei ierne şi trei vere, dară podul să se aşeze ba! Căci ceea ce se lucra ziua noaptea venea dracii de zmei şi stricau tot. Ce să facă bietul împă-rat, căci i se frigea inima după copilele sale? Puse să se strige prin toată ţara că cine se va găsi să descopere pe nelegiuiţii carii îi tot stricau podul şi chipul cu care va putea să-l înfiinţeze va dobîndi daruri împărăteşti. Nimeni nu se bizuia la aşa

ceva. Făgăduiala împăratului se mai mări; dară cine să se însarcine cu slujba nu se găsi.

Iară o babă chioară, şchioapă şi gîrbovă veni şi se arătă împăratului, zicînd:

— Mărite împărate, să-ţi ţie Dumnezeu zilele şi să-ţi fie faţa curată şi luminată! Tot mi-este mie viaţa o povară, mă voi duce să ispitesc şi să descopăr ceea ce măria-voastră doreşte să ştie.

— Dacă vei izbuti — îi răspunse împăratul — cinste împărătească vei avea şi daruri care să te scape de nevoi şi de ticăloşia ce a căzut pe capul tău.

— Voi face pe dracul în patru, numai să-mi izbîn- desc bărbăţelul pe care mi l-a răpus aceşti cîrcotaşi de zmei, încă din tinereţe, şi ce o vrea Dumnezeu cu mine.

— Du-mi-te cu bine — îi mai zise împăratul — şi Dumnezeu fie-ţi în ajutor!

Rîse împăratul de semeţia babei. El nu credea să facă ea vro ispravă, mai cu seamă că atîţi viteji nu se încumese a-i face această slujbă.

Baba, şiontîc-şiontîc, se duse şi, pe furiş, se ascunse într-o scorbură de copaci ce era p-acolo pîmprejur, pe unde ajunsese oastea împăratului de aşezase cîteva bîrne.

Cu moarte în sîn şi sufletul ţiindu-i-se numai într-un firicel de aţă, ea sta acolo şi tremura ca varga. Tot aş- teptînd, frica ei creştea. Îi ticăia inima de parcă sta să-i sară din pept. Şi la atîta ajunsese, încît îşi blestema ceasul cînd se semeţise a veni

aci. Ar fi voit să fugă. Dară acum altă nevoie o pironi pe loc. Îi era frică să nu dea peste dînsa zmeii, căci o făcea una cu pămîntul.

Cînd, ce să vezi dumneata? Unde auzi, măre, un urlet, o vîjietură şi un chiloman de glasuri, de în-gheţa sîngele în om. Ea se făcu mitiitică într-un unghi şi lua aminte la toate mişcările şi vorbele zmeilor, căci zmeii erau care făceau acel zgomot drăcesc.

Dărîmară tot. Nu mai rămase nici un lemnişor în picioare. Apoi se adunară la sfat. Şi rîseră cu nişte hohote îngrozitoare, de ţi se ridica perii pe trup, şi-şi bătură joc de osteneala împăratului şi de neizbînda lui. Ziseră unii unele, alţii altele, iară un drăcos de zmeu tînar şi fara doxă la cap, muşcîndu-l şarpele de inimă, se scăpă şi el de spuse:

— Hei, măi fraţilor, zise către unul d-ai lor. Bine a zis cine a zis că, pînă n-o arunca împăratul vrăjmaşul nostru năvodul să prinză mreana de aur, să o gătească şi să o dea neveste-sei, împărătesei, să o mănînce, nici că am gîndul tatei că va putea întinde podul peste apa asta şi să vie să ne bată.

— Ia taci, măi tontule şi flecarule, ce tot stai tu de vorbeşti; mare lichea ai mai fost, gură de cîrpă ce eşti! îi răspunse acela, către care se îndreptase cu vorba şi răstindu-se la dînsul. Dară de va fi cineva primprejur care să te auză şi să te crează că o fi aşa, ce ne facem noi?

— Dară cine cutează să se apropie de lucrul nostru? răspunse altul. Lasă băiatul în pace.

Şi ce e dreptul, nu ştiu cine ar fi putut să meargă la dînşii şi să se întoarcă teafăr! căci ei cînd vor- beau, hauiau văile şi codrii. Toţi vorbeau deodată, cu nişte răcnete şi bolborosituri de-ţi lua auzul.

Biata babă, nu mai rămăsese inimă într-însa. P-aci, p-aci era să se ducă dracului de pomană. Atîta frică ce păţi ea în noaptea aia nu păţise de cînd o făcuse mă-sa.

În revărsat de zi, zmeii se duseră de unde veniseră. Baba sta ghemuită şi nu-i mai venea să iasă de unde se ascunsese. I se tot părea că vede zmeii sfădindu-se între dînşii. O apucase vedeniile, sărmana de ea, de frică. Chiar după ce-şi veni în fire, i se tot nălucea zmei, certuri şi cîte nagode toate. În cele mai de pe urmă, îşi luă inima în dinţi şi ieşi din scorbură. N-apuca să facă un pas şi se uita în toate părţile, nu care cumva să o vază zmeii şi să o facă chisăliţă, una cu pămîntul.

Şi iarăşi, şiontîc-şiontîc, veni pînă la împăratul, scăpînd cu faţă curată. Spuse împăratului ce văzu şi ce auzi. Împăratul îi dete avuţii şi o puse în cinste împărătească. Apoi, adunînd pe toţi năvodarii cei mai iscusiţi din ţară, îi puse să dea cu năvodul. Cum aruncară năvodul, pare că fu un făcut, pescuiră numai- decît mreana cea de aur.

Luînd împăratul mreana, o găti însuşi cu mîinile lui şi o dete împărătesei, soţia lui, ca s-o mănînce. Aceasta, cum o mîncă, simţi îndată a fi luat în pîntece. Mare le fu mirarea cînd văzură o astfel de minune. Atunci împăratul amînă bătălia şi se întoarse acasă.

După nouă luni, unde îmi născu împărăteasa un prunc ca un grăsun şi îi dete nume de Ioviţă Făt- frumos.

Din rămăşiţele de la masa împărătesei apucase de mîncă şi o căţea, şi fătă şi ea trei căţeluşi, unul mai frumos decît altul.

Creştea fiul împăratului într-un an cît creştea alţii în trei. După ce se mai mări, îl puse la învăţătură şi numaidecît întrecu pre toţi procopsiţii din împărăţie; iară de viteaz era vai de lume! Cine putea să-i stea lui împotrivă? Cine să se puie cu dînsul? Nimeni nu i se putea asemăna.

Cînd se făcu şasesprezece ani, întrebă el într-o zi pe mumă-sa de a mai avut fraţi.

Mumă-sa îi spuse că a mai avut trei surori, dară că le răpise zmeii.

Cînd auzi el de una ca asta, se făcu leu paraleu, şi spuse că se duce să le scape de la robie.

În deşert se împotrivi mă-sa ca să nu plece, căci îl va prăpădi zmeii, el fiind încă copilandru şi zmeii voinici încercaţi. În deşert rugăciuni, în deşert îi spuseră că mai era timp, căci nu vru să ştie de nimic, ci se pregăti de plecare.

Dacă văzură şi văzură că este peste poate de a-l opri din drum, tată-său şi mumă-sa îi dară bani de cheltuială şi haine de primeneală şi îl lăsară să meargă unde l-o trage pe el aţa; iară dînsul îşi luă cîinii fătaţi de căţeaua ce mîncase din rămăşiţurile ce căzuse din masa împărătesei şi plecă.

Plînse tată-său, se tîngui mumă-sa cînd plecă el. Dară dînsul pare că nu-i vedea, nu-i auzea. Dete pinteni calului şi pieri ca o nălucă din ochii părinţilor lui.

Merse, merse, merse, şi iară merse. Merse mai multe zile, zi de vară pînă în seară, pînă ce ajunse la soru-sa cea mare. El mergea ca pe ciripie. Intră drept în curtea zmeului, unde întîlni pe soru-sa, şi o întrebă unde este zmeul.

Soru-sa, cum îl văzu, prinse milă de el. Îl cunoscu după port că este om din împărăţia tatălui său, şi apoi parcă îi zicea inima ceva. Vezi că, măre, sîngele apă nu se face. Pînă a nu întreba de părinţi, ea îi zise speriată:

— Fugi, fugi mai iute, vai de mine, şi te ascunde undeva, să nu dea zmeul peste tine, că se face prăpăd mare.

— Au doară de florile mărului socoteşti că am venit eu p-aici? Unde este el acum?

— S-a dus d-azi-dimineaţă la vînătoare şi acum îl aştept cu masa pusă.

N-apucă să sfîrşească bine vorbele şi se auzi un şuierat şi un tropot de cal. Venea, măre, spurcatul de zmeu ca un balaur turbat.

În pragul porţii îl întîmpină şi Ioviţă. Cum îl văzu zmeul, îl cunoscu şi păli. Se vede că ştia el ce ştia. Şi cum sta Ioviţă ţanţoş şi înfipt, zmeul pricepu că nu mai era loc de joc. Atunci îi zise:

— Cum vrei, Ioviţă Făt-frumos, să ne batem? În săbii să ne tăiem, în arcuri să ne săgetăm, în suliţi să ne împungem, ori în luptă să ne luptăm?

— Ba în luptă, că e mai dreaptă şi mai sîntă, răspunse Ioviţă.

Se apucară la luptă. Şi se luptară, şi se luptară, de socoteai că o să se cufunde pămîntul sub dînşii. Cînd aducea zmeul pe Ioviţă, cînd Ioviţă aducea pe zmeu, şi nu se puteau dovedi.

Aşa se luptară pînă către amurgul serii. Văzînd Ioviţă că timpul trece, şi ca să nu-i fie munca deşartă, unde îşi adună toate puterile, strînse pe zmeu, nei- culiţă, de-i ieşi limba din gură şi, aducîndu-l odată valvîrtej şi trîntindu-l, mi ţi-l răpuse ca pe el. Apoi îi reteză capul.

Aşa făcu şi cu ceilalţi doi zmei, la care se aflau celelalte două surori ale lui.

După ce îşi izbîndi asupra răpitorilor surorilor sale, Ioviţă le adună la un loc şi le spuse că el este fratele lor. Atunci să fi văzut bucurie pe dînşii. Nu se mai săturau întrebîndu-l despre ce mai este pe acasă pe la dînşii, despre părinţi şi despre tot ce voiau ele să ştie.

Surorile lui Ioviţă îi spuseră că mai- nainte de acolo trăia Calomfir, împăratul florilor, care avea o soră frumoasă,

cuminte şi bună, încît s-o pui la rană şi să se vindece.

Ioviţă purcese spre Calomfir, împăratul florilor, şi, trecînd prin cîmpia cu sulfină, ajunse la dînsul, pe care îl găsi adormit sub un pom verde, stufos şi umbros, culcat pe pajiştea moale ca puful. Cum îl văzu, se culcă lîngă dînsul.

Deşteptîndu-se Calomfir şi văzînd pe Ioviţă culcat lîngă dînsul, carele se făce că doarme, odată sări în sus şi scoase paloşul. Cînd voi să-l taie, se gîndi şi-şi zise: „Ce eram să fac? Daca omul acesta avea vrun gînd rău asupră-mi, el mă răpunea, cum mă găsise adormit. Bine că nu-mi încărcai sufletul cu un păcat.”

Deşteptîndu-se Ioviţă, se împrieteni cu Calomfir şi mergeau amîndoi adesea la vînătoare. Însă de cîte ori trecea pe lîngă un copaci mare, Calomfir se ofilea şi se întrista. Într-o zi întrebă Ioviţă pe Calomfir:

— Ce-ţi este, frate, de te întristezi şi te ofileşti cînd treci pe lîngă copaciul acesta?

— Cînd o fi să-ţi povestesc ceea ce mă întrebi tu, vericule, cată să-mi pregătesc toate de moarte, şi apoi să-ţi spui, răspunse Calomfir.

— Dară pentru ce să mori? îl mai întrebă Ioviţă. Au doară ţi-este viata în mîna cuiva?

— Aşa, răspunse Calomfir.

— Măi, caută-ţi treaba, nu mai crede şi tu toate iresurile! Spune-mi numai, şi lasă pe mine.

Calomfir se încumese şi îi spuse istoria cu copaciul, cum mersese la vînat, ce făcu apoi şi ce păţi.

Atunci Ioviţă Făt-frumos încordă arcul, îşi luă cîinii şi porni şi el la vînat, făcînd ceea ce auzise că făcuse şi Calomfir. Ca şi dînsul, el săgetă două turturele şi le puse să se frigă pe jaratecul de la două cară cu lemne. Pe cînd le frigea, auzi, ca şi Calomfir, o gură care îi grăi:

— Calomfire, leagă-ţi căţeii, leagă-ţi boldeii, cu firul de păr ce-ţi dau eu, ca să mă apropii să mă încălzesc la focul tău, căci mult mi-e frig; îmi clănţănesc dinţii de mi-am muşcat limba.

— Vino şi te încălzeşte — îi răspunse Ioviţă — oricine vei fi tu. La focul meu se poate încălzi, fără teamă, oricine, numai să fie om de omenie.

Ca şi la Calomfir se dete scorpia jos — căci o scorpie era aceea ce vorbea — însă Ioviţă fusese atît de înţelept de nu-şi legă cîinii, cum făcuse Calomfir. Dîndu-se scorpia jos, se apropie de foc şi se dete să-i mănînce friptura. Atunci Ioviţă îi zise:

— Fugi d-acolo, dihanie urîtă, nu te întinde la friptură, că te plesnesc cu dînsa peste ochi. Este destul loc unde să te încălzeşti.

Ea nu ascultă. El o izbi cu friptura. Atunci ea sărind să-i soarbă inima, cum

făcuse lui Calomfir, Ioviţă asmuţi cîinii, cari săriră pe dînsa.

Scorpia credea că Ioviţă îşi legase cîinii cu firul de păr ce-i dase ea, şi strigă:

— Păr, perişorul meu, să mi-i legi, să mi-i fereci, gurile să li le încleştezi.

Cîinii, nici una, nici alta, o înhăţară bine şi o ţinură în loc.

Atunci Ioviţă îi zise:

— Dacă voieşti să-ţi scapi zilele, dă-mi inima lui Calomfir.

— Nu este la mine — răspunse ea — ci la soru- mea, preste nouă mări, preste nouă ţări.

— Strig-o să vie şi să o aducă, căci, de nu, zic să te mănînce cîinii de vie.

Văzînd scorpia că n-are încotro cîrmi şi că nu este scăpare, o strigă. Să fi văzut, măre nenişorule, cum mai venea spurcata de soră a scorpiei cu o falcă în cer şi cu una în pămînt, de te prindea răcori de frică. Ioviţă îi zise să vie mai încet şi să se facă mai mică, că, de unde nu, tocmai în inimă o săgetează, şi-şi întinse arcul. Ea se făcu mică ca o vrabie şi strigă că inima lui Calomfir nu este la dînsa.

Atunci Ioviţă zise scorpiei să spuie sorusei să vie mai aproape să-i grăiască la ureche, căci nu prea aude. Sora scorpiei crezu şi se apropie. Ioviţă asmuţi un cîine, care puse gheara pe dînsa şi o înhăţă cu colţii.

— Spune-mi, fiară spurcată, unde este inima lui Calomfir?

— Aoleo! îţi spui, îţi spui, numai zi cîinelui să mă mai slăbească.

— Spune întîi şi apoi te voi scăpa.

— Inima lui Calomfir — zise ea — este la fratemeu, preste nouă mări, preste nouă ţări. Nu se poate lua decît omorîndu-l pe dînsul. Şi atunci, despicîndu-l, vei găsi în el un iepure, în iepure o turturică, în turturică o cutioară şi în cutioară inima lui Calomfir.

Cum auzi aşa, Ioviţă porunci cîinilor şi le omorî pe amîndouă. Le scoase apoi inimile, le fripse şi le dete cîinilor să le mănînce.

Acum trebuia să aducă şi inima lui Calomfir. În- călecă dară, şi se duse, se duse, iute ca năluca, şi fără a da măcar ochii în gene, trei săptămîni, pînă ce ajunse la fratele scorpiilor.

Cum îl văzu, îl chemă la luptă. Fratele scorpiilor era cam budulac, căci purta într-însul o greutate ce nu-l lăsa să fie sprinten. Îl dovedi lesne şi, răpuindu-l, îl şi omorî. Apoi, spintecîndu-l, apucă iepurele de ureche şi-l spintecă şi pe dînsul. Scoţînd dintr-însul turturica, puse mîna şi pe ea; o tăie şi găsi cutioara pe care o luă şi se întoarse într-un suflet la Calomfir. Şi deschizînd cutia, scoase inima şi o dete stăpînului a cui era. Nu mai putea de bucurie Calomfir cînd se văzu iarăşi cu inimă. Sărea, rîdea, juca.

Iară dacă văzu bucuria lui Calomfir şi pe dînsul om ca toţi oamenii, Ioviţă Făt-frumos îi ceru de soţie pe soru-sa.

Calomfir zise că nu atîrnă de la dînsul aceasta, ci de la dînsa. El voieşte bucuros să aibă un aşa frate ca Ioviţă.

Mergînd amîndoi la sora lui Calomfir, fratele său o întrebă:

— Îţi place ţie, surioară, flăcăul ce ţi-am ales de bărbat?

— Daca zici tu că este bun, frăţiorul meu, n-am nici un cuvînt să mă împotrivesc la hotărîrile tale.

Ce femeie era aceea care să nu-i placă un aşa ro- mîn verde, Făt-frumos şi drăgăstos?

Se învoiră şi o luă. Sora lui Calomfir învăţă pe Ioviţă să ceară de la frate-său biciul lui cel năzdrăvan.

Calomfir, cam cu greu, dară pentru dragostea lui Ioviţă şi surorei lui priimi cererea şi i-o şi împlini. El zise:

— Mi-ai dat viaţa, frate să-mi fii pînă la moarte, şi biciul acesta să ne fie mijlocitor al dragostei noastre.

Plînseră ei cu lacrămi ferbinţi cînd se despărţiră. Ioviţă, luînd pe sora lui Calomfir şi biciul, se întoarse pe la surorile sale şi, trosnind asupra caselor fiecă-ruia din zmeii ce răpiseră pe surorile lui Ioviţă, se făcură nişte mere.

Cu surori, cu soţie, cu mere cu tot, se întoarse la tată-său şi la mumă-sa.

Cînd auziră, părinţii că fiul lor se întoarce cu o aşa izbîndă mare, îi ieşiră înainte cu toţi boierii cei mari, cu ostaşi şi cu poporani, deteră în trîmbiţe, şi în surle, şi în buciume cînd îi văzură. Iară

cînd se întîmpinară, împăratul şi împărăteasa îşi îmbrăţişară copiii şi nurora şi merseră cu toţii la palaturile împărăteşti.

Ioviţă, plesnind din bici asupra merelor ce aveau surorile, odată se făcură alte trei palaturi alături cu palaturile părinteşti.

Nu mai trecu mult şi Ioviţă unde mi-ţi trînti un pui de nuntă, şi ţinură veseliile trei zile şi trei nopţi în toată împărăţia.

Iară eu încălecai etc.

Povestit de un şcolar din clasele primare, şezător în mahalaoa Duşumea din Bucureşti.

BG

Copilul cel isteţ

Un om odată văduvise. El, nu avea pe lume nici al nouălea neam. Îşi jeli nevasta ce-şi jeli, dară văzu că nu foloseşte nimic

cu jelirea. Începu a-şi căuta de trebi. Ajuns însă la cărunteţe, nu se putea împăca el cu singurătatea. Pasămite omul trăise bine cu răposata, se îngăduiseră şi le mersese treaba înainte; trăiseră, cum am zice, cu pace şi cu mulţumire.

Copii nu le dedese Dumnezeu nici unul. Vedeţi dumneavoastră, n-avea omul cu ce să se mîngîie. Era singur cuc.

Îl bătea gîndurile cîteodată să se însoare a doua oară. Nu-i venea însă bietului om să-şi uite nevasta dintîi, ş-apoi nu ştia peste ce pămînt va da. Sta în cumpene.

Să zică da, îi era frică să nu dea tocmai acum spre bătrîneţe peste vro muieruşcă care să-l joace giurgina. Să zică ba, urîtul singurătăţii îi da ghes şi nu-l lăsa în pace. Aşa e omul cînd este învăţat cu dichisul lui, cu rostul casei sale. Şi apoi vedea şi el că începuse a i se cam risipi casa; deoarece nu mai era într-însa un al doilea sufleţel de om măcar.

Ce să facă? După ce se mai gîndi şi se mai răz- gîndi, ce-i vine lui? Numai iacă îşi ia inima în dinţi, calcă în gura lăcomiei şi hotărăşte să-şi ia un copil de suflet.

El socoti cu mintea lui că aşa ar fi mai bine. Nici pe răposata nevastă-sa, adecă, să n-o puie la uitare, nici el să nu rămîie singur.

Acum altă nevoie. Cum să facă el să-şi aleagă un copil de suflet, şi pe cine să ia pe lîngă dînsul, el, care n-avea rude nici cît ai îmbuca o dată.

Stătu la chibzuri.

Şi puind degetul pe frunte, plănui cît plănui, apoi zise: „Mă voi scula mîine de dimineaţă, voi umbla prin cetate, şi Dumnezeu să-mi scoaţă înainte fiinţa pe care s-o iau de suflet”.

Planul fu bun. Dară ziua în care ieşi omul să-şi găsească copil de suflet se brodi să fie vineri.

Ieşind omul din casa lui dis-de-dimineaţă, a doua zi cutreieră cetatea, şi parcă toţi copiii intrară în pămînt, că nu întîlni nici unul. Totuşi, îndoiala nu i se strecură în inimă, căci, voind cu tot dinadinsul să aibă cu dînsul măcar un sufleţel, se încumese de ieşi afară din cetate şi mergea iaca aşa pe drumul cel mare, fără să ştie nici el unde se ducea. Se vede că-l trăgea aţa la orînda lui.

N-apucă să mai facă vro doi-trei paşi, şi dete peste un şarpe. Omul îi zise:

— Vrei tu, şarpe, să fii copilul meu de suflet? Am de toate, şi bani, să-i mănînci cu lingura.

— Mai e vorbă? Cum să nu voi, răspunse şarpele. Numai să ne învoim.

— Da’ cum păcatele să nu ne învoim? Eu am fost însurat şi m-am învoit cu nevasta ca şi cu un frate.

— Bine. Eu nu cer mai mult, fărădecît să mă porţi în cîrcă.

— Atît numai? întrebă biet omul. Dacă este aşa, tu eşti fiul meu de suflet.

Se învoiră, şi omul luă pe şarpe în cîrcă. Şarpele i se încolăci împrejurul gîtului şi se aşeză acolo ca într-un culcuş.

Omul umbla cu gîtul îmbroborojit şi nu făcea nimic fără să ştie şi şarpele. Mîncarea unuia era şi mînca-rea celuilalt. Ceea ce bea unul bea şi cellaltu. Nimic nu făcea unul fără altul.

Trecu multă vreme la mijloc. Înţelegerea dintre dînşii nu se strică niciodată. Vezi că omul, îngăduitor precum firea îl lăsase pre dînsul, nu cîrcnise nimic.

Dară pîrdalnicele de bătrîneţe, cînd vin, aduc cu dînsele fel de fel de metehne.

Omul, îmbătrînind, începuse, deh! a-i tremura picioarele, umbla de parcă era pus în papainoage, ba încă şi spinarea începuse a i se aduce. Ce să mai ocolim? să spunem drept pe şleau: iacă se cocoşase de bătrîn, mai ales că purta în spinare o sarcină pe care n-o mai putea duce, căci şarpele crescuse, se făcuse măgădău mare.

Omul, biet, începuse a tînji. Într-una din zile, cuteză a zice:

— Măi şarpe, fătul meu, fie-ţi milă de crescătorul tău şi mai dă-te şi tu pe jos, că, iată, m-a poticălit Dumnezeu cu bătrîneţele şi nu te mai pot duce.

— Ba să-ţi muţi gîndul, tată. Aşa ne-a fost învo-iala şi aşa are să fie pînă vei intra în pămînt.

Ştia omul că aşa era, dară credea că va găsi la şarpe milă de copil.

Mila de la copil de suflet, ca umbra de mărăcini, povestea ăluia.

Bietul om răbdă în piele şi mai purtă în cîrcă pe şarpe ce-l mai purtă, şi, văzînd că atîta sarcină îl dă- hulase de tot, mai rugă pe şarpe să aibă milă de ta- tă-său şi să se mai dea pe jos.

Aş! pe dracul să rogi? Şarpele nu voi să asculte nici rugăciune, nici nimic, şi nici că avu de gînd să se clintească din loc.

Unii, alţii, văzînd trudele omului, îl povăţuiră să meargă la judecată. Omul ascultă şi trase pe şarpe la judecată. Cînd se înfăţişară, omul îşi spuse păsul. Judecătorii întrebară pe şarpe: cum de nu face ceea ce este cu dreptul, şi să mai slăbească pe bietul un- chiaş, să se mai odihnească şi el.

— Cu dreptul, cu nedreptul, nu ştiu eu; aşa ne-a fost învoiala, răspunse şarpele.

— Aşa este, bătrînule? întrebară judecătorii.

— De asta, aşa este — răspunse unchiaşul — dară atunci cînd am făcut învoiala eram mai tînăr şi puteam să duc sarcina. Eu acum nu cer să stricăm în- voiala, ci să aibă milă de neputinţele mele, căci mi-e fiu de suflet, şi după moartea mea tot al meu lui are să-i rămîie.

— Milă la noi nu scrie, zise şarpele. Eu ştiu că aşa ne-a fost învoiala, şi apoi, şi aşa, şi altminteri, tot eu am să-i fiu clironom [1], ca un fiu de suflet ce-i sunt.

---

[1] ***Clironom* — moştenitor, urmaş.**

— Daca aşa v-a fost învoiala, bătrînicule — răspunseră judecătorii — şi dacă fiul tău de suflet nu voieşte să aibă milă de tine, n-avem ce-ţi face. Tre-buie să te ţii de învoială.

Bietul om ieşi de la judecătorie cu lacrămile în ochi şi fără de nici o uşurare la greutăţile sarcinei ce ducea.

Şi aşa cu sufletul plin de obidă, abia tîrîndu-şi trupul, mergea pe gînduri şi cugeta că aceasta are să-l răpuie şi că nu va putea să trăiască zilele cîte i-a fost dat de la Dumnezeu.

Cînd, trecînd pe la un maidan unde era o mulţime de copii, îi auzi că se jucau d-a împăraţii. Ridică capul, se uită şi văzu pe copilul pe care ceilalţi copii îl aleseră împărat, văzu, zic, pe împăratul copiilor, că ieşise la judecată. Împăratul şedea pe un buştean mare, sfetnicii lui toţi cu toiege în mîini împrejurul lui. Dinainte-i doi vinovaţi, legaţi cobză cu mîinile la spate, erau înconjuraţi de ostăşimea copilărească, toţi cu ciomege în mîini.

Ce-i dete omului în gînd, că numai se apropie şi el de împăratul copiilor şi zice:

— Împărate, am venit şi eu să-mi faci o judecată.

— Spune, tătişorule, ce păs ai?

— Să vezi dumneata, împărate: rămîind văduv, mi se urîse cu singurătatea, şi am găsit cu cale să-mi iau un copil de suflel, căruia să-i rămîie tot avutul meu după

moartea mea. Şi neavînd nici neam de rudă, am ieşit să caut pe cineva, pe care mi l-ar scoate Dumnezeu în cale, ca să-l fac copil de suflet. Am găsit pe acest şarpe, cu care m-am învoit să-l port în cîrcă. Eram mai tînăr atunci; acum el a mai crescut şi greutatea lui m-a gîrbovit pînă într-atît, încît abia mai tîrăsc pe pămînt ale păcate. Eu îl rog să se mai dea jos, să mai am niţel răgaz, să mai răsuflu şi eu, iar el nu vrea.

Şarpele voi să răspundă şi el, dară împăratul îi tăie pofta de vorbă. El zise:

— Este o necuviinţă de cele mai mari ca să răspunzi înaintea judecătoriei de acolo de sus, de unde te afli. Nu ştii tu, şarpe, că împricinaţii, cînd se în- făţişează înaintea împăratului la judecată, trebuie să stea jos la pămînt?

Şarpele văzu el că n-are încotro. Se descolăci de pe lîngă gîtul omului, se dete jos la pămînt şi de acolo răspunse:

— Împărate, omul acesta, adevărat aşa este, că m-a luat copil de suflet, să mă poarte în cîrcă. Ori m-oi da jos din cîrca lui, ori nu, tot eu am să fiu clironomul lui. Eu mă ţiu de învoială. Aşa este cu dreptul. Învoiala este sfîntă.

— Copilul care n-are milă de părinţii lui nu este vrednic să vază lumina soarelui, zise împăratul. Pe el, băieţi, de mi-l faceţi harta-parta!

Atîta trebui. Porunca împăratului se şi puse în lucrare. Şi unde mi se repeziră ostaşii şi dregătorii cei mici, toţi cu totul,

la şarpe, şi unde mi-i deteră la bîte şi la toiege d-alea ţepenele, de mi-i strivi capul, numai cît ai zice mei.

Şi de unde bătrînul se întorcea cu lacrămile în ochi de la judecata maturilor, acum se întorcea vesel la casa lui, că scăpase de nevoia ce căzuse pe dînsul. Judecata unui copil îl mîntuise.

Povestită de d. Viţu, profesor la Universitatea din Bucureşti.

PGP

Sarea în bucate

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. Acest împărat avea trei fete. Rămîind văduv, toată dragostea lui el şi-o aruncase asupra fetelor.

Ele mărindu-se şi văzînd sîrguinţa ce punea părintele lor ca să le crească pre ele, să le înveţe şi să le păzească de orice răutăţi şi bîntuieli, se sileau şi ele din toată puterea lor ca să-l facă să-şi uite mîhnirea ce-l coprinsese pentru moartea mumei lor.

Într-una din zile, ce-i vine împăratului, că numai întrebă pe fata cea mai mare:

— Fata mea, cum mă iubeşti tu pe mine?

— Cum să te iubesc, tată? Iaca, eu te iubesc ca mierea, răspunse ea, după ce se gîndi ca ce lucru poate fi mai dulce pe lume.

Atîta o tăie capul pe dînsa, atîta şi vorbi.

— Să-mi trăieşti, fata mea; să-mi facă Dumnezeu parte de tine.

Şi întrebînd şi pe fata cea mijlocie:

— Dar tu, cum mă iubeşti pe mine, fata mea?

— Ca zaharul, tată.

Atîta o tăie şi pe dînsa capul şi atîta răspunse.

— Să-ţi dea Dumnezeu bine, fata mea. Să mă bucur de tine.

Pasămite fetele acestea erau linguşitoare şi ştiau să-şi arate iubirea către părintele lor mai mult decît o avea.

Împăratul se bucură cît un lucru mare cînd auzi de la fetele lui cele mai mari cît îl iubeşte. El socoti că altfel de iubire nu poate să fie decît cea dulce ca mierea şi ca zaharul.

Şi uitîndu-se şi la fata cea mai mică, ce sta mai doparte şi cu sfială, o întrebă şi pe dînsa:

— Cum mă iubeşti tu, fata mea?

— Ca sarea în bucate, tată! răspunse şi ea cu faţă senină, zîmbind cu dragoste fiască şi lăsîndu-şi ochii în jos, de ruşine că vorbi şi ea.

Ea se ruşina, biet, văzînd că tată-său o băgase şi pe ea în seamă, ca o mai mică ce era.

Cînd auziră surorile ei răspunsul ce dete ea tatălui lor, pufniră de rîs şi-şi întoarseră feţele de către dînsa. Iar tatăl lor se încruntă şi, plin de supărare, zise:

— Ia fă-te mai încoa, nesocotito, să ne înţelegem la cuvinte. N-auzişi tu pe surorile tale cele mai mari cu ce fel de dragoste mă iubesc ele? Cum de nu te-ai luat după dînsele ca să-mi spui cîtă dragoste dulce ai şi tu către tatăl tău? Pentru asta oare mă trudesc eu ca să vă cresc si să vă dau învătătură cum altele să nu fie în lume ca voi? Să te duci de la mine cu sarea ta cu tot!

Cînd auzi fata cea mai mică a împăratului urgia tatălui său, ce cădea pe capul ei, intră în fundul pă- mîntului de mîhnire căci se supărase tată-său şi, încumătîndu-se, zise:

— Să mă ierţi, tată, că eu n-am vrut să te supăr. Eu am socotit cu mintea mea că dragostea ce am către tine este, dacă nu mai presus decît a surorilor mele, dar nici mai prejos decît mierea şi zaharul...

— Auzi, auzi, o întrerupse tată-său; şi mai ai obraz să te atingi de surorile tale cele mai mari? Să te duci de la mine, fată neruşinată ce eşti, să nu-ţi mai auz de nume!

Îi închise gura şi o lăsă plîngînd.

Surorile vrură să o mîngîie, dar cu nişte cuvinte atingătoare, care îi făceau mai mult rău decît bine.

Fata cea mai mică a împăratului, dacă văzu că nici surorile nu o cruţă, îşi puse nădejdea în Dumnezeu şi se hotărî să plece unde mila domnului o va duce.

Îşi luă deci din casa părintească un rînd de haine proaste şi vechi şi pribegi din sat în sat, pînă la curtea unui alt împărat.

Ajungînd acolo, stătu la poartă.

Chelăreasa o văzu şi dacă veni la dînsa o întrebă ce vrea; ea răspunse că este o fată săracă şi fără de părinţi, şi ar vrea să se bage la stăpîn, dacă ar găsi vrun loc.

Tocmai atunci ieşise ajutoarea chelăresei şi ar fi voit să bage pe alta. Se uită la dînsa chelăreasa, cu ochi pătrunzători, şi i se păru a fi bună să o ia pe dînsa în slujbă.

Fata de împărat mai fu întrebată că ce simbrie cere, şi ea răspunse că nu cere nici o simbrie, fără decît să slujească o bucată de vreme şi dacă slujba ei va fi

vrednică de vro simbrie, să-i dea atît cît va face.

Chelăreasa se bucură văzînd-o că răspunde aşa de cuminte, şi o luă să-i fie ajutoare. Îi spuse ce are să facă şi îi dete pe mînă un vraf de chei din mai multe ce avea.

Fata era cuminte şi deşteaptă. Ea începu să dere-tice prin cămara şi prin dulapurile de la care avea cheile şi să puie fiecare lucruşor la rînduiala lui.

Şi fiindcă îi prindea mîna la frămîntat, la fiertul dulceţilor şi la alte bunătăţi de mîncare ce se află prin cămările împăraţilor, în grija ei fură lăsate tai-nurile curţii. Şi cum oare n-ar fi ştiut să facă toate astea? Mă rog, fată de împărat nu era?

Şi nu [1] se ivi nici o cîrteală din partea nimănui, căci ea toate tainurile le împărţea cu cumpănă şi cu dreptate, de nu-i găsea nimeni nici o părtinire.

Unde să stea ea la vorbă deşartă cu oamenii şi cu femeile curţii, sau cu streinii carii veneau să-şi ia tainurile şi merticurile? Unde să iasă din gura ei vreo vorbă fără cumpăt, ori să asculte de la cineva vreo asemenea vorbă, că se ruşina, şi găsea ea cuvinte destul de cuviincioase cu care să închiză şi gura cea mai farfara.

Ea nu sta la taifas cu slugile ori cu slujnicile curţii, ci, cînd îşi găsea cîte niţică vreme de repaos, citea pe carte.

---

[1]**Tipărit:** ***Şi căci nu.***

Toţi cu totul aveau sfială de dînsa şi nu-i găsea nimeni vreo faptă care să le dea dreptul a-i atîrna vrun ponos de coadă.

Vestea despre vrednicia şi smerenia ajutoarei de chelăreasă ajunse numaidecît şi la urechile împărătesei. Ea dori s-o vază. Iară dacă se înfăţişe împărătesei, fata de împărat ştiu să se arate şi să vorbească din inimă curată, fără prefăcătorie şi fără multă în-drăzneală.

Împărăteasa prinse a o îndrăgi. Ea bănui că aju- toarea de chelăreasă nu poate să fie de neam prost.

Şi aşa cum vă spusei, împărăteasa luă pe fată, aju- toarea chelăresei, pe lîngă dînsa.

Unde se ducea împărăteasa mergea şi ea; cînd se punea împărăteasa la lucru lucra şi ea. Apoi, lucrul ce ieşea din mîna ei era mărgăritar, nu altceva. Din toate, din toate, cuvintele cele înţelepte ce ieşeau din gura ei plăcu împărătesei mai mult decît orice. Ce să întindem vorbă multă? Ajunsese să fie nedespărţită de împărăteasa. O iubea împărăteasa ca pe copilul ei.

Se mira şi împăratul de atîta alipire a împărătesei către această fată. Acest împărat avea un fecior singur la părinţi. Tată-său şi mumă-sa se uita la dînsul ca la soare. Îl pierdeau de drag ce le era.

Şi mergînd împăratul la un război, luă şi pe fiul său cu dînsul, ca să se deprinză cu

ale războaielor. Acolo, nu ştiu cum se făcu, nu ştiu cum se drese, că numai ce îl aduseră acasă rănit.

Să fi văzut acuma pe mă-sa jăliri şi plînsete. Nu mai ştia ce să-i facă ca să-l vindece mai curînd. Nopţile le făcea zile priveghindu-l la boală. Iară dacă o ajunse oboseala de nu mai putea sta în picioare, împărăteasa puse pe fata ei din casă, ca pe un om de credinţă, să îngrijească de dînsul, şi apoi, cînd una, cînd alta, erau nelipsite de lîngă patul rănitului.

Cuvintele cele blînde şi înţelepte ale fetei, mîngîie- rile ei cele dulci şi neprefăcute, smerenia ei deşteptară în inima bolnavului o simţire ce nu o avusese pînă atunci; iar mai mult decît toate, cum ştia ea să umble de binişor cînd îi primenea ranele, făcu pe fiul de împărat să o iubească ca pe o soră, căci pare că-i alina durerile cînd punea ea mîna pe rănile lui.

Într-un după-prînz, după ce se făcuse mai bine, cînd sta de vorbă cu mă-sa, el îi zise:

— Ştii ce, mamă, mie mi-ar fi voia să mă însor.

— Bine, măicuţă, bine. Mai bine de tînăr, decît să intri în valurile lumii. Să-ţi caute maica o fată bună de împărat, şi de neam, şi de treabă.

— Ea e găsită, mamă.

— Şi cine este? O ştiu eu?

— Să nu te superi, mamă, dacă ţi-oi spune. Mie mi-a rămas inima la fata dumitale din casă. O iubesc, mamă, ca pe sufletul meu. Din cîte fete de împăraţi şi de domni am văzut, nici una nu mi-a plăcut ca dînsa. Ea mi-a robit inima.

Se împotrivi împărăteasa oarecum, cîrmi ea; dar nu fu cu putinţă să întoarcă pornirea fiului ei de la această însurătoare.

Dacă văzu şi văzu că altfel nu se poate, şi că fata ce-şi alesese fiul ei să o ia de nevastă este cuminte, blîndă, cu bună judecată, şi mai presus de toate este smerită, cinstită şi vrednică, se învoi şi dînsa. Rămase acum să înduplece şi pe împăratul, tatăl băiatului, ca să primească şi dînsul alegerea fiului lor.

Pentru aceasta nu fu mare greutate; căci atît muma, cît şi fiul căzură cu rugăciune şi lăudară pe fată cum ştiură şi ei mai bine.

Logodiră deci împăratul şi împărăteasa pe fiul lor cu fata din casă a împărătesei şi hotărîră şi nunta.

Cînd începură a face poftirile la nuntă, logodnica fiului de împărat se rugă cu cerul, cu pămîntul ca la nuntă să poftească şi pe împăratul cutare, pe tatăl ei adică; se feri însă d-a spune cuiva că este fata acelui împărat.

Socrii primiră să-i facă voia şi poftiră la nuntă şi pe acel împărat.

În ziua cununiilor veniră toţi musafirii la nuntă. Se începură veseliile şi ţinură toată ziua, ca la împăraţi, de! ce să zici?

Seara se întinse o masă d-alea împărăteştile, cu fel de fel de mîncări, de băuturi, de plăcinte şi de alte bunătăţi, de să-ţi lingi şi degetele cînd le vei mînca.

Mireasa poruncise bucătarilor ce bucate să gătească.

Ea însă cu mîna ei găti doparte toate acele feluri numai pentru un musafir. Apoi dete poruncă unei slugi credincioase ca să bage bine de seamă ca adu- cînd la masă bucatele gătite de dînsa, să le puie dinaintea împăratului poftit după rugăciunea ei. Dară să îngrijească să nu le puie dinaintea altcuiva, că e primejdie de moarte.

Sluga cea credincioasă făcu întocmai precum i se poruncise.

După ce se aşezară toţi poftiţii la masă, începură a mînca şi a se veseli cît nu se poate spune.

Împăratul cel poftit, adecă tatăl miresei, mînca şi nu prea.

Încă de cînd venise, el se tot uita la mireasă şi pare că-i zicea inima ceva, dară nu-i venea să crează ochilor.

Pasămite el îşi semuia copila, şi neputîndu-şi da seamă de cum ajunsese ea să se mărite după un fecior de împărat nu cuteză să zică nimănui nimic.

Vezi că trudele şi necazurile ce suferise biata fată o schimbase de cum o ştia tată-său.

Şi, îndemnîndu-se de pofta cu care mîncau mesenii, ar fi voit şi dînsul să mănînce şi să se vese-

lească; dară după ce gustă o dată sau de două ori din bucate, se opri. Sluga care îi aducea bucatele le ridica întregi, neatinse.

Se mira acest împărat cum de toţi mesenii mă- nîncă cu poftă nişte bucate care pentru dînsul n-aveau nici un gust.

Se încumese şi întrebă pe vecinul din dreapta. Acesta îi răspunse că astfel de bucate bune n-a mîn- cat de nu ţine minte. Gustă şi împăratul din talerul vecinului, şi văzu că bucatele sunt bune. Asemenea făcu şi la vecinul din stînga.

Îi lăsa gura apă după bucatele cele bune ce gus-tase de la vecini; foamea îi da zor să îmbuce şi el; dară cine putea să mănînce bucatele care i le aducea lui?

Răbdă ce răbdă; de ruşine lua el cîteodată şi din bucatele ce i se aduceau, ca să nu se facă de rîs între meseni, dar încolo nimic. În cele din urmă, nu se mai putu opri, ci, ridicîndu-se în sus, zise cu glas mare:

— Bine, împărate, m-ai chemat la nunta fiului tău ca să-ţi baţi joc de mine?

— Vai de mine, măria-ta! cum se poate să-ţi treacă prin gînd una ca aceasta? După cum vede toată adunarea, te cinstesc şi pe dumneata ca pe toţi cei-lalţi împăraţi, fără deosebire.

— Ba să mă ierţi, împărate, bucatele tutulor mesenilor sunt bune de mîncat, numai ale mele nu.

Se făcu foc de supărare împăratul socru şi porunci ca numaidecît să vie bucătarii să-şi dea seamă de ceea ce au făcut, şi vinovaţii să se dea morţii.

Ştiţi ce era?

Iaca mireasa gătise toate bucatele pentru tată-său fără sare, ci numai cu miere şi cu zahar. Chiar sar-
niţa de dinaintea lui era plină cu zahăr pisat, şi degeaba lua bietul împărat cu cuţitul din sarniţa ce credea el că este cu sare şi punea în bucate, ele, în loc să se facă mai bune de mîncare, se făceau şi mai dulci de pe cît erau, şi mai cătrănite.

Atunci se ridică mireasa în sus şi zise împăratului socru:

— Eu am gătit bucatele pentru împăratul ce s-a supărat, şi iată pentru ce am făcut-o:

Acest împărat este tată-meu. Noi eram trei surori în casa părintească. Tata ne-a întrebat într-o zi cum îl iubim noi. Surorile mele cele mai mari, una îi răspunse că îl iubeşte ca mierea, alta ca zaharul. Eu îi zisei că îl iubesc ca sarea în bucate. Aşa am socotit eu că nu se poate mai multă iubire decît aceasta. Tata s-a supărat pe mine şi m-a gonit din casă. Dumnezeu nu m-a lăsat să piei şi, prin muncă, cinste şi hărnicie am ajuns unde mă vedeţi. Acum am vrut să dovedesc tatei că fără miere şi fără zahar poate

omul să trăiască, dar fără sare nu, d-aia i-am gătit bu- catele fără sare. Judecaţi dumneavoastră cu minte împărătească cine a avut dreptate.

Toţi mesenii într-o glăsuire găsiră cu cale că pe nedrept a fost fata gonită din casa părintească.

Atunci tatăl fetei mărturisi că n-a ştiut să pre- ţuiască duhul fetei sale, şi şi-a cerut iertăciune.

Fata, şi ea, i-a sărutat mîna şi şi-a cerut şi dînsa iertăciune dacă fapta ei l-a supărat.

Şi se puseră pe o veselie şi pe o petrecere de se duse vestea în lume.

Tat-al fetei se veselea, nu se veselea, dar socrul ştiu că se veselea şi se mîndrea că a dobîndit o aşa nuroră, şi de viţă bună, şi înţeleaptă, şi harnică.

Eram şi eu la nuntă împreună cu cheleşul ăla care se tupilează printre d-voastră, cinstiţi boieri. Multe ciolane, doamne, mai căzură de la acea masă, şi, care cum cădea, tot în capul chelului le da; care cum cădea, tot în capul chelului le da.

Şi încălecai p-o şea, şi v-o spusei d-voastră aşa.

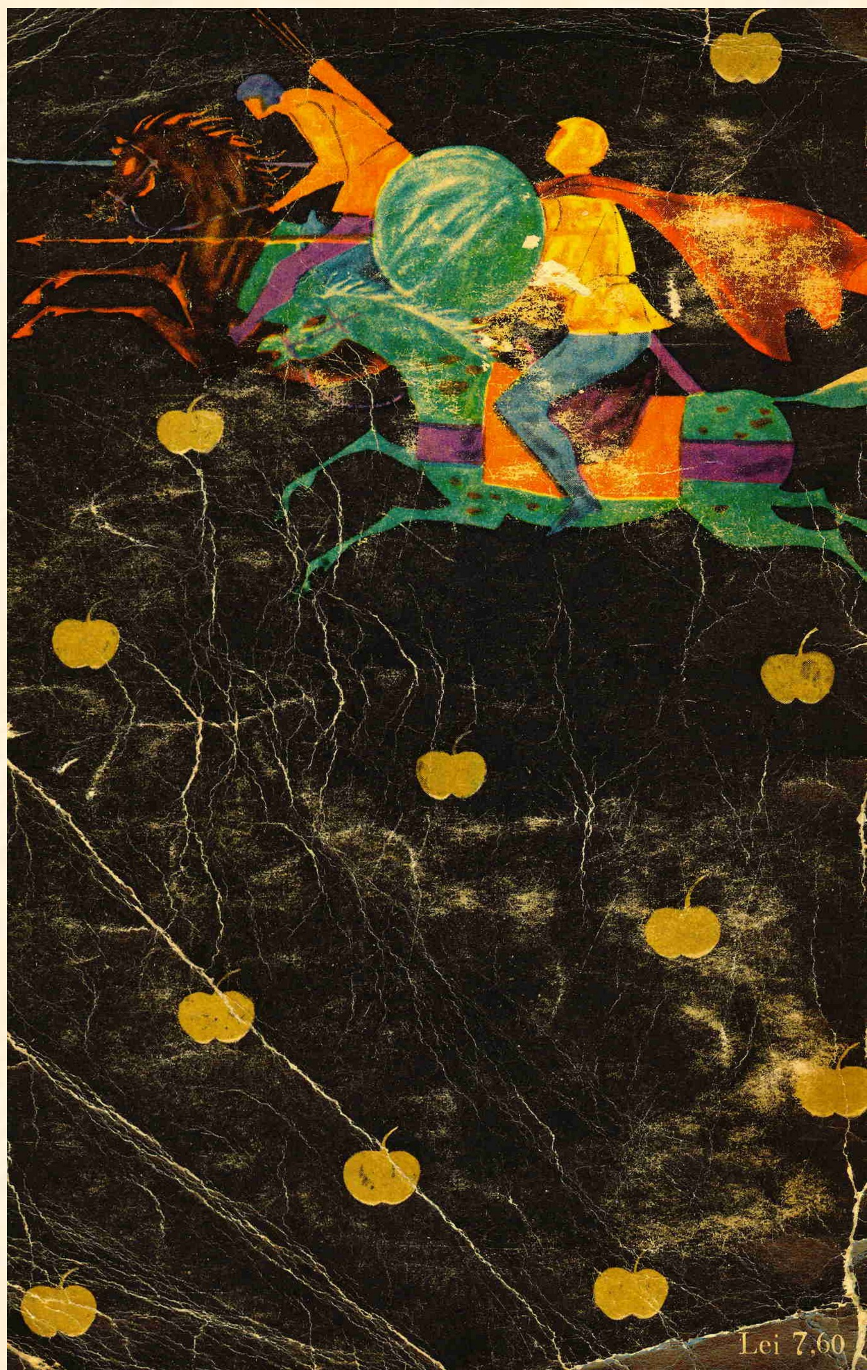
Şi încălecai p-o lingură scurtă, să trăiască cine ascultă.

Şi mai încălecai p-un fus, să trăiască şi cel ce-a spus.

Povestit de mama pe la 1840. Scris la 1884, aprilie

Revista nouă, I (1887), pp. 31—35.

CUPRINSUL

Lei 7,60